

Begroting 2025 - 2028

Inhoudsopgave

Leeswijzer	5
Samenstelling gemeenteraad	7
Samenstelling van het gemeentebestuur	8
1. Bestuurlijke inleiding.....	10
Financieel meerjarenbeeld	12
2. Programma's.....	16
Samen Wonen.....	16
Portefeuillehouders en beleidsvelden	16
Maatschappelijk Effect.....	16
Belangrijke ontwikkelingen	17
Dienstverlening en Burgerzaken.....	21
Openbare Orde en Veiligheid	22
Beheer Openbare Ruimte.....	23
Verkeer en Vervoer	25
Klimaat, Duurzaamheid en Milieu	27
Wonen, Bouwen en Ruimtelijke Ordening	30
Beleidsindicatoren	34
Nieuw beleid.....	35
Analyse afwijking 2025 t.o.v. 2024	36
Verbonden partijen	39
Samen Werken	40
Portefeuillehouders en beleidsvelden	40
Maatschappelijk effect.....	40
Belangrijke ontwikkelingen	40
Economische stimulering.....	42
Onderwijs	44
Recreatie en toerisme	44
Beleidsindicatoren	46
Nieuw beleid.....	47
Analyse afwijking 2025 t.o.v. 2024	47
Verbonden partijen	49
Samen Leven	50
Portefeuillehouders en beleidsvelden	50
Maatschappelijk effect.....	50
Belangrijke ontwikkelingen	50
Sociaal Domein	52
Beleidsindicatoren	61
Totaaloverzicht programma Samen Leven	61

Nieuw beleid.....	62
Analyse afwijking 2025 t.o.v. 2024	62
Verbonden partijen	66
Samen Besturen, Samenwerken, Organiseren	68
Portefeuillehouders en beleidsvelden	68
Maatschappelijk effect	68
Belangrijke ontwikkelingen	68
Bestuur en Samenwerken	70
Bedrijfsvoering	72
Beleidsindicatoren	74
Totaaloverzicht programma Samen besturen, Samenwerken, Organiseren	75
Nieuw beleid.....	75
Analyse afwijking 2025 t.o.v. 2024	76
Verbonden partijen	77
3 Paragrafen.....	78
Paragraaf 1 Lokale heffingen.....	78
Paragraaf 2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing	83
Paragraaf 3 Onderhoud kapitaalgoederen.....	99
Paragraaf 4 Financiering	106
Paragraaf 5 Bedrijfsvoering	109
Paragraaf 6 Verbonden partijen.....	113
Paragraaf 7 Grondbeleid	127
Paragraaf 8 Wet Open Overheid	135
Paragraaf 9 Duurzaamheid	136
4 Bijlagen.....	139
1 Lasten en baten 2025 tot en met 2028	139
2 Geraamde incidentele bedragen	140
3 Toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves	144
4 Reserves en voorzieningen	146
5 EMU-saldo en geprognosticeerde meerjarenbalans	149
6 Investeringskredieten	151
7 Definities verplichte beleidsindicatoren.....	153
8 Uitgangspunten begroting 2025 - 2028.....	157
9 Taakvelden.....	159

Leeswijzer

Hierbij presenteren we u de Begroting 2025 - 2028. De begroting is een nadere uitwerking van de plannen en initiatieven uit de Perspectiefnota 2025-2028, aangevuld met het College uitvoeringsprogramma 2023-2026 en de ambities en beleidsdoelstellingen van de gemeenteraad.

We starten de begroting met een bestuurlijke inleiding waarin de belangrijkste landelijke ontwikkelingen worden benoemd en wat daarvan de gevolgen zijn voor Dalfsen. Daarnaast bevat de bestuurlijke inleiding het financieel meerjarenbeeld met de saldi voor de jaren 2025 tot en met 2028, uitgesplitst naar incidenteel en structureel saldo.

Inhoudelijk maken we vanaf dit jaar gebruik van de nieuwe programmastructuur met de indeling 'Samen wonen', 'Samen werken', 'Samen leven' en 'Samen besturen'. Deze indeling is al eerder dit jaar bij de Perspectiefnota 2025-2028 toegepast.

In hoofdstuk 2 worden per programma eerst de beleidsmatige ontwikkelingen en belangrijkste doelen en inspanningen voor de komende jaren beschreven, aangevuld met wat dit mag kosten. De belangrijkste doelen in deze begroting zijn in lijn gebracht met de vorig jaar door de gemeenteraad vastgestelde negen doelenbomen. De maatschappelijke effecten en hoofddoelen uit de doelenbomen zijn verdeeld over de vier programma's. Aansluitend vindt u per programma de beleidsindicatoren die over meerdere jaren worden gevolgd en u een beeld geven van de prestaties over de jaren heen.

Tijdens de Perspectiefnota 2025-2028 zijn diverse voorstellen voor nieuw beleid geaccordeerd. Een samenvatting daarvan en eventuele nakomende voorstellen voor nieuw beleid vindt u per programma onder Nieuw beleid. Indien er voor beleid en activiteiten uit voorgaande begrotingen een aanpassing in het budget nodig is, dan staat dit vermeld bij in de paragraaf Financiële afwijkingen. Tenslotte worden per programma de Verbonden partijen beschreven met de ontwikkelingen die daar plaats vinden.

In hoofdstuk 3 volgen de vanuit de BBV (Besluit Begroting en Verantwoording gemeenten en provincies) voorgeschreven paragrafen. In de paragraaf Lokale Heffingen wordt het gemeentelijke beleid omtrent heffingen, de inkomsten per heffing, de kostendekkendheid en het kwijtscheldingsbeleid beschreven. De financiële en niet-financiële risico's worden in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing afgezet tegen de aanwezige en benodigde reserves waarmee de weerstandsratio wordt bepaald. Tevens worden diverse financiële kengetallen vermeld en beoordeeld.

De paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen geeft een beschrijving van de kapitaalgoederen wegen, infrastructurele (civiele) kunstwerken, openbare verlichting, riolering, water, openbaar groen en gebouwen en vermeldt de beleidskaders, de kwantitatieve en kwalitatieve indicatoren en de financiële consequenties van het beleidsdoel. In de paragraaf Financiering gaan we in op de kasgeldlimiet en de renterisiconorm. Tevens treft u een overzicht aan van de langlopende geldleningen en het rentebeleid van Dalfsen.

De paragraaf Bedrijfsvoering geeft inzicht in de stand van zaken en de beleidsvoornemens over de gemeentelijke bedrijfsvoering. We gaan o.a. in op de volgende onderwerpen: personeelsbeleid, samenwerking, inkoopbeleid, informatievoorziening & automatisering, geo-informatie en documentbeheer, juridische kwaliteitszorg en rechtmatigheid. In de programma's van hoofdstuk 1 zijn de verbonden partijen reeds afzonderlijk vermeld. De paragraaf Verbonden partijen geeft het totaalbeeld van alle verbonden partijen van de gemeente. Per verbonden partij treft u de financiële ratio's aan, beleidsvoornemens, ontwikkelingen en de risico's.

Gemeente Dalfsen heeft een actief grondbeleid. Hierover leest u in de gelijknamige paragraaf waarin u leest op de wijze de gemeente hieraan invulling geeft, welke ontwikkelingen er aanstaande zijn, hoe we in dit kader omgaan met risico's en in welke mate deze gedekt worden door de algemene reserve grondbedrijf. Deze paragraaf eindigt met een actueel beeld van de grondexploitaties. In de Wet Open Overheid wordt voorgeschreven dat bestuursorganen in de jaarlijkse begroting aandacht besteden aan de beleidsvoornemens inzake de uitvoering van deze wet en in de jaarlijkse verantwoording verslag doen van de uitvoering ervan, mede in relatie tot de beleidsvoornemens. De gelijknamige paragraaf gaat in op de inbedding en uitvoering van deze wet in Dalfsen.

Dalfsen heeft duurzaamheid hoog in het vaandel staan en beschrijft op eigen initiatief in een specifieke paragraaf de samenhang van doelen en activiteiten op dit gebied in Dalfsen. Duurzaamheid is een thema dat raakvlakken heeft met alle programma's uit hoofdstuk 1 en daardoor op diverse plaatsen terugkomt. Deze paragraaf beoogt alle initiatieven te bundelen.

Hoofdstuk 4 bevat diverse (vooral cijfermatige) bijlagen die onder meer een beeld geven van de baten en lasten per taakveld, de mutaties van reserves en voorzieningen, de staat van investeringen voor de komende jaren, het EMU-saldo en geprognosticeerde balans en de gehanteerde uitgangspunten van de begroting.

Als bijlage bij deze begroting is een apart boekwerk met de volledige weergaven van de doelenbomen opgenomen zoals die vorig jaar door de gemeenteraad zijn vastgesteld en in ambtelijke werksessies zijn aangescherpt. Deze doelenbomen vormen de basis voor de beleidsmatige doelen en activiteiten in de komende jaren.

Samenstelling gemeenteraad

De gemeenteraad bestaat uit 21 raadsleden verdeeld over zes politieke partijen. De zetelverdeling in de gemeenteraad van Dalfsen is als volgt:

Gemeentebelangen - 8 zetels:

- Inge Haarman
- Jelle Hekman
- Mariëtte Holterman
- Gerard Jutten
- Herman Kleine Koerkamp
- Wim van Lenthe
- Wim Pessink
- Jolande Upper.

CDA – 6 zetels:

- Bert Ruitenbergh
- Luc Diepman
- Roel Kouwen
- Wim Prinsse
- Miriam Veldkamp
- Anouk Zwakenberg.

Christen Unie – 3 zetels:

- Rietje Lassche-Visscher
- Dick van Gelder
- Dick Homans

PvdA – 2 zetels:

- Leander Broere
- Ton de Vries.

VVD – 1 zetel:

- Gerrit Jan Veldhuis.

D66 – 1 zetel:

- Bernard Smalbraak.

De gemeenteraad wordt vanaf 1 oktober bijgestaan door de griffier Mara Zweers.

Samenstelling van het gemeentebestuur

Het gemeentebestuur wordt gevormd door het college van burgemeester en wethouders en de gemeenteraad. Het college van B&W vormt het dagelijks bestuur en de gemeenteraad het algemeen bestuur. De gemeenteraad is het hoogste bestuurlijke orgaan en stelt de kaders voor het beleid vast, stelt de financiële middelen voor de uitvoer van de programma's vast en heeft een controlerende rol ten opzichte van het college van B&W. Het college is verantwoordelijk voor de uitvoering van de raadsbesluiten en heeft daarnaast een aantal eigenstandige taken.

Het college bestaat uit de (waarnemend) burgemeester Rikus Jager en de wethouders Betsy Ramerman, André Schuurman, Jan Uitslag en Ruud van Leeuwen. De gemeentesecretaris/algemeen directeur is Henry van der Woude.

H. (Rikus) Jager

Burgemeester gemeente Dalfsen

A. (André) Schuurman

Wethouder (1e Loco)

A.J. (Betsy) Ramerman

Wethouder (3e Loco)

Drs. J.W. (Jan) Uitslag

Wethouder (2e Loco)

Drs. R.W.J. (Ruud) van Leeuwen

Wethouder (4e Loco)

H.J. (Henry) van der Woude

Gemeentesecretaris/algemeen directeur

Portefeuilleverdeling college van B&W

Burgemeester H. Jager

Kabinet en representatie, Dienstverlening, Algemene bestuurlijke aangelegenheden, Openbare orde en veiligheid, Bestuurszaken en communicatie, Privaatrechtelijke en juridische zaken, Personeel en organisatie, Strategische beleidsvorming, Intergemeentelijke en regionale samenwerking, Bedrijfsvoering en Digitalisering.

Wethouder / locoburgemeester A. Schuurman, tevens gebiedswethouder Dalfsen portefeuillehouder Wonen

Duurzaamheid (inclusief milieu, afval en energietransitie), Integrale handhaving, Ruimtelijke ontwikkeling, Volkshuisvesting, Monumenten en Archeologie, Verstedelijkingsstrategie (Regio Zwolle), Bestuurlijke vernieuwing, Inwonerbetrokkenheid. Project Centrumplan Dalfsen.

**Wethouder A.J. Ramerman, tevens gebiedswethouder Platteland, Hoonhorst en Oudleusen
portefeuillehouder Werken**

Economische ontwikkeling, Agrarische ontwikkeling en plattelandsvernieuwing, Recreatie en toerisme, Werkgelegenheid en participatie, Werkvoorzieningschappen, Verkeer en vervoer, Groen/blauwe diensten.

**Wethouder drs. J.W. Uitslag, tevens gebiedswethouder Nieuwleusen
portefeuillehouder Leven**

Welzijn, Jeugd(hulp), Inclusie, WMO, Sport, Sportaccommodaties (beheer), Kulturhusen, Cultuur, Maatschappelijk werk, Volksgezondheid, Onderwijs en educatie, Stikstof, Evenementenbeleid, Project Ruimte voor de Vecht.

**Wethouder drs. R.W.J. van Leeuwen, tevens gebiedswethouder Lemelerveld
portefeuillehouder Financiën**

Financiën, Planning en control, Klimaatadaptatie, Beheer en onderhoud openbare ruimte (groen en grijs), Beheer en onderhoud gemeentelijke gebouwen. Grondexploitaties, Nieuwe bedrijventerreinen, Lelystad Airport, Water (inclusief Hoogwaterbeschermingsprogramma), Aandeelhoudersrol.

Gemeentesecretaris H.J van der Woude

Algemeen directeur en adviseur voor het college.

1. Bestuurlijke inleiding

Voor u ligt de Programmabegroting 2025-2028. In de begroting worden de inkomsten en uitgaven van de gemeente Dalfsen gepresenteerd. De begroting beschrijft wat we willen bereiken, wat we hiervoor gaan doen en wat dit mag kosten. Het college uitvoeringsprogramma vormt hiervoor het kader.

Op 8 juli 2024 stelde de gemeenteraad de Perspectiefnota 2024-2028 vast. Hierin zijn de voornaamste ontwikkelingen en nieuw beleid opgenomen. De Perspectiefnota is daarmee een belangrijke onderlegger voor de programmabegroting.

Financiële uitdaging

Met de Perspectiefnota stelden we al vast dat de inhoudelijke uitdagingen groot zijn terwijl het financieel perspectief onzeker is. Dalfsen is gelukkig (nog) een financieel gezonde gemeente, maar we zien ons net als alle andere gemeenten in Nederland geconfronteerd met een financieel onzekere toekomst. Gemeenten ontvangen van het Rijk onvoldoende middelen voor uitvoering van extra taken en hogere kosten. Het leidt tot structurele tekorten die uiteindelijk ook onze inwoners raken, als er niet wordt ingegrepen.

Door een wijziging in de financieringssystematiek komen gemeenten in 2026 zo'n 3 miljard euro tekort, terwijl het aantal taken niet afneemt. 2026 staat daarom ook wel bekend als het 'ravijnjaar'. Het vorige kabinet heeft een aantal stappen gezet om de financiële kloof kleiner te maken, maar dit is verre van voldoende. Ook het Hoofdlijnenakkoord en de uitwerking ervan in een regeerprogramma van het nieuwe kabinet lijken vooralsnog weinig perspectief te bieden. In de programmabegroting van Dalfsen zien we dit effect terug. In 2025 zien nog een structureel positief saldo, in de jaren erna is dit negatief. Deze ontwikkeling baart ons zorgen.

Ons college stelt zich op het standpunt dat een aantoonbare onvoldoende en onrechtvaardige financieringssystematiek niet ten koste mag gaan van onze inwoners. Om deze reden kiezen we er vooralsnog voor niet te bezuinigen, maar ons huidige beleid voort te zetten en op onderdelen nieuwe investeringen te doen. In aanloop naar de Perspectiefnota 2026-2029 zullen we bezien welke maatregelen er dan nodig zijn. Hiermee volgen wij het begrotingsadvies van de VNG en doen wij dit in overleg met de provincie, vanuit haar rol als financieel toezichthouder. We willen namelijk voorkomen dat we door een niet volledig sluitende meerjarenbegroting onder nadrukkelijker financieel toezicht komen te staan.

Om landelijk aandacht te vragen voor de financiële situatie van gemeenten neemt Dalfsen deel aan de publiekscampagne ['Je gemeente doet er alles aan'](#)

Inhoudelijke ontwikkelingen

De programma-indeling van de begroting is afgelopen jaar aangepast. Het aantal programma's is teruggebracht van 9 naar 4 wat een meer integrale benadering van beleidsthema's bevordert. Ook maakt het de begroting meer wendbaar. De programma-indeling sluit aan op de Toekomstvisie 2030 'Voor Elkaar'. De nieuwe programma's zijn:

1. Samen wonen
2. Samen werken
3. Samen leven
4. Samen besturen, Samenwerken, Organiseren

Deze begroting beschrijft wat we binnen deze programma's in 2025 willen realiseren, ondersteund door de doelenbomen (bijlage bij deze begroting). Een greep hieruit:

- **Omgevingsvisie 2.0.** We actualiseren onze huidige Omgevingsvisie waarin we richting geven aan de ruimtelijke ontwikkeling van onze gemeente.
- **Platteland.** We stellen een nieuwe visie op voor de ontwikkelingen op het platteland en de effecten daarvan op de gebruikers.
- **Wonen.** Aan de hand van een volkshuisvestingsprogramma waarin aandacht is voor wonen, zorg, welzijn en ruimtelijke ordening bouwen we verder aan onze woonopgave.
- **Preventieve gezondheid.** We werken aan de doelen van het Integraal Zorg Akkoord (IZA), het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) en het beleidskader Bestaanszekerheid om gezondheid en welbevinden van onze inwoners te verbeteren
- **Opvang, integratie en zelfredzaamheid van nieuwkomers.** Het vraagstuk van opvang en integratie van asielzoekers en statushouders blijft in 2025 een grote opgave. Ontwikkelingen in mogelijke wijzigingen van landelijk beleid volgen we op de voet.
- **Kulturhusen als duurzame voorzieningen voor ontmoeting in de kernen.** We werken aan verdere professionalisering en harmonisatie van onze kulturhusen. Er komt een Duurzaam Meerjaren Onderhoudsplan en we werken per kern -samen met betrokken partijen- aan een maatschappelijke opdracht voor deze belangrijke voorziening.
- **Onderwijshuisvesting.** Aan de hand van het Integraal HuisvestingsPlan Primair Onderwijs 2022-2038 werken we aan toekomstbestendige onderwijsgebouwen. In 2025 worden haalbaarheidsonderzoeken voor Dalfsen-West en Lemelerveld opgeleverd. Voor Nieuwleusen zijn we een fase verder en zetten we eerste stappen in realisatie van een Kind Educatie Cluster.
- **Toekomstbestendige organisatie.** De samenleving verandert, en dus verandert de gemeentelijke organisatie mee. Als gevolg het organisatieontwikkelingstraject introduceren we andere manieren van werken, bijvoorbeeld meer datagedreven en programmatisch. Ook de inrichting van het gemeentehuis wordt toekomstbestendig gemaakt.
- **Inwonerbetrokkenheid.** We geven verder uitvoering aan onze ambitie om inwoners beter te betrekken en omgekeerd om als lokale overheid beter betrokken te zijn. Goed Goan en het inwonerbetrokkenheidsbeleid 'Met Elkaar' zijn belangrijke kaders.

Het gaat goed in Dalfsen, er gebeurt veel en er wordt veel moois gerealiseerd. Ondanks een zorgelijk financieel meerjarenperspectief blijven we als Dalfsen investeren in de samenleving. We rekenen erop dat het rijk in aanloop naar 2026 gemeenten financieel tegemoet komt om het ravijn verder te dempen en gemeenten te compenseren in de taken die we wettelijk hebben uit te voeren. Zo kunnen we blijven bouwen aan onze mooie gemeente, voor en met onze inwoners.

Financieel meerjarenbeeld

De gemeente Dalfsen is een financieel gezonde gemeente. De jaarrekeningen van de afgelopen drie jaren lieten forse overschotten zien en er was in de begrotingen voldoende financiële ruimte voor nieuwe initiatieven en projecten. Sinds vorig jaar is een duidelijke kentering zichtbaar in het meerjarenbeeld van de begroting. Positieve cijfers, structureel en incidenteel, hebben plaatsgemaakt voor negatieve saldi en zorgen bij beleidsmakers en gemeentebestuur. De overheveling van taken vanuit de overheid gaan steevast gepaard met ontoereikende middelen en er is forse stijging van kosten op alle fronten die in beperkte mate, dan wel incidenteel worden gecompenseerd door het Rijk. Ook in de financiële ondersteuning op bestaande taken worden gemeenten stelselmatig uitgekled hetgeen leidt tot een ernstige verschraling van de uitvoering en zet de kwaliteit van dienstverlening onder druk. Voor de komende jaren wordt geen verandering verwacht en noopt Dalfsen tot herbezinning en prioritering op taken en uitgaven.

Financieel meerjarenbeeld begroting 2025-2028

De Perspectiefnota 2025-2028 noteerde, na verwerking van de meicirculaire 2024, meerjarig rode cijfers, uitgezonderd een kleine structurele plus in 2025. Het ravijnjaar 2026 en navolgende jaren lieten forse tekorten zien die Dalfsen voor stevige dilemma's stelt. Na verwerking van alle mutaties voor de begroting is dit beeld ongewijzigd. Slechts het structurele saldo voor 2025 is licht positief, maar voor de rest prijken meerjarig fors negatieve cijfers. Het tekort dat per saldo in 2025 optreedt (€1,45mln.) zal onttrokken moeten worden uit de Algemene reserve vrij besteedbaar om de incidentele lasten af te dekken.

Ondanks een nieuw kabinet zijn de financiële verwachtingen bij gemeenten niet hooggespannen voor Prinsjesdag. De doorrekening van de septembercirculaire 2024 wordt parallel aan deze begroting aan de gemeenteraad aangeboden waarmee een integrale afweging en besluitvorming door de gemeenteraad kan plaatsvinden.

Meerjarenperspectief Begroting 2025-2028 (bedragen x €1.000)	2025	2026	2027	2028
Stand programmabegroting 2024-2027 incl. structurele mutaties	3.014	-508	-1.942	-1.942
Verwerking mutaties circulaires Rijk	566	436	2.435	2.435
Verwerking mutaties Voorjaarsnota Kabinet 2024	-1.286	298	159	209
Totaal structurele wijzigingen PPN 2025-2028	-1.602	-1.682	-1.744	-1.809
Structureel saldo Perspectiefnota 2025-2028	692	-1.456	-1.092	-1.107
Mutaties raadsbesluiten na PPN 2025-2028	-159	-41	3	-289
Structureel saldo na raadsbesluiten	533	-1.497	-1.089	-1.396
Mutaties begroting 2025 structureel	-22	-550	-461	-443
Structureel saldo Begroting 2025-2028	511	-2.047	-1.550	-1.839
Stand programmabegroting 2024-2027 incl. incidentele mutaties	-355	-299	-245	0
Totaal incidentele wijzigingen PPN 2025-2028	-852	-421	-175	0
Incidenteel saldo Perspectiefnota 2025-2028	-1.207	-720	-420	0
Mutaties raadsbesluiten na PPN 2025-2028	0	0	0	0
Incidenteel saldo na raadsbesluiten	-1.207	-720	-420	0
Mutaties begroting 2025 incidenteel	-754	-30	0	0
Incidenteel saldo Begroting 2025-2028	-1.961	-750	-420	0
Totaal saldo Begroting 2025-2028	-1.450	-2.797	-1.970	-1.839

Ten opzichte van de Perspectiefnota 2025-2028 is het financieel meerjarenbeeld in grote lijnen onveranderd. Er hebben wel een aantal omvangrijke mutaties bij het opstellen van de begroting voorgedaan. De belangrijkste daarvan zijn:

- Verschuiving van structurele naar incidentele verlaging rijksbijdrage in 2025
- Overschot op Beschermd wonen
- Pensioenvoorziening Wethouders
- Leges Omgevingswet (regelend)
- Structurele mutaties uit Bestuursrapportage 2024-1
- Rentekosten

Verlaging rijksbijdrage in 2025

Het Rijk heeft in de meicirculaire 2024 aangegeven een gewijzigde rekensystematiek (op basis van het BBP in plaats van 'trap op, trap af' naar voren te willen halen om grote schommelingen in de algemene uitkering te verminderen. Deze aanpassing leidt tot negatieve verschuivingen op de acressen en het LPO. Deze negatieve verschuiving wordt vanaf 2026 gecompenseerd, maar niet in 2025 om de overheid te helpen met het oplossen van financiële gaten in dat jaar in de rijksbegroting. Daarbij wordt de verlaging van landelijk €675mln. eenmalig niet gecompenseerd (€719.000 voor Dalfsen). In de Perspectiefnota is deze negatieve post als structurele last aangemerkt en wordt nu, op aanwijzing van de provincie, alsnog incidenteel verwerkt. Dit werkt positief door in het structurele begrotingsaldo en negatief in het incidentele saldo.

Overschot Beschermd wonen

De uitvoering van taken op gebied van Beschermd wonen vindt door regiogemeente Zwolle plaats. Zij ontvangen rechtstreeks de rijksmiddelen voor uitvoering van deze taak. Deze rijksmiddelen overstijgen de kosten al jaren ruimschoots waardoor Dalfsen als in de laatste drie jaren ca. €1,1mln. vanuit Zwolle als restant overgemaakt krijgt en dit in het saldo bij de jaarrekening van Dalfsen terecht komt. We hebben er nu voor gekozen om aan de voorkant structureel €600.000 als raming bij de begroting op te nemen en als dekking te benutten voor de uitvoering van diverse taken in het sociaal domein.

Leges Omgevingswet (regelend)

Met de komst van de omgevingswet hebben we geen bestemmingsplan wijzigingen meer, maar we wijzigen nog wel het omgevingsplan. In voorgaande begroting zijn geen baten uit leges opgenomen. Dit doen we nu alsnog ter hoogte van structureel €125.000.

Pensioenvoorziening Wethouders

Jaarlijks vindt een dotatie van €100.000 aan de pensioenvoorziening voor wethouders plaats. Er wordt niet ieder jaar een beroep op deze voorziening gedaan waardoor de dotatie in structurele zin niet nodig is. In de begroting 2025-2028 is deze dotatie geschrapt en wordt voorgesteld om in voorkomende situaties incidenteel de lasten te dekken uit de Algemene reserve.

Structurele mutaties uit Bestuursrapportage 2024-1

In de bestuursrapportage over 2024 laat Dalfsen, in afwijking van voorgaande jaren, zien wat het structurele effect is van gemelde afwijkingen en nemen we die mee bij het opstellen van de begroting. In het overzicht op de laatste pagina van de bestuursrapportage valt af te lezen dat er structureel een tekort ontstaat van €1,2mln.

Rentekosten

Onlangs zijn enkele kortlopende leningen omgezet naar een langlopende lening. Dit brengt structurele extra rentelasten met zich mee ter hoogte ca. €500.000.

Financiële positie

Dalfsen is financieel een gezonde gemeente. Dit is af te leiden uit de financiële positie, met als belangrijkste onderdelen het structureel begrotingssaldo en de reserves. Het structurele begrotingssaldo is mede bepalend voor de wijze van toezicht door de Provincie en laat in onderstaande tabel in het eerstkomende begrotingsjaar 2025 een structureel overschot zien van afgerond €511.000. Daar tegenover staat een negatief begrotingssaldo na bestemming, veroorzaakt door een incidenteel tekort van €1.961.000. De opbouw van dit incidentele tekort wordt verklaard in bijlage 2. De in onderstaande tabel opgenomen structurele mutaties van de reserves worden nader onderbouwd in bijlage 3.

Structureel begrotingssaldo	(bedragen x €1.000)	2025	2026	2027	2028
Saldo baten en laten		-3.265	-4.617	-3.748	-3.618
Onttrekkingen reserves, structureel		-116	-75	-43	-43
Toevoegingen reserves, structureel		<u>1.931</u>	<u>1.896</u>	<u>1.822</u>	<u>1.822</u>
Saldo toevoegingen en onttrekkingen, structureel		1.815	1.821	1.779	1.779
Begrotingsresultaat na bestemming		-1.450	-2.796	-1.969	-1.839
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)		1.961	750	420	0
Structureel begrotingssaldo 2025-2028		511	-2.046	-1.549	-1.839

Indien we naar de jaren 2026 bezien, dan toont onderstaand overzicht slechts negatieve saldi. Dit stelt de gemeente voor forse uitdagingen in de komende jaren en noopt tot herbezinning doelen, taken en uitgaven. Parallel daaraan zullen de resultaten van het project Zero Based Budgeting, dat in het najaar van 2024 start, beter inzicht verschaffen in de keuzes die het gemeentebestuur kan maken en het bewustzijn bij budgethouders vergroten.

Reserves

In onderstaande tabel is het verloop van de reserves op hoofdlijnen weergegeven voor deze meerjarenbegroting. Ten opzichte van de huidige begroting 2024-2027 zijn de algemene reserves voor begrotingsjaar 2025 toegenomen met €3,3mln. en de bestemmingsreserves met €4,6mln. In de jaren 2027 en 2028 zijn de stijgingen in dezelfde lijn. Deze stijgingen zijn per reserve uitgesplitst in bijlage 4.

Reserves	(bedragen x €1.000)	2025	2026	2027	2028
Algemene reserves		16.293	16.057	15.809	15.809
Bestemmingsreserves		<u>33.673</u>	<u>32.089</u>	<u>30.558</u>	<u>30.494</u>
Totaal reserves		49.966	48.146	46.367	46.303
Begrotingssaldo		-1.450	-2.796	-1.969	-1.839

Weerstandratio

De norm die wij voor ons zelf qua ratio weerstandsvermogen hebben gesteld komt op een score van 2 (uitstekend). Op basis van de berekende risico's en de reservepositie behalen we in deze begroting een ratio van 4,6 (waarderingcijfer A). Dit betekent dat de gemeente in zeer ruime mate in staat is om tegenvallers op te vangen zonder dat dit de continuïteit van de organisatie in gevaar brengt. Een nadere uitleg en onderbouwing kunt u lezen in de paragraaf Weerstandvermogen, verderop in deze begroting.

Financiële kengetallen

De ontwikkeling van de financiële kengetallen laat zien dat:

- onze schuldenpositie en solvabiliteitsratio verslechterd door investeringen en de begrootte tekorten;
- de structurele exploitatieruimte vanaf 2026 onder druk komt te staan. Dit wordt veroorzaakt doordat het rijk onvoldoende middelen ter beschikking stelt voor de uitvoering en decentralisatie van taken;
- ten aanzien van de grondexploitaties is te zien dat de komende jaren de voorraden gronden afnemen en daarmee de kwetsbaarheid wordt verminderd. Tegelijkertijd zijn er met betrekking tot de grondexploitaties ambities en zal dat invloed hebben op de kwetsbaarheid.
- de gemeente nog de mogelijkheid heeft om meer inkomsten uit belastingen te verwerven.

Wij kunnen concluderen dat de sterke vermogenspositie afneemt en dat de structurele exploitatieruimte vanaf 2026 afneemt door de daling van de algemene uitkering.

Financiële kengetallen	Rek. 2023	B2024	B2025	B2026	B2027	B2028
Netto schuld quote	10%	38%	34%	31%	29%	29%
Netto schuld quote gecorrigeerd	5%	32%	29%	26%	24%	24%
Solvabiliteitsratio	60%	45%	45%	44%	44%	44%
Structurele exploitatieruimte	5,85%	7,39%	0,86%	-2,40%	-2,11%	-2,27%
Grondexploitatie	6%	5%	3%	0%	-2%	-4%
Belastingcapaciteit	87%	88%	88%	88%	87%	87%

2. Programma's

Samen Wonen

Portefeuillehouders en beleidsvelden

Portefeuillehouder	Beleidsveld
Portefeuillehouder Jager	Burgerzaken Openbare orde en veiligheid
Portefeuillehouder Schuurman	Afval Begraafplaatsen Duurzaamheid en circulariteit Milieu Monumenten en archeologie Ruimtelijke ordening Wonen en bouwen
Portefeuillehouder Ramerman	Verkeer en vervoer
Portefeuillehouder Uitslag	Evenementen
Portefeuillehouder Van Leeuwen	Openbaar groen Riolering Klimaatadaptatie Grondexploitatie woningbouw Mutatie reserves

Maatschappelijk Effect

We streven naar een toekomstbestendige, sociale, gezonde en veilige woon- en leefomgeving. Dit willen we bereiken door in te zetten op onze woonopgave en het ontwikkelen en duurzaam in stand houden van de openbare ruimte en een klimaatbestendige leefomgeving. Tevens bevorderen we een vlotte en veilige afwikkeling van het verkeer dat noodzakelijk is voor de ontwikkeling van welvaart en welzijn in de gemeente Dalfsen.

De benodigde ontwikkel- (GreX) en beheeractiviteiten (onderhoud, herinrichting en handhaving gebruik) dragen bij aan het verbeteren van de leefomgeving. Voor de verschillende beleidsvelden streven we daarbij naar:

- a. Versnelling van de woningopgave om te voorzien in de lokale woningbehoefte
- b. Woningen te realiseren voor alle doelgroepen
- c. De openbare ruimte samen met bewoners, maatschappelijke organisaties en bedrijven duurzaam in stand houden tegen acceptabele maatschappelijke kosten;
- d. Met behoud van de kwaliteit van de leefomgeving en de aantrekkingskracht van de gemeente
- e. Met het beheer van de kapitaalgoederen bijdragen aan het realiseren van de omgevingsvisie
- f. Met het beheer van de kapitaalgoederen bijdragen aan de maatschappelijke opgaven
- g. Meer aan te sluiten bij de ideeën en behoeften uit de samenleving en flexibel inspelen op inwonersinitiatieven
- h. Structurele financiële dekking te realiseren voor de vervanging van de kapitaalgoederen in de openbare ruimte

Belangrijke ontwikkelingen

Uitvoering geven aan het Integraal Veiligheidsplan 2023 - 2026

In juni 2023 heeft de gemeenteraad het Integraal Veiligheidsplan 2023-2026 vastgesteld. Jaarlijks voeren we de maatregelen uit het uitvoeringsprogramma uit. Komend jaar voeren we de maatregelen uit het Uitvoeringsprogramma 2025 uit.

Evenementenbeleid

Vanaf 2025 gaan wij het nieuwe evenementenbeleid uitvoeren. Naar verwachting wordt het nieuwe beleid in december 2024 behandeld en vastgesteld in uw raad.

Integraal beleid openbare ruimte (Buiten Voor Elkaar)

We voeren de maatregelen uit het Integraal Beleidsplan Openbare Ruimte 2022 - 2026 'Buiten Voor Elkaar' (IBOR) uit. In 2026 stellen we het IBOR voor de periode 2026 - 2030 op. We werken aan een betere, integrale werkwijze voor het programmeren van groot onderhoud en vervangingen in de openbare ruimte en het bijdragen aan maatschappelijke opgaven en ambities. We vertalen de integrale aanpak in het Meerjarenplan Onderhoudsprogramma (MJOP). Naar verwachting leggen we in december 2024 het MJOP 2025 - 2028 aan uw raad voor.

Biodiversiteit Voor Elkaar

We streven naar het vergroten van de biodiversiteit en voeren de maatregelen uit het Beleidsplan Biodiversiteit (2023) uit. We werken de komende jaren actief aan ecologisch bembereiding, duurzame bestrijding van de eikenprocessierups, bestrijding en beheersing van invasieve exoten en de implementatie van de gedragscode soortbescherming gemeenten. Ook gaan we aan de slag met duurzaam boombeleid, waarbij we streven naar de implementatie van praktische boom-/en groennormen, zoals de 3-30-300-regel en de landelijke boomnorm. Communicatie moet bijdragen aan bewustwording bij onze inwoners.

Uitvoeringsprogramma Verkeer

In april 2024 heeft het college het Uitvoeringsprogramma Verkeer 2024 - 2026 vastgesteld. In dit programma benoemen we de projecten die voor de periode 2024 – 2026 op de planning staan. Ook beschrijven we alle nieuwe ontwikkelingen op het gebied van verkeer en mobiliteit en geven een terugblik op projecten die uitgevoerd zijn of nog in uitvoering zijn.

Stimuleren Openbaar Vervoer

We willen stappen zetten in het duurzaam verplaatsen in onze gemeente. Voor de bereikbaarheid van onze kernen vinden we het belangrijk dat het openbaar vervoer een reëel alternatief is. Wanneer verschillende vormen van vervoer beter op elkaar aansluiten, zijn mensen sneller op hun bestemming. Goede overstapvoorzieningen (OV-hubs) zijn daarom noodzakelijk. We zetten onder andere in op mobiliteitshubs in iedere kern.

Klimaat(veranderingen)

Extreme weersomstandigheden komen vaker voor. Om daar beter op voorbereid te zijn voeren we de komende jaren de acties uit het Klimaatadaptatieplan Klimaatrobuust Dalfsen 2022-2026 uit. Door stresstesten weten we wat (toekomstige) knelpunten voor wateroverlast en hittestress zijn. Er wordt nu onderzocht of en hoe we deze knelpunten op kunnen lossen en welk budget hiervoor nodig is. De onderzoeksresultaten verwerken we in het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP).

In het regionale samenwerkingsverband RIVUS werken we samen met andere gemeenten, het waterschap en de provincie aan de aanpak van regionale onderwerpen op het gebied van klimaatadaptatie.

Om de overlast van weersextremen te beperken is vaak extra inzet nodig van eigen buitendienstpersoneel, materieel en middelen en mogelijk ook inzet van derden.

Klimaatakkoord

In het landelijke klimaatakkoord is afgesproken dat gemeenten verantwoordelijk zijn voor een deel van de uitvoering. De belangrijkste taak is de warmtetransitie voor de gebouwde omgeving. Daarnaast zijn diverse verduurzamingstaken op het gebied van bijvoorbeeld energieproductie, mobiliteit en netwerk. De bijbehorende rijksbijdrage (CDOKE) voor Dalfsen is tot en met 2026 gegarandeerd en opgenomen in de begroting. In het uitvoeringsplan duurzaamheid 2023-2025 is rekening gehouden met de extra taken. Dit jaar wordt de rijksregeling geactualiseerd en duidelijkheid gegeven over de jaren na 2026. Voor de begroting wordt uitgegaan dat minimaal de huidige regeling wordt voortgezet.

Energietransitie

De extreem hoge energieprijzen zijn inmiddels gedaald en gestabiliseerd maar nog steeds aanzienlijk hoger dan voor de oorlog in Oekraïne. De crisismaatregelen veranderen langzaam in structurele verduurzaming (energietransitie). Daarbij ontstaan andere problemen zoals netcongestie en schaarste in grondstoffen en personeel. Steeds vaker worden andere oplossingen onderzocht in plaats van de reguliere aanpak. Bijvoorbeeld door slimmer gebruik van het bestaande netwerk of energieopslag. We zien een grotere vraag naar informatie, subsidies en advies. Daarnaast worden diverse nieuwe tijdelijke rijksregelingen aangeboden en bestaande regelingen verlengd om inwoners, ondernemers en gemeenten te ondersteunen.

Regionale Energie Strategie (RES)

De meeste gemeenten hebben zoekgebieden vastgesteld voor grootschalige opwek en starten gebiedsprocessen om gedragen energieplannen te maken. In Dalfsen is dit aan de orde in Dalfserveld West. De provincie Overijssel heeft nieuw windbeleid waarbij meer focus is op clustering. In 2025 worden de nieuwe landelijke geluidsnormen bekendgemaakt en de impact hiervan wordt verwerkt in de energieplannen. De acties en afspraken uit de RES 1.0 worden geactualiseerd en het plan is om een brede 'energietafel' te realiseren.

De netwerkbedrijven schalen de netverzwaringen op en ook in Dalfsen zal nieuwe ruimte op het net komen voor de energietransitie.

Ondersteuningspakket lokale energie-initiatieven

In 2024 wordt een breed ondersteuningspakket uitgewerkt voor toekomstige grootschalige energieprojecten van lokale initiatieven. Het pakket zal naar verwachting bestaan uit diverse mogelijkheden voor financiering, garantstelling en subsidie. De financiële omvang en impact van dit pakket is nog niet bekend. In 2025 en de jaren erna wordt het pakket aangeboden aan lokale initiatiefnemers.

Afval

De inwoners maken goed gebruik van de scheidingsmogelijkheden van hun afval. In 2025 blijven we met campagnes en gerichte acties de focus leggen op de kwaliteit van de ingezamelde grondstoffen, omdat het nog beter kan.

Een belangrijke baat is de landelijke verpakkingsvergoeding voor de inzameling van huishoudelijk PMD. Eind 2024 loopt het huidige contract af. Het nieuwe contract met nieuwe vergoedingen is nog niet bekend. Mogelijk zal een tijdelijke oplossing gevonden worden om de inzameling te garanderen.

Dalfsen gaat extra inzetten op circulariteit en gericht lokale ontwikkelingen ondersteunen. We gaan een verkenning doen naar de rol, kansen en risico's van de gemeente Dalfsen bij de transitie op het gebied van circulariteit en verwerken dit in de Kadernota Circulariteit (& Afvalstromen). Na vaststelling wordt de inhoud van de Kadernota (2025) toegevoegd aan de actualisatie van het duurzaamheidsbeleid.

Omgevingsdienst IJsselland

De Omgevingsdienst werkt aan de hand van een door het Algemeen Bestuur vastgestelde routekaart aan de herijking van de strategische koers. De routekaart bevat o.a. een

meerjarenplanning en de programma's Samen Toekomstbestendig en IBP-VTH. Een belangrijke ontwikkeling daarbij is het landelijke programma IBP-VTH. Dit programma heeft als doel de kwaliteit van de leefomgeving merkbaar te verbeteren en schade aan het milieu, die vermeden had kunnen worden, te verminderen. Het landelijke programma heeft zes pijlers, pijler 1 ('Robuuste omgevingsdiensten en financiering') geeft uitvoering aan de robuustheid en de financiering. De Omgevingsdienst IJsselland is op dit moment niet zelfstandig robuust, het voldoen aan de robuustheid kan waarschijnlijk niet zonder financiële gevolgen.

Eind 2024 staat de bestuurlijke keuze voor de gewenste ontwikkelrichting van de Omgevingsdienst gepland. Verder verwijzen wij u naar paragraaf 6 'Verbonden partijen'(3.6) voor de financiële bijdrage, de financiële kengetallen, ontwikkelingen en risico's van deze verbonden partij en de totaliteit van de verbonden partijen.

Omgevingsvisie

De Omgevingsvisie 1.0 is begin 2022 vastgesteld. De oplevering van de Omgevingsvisie 2.0 staat gepland voor 2025. Dit houdt in dat we de huidige omgevingsvisie gaan actualiseren. Via de perspectiefnota is hiervoor een budget van € 40.000 toegekend.

We werken opgaven uit Omgevingsvisie 1.0 uit, zoals de visie Burgemeester Backxlaan en de zoektocht naar bedrijventerreinen.

Uitwerking Toekomstvisie Burgemeester Backxlaan versie januari 2024

De Burgemeester Backxlaan heeft een sleutelrol binnen de koers en ambitie voor Nieuwleusen die in de Omgevingsvisie 1.0 is opgenomen. In maart 2024 is de "Toekomstvisie voor de Burg. Backxlaan en omgeving, januari 2024" vastgesteld en deze wordt de komende jaren verder uitgewerkt in deelprojecten. Hiervoor is een externe projectleider aangetrokken. Over de uitvoering van de projecten wordt de gemeenteraad in aparte voorstellen geïnformeerd.

Plattelandsvisie

Voor het stimuleren van initiatieven voor plattelandsontwikkeling wordt voor de lange termijn een visie opgesteld voor het buitengebied van onze gemeente. In deze visie vinden wij het belangrijk om daarin onder meer voldoende perspectief te bieden voor onze agrarische ondernemers, in relatie tot onderhoud en beheer van het buitengebied. Er is een nulmeting uitgevoerd en aan u gepresenteerd. We werken nu aan het vervolg en komen in 2025 bij uw raad terug op dit onderwerp.

Centrumplan kern Dalfsen

In januari 2024 heeft uw raad een voorbereidingskrediet voor het centrumplan verleend. Er is een kwartiermaker aangesteld voor het coördineren en begeleiden van de ontwikkelingen in het centrum en het bevorderen van de samenwerking tussen partijen. Deze inzet wordt vanaf 2025 vervolgd in de rol van een 'centrummanager'.

Het Regio-dealproject De Klimaatwinkelstraat (Prinsenstraat en Kerkplein) zal naar verwachting eind 2024 zijn afgerond. Er wordt gewerkt aan een uitvoeringsagenda voor vervolgprojecten in het kader van het Centrumplan. Voor de projecten gaan we de kosten in beeld brengen en per project vragen we krediet aan bij uw raad.

Voor het 'Centrum arrangement Dalfsen' heeft de provincie subsidie verleend. De beschikkingstermijn van de provincie loopt tot eind 2024. Indien nodig zullen we verlenging van deze termijn aanvragen.

Project Veilige Vecht

Hoogwaterbeschermingsprogramma Veilige Vecht (HWBP) is een project van het Waterschap Drents Overijsselse Delta. Wij nemen deel aan een bestuurlijke en ambtelijke begeleidingsgroep. Het HWBP is gestart met een verkenning. Nadat mogelijke maatregelen voor de waterveiligheid onderzocht zijn (2021), heeft het waterschap de mogelijkheden voor de dijkversterking en de nevengeul bij Vechterweerd verder verkend (2022). Voorgestelde systeemmaatregelen, waaronder een mogelijke nevengeul bij de brug in Dalfsen, worden op dit moment niet meegenomen in het

HWBP. Punten uit de door uw raad aangenomen motie Vecht en brug zijn enerzijds verwerkt in de 4 scenario's voor het Centrumplan. Daarnaast wordt gekeken naar meekoppelkansen bij de diverse trajecten van de dijkversterking. We willen onderzoeken in hoeverre we kansrijke mogelijkheden op het gebied van mobiliteit en recreatie kunnen verbinden. Zodra in 2025 een trajectkeuze wordt gemaakt, te weten een eventuele aanpassing fietspad Vechterweerd, zullen we een participatietraject starten.

Woningbouwontwikkelingen

De druk op de woningmarkt blijft onverminderd groot. We zijn op verschillende gebieden bezig met het realiseren van woningen. Het gaat om locaties in alle kernen. Voor de kern Dalfsen is de komende tijd de aandacht vooral gericht op de plannen voor de uitbreiding van Oosterdalfsen-Noord. Voor de kern Nieuwleusen is de bouw van de laatste fase van Westerbouwlanden gestart in 2023, het gaat voor een groot deel om sociale huurwoningen en betaalbare rijenwoningen. Voor de genoemde woningbouwlocaties in de kernen kunnen we als gemeente zelf het uitgiftetempo bepalen en waar nodig en mogelijk inspelen op wijzigende marktomstandigheden.

Op het gebied van wonen hebben gemeenten nieuwe en extra taken en werkzaamheden gekregen. Om hier uitvoering aan te geven en om meer regie op en tempo in het realiseren van (betaalbare) woningen te krijgen wordt ingezet op extra capaciteit.

In 2024 heeft uw raad besloten om het rekeningsaldo van de gemeente bij het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse gemeenten (SVn) aan te vullen met €500.000. In lijn met de versnelling die in onze gemeente wordt voorzien, wordt in 2025 en 2026 de rekening met datzelfde bedrag aangevuld om jongeren/starters te blijven ondersteunen om een eerste woning aan te schaffen in onze gemeente en hen zo ook te behouden voor onze gemeente. Omdat de leningen uiteindelijk volledig worden terugbetaald is dit budgetneutraal (revolverend fonds).

In 2024 loopt de huidige woonvisie van de gemeente Dalfsen af. Deze zal in 2024 worden vervangen door een volkshuisvestingsprogramma. Hierin verbinden we als gemeente, net als in een woonzorgvisie, de beleidsterreinen wonen, zorg, welzijn en ruimtelijke ordening nog verder met elkaar. Met het opstellen van het volkshuisvestingsprogramma lopen we vooruit op de Wet regie volkshuisvesting die vermoedelijk in januari 2026 ingaat. Er zal sprake zijn van een overgangperiode. Vanuit deze wet worden gemeenten verplicht een volkshuisvestingsprogramma op te stellen. Het nieuwe volkshuisvestingsprogramma zal een belangrijke bouwsteen vormen van de Omgevingsvisie 2.0.

Vergunningverlening Toezicht en Handhaving (VTH)

Nu de Omgevingswet van kracht is geworden zien we ook beter het effect op financieel gebied. Er zijn meer algemene regels gekomen voor activiteiten, in plaats van dat daar vergunningen voor worden verleend. Zo is bijvoorbeeld het (ver)bouwen van een woning vaak niet langer vergunningplichtig, maar vergunningvrij of meldingplichtig. Daarmee vervallen voor de gemeente een deel van de werkzaamheden en van de kosten voor vergunningverlening, zoals voor de gemeentelijke adviescommissie. Daar staat echter tegenover dat de gemeenten hier ook geen leges voor kan heffen. Dat heeft voor de gemeente Dalfsen een nadelig effect.

De hoeveelheid werk neemt echter niet af, maar juist toe. Dit komt omdat we ook nieuwe taken hebben gekregen die onder de Omgevingswet overeind blijven, zoals het beoordelen en administratief afhandelen van meldingen. Door toenemende kwaliteitscriteria en om ook in de toekomst dienstverlenend te kunnen zijn naar inwoners en initiatiefnemers, is het niet reëel en niet wenselijk om af te schalen in personeelskosten. Ook landelijk wordt opgemerkt dat gemeenten juist investeren in het opschalen van formatie om te kunnen voldoen aan deze kwaliteitscriteria.

Dienstverlening en Burgerzaken

Burgerzaken

Wat te bereiken?	<ul style="list-style-type: none"> • Betere (digitale) dienstverlening aan onze bewoners
Wat gaan we er voor doen?	<ul style="list-style-type: none"> • Op basis van wettelijke mogelijkheden wordt de digitale dienstverlening verder uitgebreid en wordt een aantal nieuwe functionaliteiten toegevoegd aan het programma i-burgerzaken. Onder andere een koppeling van het afsprakensysteem met i-burgerzaken waardoor de inwoners zelf al het eerste deel van de aanvraag voor reisdocumenten en rijbewijzen kunnen doen. Hierdoor kan de doorlooptijd aan de balie teruggebracht worden naar 5 minuten per aanvraag. De bestaande functionaliteiten worden verder ontwikkeld en benut. Met de functionaliteit “open burgerzaken” wordt het mogelijk om complexere mutaties en berichten, die niet tot het standaard Basisregistratie Personen (BRP)-berichtenverkeer horen, uit te wisselen. Dit komt ten goede aan de communicatie met ketenpartners en tussen gemeenten onderling en de kwaliteit van de BRP. • Er wordt ingezet op het vergroten van de betrouwbaarheid van de BRP en de integriteit van het reisdocumentenproces. Dit door middel van training en opleiding van de medewerkers. Ook vanuit de Nederlandse Vereniging van Burgerzaken (NVVB) en het ministerie van BZK is er veel aandacht voor het verhogen van de bewustwording op dit gebied. • Verbetering van de dienstverlening aan uitvaartverzorgers bij vastleggen begrafenissen. • Garanderen dat fysieke afspraken bij de burgerzakenbalies binnen drie werkdagen mogelijk zijn en indien nodig extra balies openstellen en bezetting uitbreiden. • Om de applicatie i-Burgerzaken beter te benutten worden trainingen en webinars van de leverancier gevolgd. • Het programma Verbeteren Reisdocumenten Stelsel van het ministerie van BZK volgen. • Intensiveren van het aantal huisbezoeken ten behoeve van adresonderzoeken. • Onderzoek doen naar de mogelijkheden van overstappen van de begraafplaatsapplicatie Trobit naar i-burgerzaken waardoor de dienstverlening naar de uitvaartverzorgers mogelijk uitgebreid kan worden.
Hoe meten we dat?	<ul style="list-style-type: none"> • Op basis van informatie van onze software leverancier. • De kwaliteit van de BRP en het reisdocumentenproces worden jaarlijks getoetst door middel van de verplichte zelfevaluatie. • Monitoren aan de hand van ons afsprakensysteem.

Dienstverlening

Wat te bereiken?	<ul style="list-style-type: none"> • De inwoners en ondernemers van de gemeente Dalfsen staan centraal. Daarom kiezen we voor een persoonlijke benadering in een digitale omgeving en leveren we maatwerk, waarbij we vraagstukken integraal oppakken. We vragen een actieve rol van onze inwoners en ondernemers. We waarderen initiatieven, we bieden ruimte en denken mee. Dit doen we vanuit onze Dalfser missie: samenleven, samenwerken, samenhang. • Persoonlijke dienstverlening aan inwoners en ondernemers staat centraal en wordt gewaardeerd. • Kwaliteit van de dienstverlening staat voorop.
-------------------------	---

Wat gaan we er voor doen?	<ul style="list-style-type: none"> • We voeren de activiteiten uit het huidige beleidsplan Dienstverlening uit en maken een nieuwe visie op dienstverlening. • Doorontwikkelen van onze digitale dienstverlening. • Uitvoering geven aan het programma "Datagedreven werken". • We stimuleren digitale zelfredzaamheid van onze inwoners.
Hoe meten we dat?	<ul style="list-style-type: none"> • Middels de Burgerpeiling "waarstaatjegemeente.nl". Deze zal in 2027 weer plaats vinden.

Wat mag het kosten?

	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Bedragen x € 1.000	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Dienstverlening en Burgerzaken						
Lasten	-1.472	-1.356	-1.404	-1.409	-1.434	-1.435
Baten	364	666	629	638	649	649
Saldo van lasten en baten	-1.108	-690	-775	-770	-786	-787
Resultaat	-1.108	-690	-775	-770	-786	-787

Indicatoren

Indicator	Bron	Nulmeting	2025	2026	2027	2028
Digitale dienstverlening afgezet tegen benchmark	dashboard dienstverlening software leverancier	75% (2021)	90%	90%	90%	90%
Kwaliteit BRP	Kwaliteitsmonitor BZK	96,8% (2021)	98%	98%	98%	98%
kwaliteit reisdocumentenproces	Kwaliteitsmonitor BZK	96,2% (2021)	98%	98%	98%	98%
Burgerpeiling: waardering alle inspanningen van de gemeente	waarstaatjegemeente.nl	6,8 (2023)	7,00	7,00	7,00	7,00

Openbare Orde en Veiligheid

Integrale veiligheid

Wat te bereiken?	<ul style="list-style-type: none"> • Een veilig en leefbaar Dalfsen door af te stemmen met de verschillende partners op het gebied van veiligheid. • De huidige veilige woon- en leefomgeving wordt in stand gehouden en waar mogelijk verbeterd.
Wat gaan we er voor doen?	<ul style="list-style-type: none"> • Uitvoering geven aan de nieuwe doelstellingen zoals geformuleerd in het Integraal Veiligheidsplan 2023-2026. • Brede voorlichting via diverse beschikbare kanalen, kernpunten en sociale media. • Nauwe samenwerking met politie, o.a. op het gebied van ondermijning, donkere dagen offensief etc.. • Creëren van bewustwording bij weggebruikers, o.a. door plaatsen snelheidsdisplays en diverse educatie en voorlichtingsprojecten.
Hoe meten we dat?	<ul style="list-style-type: none"> • Nieuwe veiligheidsanalyse (Veiligheidsmonitor en politiecijfers).

Wat mag het kosten?

	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Bedragen x € 1.000	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Openbare orde en veiligheid						
Lasten	-2.942	-3.191	-3.313	-3.358	-3.404	-3.456
Baten	155	102	103	104	106	106
Saldo van lasten en baten	-2.788	-3.089	-3.210	-3.254	-3.298	-3.350
Resultaat	-2.788	-3.089	-3.210	-3.254	-3.298	-3.350

Indicatoren

Indicator	Bron	Nulmeting	2025	2026	2027	2028
Aantal woninginbraken	Politie cijfers	35 stuks (2022)	<15	<12	<12	<12

Beheer Openbare Ruimte

Integraal beleid openbare ruimte

Wat te bereiken?	<ul style="list-style-type: none"> De openbare ruimte samen met bewoners, maatschappelijke organisaties en bedrijven duurzaam in stand houden tegen acceptabele maatschappelijke kosten. De kwaliteit van de leefomgeving en de aantrekkingskracht van de gemeente behouden. Met het beheer van kapitaalgoederen een bijdrage leveren aan de maatschappelijke opgave en aan het realiseren van de omgevingsvisie. Meer aansluiten bij de ideeën en behoeften vanuit de samenleving en flexibel inspelen op inwonersinitiatieven. Structurele financiële dekking voor de vervanging van kapitaalgoederen in de openbare ruimte. Beheer van de openbare ruimte vindt plaats volgens de eisen van Barometer Duurzaam Terreinbeheer niveau 'Goud'.
Wat gaan we er voor doen?	<ul style="list-style-type: none"> Uitvoering geven aan het Meerjaren Onderhouds Programma Openbare Ruimte (MJOP) dat eind 2024 aan de gemeenteraad wordt aangeboden ter vaststelling. Voortzetten van huidige beeldkwaliteitsniveau. Uitnodigende houding voor inwonersinitiatieven via de gebieds-verbinders.
Hoe meten we dat?	<ul style="list-style-type: none"> Zie tabel Indicatoren.

Openbaar groen

Wat te bereiken?	<ul style="list-style-type: none"> Een duurzaam en goed beheersbaar bomenbestand Het behouden en versterken van karakteristieke landschapselementen, waarbij er een geleidelijke overloop van groen tussen de kernen is; Het behouden en vergroten van biodiversiteit in kernen en buitengebied; Minimaal 75% van de bermen wordt ecologisch beheerd.
-------------------------	---

Wat gaan we er voor doen?	<ul style="list-style-type: none"> • Implementeren van Gedragscode Soortbescherming gemeenten. • Implementeren van groen- en boomnormen. • Opstellen van nieuw Bomenbeleid.
Hoe meten we dat?	<ul style="list-style-type: none"> • Zie tabel Indicatoren.

Speelvoorzieningen

Wat te bereiken?	<ul style="list-style-type: none"> • De openbare ruimte nodigt uit tot positief gezond gedrag (spelen, bewegen en ontmoeten). • Voldoende aantrekkelijke en nabij ingerichte speel-, sport- en ontmoetingsplekken voor iedereen en het realiseren van veilige en aantrekkelijke verbindingen hiertussen.
Wat gaan we er voor doen?	<ul style="list-style-type: none"> • De bestaande speelvoorzieningen houden we zo lang mogelijk in stand met behulp van onderhoud en levensduur verlengende maatregelen. • Uitvoering geven aan het beleidsplan Spelen, bewegen en ontmoeten (SBO) dat eind 2024 aan de gemeenteraad wordt aangeboden ter vaststelling. • Prestatie-indicatoren opnemen in het beleidsplan SBO.
Hoe meten we dat?	<ul style="list-style-type: none"> • Zie tabel Indicatoren.

Wat mag het kosten?

	Rekening Begroting Begroting Begroting Begroting Begroting					
Bedragen x € 1.000	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Openbaar groen						
Lasten	-2.798	-3.051	-3.069	-3.103	-3.123	-3.230
Baten	266	137	137	138	138	138
Saldo van lasten en baten	-2.533	-2.914	-2.932	-2.965	-2.985	-3.092
Resultaat	-2.533	-2.914	-2.932	-2.965	-2.985	-3.092

Indicatoren

Indicator	Bron	Nulmeting	2025	2026	2027	2028
Beheerdisciplines voldoen aan de onderhoudsnorm	Schouw beeldkwaliteit	100% (2016)	100%	100%	100%	100%
Waardering van leefomgeving	Waar staat je gemeente	Eens in de drie jaar		7		
Duurzaam Terreinbeheer	KIWA Barometer Duurzaam terreinbeheer	Goud	Goud	Goud	Goud	Goud

Verkeer en Vervoer

Gemeentelijk verkeer- en vervoerbeleid

Wat te bereiken?	<ul style="list-style-type: none">• Het bevorderen van een vlotte en veilige afwikkeling van het verkeer dat noodzakelijk is voor de ontwikkeling van welvaart en welzijn in de gemeente Dalfsen, waarbij de hinder zoveel mogelijk wordt beperkt, duurzame verplaatsingen worden gestimuleerd en de ruimtelijke kwaliteit wordt gerespecteerd.• Het verhogen van het gebruik van de fiets door het verbeteren van het fietsnetwerk en het stimuleren van het gebruik van de fiets.• Het verbeteren van de bereikbaarheid van de gemeente Dalfsen door het hanteren van het STOP-principe (stappen, trappen, OV en privé-auto) bij alle projecten.• Het bevorderen van duurzame mobiliteit door duurzame voorzieningen te faciliteren en duurzame mobiliteit te stimuleren.• Het bevorderen van het gebruik van het openbaar vervoer door het stimuleren van ketenreizen.
Wat gaan we er voor doen?	<ul style="list-style-type: none">• De ambities en de doelen uit het Gemeentelijk Verkeer- en Vervoerplan (GVVP) vormen de basis voor het uitvoeringsprogramma Verkeer 2024 - 2026 (UVP) waarin de uitvoering van maatregelen voor de komende jaren staat.• Maatregelen uit het UVP die in 2025 o.a. verkend gaan worden zijn de verbetering van de fietsroutes Maneweg en Lemelerveld - Raalte.• In 2024 wordt het proces doorlopen om te komen tot een definitief ontwerp voor de herinrichting van de Welsummerweg. De weg maakt onderdeel uit van de snelfietsroute Dalfsen-Ommen. De veiligheid van fietsers en voetgangers staat voorop. Realisatie is voorzien in 2025.
Hoe meten we dat?	<ul style="list-style-type: none">• Zie tabel Indicatoren.

Verkeersveiligheid

Wat te bereiken?	<ul style="list-style-type: none">• Het zodanig behouden en verbeteren van de verkeersveiligheid in de gemeente Dalfsen dat ongelukken zoveel als mogelijke worden voorkomen (objectieve verkeersveiligheid) en het gevoel van de verkeersveiligheid is verbeterd (subjectieve verkeersveiligheid).
Wat gaan we er voor doen?	<ul style="list-style-type: none">• Samen met maatschappelijke partners, plaatselijk belangen, adviseurs en burgers besteden wij aandacht aan verkeersveiligheid, gedragsmaatregelen, acties en voorlichting. De fietser, de eigen buurt en schoolroutes zijn hierbij speerpunten.• Waar mogelijk of noodzakelijk integreren we verkeersmaatregelen bij onderhoud aan wegen, riolering, groen etc.
Hoe meten we dat?	<ul style="list-style-type: none">• Zie tabel Indicatoren.

Openbare verlichting

Wat te bereiken?	<ul style="list-style-type: none"> Wij leveren een bijdrage aan duurzaamheid, klimaatdoelstellingen en energiebesparing. Het uitgangspunt is: "donkerte waar mogelijk, licht waar nodig".
Wat gaan we er voor doen?	<ul style="list-style-type: none"> In 2025 is het energieverbruik van de openbare verlichting met 3% verminderd ten opzichte van 2020. In 2025 zijn verouderde gloeilampen zo veel als mogelijk vervangen door LED-lampen, mede door de motie "Wat Led je". Inkoop voor 100% duurzame energiebronnen. Materialen van ingekochte masten en armaturen voor 100% recyclebaar. Het hanteren van een standaard dim-regime voor avond- en nachturen; De aankomende jaren gaan wij experimenteren met het dynamisch verlichten.
Hoe meten we dat?	<ul style="list-style-type: none"> Zie tabel Indicatoren.

Wat mag het kosten?

	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Bedragen x € 1.000	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Verkeer en vervoer						
Lasten	-3.762	-3.181	-3.632	-3.718	-3.758	-3.794
Baten	139	141	184	185	186	187
Saldo van lasten en baten	-3.623	-3.039	-3.448	-3.534	-3.573	-3.607
Resultaat	-3.623	-3.039	-3.448	-3.534	-3.573	-3.607

Indicatoren

Indicator	Bron	Nulmeting	2025	2026	2027	2028
Uitvoering project uit uitvoeringsprogramma GVVP, jaarlijks 1 project	Eigen gegevens	-	1	1	1	1
Uitvoering project uit Uitvoeringsprogramma Fiets, jaarlijks 1 project	Eigen gegevens	-	1	1	1	1
Aanpak onveilige situaties, jaarlijks één project.	Eigen gegevens	-	1	1	1	1
Verminderen energieverbruik	Eigen gegevens	0% (2020)	3%	3%	3%	3%
Vervangen gloeilampen door LED-lampen	Eigen gegevens	ca. 6.250 lichtbronnen (2020)	95%	100%	100%	100%

Klimaat, Duurzaamheid en Milieu

Afval en circulariteit

Wat te bereiken?	<ul style="list-style-type: none"> 90% hergebruik van het huishoudelijk en gemeentelijk afval in 2025.
Wat gaan we er voor doen?	<p>Circulariteit stimuleren door:</p> <ul style="list-style-type: none"> (Blijvend) te participeren in het circulaire netwerk van WaardeRing. Meer communicatie naar inwoners en organisaties over wat circulariteit is en hoe hier concreet aan bijgedragen kan worden. Het stimuleren van lokale initiatieven voor grondstoffenproductie en duurzaam hergebruik. Het opzetten en uitvoeren van campagnes en acties gericht op betere kwaliteit huishoudelijke afvalstromen. Circulariteit (verder) op te nemen in het gemeentelijke inkoopbeleid en aanbestedingsprojecten. Het uitvoeren van de verkenning naar de rol, kansen en risico's van de gemeente Dalfsen bij de transitie op het gebied van circulariteit en deze verkenning uitwerken in de Kadernota Circulariteit (& Afvalstromen). De kadernota wordt na vaststelling door de gemeenteraad in 2025 toegevoegd aan de geplande algehele actualisatie van het duurzaamheidsbeleid.
Hoe meten we dat?	<ul style="list-style-type: none"> Huishoudelijk afvalstromen: via de jaarlijkse grondstoffenmonitor van ROVA wordt het percentage hergebruik van huishoudelijke afvalstromen uit de gemeente Dalfsen gepresenteerd. Circulariteit: het meten en monitoren van circulariteit is onderdeel van de verkenning zoals wordt uitgewerkt in de Kadernota Circulariteit (& Afvalstromen). De verwachting is dat in 2025 vast is gesteld op welke manier de mate van circulariteit wordt gemeten en gemonitord.

Afvaldoelen	2021	2022	2023	2024	2025	2026
% hergebruik	87	85	87	88	90	90

Begraafplaatsen

Wat te bereiken?	<ul style="list-style-type: none"> De gemeente heeft de wettelijke zorgplicht om te voorzien in voldoende begraafcapaciteit voor haar inwoners. Op dit onderdeel zijn geen specifieke doelen geformuleerd.
Wat gaan we er voor doen?	<ul style="list-style-type: none"> In het eerste kwartaal van 2025 leggen we de integrale visie op begraafplaatsen ter besluitvorming voor aan de gemeenteraad. In 2025 en daarna gaan we aan de slag met het nieuwe beleid.
Hoe meten we dat?	<ul style="list-style-type: none"> Aan de hand van de integrale visie formuleren we hoe we doelen gaan monitoren.

Klimaat en duurzaamheid

Wat te bereiken?	<ul style="list-style-type: none"> We streven naar een vitale leefomgeving voor nu en in de toekomst. De missie vanuit het beleidsplan duurzaamheid is: 'Dalfsen nu en in de toekomst leefbaar'. Hoofddoel is een geslaagde energietransitie waarbij 100% energieneutraliteit in 2050 en 50% in 2030. Het Dalfser-doel in Regionale Energie Strategie (RES) is 100 gigawattuur (gwh) in 2030 aan grootschalige duurzame energie-opwek. We streven naar een vermindering van het energieverbruik bij woningen, maatschappelijke panden, bedrijven en gemeentelijke panden. Uiteindelijk zijn we aardgasvrij (warmtetransitie).
-------------------------	--

	<ul style="list-style-type: none"> • We streven naar meer duurzame energie bij: <ul style="list-style-type: none"> ○ Gemeentelijk en maatschappelijk elektriciteitsverbruik; ○ Gemeentelijke mobiliteit ○ Duurzame mobiliteit ○ Lokale productie duurzame energie ○ Slimme energiesystemen en energieopslag • Een vergroting van de lokale kracht door middel van: <ul style="list-style-type: none"> ○ Samenwerken met Dorpen van morgen ○ Samenwerken met andere duurzame initiatieven
Wat gaan we er voor doen?	<ul style="list-style-type: none"> • Energieneutraliteit en het RES-doel worden bereikt door energiebesparing (isoleren en vernieuwen) en lokale duurzame opwek (energie uit wind, zon, water en biomassa). • Wijk voor wijk maken we aardgasvrij (individueel of collectief). Ook in 2025 wordt een participatietraject gestart in een aantal wijken. • Met de netbeheerders gaan we om tafel voor netverzwaring en uitbreiding. • Het geven van gerichte voorlichting. • Inzetten energiecoach. • Beschikbaar stellen budgetten voor verduurzaming.
Hoe meten we dat?	<ul style="list-style-type: none"> • Energieneutraliteit wordt gemonitord via het percentage duurzame opwek van de totale energievraag uit de landelijke Klimaatmonitor. • Via de RES-monitor wordt per gemeente de hoeveelheid gerealiseerde energieproductie bijgehouden. • Iedere subsidie heeft eigen doelstelling zoals het aantal huizen dat is geïsoleerd tot op een bepaald niveau. • Voor onze eigen panden en voertuigen loopt een apart uitvoeringsprogramma ten aanzien van verduurzaming. In 2025 worden onder andere de zwembaden en werven verder verduurzaamd.

Duurzaamheidsdoelen	2024	2025	2030	2050
% duurzame opwekking	20	27	50	100
gwh grootschalige opwekking	67	70	100	200

Milieu

Wat te bereiken?	<ul style="list-style-type: none"> • Ons uitgangspunt is de missie 'Een veilige, gezonde leefomgeving voor alle inwoners en het versterken van bedrijven in regio IJsselland'. • Het is onze ambitie om met de Omgevingsdienst IJsselland (OD) dienstverlenend en deskundig te zijn richting inwoners en bedrijven. We zijn duidelijk over wat wel en niet kan, treden op waar dat nodig is en werken proactief aan een duurzame ontwikkeling.
Wat gaan we er voor doen?	<ul style="list-style-type: none"> • Het uitvoeren van het basistakenpakket en de IJssellandse variant door de OD. De OD doet dit sinds 2018 voor de provincie en 11 gemeenten in de regio IJsselland. • Voor het uitvoeren van deze taken door de OD is in 2018 het eerste regionale uniforme uitvoerings- en handhavingsbeleid (hierna VTH-beleid 2018) vastgesteld. Het beleid is in 2023 geëvalueerd en het geactualiseerde regionale milieubeleid is vastgesteld in 2024. Met dit beleid voldoen we aan de wettelijke kwaliteitscriteria en werken we de doelen van de wettelijke Verordening kwaliteit VTH uit.

Hoe meten we dat?	<ul style="list-style-type: none"> Het VTH-beleidsplan bevat in hoofdstuk 5 ambities en doelen, deze zijn verder uitgewerkt in indicatoren en streefwaarden voor de uitvoering (bijlage 3 van het VTH-beleidsplan). In verband met de grote omvang hiervan verwijzen wij kortheidshalve naar het beleidsplan. Regionaal uniform beleid voor de uitvoering van vergunningverlening, toezicht en handhaving Milieu-taken Omgevingsdienst IJsselland Lokale wet- en regelgeving (overheid.nl)
--------------------------	---

Riolering

Voor het beleidsveld riolering wordt verwezen naar de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Afval						
Lasten	-2.446	-2.769	-2.912	-3.155	-3.242	-3.242
Baten	3.117	3.320	3.671	3.740	3.835	3.835
Saldo van lasten en baten	671	552	759	584	593	593
Begraafplaatsen						
Lasten	-291	-304	-285	-338	-339	-338
Baten	264	303	309	309	309	309
Saldo van lasten en baten	-28	-1	25	-29	-29	-29
Klimaat en duurzaamheid						
Lasten	-360	-1.928	-1.188	-1.146	-694	-694
Baten	106	1.279	1.041	996	541	541
Saldo van lasten en baten	-255	-649	-147	-150	-153	-153
Milieu						
Lasten	-1.517	-1.634	-1.706	-1.687	-1.711	-1.711
Baten	8	0	0	0	0	0
Saldo van lasten en baten	-1.508	-1.634	-1.706	-1.687	-1.711	-1.711
Riolering						
Lasten	-1.678	-1.781	-1.710	-1.689	-1.725	-1.734
Baten	1.966	2.084	2.189	2.213	2.307	2.368
Saldo van lasten en baten	288	303	479	524	582	634
Resultaat	-832	-1.429	-591	-757	-718	-666

Indicatoren

De indicatoren voor dit beleidsveld zijn opgenomen bij het onderdeel Beleidsindicatoren.

Wonen, Bouwen en Ruimtelijke Ordening

Grondexploitatie/Grondbeleid (woningbouw)

Dit beleidsveld betreft de grondverkopen van woningbouwkavels en bedrijfskavels door de gemeente. Voor informatie over dit beleidsveld wordt verwezen naar paragraaf 7 Grondbeleid.

Wat te bereiken?	<ul style="list-style-type: none"> Zorgen dat we voldoende gronden in eigendom hebben en krijgen, om in de woning- en bedrijfsbehoefte op langere termijn te voorzien.
Wat gaan we er voor doen?	<ul style="list-style-type: none"> Actualiseren van de Nota Grondbeleid. Passend binnen het beleid inspringen op kansen om gronden te verwerven. Indien door onderzoeken locaties op langere termijn geschikt geacht worden, zo mogelijk het vestigen van het voorkeursrecht toepassen, waardoor we als gemeente 'als eerste' in onderhandeling komen voor aankoop. Hierdoor kunnen mogelijke risico's gespreid c.q. uitgesteld worden.
Hoe meten we dat?	<ul style="list-style-type: none"> Hiervoor zijn geen indicatoren beschikbaar.

Monumenten en archeologie

Wat te bereiken?	<ul style="list-style-type: none"> Het in stand houden van (gemeentelijke) monumenten en waar nodig adviseren en stimuleren bij en van onderhoud. Het beschermen van archeologische resten in de ondergrond.
Wat gaan we er voor doen?	<ul style="list-style-type: none"> Het adviseren van monumenteneigenaren. Het toetsen van locaties op de mogelijke aanwezigheid van archeologische resten op basis van de archeologische beleidskaart. Waar nodig maatregelen treffen om mogelijke verstoring van archeologische waarden te voorkomen of op te laten graven door gecertificeerde bureaus. Eind 2024 wordt het beleid voor monumenten en archeologie geactualiseerd, in 2025 gaan we hier uitvoering aan geven.
Hoe meten we dat?	<ul style="list-style-type: none"> Hiervoor zijn geen indicatoren beschikbaar.

Ruimtelijke ordening (Omgevingswet)

Wat te bereiken?	<ul style="list-style-type: none"> Per 1 januari 2024 is de Omgevingswet in werking getreden. Belangrijk is de realisatie en instandhouding van een veilige en gezonde fysieke leefomgeving, aansluitend bij de doelen beschreven in de Omgevingswet. Vorbereid zijn op de invoering van de Omgevingswet.
Wat gaan we er voor doen?	<ul style="list-style-type: none"> Uitvoering van het programmaplan implementatie Omgevingswet.
Hoe meten we dat?	<ul style="list-style-type: none"> De mate van uitvoering van het programmaplan implementatie Omgevings-wet is hierbij een indicator.

Ruimtelijke ordening (Ruimtelijke ontwikkeling)

Wat te bereiken?	<ul style="list-style-type: none"> Een evenwichtige ruimtelijke ontwikkeling waarbij duurzaamheid, ruimtelijke kwaliteit en leefbaarheid belangrijke uitgangspunten zijn. Voorzien in de lokale woningbehoefte door de versnelling van de woningopgave. Voorzien in woningen voor alle doelgroepen. Het behouden en verbeteren van een evenwichtige en leefbare ruimtelijke omgeving op onder andere het gebied van woning, werken, recreatie, gezondheid, verkeer, landgoederen, archeologie, externe veiligheid en milieu.
-------------------------	--

	<ul style="list-style-type: none"> • Een veilige Vecht die toekomstbestendige bescherming biedt tegen hoogwater. • Aansluiten bij de doelen uit de Omgevingswet en de Omgevingsvisie, zoals t.a.v. de realisatie en instandhouding van een veilige en gezonde fysieke leefomgeving. In onze ruimtelijke plannen houden we rekening met voldoende flexibiliteit om beter in te kunnen spelen op actuele marktontwikkelingen en maatschappelijke behoeften.
Wat gaan we er voor doen?	<ul style="list-style-type: none"> • Opstellen Omgevingsplan. • Actualiseren van het bestemmingsplan voor recreatiewoningen- en terreinen, kernen en buitengebied (verwerken afwijkingen en wijzigingen). • Verder uitwerken van het Centrumplan Dalfsen fase 1 (uitvoering Klimaatwinkelstraat). • Opstellen uitwerkingsplan visie Burgemeester Backxlaan (Nieuwleusen). • Afronding procedure bestemmingsplan Oosterdalfsen Noord (wonen, Dalfsen). • Behandelen van aanvragen voor ontwikkelingen in het buitengebied en voor inbreidingsplannen binnen de kernen.
Hoe meten we dat?	<ul style="list-style-type: none"> • We meten dit aan de hand van percentage van het grondgebied dat belegd is met actuele bestemmingsplannen. • Een andere indicator is de Omgevingsvisie 1.0 voor het gehele grondgebied van de gemeente.

Ruimtelijke ordening (Gebiedsontwikkeling)

Wat te bereiken?	<ul style="list-style-type: none"> • Een vitaal en aantrekkelijk (landelijk) gebied voor inwoners, ondernemers en bezoekers
Wat gaan we er voor doen?	<ul style="list-style-type: none"> • Actief meedenken vanuit de gemeente in gebieds- en beleidsprocessen van de medeoverheden (gemeenten, provincie, Rijk, waterschap), zoals omgevingsvisies en programma's landelijk gebied (PPLG) en gebruik maken van de koppelkansen. • Meedenken in meekoppelkansen voor een aantrekkelijke inrichting van de Vecht, onder andere in het kader van het Hoogwaterbeschermingsprogramma van het waterschap. • Een verkenning met perspectieven voor een vitaal platteland (opvolging na nulmeting Plattelandsvisie). • Gebruik maken van de ontwikkelkansen vanuit Leader+.
Hoe meten we dat?	<ul style="list-style-type: none"> • Hiervoor zijn geen indicatoren beschikbaar.

Ruimtelijke ordening (Landschaps- en groenbeleid)

Wat te bereiken?	<ul style="list-style-type: none"> • Het streekeigen karakter (de identiteit), in de verschillende landschapstypen, van het Dalfser landschap behouden en versterken. • Het behouden en verbeteren van de kwaliteit van het landschap en de groenstructuren o.a. door het stimuleren en vergroten van de biodiversiteit.
Wat gaan we er voor doen?	<ul style="list-style-type: none"> • Landschapsontwikkeling als thema meenemen in de Omgevingsvisie. • Via Stichting Groen Blauwe Diensten Overijssel bestaande contracten voor langjarig landschapsbeheer onderhouden en wanneer er door beëindiging financieel ruimte is in het fonds nieuwe contracten afsluiten.
Hoe meten we dat?	<ul style="list-style-type: none"> • Hiervoor zijn geen indicatoren beschikbaar.

Wonen en bouwen

Wat te bereiken?	<ul style="list-style-type: none">• Wijken moeten voor alle inwoners aantrekkelijk zijn. Diversiteit is daarbij belangrijk.• Voor alle doelgroepen moeten er voldoende en passende woningen zijn. De woningcorporatie(s) hebben hierin een belangrijke taak. Hierbij past ook het principe van flexibele bouw. Starters en senioren zijn binnen het volkshuisvestingsbeleid belangrijke doelgroepen.
Wat gaan we er voor doen?	<ul style="list-style-type: none">• Uitvoering geven aan de in 2024 vast te stellen Woonzorgvisie die de Woonvisie uit 2019 vervangt.• Prestatieafspraken maken met beide woningcorporaties wat leidt tot het toevoegen van gemiddeld 36 sociale huurwoningen per jaar;• Verlenen van startersleningen.• Onderzoek doen naar de mogelijkheden om starters en minder kapitaalkrachtigen tegemoet te komen.
Hoe meten we dat?	<ul style="list-style-type: none">• We meten dit via het aantal nieuwe verblijfsobjecten met een woonfunctie.• We meten dit via het aantal nieuwe sociale huurwoningen.• Een andere indicator is het aantal verstrekte nieuwe startersleningen.

Wonen en bouwen (Vergunningverlening Toezicht en Handhaving)

Wat te bereiken?	<ul style="list-style-type: none">• We gaan voor een duurzame en veilige leefomgeving waarin burgers en bedrijven goed kunnen leven, wonen, werken en recreëren.
Wat gaan we er voor doen?	<ul style="list-style-type: none">• Het leveren van kwalitatief goede producten door ons als gemeente. We werken daarbij risicogestuurd, klantgericht, zakelijk en efficiënt. Dit op basis van het VTH-beleidsplan 2022 – 2026• Formulering van subdoelen in het Programma uitvoering VTH-taken en hieraan uitvoering geven;• Monitoring van de jaarlijkse resultaten op basis van het uitvoeringsprogramma en het jaarverslag voor aanpassing op aanscherping doelstellingen en beleidskeuzes.
Hoe meten we dat?	<ul style="list-style-type: none">• Doelen en indicatoren zijn in het nieuwe VTH-beleidsplan 2022-2026 uitgewerkt en worden vervolgens vertaald in subdoelen in een jaarlijks Programma uitvoering VTH-taken. Per beleidsdoel zijn indicatoren opgesteld waarmee kan worden bepaald of aan de gestelde doelen kan worden voldaan.

Wat mag het kosten?

	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Bedragen x € 1.000	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Grondexploitatie woningbouw						
Lasten	-6.297	-2.909	-1.770	-1.241	-1.242	-1.242
Baten	7.096	2.782	1.739	1.225	1.225	1.225
Saldo van lasten en baten	799	-127	-31	-16	-17	-17
Monumenten en archeologie						
Lasten	-24	-49	-33	-33	-33	-31
Baten	15	18	18	18	18	18
Saldo van lasten en baten	-9	-31	-15	-15	-15	-13
Ruimtelijke ordening						
Lasten	-1.466	-2.263	-1.939	-1.945	-1.936	-1.837
Baten	392	125	0	0	0	0
Saldo van lasten en baten	-1.074	-2.138	-1.939	-1.945	-1.936	-1.837
Wonen en bouwen						
Lasten	-1.219	-1.663	-1.834	-1.837	-1.841	-1.743
Baten	973	1.661	1.307	1.337	1.368	1.368
Saldo van lasten en baten	-246	-2	-527	-500	-473	-375
Resultaat	-530	-2.298	-2.512	-2.476	-2.442	-2.243

Indicatoren

Indicator	Bron	Nulmeting	2025	2026	2027	2028
Uitvoering programmaplan implementatie Omgevingswet	Eigen gegevens	2016	90%	90%	90%	90%

Met de implementatie van de omgevingswet is het programmaplan afgerond uitgezonderd Omgevingsplan.

Indicator	Bron	Nulmeting	2025	2026	2027	2028
Een actuele Omgevingsvisie 1.0 voor het gehele grondgebied van de gemeente en vanaf 2026 een visie 2.0.	Eigen gegevens	1 (2022)	1	1	1	1

Met de vaststelling van de nieuwe Omgevingsvisie (februari 2022) zijn de eerdere structuurvisies vervallen.

Indicator	Bron	Nulmeting	2025	2026	2027	2028
Aantal nieuwe verblijfsobjecten met woonfunctie (huidige woonvisie 120 per jaar)	CBS / eigen gegevens	167 (2020)	160	160	160	160
Aantal nieuwe sociale huurwoningen	Eigen gegevens	33 (2020)	60	60	45	48
Aantal nieuwe startersleningen	Eigen gegevens	6 (2020)	30	20	20	20

Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	Bron	Dalfsen	Nederland	25.000 - 50.000 inwoners
Verwijzingen Halt	Aantal per 10.000 jongeren (12-17 jaar)	2023	Bureau Halt	7	9	8
Winkeldiefstallen	Aantal per 1.000 inwoners	2023	CBS	0,3	2,5	1,4
Vernieling	Aantal per 1.000 inwoners	2023	CBS	2,4	5,8	4,4
Geweldsmisdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	2023	CBS	1	4,3	3,0
Diefstallen uit woning	Aantal per 1.000 inwoners	2023	CBS	0,8	1,3	1,1
Omvang huishoudelijk restafval	kg per inwoner	2022	CBS	58	148	120
Hernieuwbare elektriciteit	%	2022	Klimaatmonitor Rijkswaterstaat	65,0	41,3	nb
Nieuw gebouwde woningen	Aantal per 1.000 woningen	2023	Basisregistratie adressen en gebouwen	8,6	9,1	8,4
Demografische druk	%	2024	CBS	82,0	70,4	79,5
Gemiddelde WOZ waarde	Duizend euro	2024	CBS	430	379	362
Gemeentelijke woonlasten éénpersoons-huishoudens	In Euro's	2024	COELO	845	nb	nb
Gemeentelijke woonlasten meerpersoons-huishoudens	in Euro's	2024	COELO	874	nb	nb

Totaaloverzicht programma Samen wonen

Uitsplitsing naar beleidsvelden	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Bedragen x € 1.000	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Burgerzaken	-1.108	-690	-775	-770	-786	-787
Openbare orde en veiligheid	-2.788	-3.089	-3.210	-3.254	-3.298	-3.350
Verkeer en vervoer	-3.623	-3.039	-3.448	-3.534	-3.573	-3.607
Monumenten en archeologie	-9	-31	-15	-15	-15	-13
Openbaar groen	-2.533	-2.914	-2.932	-2.965	-2.985	-3.092
Ruimtelijke ordening	-1.074	-2.138	-1.939	-1.945	-1.936	-1.837
Riolering	288	303	479	524	582	634
Afval	671	552	759	584	593	593
Milieu	-1.508	-1.634	-1.706	-1.687	-1.711	-1.711
Klimaat en duurzaamheid	-255	-649	-147	-150	-153	-153
Begraafplaatsen	-28	-1	25	-29	-29	-29
Grondexploitatie woningbouw	799	-127	-31	-16	-17	-17
Wonen en bouwen	-246	-2	-527	-500	-473	-375
Saldo van lasten en baten	-11.413	-13.460	-13.468	-13.756	-13.801	-13.745
Mutatie reserves	244	776	44	37	69	69
Resultaat	-11.169	-12.684	-13.424	-13.719	-13.732	-13.676

Nieuw beleid

In de Perspectiefnota 2025-2028 zijn voor het programma Samen Wonen diverse voorstellen voor nieuw beleid gedaan. Hieronder vindt u een opsomming van de voorstellen die beleidsmatig en financieel in de Begroting 2025-2028 zijn opgenomen. De inhoudelijke onderbouwing en afwegingen kunt u teruglezen in de Perspectiefnota 2025-2028 zelf.

Beleidsveld	Vastgesteld bij PPN 2025-2028	Periode	Bedrag
Burgerzaken	Uitbreiding formatie Burgerzaken	Structureel vanaf 2025	Neutraal
Openbare Orde en Veiligheid	Stijging organisatorische kosten Veiligheidsregio	Structureel vanaf 2025	€40.000
Verkeer en Vervoer	Indexatie kosten onderhoud wegen	Structureel vanaf 2025	€113.000
Klimaat en duurzaamheid	Indexatie Omgevingsdienst IJsselland	Incidenteel in 2025	€42.000
Klimaat en duurzaamheid	Uitbreiding begraafplaats Nieuwleusen	Structureel vanaf 2026	€20.000
Klimaat en duurzaamheid	Uitbreiding formatie duurzaamheidsopgaven	Structureel vanaf 2025	neutraal
Ruimtelijke ordening	Invoering centrummanagement	Incidenteel 2025-2027	€100.000
Ruimtelijke ordening	Gebiedsprocessen PPLG	Incidenteel 2025-2027	€50.000
Ruimtelijke ordening	Uitbreiding formatie Omgevingswet	Structureel vanaf 2025	neutraal
Wonen en bouwen	Leges omgevingsvergunningen	Structureel vanaf 2025	€225.000
Wonen en bouwen	Advieskosten omgevingskwaliteit	Structureel vanaf 2025	- €100.000
Wonen en bouwen	Uitbreiding capaciteit versnellen woningbouw	Structureel vanaf 2025	€140.000
Wonen en bouwen	Storting starterslening SVn	Incidenteel in 2025	neutraal

Analyse afwijking 2025 t.o.v. 2024

Hieronder volgt een toelichting op de belangrijkste verschillen op beleidsveld niveau tussen de begroting 2025 en de begroting 2024 (inclusief alle begrotingswijzigingen t/m juli 2024).

Beleidsveld Burgerzaken, structureel nadeel € 85.000

1. Afnamen van het aantal betaalde huwelijken en een toename van het aantal gratis huwelijken: €8.000 nadeel;
2. In 2014 werd de geldigheidsduur van reisdocumenten verlengd van 5 naar 10 jaar en dat leidt nu, 10 jaar na 2014, tot een piek in de uitgifte van reisdocumenten. De piek wordt voorzien in 2026 en 2027. Ten opzichte van de PPN verwachten we in 2025 per saldo iets hogere opbrengsten uit leges in 2025: €33.000 voordeel;
3. Hogere licentiekosten software: €5.000 nadeel
4. Hogere personeelskosten in aanloop naar de paspoortpiek: €104.000 nadeel

Beleidsveld Openbare orde en veiligheid: nadeel € 121.000 structureel

1. De bijdrage aan de Veiligheidsregio IJsselland loopt in 2025 structureel op met € 91.000 ten opzichte van 2024.
2. Wijziging aan het onderhoudsplan Brandweerkazerne Nieuwleusen, conform de PPN, ter grootte van € 8.500.
3. Overige kleine wijzigingen: nadelig € 21.500.

Beleidsveld Verkeer en vervoer: nadeel € 409.000 structureel

Hogere uitvoeringskosten voor verkeersmaatregelen (gedragsbeïnvloedingsprojecten) (€ 14.000/jaar extra). De subsidie-inkomsten nemen evenredig toe;

1. Hogere kosten voor de inzet van hoogwerkers bij beplanting langs wegen buiten de bebouwde kom (€ 8.000/jaar extra);
2. Hogere kosten voor onderhoud van openbare verlichting, aflopend van € 23.000 (2025), € 16.000 (2026) naar € 9.000 (2027 en 2028) extra. Deze kosten (voor materiaal en personeelskosten) stijgen eerst, daarna verwachten we een daling omdat er dan meer verLED is en dat relatief minder storingen geeft;
3. Stijgende energielasten door hogere voorschotbedragen en hogere tarieven, € 50.000/jaar (bij dalend gebruik). Wanneer het verLEDden is uitgebreid verwachten we dat de lasten weer zullen dalen.
4. Door verschillende investeringen zijn de kapitaalslasten gestegen met € 117.000.
5. Bij de eerste Berap 2023 is besloten onderhoud van verlichting af te ramen met € 75.000 dit bleek onterecht en is teruggedraaid in deze begroting.
6. Door het toepassen van omslagrente stijgen de lasten binnen dit beleidsveld met € 115.000.
7. Overige kleine wijzigingen: nadelig € 7.000.

Beleidsveld Monumenten en archeologie: voordeel € 16.000 structureel

1. Het opstellen van de 'Archeologische waardenkaart' is per 2025 niet meer begroot. Dit levert een structureel voordeel op van € 25.000.
2. Overige kleine wijzigingen: nadelig € 9.000

Beleidsveld Openbaar groen: nadeel € 18.000 structureel

1. Van 2023 naar 2024 heeft een budgetoverheveling plaatsgevonden ter hoogte van € 85.000, deze is in 2025 niet begroot.
2. Het huidige IBOR en de maatregelen lopen door in 2025. In 2025 wordt gestart met de actualisatie van het IBOR en we bieden die in 2026 ter besluitvorming aan de gemeenteraad aan. Daarvoor wordt in 2025 en 2026 een budget gevraagd van respectievelijk €35.000 en €30.000.
3. Overige kleine wijzigingen: nadelig € 68.000

Beleidsveld Ruimtelijke ordening: voordeel € 324.000 structureel

Lasten, structureel voordeel € 324.000

1. Aflopen van het opstellen van verschillende visies, dit bespaart in de begroting € 305.000.
2. Met ingang van de Omgevingswet is er geen budget meer voor wijzigingen aan bestemmingsplannen. Er wordt wel gewerkt aan wijzigingen aan het Omgevingsplan en daarvoor worden structureel kosten gemaakt (€ 40.000);
3. Toename overige kosten voor gebieds- en informatiebijeenkomsten, jaarlijks € 5.000;
4. De inzet van erfcoaches vraagt van 2025 tot en met 2027 jaarlijks € 7.500 extra.
5. Overige kleine wijzigingen: voordelig € 8.500.

Beleidsveld Rioleringen structureel voordeel € 197.000 en incidenteel nadeel € 21.000

Baten, structureel voordeel € 205.000 en incidenteel nadeel € 100.000

1. In 2025 worden opbrengsten € 174.000 hoger begroot dan 2024. In 2024 zijn de opbrengsten te laag begroot, daarnaast worden de tarieven in 2025 verhoogd.
2. In 2025 wordt er € 31.000 meer onttrokken uit de voorziening riool.
3. De baten voor nieuwe ontwikkelingen worden in 2025 € 100.000 lager begroot.

Lasten, structureel nadeel € 8.000 en incidenteel voordeel € 79.000

1. In 2025 zijn de kosten van de ROVA ten aanzien van 2024 gestegen met € 80.000. De kosten zullen in de toekomst verder toenemen.
2. In 2025 wordt er € 21.000 meer gestort in de voorziening riool.
3. De lasten voor nieuwe ontwikkelingen worden in 2025 € 100.000 lager begroot.

Beleidsveld Afval, structureel voordeel € 6.000 en incidenteel voordeel € 201.000

Baten, structureel voordeel € 86.000 en incidenteel voordeel € 265.000

1. In 2025 worden opbrengsten € 86.000 hoger begroot dan 2024. Deze stijging wordt veroorzaakt door de stijging van de tarieven in 2025.
2. In 2025 wordt er € 265.000 meer onttrokken uit de voorziening riool om de kosten in 2025 te dekken.

Lasten, structureel nadeel € 80.000 en incidenteel nadeel € 64.000

1. In 2025 zijn de kosten van de ROVA ten aanzien van 2024 gestegen met € 80.000. De kosten zullen in de toekomst verder toenemen.
2. Volgens de begroting is er een onttrekking van € 64.000 nodig uit de voorziening afval om de kosten in 2025 geheel te dekken.

Beleidsveld Milieu, structureel nadeel € 72.000

Lasten, structureel nadeel € 72.000

1. In 2025 zijn de kosten van de omgevingsdienst IJsseland ten aanzien van 2024 gestegen met €72.000.

Beleidsveld Klimaat en duurzaamheid: voordeel € 502.000 structureel

1. Er hebben diverse budgetoverhevelingen plaatsgevonden van 2023 naar 2024, deze bedrage staan daarom niet begroot in 2025 en dit is een voordeel op de lasten ter hoogte van € 500.000.
2. Ook in 2026, 2027 en 2028 ontvangen we een bijdrage vanuit het Rijk voor de CDOKE-regeling, en deze bedraagt in deze jaren € 526.000. Hier staan dezelfde kosten voor adviezen en diensten van derden tegenover;
3. In 2024 ontvangen we € 400.000 minder aan subsidie vanuit de CDOKE-regeling omdat we niet tot uitgave komen. Deze subsidie-inkomsten en uitgaven verdelen we gelijkmatig over 2025 en 2026
4. Overige kleine wijzigingen: voordelig € 2.000

Beleidsveld Begraafplaatsen: voordeel € 25.000 structureel

1. Minder inkomsten uit grafrechten door een afname van het aantal begrafenissen, structurele afname van de baten: € 4.000 in 2025, € 6.500 in 2026 en € 9.500 in 2027 en 2028
2. Van 2023 naar 2024 heeft een budgetoverheveling plaatsgevonden ter hoogte van € 25.000, deze is in 2025 niet begroot.

3. Overige kleine wijzigingen: voordelig € 4.000.

Beleidsveld Grondexploitatie woningbouw: voordeel € 96.000 structureel

1. Het saldo in 2025 bestaat uit opgenomen kosten met betrekking tot structureel advies woningbouw van € 16.000 en uit een extra bedrag van € 15.000 welke is opgenomen voor advies extra woonlasten.
2. De loonkosten zijn in 2024 € 111.000 hoger opgenomen in verband met indexatie.

Beleidsveld Wonen en bouwen: nadeel € 650.000 structureel

1. Hogere Apparaatskosten €256.000
2. De verwachtingen voor de leges omtrent de omgevingswet zijn bijgesteld met lagere baten ter hoogte van € 265.000.
3. Verschuiving van leges van bestemmingsplannen naar omgevingsplannen, lagere baten ter hoogte van €125.000 naar aanleiding van overheveling naar ruimtelijke ordening.
4. Toename van de advieskosten bij toezicht en handhaving doordat vaker externe (juridische) ondersteuning nodig is. Het aantal casussen groeit en deze zijn vaker complex. De toename is in 2025 € 6.500 en dit loopt op tot € 7.000 in 2028
5. Per saldo een afname van overige baten en een toename van overige kosten voor omgevingsvergunningen. Dit leidt tot een nadeel in 2025 van € 6.000 en € 5.500 vanaf 2026.
6. Overige kleine wijzigingen: voordelig € 8.500

Mutatie reserves, € 732.000

Voor de onttrekkingen uit de reserves verwijzen wij u naar bijlage 4, Reserves en voorzieningen.

Totaaloverzicht financiële afwijkingen

Uitsplitsing naar beleidsvelden	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Verschil	Verschil	Verschil
Bedragen x € 1000	2024	2024	2024	2025	2025	2025	Lasten	Baten	Saldo
Burgerzaken	-1.356	666	-690	-1.404	629	-775	-48	-37	-85
Openbare orde en veiligheid	-3.191	102	-3.089	-3.313	103	-3.210	-122	1	-121
Verkeer en vervoer	-3.181	141	-3.039	-3.632	184	-3.448	-452	42	-409
Monumenten en archeologie	-49	18	-31	-33	18	-15	17	0	16
Openbaar groen	-3.051	137	-2.914	-3.069	137	-2.932	-18	0	-18
Ruimtelijke ordening	-2.263	125	-2.138	-1.939	125	-1.814	324	0	324
Riolering	-1.781	2.084	303	-1.710	2.189	479	71	105	176
Afval	-2.769	3.320	552	-2.912	3.671	759	-144	351	207
Milieu	-1.634	0	-1.634	-1.706	0	-1.706	-72	0	-72
Klimaat en duurzaamheid	-1.928	1.279	-649	-1.188	1.041	-147	740	-237	502
Begraafplaatsen	-304	303	-1	-285	309	25	19	6	25
Grondexploitatie woningbouw	-2.909	2.782	-127	-1.770	1.739	-31	1.139	-1.043	96
Wonen en bouwen	-1.663	1.661	-2	-1.834	1.182	-652	-170	-479	-650
Saldo van lasten en baten	-26.079	12.619	-13.460	-24.795	11.327	-13.468	1.284	-1.292	-8
Mutaties reserve	-299	1.075	776	-116	160	44	183	-915	-732
Resultaat	-26.378	13.694	-12.684	-24.911	11.487	-13.424	1.467	-2.208	-740

Verbonden partijen

Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio IJsselland

De gemeente Dalfsen neemt deel aan de gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio IJsselland. De veiligheidsregio IJsselland werkt als brandweer en Ghor (Geneeskundige HulpverleningsOrganisatie in de Regio) intensief samen met politie, gemeenten en andere ketenpartners in het voorkomen, bestrijden en beperken van de gevolgen van branden, ongevallen, rampen en crisis.

Omgevingsdienst IJsselland

Sinds 2018 is de Omgevingsdienst IJsselland operationeel als gemeenschappelijke regeling. De Omgevingsdienst behartigt de individuele en gezamenlijke belangen van de deelnemers op het gebied van de fysieke leefomgeving en ziet op de vergunningverlening, het toezicht op de naleving en de handhaving van de voorschriften zoals opgenomen in de relevante regelgeving. De primaire meerwaarde van de Omgevingsdienst is gelegen in de uitvoering van milieutaken. In de komende jaren wordt de basis hiervan verder verstevigd en uitgebouwd.

ROVA

ROVA is een publieke dienstverlener en werkt ten behoeve van 23 gemeenten met een werkgebied van ongeveer 855.000 inwoners verdeeld in 3 regio's: IJssel-Vecht, Achterhoek en Eemland.

ROVA is de kennispartner én uitvoeringsorganisatie voor de inwoners van de gemeente Dalfsen op het gebied van inzameling en recycling van huishoudelijk afval. Ze zamelen afval en grondstoffen in en richten zich op circulaire toepassingen van de ingezamelde grondstoffen. Zodat de inzet van inwoners uiteindelijk leidt tot een nieuwe waardevolle producten.

Voor de financiële bijdrage, de financiële kengetallen, beleidsvoornemens, ontwikkelingen en risico's van deze verbonden partij verwijzen wij u naar de paragraaf verbonden partijen en paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Samen Werken

Portefeuillehouders en beleidsvelden

Portefeuillehouder	Beleidsveld
Portefeuillehouder Ramerman	Economie Recreatie en toerisme Participatie
Portefeuillehouder Uitslag	Onderwijs
Portefeuillehouder Van Leeuwen	Grondexploitatie bedrijven Mutatie reserves

Maatschappelijk effect

Het versterken en behouden van een vitale economie voor Dalfsen, zodat deze inwoners voldoende (toeleiding tot) werkgelegenheid biedt, in aansluiting op wat de regio doet en biedt. Het programma omvat tevens het lokaal onderwijsbeleid waarbinnen we aandacht besteden aan onderwijshuisvesting, leerlingenvervoer, leerplicht, voor- en vroegschoolse educatie en volwasseneneducatie.

Belangrijke ontwikkelingen

Regio Zwolle

We zetten als onderdeel van de Regio Zwolle met de economische agenda in 2025 in op Kennispoort en economische projecten uit de Regio Deal. Ook blijven we in het kader van de "coalitions of the willing" inzetten op de Human Capital Agenda. Werknemers en werkzoekenden in Regio Zwolle kunnen zich (sinds juli 2020) gratis laten (bij-)scholen via het Ontwikkelfonds Regio Zwolle. Dit initiatief is ontstaan vanuit de campagne Upgrade Jezelf, onderdeel van Regio Zwolle.

Economische bedrijvigheid

Op basis van de verkenning naar nieuwe bedrijventerreinen is in juni 2024 een besluit genomen over nieuwe uitleggebieden voor de kernen Dalfsen, Nieuwleusen en Lemelerveld. Het betreft de zoekgebieden 't Febriek Zuid III, Dedemsweg, De Lichtmis en De Griff IV waar de ontwikkeling van nieuwe bedrijventerrein kunnen plaatsvinden. Met betrekking tot de kern Dalfsen is er voor de ontwikkeling van een bedrijventerrein op 23 september 2024 voorkeursrecht ingesteld. Voor de kern Dalfsen is de uitkomst van het onderzoek van defensie (Milieueffectrapportage) naar het zoekgebied van het munitiedepot van belang of het zoekgebied Dedemsweg kansrijk is of niet.

Voor de kernen Dalfsen en Nieuwleusen gaan we verder met het proces om toe te werken naar een wijziging van het omgevingsplan. Een behoefteonderzoek naar bedrijfskavels zal zo nodig, in navolging van 2023, worden uitgevoerd voor de onderbouwing van de ladder van een op te stellen wijziging van het omgevingsplan. De uitleggebieden van de nieuwe bedrijventerreinen gaan we opnemen in de omgevingsvisie 2.0.

Alle bedrijfskavels in de kern Nieuwleusen en de kern Dalfsen zijn uitgegeven. 't Febriek Zuid II (Lemelerveld) is eind april 2024 bouwrijp en woonrijp gemaakt. De grondverkoop is in het najaar 2023 gestart en loopt door in 2025.

Relatie met ondernemers

Wij vinden het belangrijk om de relatie met de ondernemers en de middenstand goed te onderhouden en willen ook in 2025 bijeenkomsten organiseren. We willen samen met de ondernemers nadenken over ontwikkelingsmogelijkheden in de toekomst. We nemen hierbij de

trends en ontwikkelingen van de regio mee. In de paragraaf grondbeleid gaan we verder in op de wijze waarop de gemeente in 2025-2028 invulling geeft aan haar grondbeleid.

Visie Vechtdal

In 2025 zal een herijking van de Vechtdalvisie voor Vrijtijds Economie Vechtdal (VTE VD) worden opgeleverd en vindt de doorgaande ontwikkeling en uitvoering van projecten plaats binnen de onderscheiden programmalijnen; Zorgzaam & Gezond, Ondernemerschap & Gastheerschap, Beleefbaar Landschap en Verbindende Vecht. Vanuit het Vechtdalmerk willen we de recreatie-ondernemers en organisaties in Dalfsen intensiever betrekken en een verbinding maken met het provinciale programma Gastvrij Overijssel.

Ruimte voor de Vecht

De netwerkorganisatie Ruimte voor de Vecht voert binnen de Regio Deal van de Regio Zwolle het project Brede Welvaart uit, dat onderverdeeld is in 23 deelprojecten. In 2025 zullen regiodeal projecten Brede Welvaart zijn afgerond of waar zinvol een vervolg krijgen. Vanuit recreatie en toerisme zijn wij betrokken bij de deelprojecten: Varen op de Vecht, Gidsennetwerk, Merkontwikkeling Vechtdal, Beleven en Bewegen, Zwemmen in de Vecht. Vanuit Ruimte voor de Vecht wordt met een gebiedsarrangement Vechtdal ingezet op de volgende regiodeal.

Ontwikkeling Recreatie en Toerisme

Voor de recreatieve ontwikkeling waar we als gemeente Dalfsen voorstaan wordt de komende jaren menskracht en budget ingezet op onderzoek, ontwikkeling en uitvoering. We sluiten aan bij de ontwikkeling via Vrije Tijd Economie Vechtdal (VTE VD) en de samenwerking Ruimte voor de Vecht (RvdV). In 2025 krijgt de ontwikkeling: verbetering, benutting en verduurzaming van de Haven en kades een vervolg op basis van de in 2024 uitgevoerde Verkenning Toekomst Haven Dalfsen.

Programma Toekomst Recreatieterreinen

Wij voeren een terughoudend beleid voor permanent wonen op recreatieparken. Voor parken waar het recreatieve karakter sterk is afgenomen, toetsen wij de recreatieve waarde en onderzoeken wij of en onder welke condities permanent wonen toegestaan kan worden. In deze raadsperiode, voor maart 2026, is er duidelijkheid of en onder welke voorwaarden recreatiewoningen een permanente woonbestemming kunnen krijgen.

Participatiewet in balans: vervolgaanpak Participatiewet

In juni 2024 heeft het ministerie van SZW het wetsvoorstel voor het eerste spoor van de Participatiewet in Balans naar de Tweede Kamer gestuurd ter behandeling. Het voorstel van het ministerie doet een stevige stap richting werken op basis van vertrouwen en menselijke maat. Na het eerste spoor volgt een fundamentele herbezinning op de huidige Participatiewet (tweede spoor) en professionalisering van de uitvoering (derde spoor) vanaf 2026.

Ontwikkeling Werkcentrum Arbeidsmarktregio Zwolle

In de arbeidsmarktregio Zwolle werken we aan de oprichting van het Werkcentrum. Het Rijk heeft aangekondigd dat de regionale werkzoekenden- en werkgeversdienstverlening vanaf 1 januari 2026 in het Werkcentrum wordt ondergebracht. Hierin zal o.a. Groei Vooruit, Upgrade Jezelf en het WergeversServicePunt worden samengevoegd. Vanuit Dalfsen streven we naar een vloeiende en elkaar versterkende samenwerking tussen regionale en lokale activiteiten op dit vlak.

Beide ontwikkelingen worden meegenomen in de nieuwe strategische beleidsvisie voor de re-integratie van inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt die in 2025 ter besluitvorming wordt voorgelegd.

Onderwijshuisvesting

Onderzoek naar (ver)nieuwing van de onderwijshuisvesting vindt plaats volgens het Integraal HuisvestingsPlan (IHP) Primair Onderwijs 2022 - 2038 dat eind 2021 is vastgesteld. Gestart is met de projecten kern Nieuwleusen, Dalfsen-West en Lemelerveld volgens de eerste fase van dit IHP. Duidelijk is dat dit forse trajecten zijn waarbij we rekening houden met de meest actuele leerlingenprognose en openstaan voor en inspelen op ontwikkelingen en mogelijkheden die zich tijdens het proces aandienen. Het haalbaarheidsonderzoek Nieuwleusen is inmiddels zo ver gevorderd dat dit ter besluitvorming is voorgelegd, waarbij o.a. ook is ingegaan op het vraagstuk van de groei van het Agnieten College. Op basis van deze besluitvorming zetten wij verdere stappen richting realisatie. Hiernaast verwachten wij ook in de loop van 2025 de uitkomsten van de haalbaarheidsonderzoeken Dalfsen-West en Lemelerveld ter besluitvorming aan u voor te kunnen leggen, ten behoeve van volgende stappen in uitvoering van het IHP. Eventuele maatregelen die op korte termijn onvermijdelijk zijn voor adequate huisvesting worden afgestemd op de lopende IHP projecten. Dit om onnodige kosten te voorkomen.

De te verwachten investering als gevolg van het IHP wordt beïnvloed door diverse factoren. Daarnaast neemt het aantal leerlingen in het primair onderwijs licht toe, in plaats van een verwachte daling. De verwachting is dat de stijging doorzet. Op basis hiervan moet rekening gehouden worden met een totale investering in schoolgebouwen van ca. € 52 miljoen en een raming voor bijkomende kosten van ca. € 10 miljoen. Hierbij is geen rekening gehouden met eventuele (voor)financiering voor kinderopvang, aankoop van grond en toe te rekenen overheadkosten. De financiële gevolgen van de projecten van de eerste fase, als ook Agnieten College, vallen naar verwachting buiten de tijdsspanne van deze meerjarenbegroting. Qua toename jaarlijkse kapitaallasten, exclusief eventueel toe te rekenen overheadkosten, moet bij benadering rekening worden gehouden met een bandbreedte tussen de € 1 tot € 1,5 miljoen. De benodigde aanvullende huisvesting van het Agnieten College is afhankelijk van de vraag of en hoe realisatie in bestaande gebouwen kan plaatsvinden en vraagt een investering tussen de € 1 en € 2,5 mln.

Economische stimulering

Economie

Wat te bereiken?	<ul style="list-style-type: none">• Het behouden van de lokale werkgelegenheid onder meer door middel van het bieden van:<ul style="list-style-type: none">○ Een ondernemersvriendelijk klimaat door de gemeente Dalfsen;○ De beschikbaarheid van voldoende en aantrekkelijke vestigingsmogelijkheden voor bedrijven en ondernemers;○ Voldoende woonruimte voor het lokaal arbeidspotentieel in de gemeente Dalfsen, zodanig dat de beschikbare huisvesting past bij de huidige en toekomstige bevolkingsopbouw (beroepsbevolking) in Dalfsen.• Het in standhouden en stimuleren van levendige dorpskernen met een aantrekkelijk en zo compleet en divers mogelijk winkelaanbod voor inwoners en (toeristische en regio)bezoekers door het behouden van een duurzame winkelstructuur met vitale centrumgebieden.
Wat gaan we er voor doen?	<ul style="list-style-type: none">• Uitvoeren van de uitvoeringsagenda van de Economische beleidsnota.• Uitvoering geven aan de detailhandelsstructuurvisie.• Uitvoeren geven aan vervolg van de ruimtelijke verkenning naar nieuwe bedrijventerreinen.• Leveren van input voor de Omgevingsvisie 2.0 en het Omgevingsplan vanuit het beleidsveld economie en bijbehorende ontwikkelingen.
Hoe meten we dat?	<ul style="list-style-type: none">• Voor dit onderwerp zijn geen indicatoren geformuleerd. In de nog op te stellen economische beleidsnota worden opgaven opgenomen.

Grondexploitatie bedrijven

Dit beleidsveld gaat over de grondverkoop van bedrijventerreinen door de gemeente. Voor informatie over dit beleidsveld verwijzen wij naar paragraaf 7 Grondbeleid.

Participatie

Wat te bereiken?	<ul style="list-style-type: none">• De Participatiewet heeft als doel om inwoners zonder werk te begeleiden op weg naar werk of in werk. Doel is dat inwoners zo regulier mogelijk, betaald werk verrichten.• Om hun zelfredzaamheid te vergroten:<ul style="list-style-type: none">○ streven we ernaar dat inwoners zonder werk weer aan het werk zijn of naar vermogen deelnemen aan de samenleving.○ stimuleren we een zinvolle daginvulling van onze inwoners (maatschappelijke participatie), wanneer betaald werk niet mogelijk is.• In de gemeente Dalfsen hanteren we als uitgangspunt dat we streven naar (financiële) zelfredzaamheid en participatie van inwoners voor de lange termijn. Iedereen moet naar vermogen mee (kunnen) doen in de samenleving. We streven ernaar dat de ontwikkeling van het aantal uitkeringen conform de trend van het landelijk gemiddelde is.
Wat gaan we er voor doen?	<ul style="list-style-type: none">• Plan van aanpak voor alle cliënten met een Participatiewet uitkering;• Iedereen is ingedeeld in een categorie én subcategorie binnen Zorg, Meedoen en Werkfit.• Iedereen heeft een traject (kan ook behandeling zijn).• We formuleren een nieuwe strategische beleidsvisie voor de re-integratie van inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt in 2025 die we vanaf 2026 implementeren.• In de Arbeidsmarktregio Zwolle is de verordening re-integratie geharmoniseerd en er wordt samengewerkt aan de inrichting van het Werkcentrum en de uitvoering van de Human Capital Agenda.
Hoe meten we dat?	<ul style="list-style-type: none">• De ontwikkeling van het aantal uitkeringen is conform de trend van het landelijk gemiddelde.• We streven naar maximale participatie van personen met een Participatiewet uitkering.• We zorgen ervoor dat 30% van de instroom binnen 12 maanden weer uitstroomt naar betaald werk.• Niet meer dan 25% van het aantal uitkeringsgerechtigden zit langer dan 4 jaar in de uitkering.• Het aantal personen met Beschut Werk is ten minste conform de landelijke taakstelling.• Personen met een doelgroep LKS of Banenafpraak zijn maximaal ingezet in betaald werk.

Onderwijs

Onderwijshuisvesting

Wat te bereiken?	<ul style="list-style-type: none">• Iedere inwoner van Dalfsen in staat te stellen zijn eigen mogelijkheden en talenten te ontdekken, ontplooiën en gebruiken, door middel van:<ul style="list-style-type: none">○ Het in stand houden van toekomstbestendige onderwijsgebouwen die bijdragen aan een aantrekkelijke en gezonde leeromgeving;○ Het voorkomen van ongediplomeerde schooluitval.
Wat gaan we er voor doen?	<ul style="list-style-type: none">• Op basis van aangebrachte fasering voeren we de diverse projecten huisvesting basisonderwijs uit, waarbij in de periode 2022 - 2025 de projecten uit fase 1 (kern Nieuwleusen, Dalfsen-West en Lemelerveld) worden opgepakt.
Hoe meten we dat?	<ul style="list-style-type: none">• Met de voortgang van de projecten, waarmee uitvoering wordt gegeven aan het nieuwe IHP.

Peuteropvang en VVE

Wat te bereiken?	<ul style="list-style-type: none">• Het voorkomen van taal- en onderwijsachterstanden, waardoor iedere inwoner van Dalfsen zijn eigen mogelijkheden en talenten kan ontdekken, ontplooiën en gebruiken.
Wat gaan we er voor doen?	<ul style="list-style-type: none">• We gaan ten minste 1 keer per jaar met de VVE-werkgroep met afgevaardigden van (voor)scholen en JGZ in gesprek over de uitvoeringsafspraken en stellen die waar mogelijk bij. De onderwerpen zijn: de doelgroepdefinitie, het (non-)bereik, toeleiding naar VVE, doorlopende lijn en resultaatafspraken.
Hoe meten we dat?	<ul style="list-style-type: none">• De GGD toetst namens de gemeente de kinderopvangorganisaties op hun kwaliteit en brengt hier rapporten over uit. We monitoren het aantal VVE-indicaties en de deelname aan VVE om het bereik te volgen. We streven naar ten minste 95% deelname.

Recreatie en toerisme

Wat te bereiken?	<ul style="list-style-type: none">• Een zodanige ontwikkeling van de toeristische en recreatieve sector dat deze bijdraagt aan het versterken van een aantrekkelijk verblijfsklimaat in de gemeente, voor zowel bezoekers als inwoners.• Wij bevorderen recreatie en toerisme met de samenwerking van gemeenten in Vechtdalverband en zichtbaarheid van het A-merk "Vechtdal".• Het beleidsplan recreatie en toerisme speelt in op toeristische ontwikkelingen en sluit aan bij huidige trends en ontwikkelingen in de toeristische sector, zoals verduurzaming. Er wordt ingezet op:<ul style="list-style-type: none">○ Meer gasten;○ Meer overnachtingen;○ Het bevorderen van het gebruik van de beschikbare recreatieve voorzieningen, zowel voor toeristen als eigen inwoners;○ Meerdaagse beleving (seizoensverbreding van dag- en verblijfsrecreatie);○ Bijdragen aan het welzijn van de bewoners;○ Een toename van de omzet en de werkgelegenheid binnen de recreatieve of toeristisch recreatieve gerelateerde sectoren;○ Aandacht voor spreiding van recreatieve drukte en het voorkomen van overlast;○ Het stimuleren en het behoud van een kwalitatief en gevarieerd aanbod van recreatieve voorzieningen.
-------------------------	--

Wat gaan we er voor doen?	<ul style="list-style-type: none"> • Participeren in het samenwerkingsverband Vechtdal Vrijtijdseconomie, met toenemende aandacht voor de recreërende bewoners en spreiding van drukte. • Via Gastvrij Dalfsen organiseren van ontmoeting en bevorderen van samenwerking en initiatieven door ondernemers en organisaties op het vlak van recreatie en toerisme. • Versterken Toeristische informatiepunten; • Meer verbinding maken tussen recreatie, toerisme, cultuur, historie en terrein behorende organisaties. • Onderzoek van recreatiemogelijkheden; • Uitvoeren van de ontwikkeling van de haven en kades volgend op de Verkenning Toekomst Haven Dalfsen. • Binnen Ruimte voor de Vecht invulling geven aan het onderdeel vrijetijdseconomie. • Leveren van input voor de Omgevingsvisie en het Omgevingsplan vanuit het beleidsveld vrijetijdseconomie en bijbehorende ontwikkelingen. • Adviseren bij initiatieven en ontwikkelingen die een relatie hebben met recreatie en toerisme. • Bevorderen en borgen van het aanbod en de kwaliteit van recreatieve verblijven.
Hoe meten we dat?	<ul style="list-style-type: none"> • Op basis van het aantal overnachtingen en het aantal werkzame personen in de sector. Met de feedback van R&T ondernemers en organisaties, plus via de monitoring door Vechtdal Marketing.

Wat mag het kosten?

	RekeningBegrotingBegrotingBegrotingBegrotingBegroting					
Bedragen x € 1.000	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Economie						
Lasten	-236	-370	-371	-371	-372	-373
Baten	22	21	21	22	22	22
Saldo van lasten en baten	-214	-349	-349	-349	-350	-350
Grondexploitatie bedrijven						
Lasten	-492	-1.251	-56	-56	-56	-56
Baten	505	1.201	0	0	0	0
Saldo van lasten en baten	13	-50	-56	-56	-56	-56
Onderwijs						
Lasten	-2.496	-2.694	-2.532	-2.531	-2.556	-2.529
Baten	482	275	197	197	197	197
Saldo van lasten en baten	-2.014	-2.420	-2.335	-2.334	-2.359	-2.332
Recreatie en toerisme						
Lasten	-228	-239	-207	-210	-214	-216
Baten	32	16	16	16	16	16
Saldo van lasten en baten	-196	-223	-191	-194	-198	-200

Sociale werkvoorziening						
Lasten	-4.305	-3.814	-3.994	-3.850	-3.731	-3.781
Baten	327	321	292	291	291	291
Saldo van lasten en baten	-3.979	-3.493	-3.702	-3.559	-3.440	-3.490
Resultaat	-6.390	-6.535	-6.632	-6.491	-6.403	-6.428

Indicatoren

Indicator	Bron	Nulmeting	2025	2026	2027	2028
Aantal overnachtingen (dagrecreatie niet meetbaar)	GBLT/ Eigen gegevens	205.980 (2023)	206.050	206.100	206.150	206.150
Aantal werkzame personen in de sector	LISA	1020 (2023)	1030	1035	1040	1040

Beleidsindicatoren

Indicator	Einheid	Periode	Bron	Dalfsen	Nederland	25.000 - 50.000 inwoners
Functiemenging	%	2023	CBS BAG/LISA	53,7	54,2	50,6
Vestigingen (van bedrijven)	Aantal per 1.000 inwoners (15 t/m 64 jaar)	2023	LISA	191,9	197,1	187,2
Absoluut verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen 5-18 jr	2023	DUO/Ingrado	7,9	6,3	6,0
Relatief verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen 5-18 jr	2023	DUO/Ingrado	18	27	23
Vroegtijdige schoolverlaters zonder startkwalificatie	%	2023	DUO/Ingrado	1,3	2,4	2,1

Participatie

Indicator	Bron	Nulmeting 2019	2024	2025	2026	2027	2028
Maximale participatie. Indicator: aantal mensen met traject	S4SD	125	240	240	240	240	240
Doel 3: 30% van de instroom is binnen 12 maanden weer uitgestroomd naar betaald werk	Eigen gegevens	2019 35%	>30%	>30%	>30%	>30%	>30%
Doel 4: niet meer dan 25% zit langer dan 4 jaar in de uitkering	S4SD	26%	25%	25%	25%	25%	25%
Doel 5: aantal personen met Beschut Werk*	S4SD	1	9	9	9	9	9

* Beschut Werk: de opgave na 2025 e.v. is nog niet bekend en is daarmee op gelijke stand gehouden.

Totaaloverzicht programma Samen werken

Uitsplitsing naar beleidsvelden	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Bedragen x € 1.000	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Recreatie en toerisme	-196	-223	-191	-194	-198	-200
Economie	-214	-349	-349	-349	-350	-350
Grondexploitatie bedrijven	13	-50	-56	-56	-56	-56
Onderwijs	-2.014	-2.420	-2.335	-2.334	-2.359	-2.332
Sociale werkvoorziening	-3.979	-3.493	-3.702	-3.559	-3.440	-3.490
Saldo van lasten en baten	-6.390	-6.535	-6.632	-6.491	-6.403	-6.428
Mutatie reserves	546	1.326	424	424	407	407
Resultaat	-5.844	-5.209	-6.208	-6.067	-5.996	-6.021

Nieuw beleid

In de Perspectiefnota 2025-2028 zijn voor het programma Samen Werken diverse voorstellen voor nieuw beleid gedaan. Hieronder vindt u een opsomming van de voorstellen die beleidsmatig en financieel in de Begroting 2025-2028 zijn opgenomen. De inhoudelijke onderbouwing en afwegingen kunt u teruglezen in de Perspectiefnota 2025-2028 zelf.

Beleidsveld	Vastgesteld bij PPN 2025-2028	Periode	Bedrag
Economie	Strategische beleidsvisie re-integratie van inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt	Incidenteel in 2025	€90.000
Economie	Toename werkenden vanuit de Participatiewet	Structureel vanaf 2025	2025: €114.000 2026: €160.000 2027: €208.000 2028: €258.000
Economie	Re-integratie (Participatiewet)	Structureel vanaf 2025	2025: €14.000 2026: €28.000 2027: €42.000 2028: €57.000

Analyse afwijking 2025 t.o.v. 2024

Hieronder volgt een toelichting op de belangrijkste verschillen op beleidsveld niveau tussen de begroting 2025 en de begroting 2024 (inclusief alle begrotingswijzigingen t/m juli 2024).

Beleidsveld Recreatie en toerisme, diverse mutaties; voordeel € 32.000 structureel

Budgetoverheveling, voordeel + € 30.000

Van 2023 naar 2024 heeft een budgetoverheveling plaatsgevonden ter hoogte van € 30.000, deze is in 2025 niet begroot.

Overige afwijkingen, voordeel + € 2.000.

Bestaat uit verschillende kleine afwijkingen en indexatie.

Beleidsveld Grondexploitatie bedrijven, nadeel € 5.000 incidenteel

Een klein deel van de gemaakte kosten (€ 5.000) is niet toe te rekenen aan een GREX, deze kosten zijn in de exploitatie genomen.

Beleidsveld Onderwijs, diverse mutaties; voordeel € 85.000

Leerlingenvervoer, nadeel - € 99.000

De kosten van het leerlingenvervoer stijgen door oplopende leerlingenaantallen in het aangepast vervoer. Door zwaardere problematiek zijn kinderen vaker aangewezen op aangepast vervoer, omdat het zelfstandig reizen niet lukt. Vanuit de PPN is hiervoor € 15.000 vrijgemaakt en in de begroting €60.000. Het overige deel van € 24.000 betreft indexatie.

Personele capaciteit begeleiding IHP, voordeel + € 170.000

In 2025 is er sprake van vrijval van de incidentele gelden voor personele capaciteit begeleiding IHP die in 2024 waren opgenomen. Dit resulteert in een voordeel van € 170.000.

Volwasseneneducatie, voordeel + € 59.000

Er is sprake van een voordelig resultaat van € 59.000 wegens het vrijvallen van de volgende budgetoverhevelingen:

- taalonderwijs Oekraïners
- web middelen

Toegerekende rente, nadeel - € 69.000

Het volledige bedrag betreft de doorgevoerde renteomslag van 1%.

Afschrijvingen, voordeel + € 37.000

De kapitaallasten stijgen in 2025 ten opzichte van 2024, wat resulteert in een voordeel.

Overige afwijkingen, nadeel - € 13.000

Bestaat uit verschillende kleine afwijkingen en indexatie.

Beleidsveld Sociale werkvoorziening, diverse mutaties; nadeel € 209.000

Begeleidende participatie SDW, nadeel - € 29.000 structureel

In de begroting voor 2025 is de afschaffing van de LIV meegenomen. Dit resulteert in een nadeel van € 29.000.

Sociale werkvoorziening SDW, nadeel - € 90.000 incidenteel

Vanuit de PPN is in de begroting een bedrag opgenomen voor de strategische beleidsvisie re-integratie inwoners. Dit resulteert in een nadeel van € 90.000.

Loonkosten SDW, nadeel - € 84.000 structureel

Dit bedrag bestaat uit een lastenverhoging in de vorm van een budgetverhoging ter hoogte van - € 114.000 en een lastenverlaging in de vorm van indexatie ter hoogte van € 30.000.

Overige afwijkingen, nadeel - € 6.000

Bestaat uit verschillende kleine afwijkingen en indexatie.

Mutatie reserves, nadeel €902.000

Voor de onttrekkingen uit de reserves verwijzen wij u naar de bijlage reserves en voorzieningen in hoofdstuk 4

Totaaloverzicht financiële afwijkingen

Uitsplitsing naar beleidsvelden	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Verschil	Verschil	Verschil
Bedragen x € 1000	2024	2024	2024	2025	2025	2025	Lasten	Baten	Saldo
Recreatie en toerisme	-239	16	-223	-207	16	-191	32	0	32
Economie	-370	21	-349	-371	21	-349	-1	1	0
Grondexploitatie bedrijven	-1.251	1.201	-50	-56	0	-56	1.195	-1.201	-5
Onderwijs	-2.694	275	-2.420	-2.532	197	-2.335	162	-77	85
Sociale werkvoorziening	-3.814	321	-3.493	-3.994	292	-3.702	-180	-29	-209
Saldo van lasten en baten	-8.368	1.833	-6.535	-7.159	526	-6.632	1.209	-1.306	-97
Mutaties reserve	-225	1.551	1.326	0	424	424	225	-1.127	-902
Resultaat	-8.593	3.384	-5.209	-7.159	951	-6.208	1.434	-2.433	-999

Verbonden partijen

Gemeenschappelijke regeling Sociale Recherche IJssel-Vechtstreek

De gemeente Dalfsen neemt deel aan de regeling Sociale Recherche IJssel-Vechtstreek. Dit is een samenwerkingsverband voor het voorkomen en opsporen van fraude met sociale zekerheidsregelingen. De gemeente Dalfsen heeft haar bevoegdheid voor opsporing en voorkomen van fraude op grond van de uit te voeren sociale zekerheidsregeling overgedragen aan de gemeente Zwolle.

Stichting Dalfsen Werkt

Het doel van de stichting is het tot stand brengen en in stand houden van de werkvoorziening voor Dalfsenaren met een arbeidsbeperking. Daarnaast zetten wij de stichting in als re-integratie instrument voor onze inwoners die aangewezen zijn op inkomensondersteuning.

Voor de financiële bijdrage, de financiële kengetallen, beleidsvoornemens, ontwikkelingen en risico's van deze verbonden partijen verwijzen wij u naar de paragraaf verbonden partijen.

Samen Leven

Portefeuillehouders en beleidsvelden

Portefeuillehouder	Beleidsveld
Portefeuillehouder Uitslag	Cultuur Kulturhusen Sport Inkomen Integratie vergunninghouders Jeugdzorg Lokale toegang Preventie Publieke gezondheid Wmo 2015
Portefeuillehouder Van Leeuwen	Mutatie reserves

Maatschappelijk effect

Alle inwoners van Dalfsen worden gestimuleerd en in staat gesteld om mee te doen aan het maatschappelijk leven. Dat willen we bereiken langs drie pijlers:

- Inwoners leven in een gezonde leefomgeving;
- Inwoners worden gestimuleerd zelfredzaam te zijn;
- Inwoners maken deel uit van een vitale gemeenschap.

De wijze waarop de onderscheiden beleidsvelden elk op hun eigen wijze bijdragen aan één of meerdere pijlers hebben we hieronder beschreven

Belangrijke ontwikkelingen

Bestaanszekerheid

Eind 2024 wordt het nieuwe beleidsplan Bestaanszekerheid vastgesteld. De eerste focus ligt hierbij op de financiële bestaanszekerheid. In 2025 wordt (verder) gewerkt aan de uitvoering van de in dat beleidsplan opgenomen doelen.

Inburgering en participatie

In de tweede helft van 2024 en Q1 2025 wordt het uitvoeringsplan inburgering 2022 geëvalueerd. Daarin nemen we ook de potentiële gevolgen vanuit het hoofdlijnenakkoord mee. Of de uitkomsten van de evaluatie in 2025 om een beleidswijziging vraagt en financiële consequenties oplevert is nu nog moeilijk in te schatten. We zullen samen met de lokale samenwerkingspartners en in regionaal verband het gezamenlijk doel voor ogen houden en blijven streven naar een zo goed mogelijke integratie en zelfredzaamheid van de inburgeraar.

Kulturhusen

In 2025 is de actualisatie van de subsidies ingezet als vervolg op het voorstel tot harmonisatie van de subsidies van de Kulturhusen. Wij streven naar de privatisering van Kulturhus de Spil. Tevens wordt voor alle Kulturhusen een Duurzaam Meerjarenplan Onderhoud (DMJOP) gemaakt en de uitkomsten hiervan worden aan uw raad gepresenteerd. In 2025 gaat het concept Kulturhus Hoonhorst van start. We nemen uw raad mee in dit proces. Verder wordt met de Kulturhusen verdere invulling gegeven aan de maatschappelijke opdracht per kern samen met andere partijen.

Preventie - IZA/GALA

Ook in 2025 werken we regionaal en lokaal verder aan het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) en het Integraal Zorg Akkoord (IZA). Met het IZA wordt er regionaal getracht om betere zorg dichterbij de inwoners te organiseren. We werken binnen het GALA aan 15 thema's welke werken aan preventie en als doel hebben om gezonde inwoners zo lang mogelijk gezond te houden.

Kwaliteitskompas

Met voorveldorganisaties Saam welzijn, De Kern, Mee Samen, Bibliotheek Dalfsen en de GGD IJsselland werken we sinds 2024 samen aan het Kwaliteitskompas. Hierin worden vanuit het preventiebeleid Dalfsen gezamenlijke ambities, maatschappelijke resultaten en indicatoren geformuleerd en keuzes gemaakt voor de focus in de uitvoering. In 2025 wordt hier aan verder gewerkt. Waar het kan wordt het Kwaliteitskompas verbreed naar andere uitvoerende organisaties binnen het sociaal domein.

Brede Toegang

De gemeente Dalfsen werkt samen met de voorveldorganisaties Saam welzijn, De Kern, Mee Samen, Bibliotheek Dalfsen en de GGD IJsselland aan de Brede Toegang. Daarin wordt gezamenlijk gewerkt aan het verankeren van de toegang in de preventieve voorzieningen, waardoor inwoners snel en vakkundig op de juiste plek worden geholpen. In elke kern zijn hiervoor fysieke infopunten aanwezig. In 2025 wordt verder gewerkt aan verbetering van de digitale informatievoorziening.

Jeugdzorg

In juni 2023 is de hervormingsagenda jeugd vastgesteld. Aan de invoering van deze agenda zat ook een forse bezuinigingsopdracht gekoppeld. De verwachting was dat vanaf 2025 bezuinigd kon worden op de jeugdzorg. In de meicirculaire heeft het Rijk aangegeven dat deze bezuiniging (nog) niet gerealiseerd kan worden. Het uitvoeren van alle maatregelen uit de hervormingsagenda is een grote taak voor alle gemeenten, waar de komende jaren veel op geïnvesteerd wordt. Zo wordt onder andere ingezet op de inzet van een jeugdondersteuner om de verbinding met huisartsen te versterken. Verwachting is dat we daarmee meer grip kunnen krijgen op de verwijzingen naar specialistische jeugdhulp.

Beschermd Wonen, Beschermd Thuis en Maatschappelijke Opvang

We signaleren een toename van meervoudige, complexe casuïstiek met een zorg- en veiligheidscomponenten. Daarbij stagneert de in- en doorstroom naar passende zorg op de volgende onderdelen:

- instroom in Beschermd Wonen stagneert door groter wordende vraag;
- uitstroom uit Beschermd Wonen stagneert door onvoldoende passende woningen;
- instroom in Beschermd Wonen (Wlz) wordt beperkt door maatregelen van landelijke overheid;
- instroom in Beschermd Thuis stagneert door stokkende uitstroom in beschermd wonen.

Ook in 2025 zetten we in op grip op uitgaven en proces en de mogelijkheden om in- en doorstroom te bevorderen. Zo wordt in 2025 verder gewerkt aan de pilot Kamers met Aandacht, maken we regionale afspraken rondom safehouses om de inzet van Beschermd Thuis te vergroten en zetten we in op realisatie van woningen vanuit het volkshuisvestingsprogramma, ter bevordering van de in- door- en uitstroom. Daarnaast bereiden we ons waar nodig voor op ontwikkelingen zoals de verwachte afschaffing van het abonnementstarief per 1 januari 2026 en de decentralisatie Maatschappelijke opvang in 2027. De regeling -en daarmee de financiële consequenties- zijn op dit moment nog niet bekend.

Tot 2026 wordt het regionaal vastgestelde budget middels een verdeelsleutel door de centrumgemeente uitgekeerd naar de gemeenten. Per 1-1-2026 werkt de regio IJssel Vecht met een centrumregeling. In 2025 wordt verder gewerkt aan afspraken over verdeling van budgetten

(waaronder hantering verdeelsleutels). De financiële consequenties daarvan zijn op dit moment nog niet bekend.

Wmo

We zien een stijgende vraag vanuit de Wmo die wordt veroorzaakt door:

- Vergrijzing, dit raakt Dalfsen zwaarder vanwege de dubbele vergrijzing (relatief meer 65+'ers dan in andere gemeenten);
- Het landelijke stijgende aantal inwoners met progressieve neurologische aandoeningen (bijv. Parkinson, dementie, ALS), waardoor de zorgzwaarte van de in te zetten zorg toeneemt;
- Moeizame toeleiding naar de Wlz en GGZ door een tekort aan GGZ plekken en plekken in de intramurale zorg. In de tussenliggende periode ontstaat extra druk op de Wmo;
- langer thuis wonen leidt tot meer woningaanpassingen en extra aanvragen tot hulp bij het huishouden.

Daarnaast is de (blijvende) beschikbaarheid van voldoende professionals in zorg en welzijn een aandachtspunt. We blijven onder andere inzetten op indicatieloze dagbesteding, ondersteuning van mantelzorgers en mogelijkheden om doorstroom te bevorderen.

Sociaal Domein

Cultuur (Cultuurbeleid)

Wat te bereiken?	<ul style="list-style-type: none"> • Het cultuurbeleid is vanaf 2022 geïntegreerd in het preventiebeleid. <ul style="list-style-type: none"> • Cultuur zorgt voor levendige dorpen in de gemeente Dalfsen en vergroot het welbevinden van mensen. Het draagt bij aan de eigenheid van de dorpen en aan een aantrekkelijke woonomgeving. Cultuur bepaalt voor een groot gedeelte onze identiteit en heeft daardoor invloed op het mentale welbevinden van onze inwoners. Het zorgt voor samenwerking, vernieuwing en draagt bij aan de economie. Het culturele klimaat is daarmee een belangrijk onderdeel van het voorveld.
Wat gaan we er voor doen?	<ul style="list-style-type: none"> • Cultuur is onderdeel van de doelstellingen in de uitvoeringsagenda preventie. <ul style="list-style-type: none"> ○ We zetten in op cross-over verbindingen tussen de culturele organisaties en verenigingen binnen onze gemeente, zodat zij elkaar versterken en met elkaar meer culturele activiteiten kunnen aanbieden voor een bredere doelgroep. ○ Cultuureducatie zorgt ervoor dat kinderen al op jonge leeftijd in aanraking komen met diverse vormen van cultuur. Vanuit cultuureducatie gaan we aan de slag met professionaliseren van het muziekonderwijs op de basisscholen. In 2025 vieren we 80 Jaar Vrijheid. We stimuleren inwoners om activiteiten en evenementen te organiseren in het kader van herdenken, vieren én het creëren van bewustwording rondom het begrip democratie. ○ In 2025 gaan we aan de slag met opstellen van de uitvoeringsagenda cultuur. Deze wordt ontwikkeld in samenwerking met onze lokale culturele organisaties en verenigingen en moet aansluiten bij de doelen uit het preventiebeleid. Doel hiervan is een gezond cultureel klimaat waaraan alle inwoners mee kunnen doen en waar culturele organisaties bewust gaan bijdragen aan de doelen uit het preventiebeleid.
Hoe meten we dat?	<ul style="list-style-type: none"> • Aan de hand van bereikte doelstellingen volgens het preventiebeleidsplan.

Cultuur (Bibliotheekbeleid)

Wat te bereiken?	<ul style="list-style-type: none">• Om de zelfredzaamheid te vergroten:<ul style="list-style-type: none">○ dienen onze bibliotheekvoorzieningen toegankelijk en bereikbaar te zijn;○ vergroten we de toegankelijkheid van informatie, de basisvaardigheden en financiële mogelijkheden voor onze inwoners om mee te doen.
Wat gaan we er voor doen?	<ul style="list-style-type: none">• De bibliotheek werkt aan de doelstellingen in het preventiebeleid.
Hoe meten we dat?	<ul style="list-style-type: none">• Aan de hand van bereikte doelstellingen volgens het preventiebeleidsplan

Kulturhusen

Wat te bereiken?	<ul style="list-style-type: none">• De kulturhusen dragen bij aan 'reuring' en leefbaarheid in de kern, aan participatie van inwoners door middel van het bevorderen van (sociale) nabijheid en ontmoeting en stimuleren het ontplooiën van initiatieven en voorzieningen in de eigen kern.• Om de zelfredzaamheid te vergroten:<ul style="list-style-type: none">○ dienen onze culturele voorzieningen toegankelijk en bereikbaar te zijn.
Wat gaan we er voor doen?	<ul style="list-style-type: none">• Het behalen van deze doelen is van een aantal factoren afhankelijk. Deze factoren liggen niet allemaal binnen onze invloedssfeer. Het kulturhus draagt slechts voor een gedeelte bij aan het behalen van de doelen. Hiervoor moet enerzijds het gebouw goed geëxploiteerd worden, anderzijds moet er synergie zijn tussen de participanten in het kulturhus.
Hoe meten we dat?	<ul style="list-style-type: none">• We gebruiken het harmonisatiemodel kulturhusen.

Sport

Wat te bereiken?	<ul style="list-style-type: none">• Het sportbeleid is vanaf 2022 geïntegreerd in het preventiebeleid o.a. via de doelen: jeugdigen groeien gezond op, inwoners voelen zich gezond en inwoners dragen bij aan hun gemeenschap• Om de zelfredzaamheid te vergroten:<ul style="list-style-type: none">• dienen onze sportvoorzieningen toegankelijk en bereikbaar te zijn.
Wat gaan we er voor doen?	<ul style="list-style-type: none">• De acties van het uitvoeringsplan worden samen met de partners uit het voorveld uitgevoerd, jaarlijks gemonitord en aangepast.
Hoe meten we dat?	<ul style="list-style-type: none">• Uitwerking vindt plaats via een uitvoeringsplan waarin concrete acties worden benoemd om de genoemde doelen te behalen.

Inkomen (Kindregeling)

Wat te bereiken?	<ul style="list-style-type: none">• Het mogelijk maken dat alle kinderen kunnen participeren in de samenleving en dit met, financiële ondersteuning ten behoeve van bepaalde producten of activiteiten mogelijk maken. We trachten een zo groot mogelijk bereik te realiseren onder de doelgroep.• Om de zelfredzaamheid te vergroten<ul style="list-style-type: none">• streven we er naar dat alle kinderen kunnen participeren in de samenleving zonder dat de financiële omstandigheden van de ouders daarbij een belemmering vormen.
Wat gaan we er voor doen?	<ul style="list-style-type: none">• In de webshop zorgen we voor een gevarieerd aanbod van producten, diensten en activiteiten.
Hoe meten we dat?	<ul style="list-style-type: none">• Op basis van het gebruik van de regeling.

Inkomen (Schuldhelpverlening)

Wat te bereiken?	<ul style="list-style-type: none"> • Doel van de schuldhelpverlening is om mensen zo snel en goed mogelijk te helpen bij hun financiële situatie en zo mogelijk een duurzame oplossing te realiseren. Deels heeft dit met (professionele) ondersteuning te maken en deels is het een verantwoordelijkheid van de mensen zelf om hun uitgaven aan te passen aan het inkomen. De meest vergaande vorm van ondersteuning is beschermingsbewind. De rechter stelt dan een bewindvoerder aan. Veelal vergoed de gemeente de kosten van een bewindvoerder via de bijzondere bijstand. Wij streven ernaar het aantal bewindvoeringen zo beperkt mogelijk te houden. • Om de zelfredzaamheid te vergroten: <ul style="list-style-type: none"> ○ vergroten we de toegankelijkheid van informatie, de basisvaardigheden en financiële mogelijkheden voor onze inwoners om mee te doen; ○ wordt zoveel mogelijk voorkomen dat inwoners van de gemeente Dalfsen om financiële redenen onvoldoende kunnen meedoen aan de samenleving; ○ streven we ernaar dat Inwoners met schulden zo snel en goed als mogelijk duurzaam zijn geholpen bij hun financiële situatie.
Wat gaan we er voor doen?	<ul style="list-style-type: none"> • Contacten met verwijzende instanties intensiveren om in zo vroeg mogelijk stadium handelend te kunnen optreden om het aantal bewindvoeringen zoveel mogelijk te beperken; • Nieuwe vormen van budgetbeheer voortzetten als alternatief voor bewindvoering, dit is bijvoorbeeld het product "Budgetbeheer Plus". Met dit instrument worden vaste lasten betaald en ontvangt cliënt een vast bedrag per week voor overige uitgaven; • Indien mogelijk gebruik maken van adviesrecht voor kantonrechters; • Vroegsignalering door inzage in betalingsachterstanden.
Hoe meten we dat?	<ul style="list-style-type: none"> • Het aantal huishoudens met bewindvoering via de bijzondere bijstand.

Inkomen (Participatiewet)

Wat te bereiken?	<ul style="list-style-type: none"> • We bieden inkomensondersteuning op grond van de Participatiewet, IOAW, IOAZ en BBZ aan inwoners die daarop aangewezen zijn. Vanaf de start zetten we in op de vergroting van de (financiële) zelfredzaamheid van de inwoner. Daarom streven we ernaar: <ul style="list-style-type: none"> ○ dat het aantal bijstandsuitkeringen in lijn blijft met de trend van het landelijk gemiddelde; ○ dat 30% van de instroom na 12 maanden weer (betaald) aan het werk is; ○ dat maximaal 25% van de uitkeringsgerechtigden langer dan vier jaar een uitkering ontvangt.
Wat gaan we er voor doen?	<ul style="list-style-type: none"> • We zetten maximaal in op de re-integratie in betaald werk van deze inwoners, zodat zij zoveel mogelijk voorzien in eigen inkomen en financieel zelfredzaam worden. • Onze inspanning hiervoor wordt beschreven onder Participatie in het programma Samen Werken.
Hoe meten we dat?	<ul style="list-style-type: none"> • Onze inspanning voor uitstroom uit de uitkering vallen onder Participatie (Samen Werken) en is ook daar beschreven.

Integratie vergunninghouders (Inburgering)

Wat te bereiken?	<ul style="list-style-type: none">• Inburgeraars bereiken het voor hen hoogst haalbare taalniveau en doen naar vermogen mee in de samenleving• Om de zelfredzaamheid te vergroten, is minimaal 85% van de inburgeraars die de Z-route (leerroute inburgering) volgen, binnen 6 maanden na start van de leerroute gestart met een participatietraject (participatieplaats, vrijwilligerswerk, taalstage) als opstap naar betaald werk.
Wat gaan we er voor doen?	<ul style="list-style-type: none">• In samenwerking met taalscholen, maatschappelijke organisaties en werkgevers zorgen voor een taalrijke leer- en werkomgeving.• Goede regie voeren op het inburgeringsproces van statushouders met behulp van het PIP (persoonlijk Plan Inburgering en Participatie)
Hoe meten we dat?	<ul style="list-style-type: none">• Registraties in de module inburgering

Integratie vergunninghouders (huisvesting statushouders)

Wat te bereiken?	<ul style="list-style-type: none">• Om de zelfredzaamheid te vergroten en voor alle doelgroepen woningen te realiseren, streven we ernaar om de taakstelling voor de huisvesting van statushouders te realiseren.
Wat gaan we er voor doen?	<ul style="list-style-type: none">• Samenwerking met woningcorporaties voortzetten en indien nodig aanvullende mogelijkheden voor versnelde (eventueel tijdelijke) huisvesting onderzoeken en benutten
Hoe meten we dat?	<ul style="list-style-type: none">• Eigen registraties en registratie COA

Participatie (Opvang Oekraïense vluchtelingen)

Wat te bereiken?	<ul style="list-style-type: none">• We leveren een bijdrage aan de opvang van Oekraïense vluchtelingen welke als gevolg van de oorlog met Rusland onder de Richtlijn Tijdelijke Bescherming van Oekraïense ontheemden (RTB) vallen. Daartoe heeft de gemeente een inspanningsverplichting (per 1 januari 2025: 358 opvangplaatsen). We willen deze vluchtelingen een passende opvangplaats bieden met voldoende privacy en begeleiding en veiligheid voor hen en de directe omgeving.
Wat gaan we er voor doen?	<ul style="list-style-type: none">• Het organiseren van voldoende opvangplaatsen;• Het begeleiden van de vluchtelingen;• Het bieden van veiligheid;• Het organiseren van toegang tot onderwijs en zorg.
Hoe meten we dat?	<ul style="list-style-type: none">• Eigen registraties en regionale en landelijke registraties.

Participatie (Opvang van asielzoekers)

Wat te bereiken?	<ul style="list-style-type: none">• We leveren een bijdrage aan de opvangcrisis voor de asielzoekers. Daarmee ontlasten we de situatie op het aanmeldcentrum in Ter Apel.• We bieden opvang aan ca 150 asielzoekers in de vorm van Tijdelijke Gemeentelijke Opvang. (TGO) op de locaties Hof van Dalen en Ambachtsweg te Lemelerveld. We streven ernaar voor deze asielzoekers structurele opvang te bieden. Per 1 februari 2024 geldt een Spreidingswet, waarbij de gemeente de indicatieve taakstelling heeft gekregen 188 opvangplaatsen voor asielzoekers aan te bieden.
-------------------------	---

Wat gaan we er voor doen?	<ul style="list-style-type: none"> • Het organiseren van tijdelijke dan wel structurele opvangplaatsen voor asielzoekers, waarmee tevens uitvoering wordt gegeven aan een motie van de gemeenteraad van juli 2024 (om te komen tot structurele opvang) als de Spreidingswet; • Het begeleiden van de asielzoekers; • Het bieden van veiligheid; • Het organiseren van toegang tot zorg en onderwijs.
Hoe meten we dat?	<ul style="list-style-type: none"> • Eigen registraties en registratie COA.

Jeugdzorg

Wat te bereiken?	<ul style="list-style-type: none"> • Om de zelfredzaamheid te vergroten streven we ernaar dat: <ul style="list-style-type: none"> ○ Jeugdigen veilig en gezond opgroeien, waarbij hulp wordt geboden via algemene voorzieningen en waar dit niet passend is wordt tijdige en passende specialistische jeugdhulp geboden.
Wat gaan we er voor doen?	<ul style="list-style-type: none"> • Preventie: <ul style="list-style-type: none"> ○ In 2025 en verder wordt nadere uitvoering gegeven aan preventie activiteiten zoals de inzet van voorliggende/algemene voorzieningen en preventie-netwerken. • Geïndiceerde jeugdhulp: <ul style="list-style-type: none"> ○ Waar nodig wordt geïndiceerde, specialistische jeugdhulp ingezet op basis van de Jeugdwet. Deze jeugdhulp wordt regionaal ingekocht. ○ In aansluiten op de Hervormingsagenda jeugd (Hva) wordt veel ingezet op het versterking van de lokale teams. • POH-Jeugd: <ul style="list-style-type: none"> ○ In 2025 wordt de POH-jeugd in de gemeente ingezet.
Hoe meten we dat?	<ul style="list-style-type: none"> • Via het regionaal monitoringssysteem houden we zicht op het aantal indicaties en de kosten. • Door cliënttevredenheidsonderzoeken Jeugd wordt gekeken in hoeverre de geboden hulp voldoet aan de hulpvraag. Daarbij wordt ook gekeken naar de kwaliteit van de geleverde jeugdhulp. Over de resultaten van cliënttevredenheidsonderzoeken wordt separaat gerapporteerd.

Lokale toegang

Wat te bereiken?	<ul style="list-style-type: none"> • Een belangrijke basis van preventief werken vormt het zodanig ondersteunen van inwoners bij het eerste contact, dat deze algemene voorzieningen voldoende handvatten bieden voor ondersteuning bij problemen. Als er zwaardere ondersteuning nodig is, maken we een goede beoordeling van de situatie en zetten we gericht de juiste ondersteuning in. Naar verwachting draagt het anders organiseren van de toegang bij aan onze taakstelling op Wmo en Jeugd .
Wat gaan we er voor doen?	<ul style="list-style-type: none"> • Het plan van aanpak toegang is uitgevoerd en de verbeterde toegangsorganisatie is ingericht.
Hoe meten we dat?	<ul style="list-style-type: none"> • Dit meten we middels bestaande methodes. Bijvoorbeeld cliënttevredenheidsonderzoeken Wmo / Jeugd en Benchmark Divosa voor participatie. Over de resultaten van deze onderzoeken wordt separaat gerapporteerd.

Preventie

Wat te bereiken?	<ul style="list-style-type: none">• Het preventiebeleid is ingegaan per 2022. Het is opgesteld vanuit de gedachte van Positieve gezondheid en bevat de volgende hoofddoelen:<ul style="list-style-type: none">○ Inwoners leven in een gezonde leefomgeving○ Inwoners zijn zelfredzaam○ Inwoners maken deel uit van een vitale gemeenschap.• De partijen uit het voorveld hebben gezamenlijk ambities opgesteld om de hoofddoelen te bereiken en zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van dit beleid. De gemeente heeft een regisserende en faciliterende rol hierin.• Vanuit landelijke kaders Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) is lokaal een plan van aanpak geschreven voor de periode 2023- 2026. Met het uitvoeren van het plan van aanpak GALA wordt, binnen verschillende thema's, integraal gewerkt aan de beschreven ambities vanuit het voorveld en landelijke doelstellingen.
Wat gaan we er voor doen?	<ul style="list-style-type: none">• De beschreven ambities worden gezamenlijk met het voorveld vertaald naar concrete acties en deze acties worden uitgevoerd. De zichtbaarheid van deze acties vallen onder Kerngezond Dalfsen.
Hoe meten we dat?	<ul style="list-style-type: none">• Dit meten we op basis van de diverse GGD gezondheidsmonitoren.

Publieke gezondheid

Wat te bereiken?	<ul style="list-style-type: none">• Het gezondheidsbeleid is vanaf 2022 opgenomen in het Preventiebeleid, waarbij wordt uitgegaan van Positieve Gezondheid. De hoofddoelen van dit beleid zijn: Inwoners leven in een gezonde leefomgeving, inwoners zijn zelfredzaam en inwoners maken deel uit van een vitale gemeenschap.• De partijen uit het voorveld hebben gezamenlijk ambities opgesteld om de hoofddoelen te bereiken en zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van dit beleid. De gemeente heeft een regisserende en faciliterende rol hierin.• Vanuit landelijke kaders Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) is lokaal een plan van aanpak geschreven voor de periode 2023- 2026. Met het uitvoeren van het plan van aanpak GALA wordt, binnen verschillende thema's, integraal gewerkt aan de beschreven ambities vanuit het voorveld en landelijke doelstellingen.• Om de zelfredzaamheid te vergroten streven we ernaar dat<ul style="list-style-type: none">○ Inwoners zich veilig en gezond voelen en dat dat de score op positieve gezondheid bovengemiddeld blijft.○ Jeugdigen veilig en gezond opgroeien, waarbij hulp wordt geboden via algemene voorzieningen en waar dit niet passend is wordt tijdige en passende specialistische jeugdhulp geboden○ Om de vitaliteit van de gemeenschap te versterken stimuleren we dat inwoners bijdragen aan hun gemeenschap.
Wat gaan we er voor doen?	<ul style="list-style-type: none">• De beschreven ambities worden gezamenlijk met het voorveld vertaald naar concrete acties en deze acties worden uitgevoerd. De zichtbaarheid van deze acties vallen onder Kerngezond Dalfsen. Uitgangspunt is dat er een verschuiving plaatsvindt van oog voor zorg naar oog voor preventie. De zichtbaarheid van deze acties vallen onder Kerngezond Dalfsen.

Hoe meten we dat?	<ul style="list-style-type: none"> • De acties van het uitvoeringsplan worden samen met de partners uit het voorveld jaarlijks geëvalueerd. Hierbij betrekken we de GGD gezondheidsmonitor.
--------------------------	--

Wmo

Wat te bereiken?	<ul style="list-style-type: none"> • Het voor de inwoners mogelijk maken om zo lang mogelijk op een prettige manier zelfstandig te blijven wonen, waarbij voldoende sociale voorzieningen in de nabijheid zijn. De inwoner heeft waar mogelijk een centrale en regisserende rol in het toewerken naar een toekomstbestendige oplossing. • Om de zelfredzaamheid te vergroten streven we ernaar dat inwoners zo lang mogelijk zelfstandig wonen of thuis zo lang mogelijk worden opgevangen (ouderen en jongeren) en de taakstelling van beschermd thuis te realiseren. • Om de vitaliteit van de gemeenschap te versterken stimuleren we dat inwoners bijdragen aan hun gemeenschap.
Wat gaan we er voor doen?	<ul style="list-style-type: none"> • Doorlopend trainen van consulenten in keukentafelgesprekken; • Doorontwikkelen indicatieloze voorzieningen dagbesteding; • Doorontwikkelen beschermd wonen naar beschermd thuis (lokaal plan beschermd thuis). • Ontwikkelen lokale centrale toegang Beschermd Wonen • Aanjagen passende wooninitiatieven t.b.v. Beschermd Wonen/ Beschermd Thuis
Hoe meten we dat?	<ul style="list-style-type: none"> • Dit meten we middels verschillende methodes: <ul style="list-style-type: none"> ○ Cliënttevredenheidsonderzoeken Wmo, waarbij wordt gekeken in hoeverre de geboden ondersteuning voldoet aan de hulpvraag en waarbij wordt gekeken naar de kwaliteit van de geleverde ondersteuning. Hierover wordt separaat gerapporteerd. ○ Blijvende monitoring op de cijfers van het aantal voorzieningen en de kosten hiervan. ○ Monitoren in- en uitstroom in Beschermd Wonen en Beschermd Thuis ○ Monitoren effecten passende wooninitiatieven op wachtlijst Beschermd Wonen.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Cultuur						
Lasten	-1.389	-1.305	-1.292	-1.310	-1.328	-1.328
Baten	47	18	18	18	18	18
Saldo van lasten en baten	-1.341	-1.287	-1.274	-1.292	-1.310	-1.310
Inkomen						
Lasten	-7.983	-6.723	-6.753	-6.766	-6.772	-6.772
Baten	4.728	4.469	4.406	4.406	4.406	4.406
Saldo van lasten en baten	-3.255	-2.254	-2.347	-2.360	-2.366	-2.366
Integratie vergunninghouders						
Lasten	-1.484	-1.140	-7.828	-7.838	-7.844	-7.844
Baten	1.724	987	7.650	7.655	7.655	7.655
Saldo van lasten en baten	240	-153	-179	-184	-189	-189
Jeugdzorg						
Lasten	-8.683	-8.794	-9.273	-9.556	-9.841	-9.665
Baten	22	0	0	0	0	0
Saldo van lasten en baten	-8.661	-8.794	-9.273	-9.556	-9.841	-9.665
Kulturhusen						
Lasten	-1.779	-1.513	-1.726	-1.575	-1.574	-1.569
Baten	141	122	125	128	130	130
Saldo van lasten en baten	-1.638	-1.391	-1.601	-1.447	-1.444	-1.438
Lokale toegang						
Lasten	-1.581	-2.652	-2.578	-2.593	-2.631	-2.631
Baten	12	0	0	0	0	0
Saldo van lasten en baten	-1.569	-2.652	-2.578	-2.593	-2.631	-2.631
Participatie						
Lasten	-3.887	-6.626	-5.965	-5.984	-6.003	-6.018
Baten	6.025	5.334	4.593	4.593	4.593	4.593
Saldo van lasten en baten	2.138	-1.292	-1.371	-1.391	-1.410	-1.425
Preventie						
Lasten	-1.959	-2.857	-3.043	-3.072	-3.073	-3.073
Baten	289	142	142	117	53	53
Saldo van lasten en baten	-1.670	-2.715	-2.902	-2.956	-3.021	-3.021
Publieke gezondheid						
Lasten	-1.529	-1.676	-1.690	-1.675	-1.704	-1.705
Baten	159	155	155	109	109	109

Saldo van lasten en baten	-1.370	-1.521	-1.535	-1.566	-1.595	-1.596
Sport						
Lasten	-1.394	-1.706	-1.744	-1.729	-1.694	-1.690
Baten	616	437	520	515	503	503
Saldo van lasten en baten	-777	-1.269	-1.224	-1.214	-1.191	-1.188
WMO						
Lasten	-6.091	-6.219	-7.649	-8.232	-8.828	-8.828
Baten	2.428	357	1.377	2.118	2.472	2.472
Saldo van lasten en baten	-3.662	-5.862	-6.271	-6.115	-6.356	-6.356
Resultaat	-21.567	-29.191	-30.555	-30.673	-31.354	-31.184

Indicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	Bron	Dalfsen	Nederland	25.000 - 50.000 inwoners
Absoluut verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen 5-18 jr	2022	DUO/Ingrado	21	4,2	4,2
Relatief verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen 5-18 jr	2022	DUO/Ingrado	14	24	21
Vroegtijdige schoolverlaters zonder startkwalificatie	%	2021	DUO/Ingrado	1,1	1,9	1,6
Niet-sporters	%	2020	Gezondheidsmonitor (CBS, RIVM, GGD)	48,8	49,2	n.b.

Indicator	Bron	Nulmeting	2024	2025	2026	2027	2028
Aantal kinderen dat bestelling heeft gedaan via de webshop	Eigen administratie	224 (2018)	230	230	230	230	230
Aantal huishoudens met bewindvoering	Eigen administratie	104 (2021)	95	90	85	85	80
Taakstelling en realisatie te huisvesten statushouders	Eigen gegevens en registraties COA	100% (2022)	100 %	100%	100%	100%	100%

De taakstelling fluctueert erg, zo was de taakstelling in 2020 20 statushouders, terwijl de taakstelling in 2021 en 2022 op 40 statushouders uitkwam en voor 2023 op 80. Doelstelling blijft te allen tijde om de taakstelling te halen.

Indicator	Eenheid	Periode	Bron	Dalfsen	Nederland	25.000 - 50.000 inwoners
Personen met een bijstandsuitkeringen	Aantal per 10.000 inwoners	2021	CBS	170,4	431,2	277,7

Beleidsindicatoren

Indicator	Einheid	Periode	Bron	Dalfsen	Nederland	25.000 - 50.000 inwoners
Jongeren met delict voor rechter	% (12 t/m 21 jarigen)	2022	CBS	0	1	1
Kinderen in uitkeringsgezin	%	2022	CBS	3	6	4
Netto arbeidsparticipatie	%	2023	CBS	76,4	73,1	73,4
Werkloze jongeren	%	2022	CBS	1	1	1
Jongeren met jeugdbescherming	% van alle jongeren tot 18 jr.	2023	CBS	0,8	1,1	1,1
Jongeren met jeugdreclassering	% van alle jongeren van 12 tot 23 jr.	2023	CBS	nb	0,3	nb
Cliënten met een maatwerkarrangement WMO	Aantal per 10.000 inwoners	2023	CBS	540	705	686
Banen	Aantal per 1.000 inwoners (15-64 jr)	2023	CBS/LISA	790,4	836,6	738,4
Lopende re-integratie voorzieningen	per 10.000 inwoners (15-64 jr)	2023	CBS	248,2	191,5	196,1
Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jr.	2023	CBS	11,5	13,5	13,5
Niet-sporters	%	2022	Gezondheidsmonitor (CBS, RIVM, GGD)	45,3	46,4	47,9
Personen met een bijstandsuitkeringen	Aantal per 10.000 inwoners	2023	CBS	131,6	344,8	230,3

Totaaloverzicht programma Samen Leven

Uitsplitsing naar beleidsvelden	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Bedragen x € 1.000	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Sport	-777	-1.269	-1.224	-1.214	-1.191	-1.188
Kulturhusen	-1.638	-1.391	-1.601	-1.447	-1.444	-1.438
Cultuur	-1.341	-1.287	-1.274	-1.292	-1.310	-1.310
Integratie vergunninghouders	240	-153	-179	-184	-189	-189
Preventie	-1.670	-2.715	-2.902	-2.956	-3.021	-3.021
Participatie	2.138	-1.292	-1.371	-1.391	-1.410	-1.425
Lokale toegang	-1.569	-2.652	-2.578	-2.593	-2.631	-2.631
Inkomen	-3.255	-2.254	-2.347	-2.360	-2.366	-2.366
WMO	-3.662	-5.862	-6.271	-6.115	-6.356	-6.356
Jeugdzorg	-8.661	-8.794	-9.273	-9.556	-9.841	-9.665
Publieke gezondheid	-1.370	-1.521	-1.535	-1.566	-1.595	-1.596
Saldo van lasten en baten	-21.567	-29.191	-30.555	-30.673	-31.354	-31.184
Mutatie reserves	733	579	824	824	807	807
Resultaat	-20.834	-28.612	-29.731	-29.849	-30.546	-30.377

Nieuw beleid

In de Perspectiefnota 2025-2028 zijn voor het programma Samen Leven diverse voorstellen voor nieuw beleid gedaan. Hieronder vindt u een opsomming van de voorstellen die beleidsmatig en financieel in de Begroting 2025-2028 zijn opgenomen. De inhoudelijke onderbouwing en afwegingen kunt u teruglezen in de Perspectiefnota 2025-2028 zelf.

Beleidsveld	Vastgesteld bij PPN 2025-2028	Periode	Bedrag
Cultuur	Bibliotheek	Structureel vanaf 2025	neutraal
Kulturhusen	Harmonisatie Kulturhusen	Incidenteel in 2025	€150.000
Inkomen	Participatiewet in Balans en Commissie Sociaal Minimum	Structureel vanaf 2025	neutraal
Inkomen	Ontwikkeling aantallen Participatiewet	Structureel vanaf 2025	neutraal
Inkomen	Aanpak geldzorgen, armoede en schulden	Structureel vanaf 2025	€90.000
Inkomen	Opvang vluchtelingen en Oekraïners	Structureel vanaf 2025	neutraal
Diverse	Integraal Zorg Akkoord (IZA), Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA), Wonen, Ondersteuning en Zorg Ouderen (WOZO) en Hervormingsagenda Jeugd	Structureel vanaf 2025	neutraal
Diverse	Toename gebruik voorzieningen	Structureel vanaf 2025	€60.000

Analyse afwijking 2025 t.o.v. 2024

Hieronder volgt een toelichting op de belangrijkste op beleidsveld niveau tussen de begroting 2025 en de begroting 2024 (inclusief alle begrotingswijzigingen t/m juli 2024).

Sport, diverse mutaties; voordeel € 45.000

Specifieke uitkering (SPUK) Stimulering Sport, voordeel: + € 79.000

Begin 2024 heeft het Rijk besloten de SPUK Stimulering Sport voor een periode van twee jaar, 2024 en 2025, in iets gewijzigde vorm voort te zetten.

Subsidie zwembad Heidepark, voordeel + € 61.000

In 2024 was er sprake van een incidentele subsidie voor het zwembad Heidepark. Deze komt in 2025 te vervallen, wat een voordeel oplevert.

Afschrijvingen, nadeel - € 56.000

De kapitaallasten stijgen in 2025 ten opzichte van 2024, wat resulteert in een nadeel.

Toegekende rente, nadeel - € 53.000

De rentelasten stijgen mee in 2025, wat ook resulteert in een nadeel.

Overige afwijkingen, voordeel + € 4.000

Bestaat uit verschillende kleine afwijkingen.

Kulturhusen, diverse mutaties; nadeel € 210.000

De Spil nadeel - € 30.000

Met af te dragen OZB De Spil is geen rekening gehouden in de begroting.

Kulturhusen: subsidie, nadeel 2025: - € 37.000, 2026: - € 50.000, 2027: - € 64.000, 2028: - € 81.000

In de meerjarenbegroting is geen rekening gehouden met CAO-ontwikkelingen.

Harmonisatie Kulturhusen, nadeel - € 151.000

Vanuit de PPN is de harmonisatie van de Mozaïek en de Spil doorgevoerd. Dit resulteert in een nadeel van € 151.000.

Toegerekende rente, nadeel - € 101.000

Het volledige bedrag betreft de doorgevoerde renteomslag van 1%.

Afschrijvingen, nadeel - € 43.000

De kapitaallasten stijgen in 2025 ten opzichte van 2024, wat resulteert in een nadeel

Subsidie BalkInn, voordeel + € 117.000

Betreft een eenmalige subsidie BalkInn wat resulteert in een voordeel in 2025 ten opzichte van 2024.

Overige afwijkingen, nadeel - € 4.000

Bestaat uit verschillende kleine afwijkingen.

Cultuur, diverse mutaties; voordeel + € 13.000

Cultuur en amateur-kunstbeoefening, nadeel - € 12.000

Bijdrage aan de vernieuwing van Kunstwegen. Kunstwegen is overgedragen aan museum de Fundatie, met de opdracht om Kunstwegen te vernieuwen, te betrekken bij hun collectie en actief in de markt zetten.

Budgetoverhevelingen, voordeel + 59.000

Er komen twee budgetoverhevelingen te vervallen, namelijk:

- financiering bibliotheek (35K)
- toekomstkracht bibliotheek (24K)

Overige afwijkingen, nadeel - € 34.000

Bestaat uit verschillende kleine afwijkingen, waaronder indexatie.

Integratie vergunninghouders, nadeel € 25.000

(Tijdelijke) huisvesting statushouders, budgetneutraal

Om statushouders versneld te huisvesten, maken wij gebruik van de Hotel en Accommodatie Regeling vanuit het COA. Wij huisvesten statushouders tijdelijk in gehuurde panden of woningen, waarbij zij idealiter binnen een half jaar uitstromen naar een reguliere huurwoning. Voor de inrichting en huur van de woningen en de begeleiding gedurende dit half jaar ontvangen wij een vast bedrag per statushouder vanuit het COA. Dit bedrag is kostendekkend. Voorheen waren hier geen bedragen voor begroot.

Overige afwijkingen, nadeel - € 25.000

De stijging van de kosten wordt (op 25K na) opgevangen door de bijdragen van het Rijk. Dit betreffen verschillende kleine afwijkingen.

Preventie, nadeel € 186.000

Stijging van de kosten is te verklaren door de volgende zaken:

- Continueren van projecten rondom preventie, wat resulteert in € 161.000 hogere lasten.

- Vervallen van incidenteel budget (budgetoverheveling), wat resulteert in een voordeel van € 50.000.
- Andere verdeling van GALA gelden en indexatie van de budgetten leiden tot het overige nadeel van € 75.000.

Participatie, nadeel € 80.000

Inburgering en participatie, - € 21.000

In 2024 hebben we een stijging gezien in de tolkkosten, kosten juridische begeleiding vanuit Vluchtelingenwerk. We verwachten dat dit in 2025 niet zal wijzigen. Dit betekent dat de begroting voor 2025 hoger uitvalt dan die van 2024. Daarbij hebben we te maken met een indexatie en daarmee verwachten we een nadeel van € 21.000.

Kostenplaats 6610000

Overige afwijkingen, nadeel - € 59.000

Bestaat uit verschillende kleine afwijkingen, waaronder indexatie.

Lokale toegang, voordeel € 74.000

Door een hogere bijdrage voor Veilig Thuis en een stijging van de subsidie die wij verstrekken ontstaat een nadeel van € 10.000. In 2025 continueren wij de inzet van POH-jeugd, de kosten hiervan zijn € 41.000 hoger in vergelijking met 2024. Daarnaast zien we een daling in de kosten voor inhuur van € 100.000. Ook is er sprake van een daling in de advieskosten van € 30.000. Tot slot zijn er enkele kleine kostenstijgingen van tezamen € 5.000, waardoor er per saldo een voordeel ontstaat van € 74.000 op dit beleidsveld.

Inkomen, nadeel € 93.000

De vergelijking van Begroting 2025 met begroting 2024 laat een lastendaling zien van € 93.000. Deze is als volgt te verklaren:

Bijzondere bijstand, nadeel € 81.500

Hogere lasten als gevolg van meer aanvragen voor bijzondere bijstand.

Vergoeding uitgeleend personeel, nadeel € 63.000

Betreft vrijval gelden S4SD, welke in 2025 niet zullen worden gecontinueerd.

Sociale uitkeringen in natura, voordeel € 148.000

Lagere lasten als gevolg van einde taskforce energiearmoede

Interne doorbelasting taken -90.000

Hogere apparaatskosten op inkomensregelingen

Overige afwijkingen, nadeel €6.500

Overige kleine mutaties op budgetten.

Wmo, nadeel € 409.000

We zien een stijgende vraag vanuit de Wmo die wordt veroorzaakt door:

- vergrijzing, maar raakt Dalfsen zwaarder vanwege de dubbele vergrijzing (relatief meer 65+érs dan in andere gemeenten);
- het landelijke stijgende aantal inwoners met progressieve neurologische aandoeningen (bijv. Parkinson, dementie, ALS);
- moeizame toeleiding naar de Wlz en GGZ door een tekort aan GGZ plekken en plekken in de intramurale zorg. In de tussenliggende periode ontstaat extra druk op de Wmo;
- langer thuis wonen leidt tot meer woningaanpassingen en extra aanvragen tot hulp bij het huishouden.

Daarnaast zijn er nog factoren waarvan nu nog onduidelijk is wat de invloed gaat zijn voor de begroting, namelijk:

- afschaffing abonnementstarief per 1-1-2026. Verwacht wordt dat dit invloed kan hebben op het aantal indicaties Hulp bij het huishouden en voorzieningen zoals bijvoorbeeld trapliften. Wat dit effect precies gaat zijn is nog onduidelijk. Daarnaast is dit effect niet van toepassing op de gehele Wmo, want het zal geen invloed hebben op voorzieningen waarvoor geen alternatieven zijn zoals zwaardere begeleidingsvormen en rolstoelen.
- De meicirculaire kondigt voor de Wmo een wijziging omtrent de open-einde regeling aan. Achtergrond hiervoor is de vergrijzing: deze neemt al jaren toe waardoor de kosten van gemeenten aan Wmo uitgaven stijgen. Afgesproken is dat een nader te bepalen deel van de Wmo in de toekomst niet langer via de algemene uitkering van het gemeentefonds gaat maar via een aparte financiering. Hierdoor ligt het risico van een grote kostenstijging niet meer exclusief bij gemeenten. Ook in Dalen speelt de toename van kosten. De ontwikkeling die in de meicirculaire wordt aangekondigd is in die zin dus positief: het risico wordt deels teruggedragen bij het Rijk. Aan de andere kant treft de vergrijzing Dalen (veel) harder dan het gemiddelde. Hier zit dus een risico in: het is de vraag of het nieuwe financieringsmodel ook rekening houdt met dit soort afwijkingen.

Zoals ook aangegeven in de bestuursrapportage resulteert dit in de volgende wijzigingen ten opzichte van de begroting:

Maatwerkvoorzieningen, nadeel - € 280.000

Toename aantal (gespecialiseerde rolstoel). Rolstoelen, structureel nadeel €130.000 (2025 e.v.)

Toename aantal duurdere woningaanpassingen. Woonvoorzieningen, structureel nadeel €150.000 (2025 e.v.)

Hulp bij het huishouden, nadeel - € 85.000

Dit betreft voornamelijk indexatie als gevolg van CAO ontwikkelingen, maar wordt gecompenseerd vanuit algemene uitkeringen gemeentefonds.

Begeleiding, nadeel - € 285.000

We houden rekening met een stijging van het aantal cliënten en indexatie als gevolg van CAO ontwikkelingen. Daarnaast zetten we meer in op preventie en worden hogere uitgaven verwacht voor maatschappelijke opvang.

Maatwerkvervoer, nadeel - € 30.000

Er is sprake van een toename van het Wmo vervoer daarnaast worden er extra kosten gemaakt in verband met de ontvlechting van het vervoerscontract door het voortijdig beëindigen van het contract door de gemeente Hardenberg.

Lokaal plan BW/BT, voordeel + € 535.000

Vanuit de PPN is het budget opgehoogd, wat leidt tot een voordeel van € 535.000.

Overige afwijkingen, nadeel - € 264.000

Bestaat uit verschillende kleine afwijkingen, waaronder voornamelijk indexatie van de budgetten.

Jeugd, nadeel € 479.000

In 2024 zien we een toename van het gebruik van geïndiceerde jeugdzorg. De verwachting is dat in 2025 er (nog) niet een afname te zien is van de kosten.

Dit wordt volgens een eerste analyse veroorzaakt door:

- toename van het aantal jeugdigen met een jeugdzorg indicatie met ongeveer 30 (= ongeveer 5% van totaal aantal jeugdigen met indicatie volgens de Jeugdwet) ten opzichte van vorig jaar.
- toename van problematiek en daarmee inzet van zwaardere, en dus duurdere, zorg bij enkele jeugdigen.

Het bovenstaande nadeel is te verklaren door:

- Ophogen budgetten als gevolg van bovenstaande redenen, nadeel - € 600.000
- Indexatie, nadeel - € 301.000.
- Vrijval budgetoverheveling toegang sociaal domein, voordeel + € 108.000
- Vervallen stelpost jeugd vanuit de meicirculaire, voordeel + € 300.000

Overige afwijkingen, voordeel + € 14.000

Bestaat uit verschillende kleine afwijkingen en een ophoging van de post onvoorzien.

Publieke gezondheid, nadeel - € 14.000

In 2025 zien wij de bijdrage aan de GGD stijgen, dit resulteert in € 28.000 hogere lasten. Daarnaast is er sprake van een vrijval van de incidentele budgetoverheveling voor valpreventie, wat resulteert in een voordeel van € 14.000.

Mutaties reserve, saldo + € 245.000

Voor reserves verwijs ik u naar hoofdstuk 4.

Totaaloverzicht financiële afwijkingen

Uitsplitsing naar beleidsvelden Bedragen x € 1000	Lasten 2024	Baten 2024	Saldo 2024	Lasten 2025	Baten 2025	Saldo 2025	Verschil Lasten	Verschil Baten	Verschil Saldo
Sport	-1.706	437	-1.269	-1.744	520	-1.224	-38	84	45
Kulturhusen	-1.513	122	-1.391	-1.726	125	-1.601	-213	3	-210
Cultuur	-1.305	18	-1.287	-1.292	18	-1.274	13	0	13
Integratie vergunninghouders	-1.140	987	-153	-7.828	7.650	-179	-6.688	6.663	-25
Preventie	-2.857	142	-2.715	-3.043	142	-2.902	-187	0	-186
Participatie	-6.626	5.334	-1.292	-5.965	4.593	-1.371	661	-741	-80
Lokale toegang	-2.652	0	-2.652	-2.578	0	-2.578	74	0	74
Inkomen	-6.723	4.469	-2.254	-6.753	4.406	-2.347	-30	-63	-93
WMO	-6.219	357	-5.862	-7.649	1.377	-6.271	-1.430	1.021	-409
Jeugdzorg	-8.794	0	-8.794	-9.273	0	-9.273	-479	0	-479
Publieke gezondheid	-1.676	155	-1.521	-1.690	155	-1.535	-14	0	-14
Saldo van lasten en baten	-41.212	12.020	-29.191	-49.542	18.987	-30.555	-8.331	6.967	-1.364
Mutaties reserve	-3.123	3.702	579	0	824	824	3.123	-2.878	245
Resultaat	-44.335	15.723	-28.612	-49.542	19.811	-29.731	-5.207	4.089	-1.119

Verbonden partijen

GGD IJsselland

De gemeente Dalfsen neemt deel aan de gemeenschappelijke regeling GGD (Gemeentelijke Gezondheidsdienst) IJsselland. De GGD bouwt voor gemeenten in IJsselland aan publieke gezondheid. GGD IJsselland voert de taken uit zoals deze in de wet Publieke gezondheid aan gemeenten zijn opgedragen, zoals jeugdgezondheidszorg, infectieziektebestrijding, monitoring van gezondheid en advies over gezondheidsbeleid gemeenten en de zorg voor publieke gezondheid bij

crisis en rampen. Na aanvang van iedere bestuursperiode wordt door het Algemene Bestuur een nieuwe bestuursagenda voor de bestuursperiode opgesteld.

De Bestuursagenda is een strategisch document met als doel verbindingen te leggen en samenwerking en samenspel te organiseren. Een integrale benadering van gezondheid, zorg en welzijn staat hierin centraal. GGD IJsselland coördineert de uitvoering. De uitvoering van de agenda heeft een programmatische aanpak, hierbij wordt jaarlijks een activiteitenplan opgesteld en uitgevoerd.

Met de Bestuursagenda "Gezond samen leven" werken GGD IJsselland en de 11 gemeenten in de regio in de periode 2023 – 2027 verder aan het bevorderen en beschermen van gezondheid van alle inwoners in de regio IJsselland. De nieuwe agenda bouwt voort op de agenda van de afgelopen jaren. Versterken van preventie en het bevorderen van gezondheid vanuit het concept van positieve gezondheid staat hierin centraal. De komende jaren werken we verder aan vijf inhoudelijke thema's.

- 1) Gezonde sociale basis
- 2) Gezond en kansrijk opgroeien
- 3) Mentale gezondheid
- 4) Gezonde en duurzame leefomgeving
- 5) Gezond ouder worden

Bedrijfsvoeringsorganisatie Regionaal Serviceteam Jeugdzorg IJsselland

De gemeente Dalfsen neemt deel aan de gemeenschappelijke regeling bedrijfsvoeringsorganisatie Regionaal Serviceteam Jeugd IJsselland (RSJ). De regeling is getroffen ter ondersteuning en uitvoering van de taken van de colleges in het kader van de Jeugdwet. In het bijzonder de inkoop, contractbeheer en monitoring van diensten in het kader van specialistische jeugdzorg. Het RSJ is, als bedrijfsvoering GR, niet bevoegd besluiten te nemen over het beleid voor de jeugdzorg. Dit is de verantwoordelijkheid van de gemeente.

Samen Besturen, Samenwerken, Organiseren

Portefeuillehouders en beleidsvelden

Portefeuillehouder	Beleidsveld
Portefeuillehouder Jager	Bestuur Overhead (personeel, huisvesting, automatisering)
Portefeuillehouder Van Leeuwen	Algemene baten en lasten Overhead (planning en control) Algemene uitkering Belastingen en heffingen Overige gebouwen en gronden Mutatie reserves

Maatschappelijk effect

We streven naar een solide bestuur, zodat richting kan worden gegeven aan een goed functionerende gemeente die ten dienste staat van haar inwoners.

Belangrijke ontwikkelingen

Nieuwe burgemeester

In juli 2024 is afscheid genomen van burgemeester Van Lente. Gedurende de zomerperiode is aan inwoners gevraagd welke wensen zij hebben voor een nieuwe burgemeester van Dalfsen. Op 30 september 2024 is in aanwezigheid van de Commissaris van de Koning van de provincie Overijssel de profielschets vastgesteld, waarin de input van onze inwoners is verwerkt. We verwachten in het voorjaar van 2025 een nieuwe burgemeester te kunnen installeren. In de tussentijd neemt burgemeester Jager de waarneming voor zijn rekening.

Ontwikkeling van bestuur en organisatie

In de vorige raadsperiode zijn een visiedocument en een plan van aanpak vastgesteld voor de doorontwikkeling van het gemeentebestuur in Dalfsen. Inwonerbetrokkenheid (zie ook hierna) en versterking van de debatcultuur zijn daarin belangrijke ambities. Raad en college in nieuwe samenstelling hebben het traject Goed Goan sindsdien vormgegeven en sinds 1 januari 2024 vergaderen we op een nieuwe manier. We steken minder tijd in beeldvorming in de vergadering en geven meer ruimte voor inbreng van inwoners en voor onderling debat. Daarmee hopen we de aansluiting te houden (en te verstevigen) met de samenleving. Veranderen doen we zoals we dat in Dalfsen gewend zijn: door onszelf te blijven en stapsgewijs te leren van onze ervaringen. Dat betekent ook dat we de opgedane ervaringen nog in 2024 evalueren en waar nodig onze werkwijzen bijstellen in 2025.

De organisatie is in 2023 en 2024 doorontwikkeld. In 2025 gaan we verder met dit proces. Dit uit zich in het komen tot een nieuw kantoorconcept voor het gemeentehuis. Verder worden in de organisatie stappen gemaakt als het gaat om procesmatig en projectmatig werken.

Inwonerbetrokkenheid: sterk in verbinding met inwoners en inwoners onderling

Vanuit de bestuurlijke vernieuwing in 'Goed Goan' werken we gericht aan het vergroten van inwonerbetrokkenheid. Leefbaarheid in onze dorpen en kernen is belangrijk. We willen dat inwoners goed kunnen leven in onze gemeente. We vinden het belangrijk om te weten wat inwoners van ons verwachten, daarom willen we benaderbaar en toegankelijk zijn. We betrekken inwoners actief bij onze vraagstukken. Om dit samenspel soepel te laten verlopen, willen we met elkaar in gesprek komen, zijn en blijven.

Het inwonerbetrokkenheidsbeleid 'Met Elkaar' biedt handvatten voor hoe we hier met elkaar mee aan de slag gaan. We focussen ons op het samenspel tussen inwoners, organisaties, ondernemers en andere belangrijke stakeholders. We geven inwoners een stem en stimuleren inwonersinitiatieven aangezien er veel goede ideeën leven. De gebiedswethouders, gebiedsverbinders en ruimteteaches spelen daarin een belangrijke rol. We leren van de ervaringen die we hebben opgedaan. Dat geldt bijvoorbeeld voor de pilot gebiedsverbinders, die halverwege 2024 is geëvalueerd. Omdat we als gemeentelijk bestuur samen aan de lat staan voor het vergroten van inwonerbetrokkenheid, nemen we uw Raad uiteraard mee in de vervolgstappen die we zetten.

We redeneren vanuit de maatschappelijke opgaven in het gebied, zorgen voor meer maatwerk, meer samenwerking en zijn laagdrempelig voor de inwoners. Zo verbeteren we de samenwerking met onze inwoners, ondernemers en partners. We zetten in op het integraal oppakken van (gemeentelijke) vraagstukken, waarbij de nadrukkelijker onze inwoners betrekken. Hierbij zetten we onder andere onze gebiedsverbinders in. Daarnaast helpen we inwoners bij initiatieven die zij hebben om de leefbaarheid te verhogen in de gemeente. Steeds vaker ontwikkelen we samen met onze inwoners en ondernemers beleid. Ook stimuleren we betrokkenheid bij projecten. In de uitvoering van beleid en projecten kiezen we bewust welke vormen van interactie en participatie daarbij passen, en zijn we duidelijk en helder in onze communicatie. Goed participeren is een expertise, vraagt om inzicht, kennis en kunde om zo op passende wijze bij diverse vraagstukken de juiste brug te kunnen slaan. Een juiste aanpak is van groot belang. We bouwen de basis die is gelegd verder uit en ontwikkelen ons op het gebied van inwonersparticipatie. Hierbij passen we maatwerk toe en bekijken we per opgave hoe we participatie zo optimaal kunnen inrichten.

Toegankelijk, herkenbaar en begrijpelijk communiceren

Een communicatieve organisatie is een organisatie waar medewerkers in verschillende omstandigheden klantgericht en omgevingsbewust zijn en verbinding maken met stakeholders om zo hun wensen en behoeften centraal zetten. Het college uitvoeringsprogramma benoemt het belang van de inwoner centraal. Als gemeente blijven we toegankelijk en begrijpelijk communiceren naar en met inwoners. Daarom zetten we in op begrijpelijke taal (B1 niveau) De overgrote meerderheid van de bevolking begrijpt teksten op taalniveau B1. We onderzoeken de komende tijd hoe we technologie zoals AI kunnen inzetten om onze communicatie duidelijk en begrijpelijk te maken. Zodra hier meer duidelijkheid over is, volgt een memo aan de gemeenteraad. Naast teksten hebben we ook aandacht voor het gebruik van beelden. Ook een duidelijke huisstijl, lettertype en kleurgebruik zorgen ervoor dat onze communicatie goed te begrijpen is. Onze dienstverlening wordt steeds verder gedigitaliseerd, dat vraagt om een doorontwikkeling van de huisstijl. Essentieel is dat de boodschap toegankelijk is en voldoet aan de eisen die daaraan worden gesteld.

Strategische samenwerking: sterk in verbinding met de regio

De opgaven waar het openbaar bestuur voor staat houden zich niet aan de bestuurlijke grenzen. Daarom wordt steeds vaker in 'de regio' aan oplossingen gewerkt. Regionale samenwerking kan schaalvoordelen bieden en zorgen voor meer expertise en meer lobbykracht richting Den Haag en Brussel. We positioneren Dalfsen met onze focus op fijn samen leven, samen wonen en samen werken in een groene leefomgeving door de kwaliteiten van Dalfsen te koesteren en te benutten. Hierbij maken we keuzes in wat voor Dalfsen meerwaarde heeft en waar voor ons kansen liggen om lokale opgaven in regionaal verband op te pakken. Op dit moment bevinden we ons in een fase waarbij we financiering zoeken om de projectideeën tot uitvoer te brengen, waarbij we onder andere een subsidieaanvraag indienen bij de Regio Deal Regio Zwolle 2024-2028. Najaar 2024 ontvangt de raad hiervoor een voorstel.

Hybride werken

Met de komst van het hybride (plaats- en tijdonafhankelijk) werken en de ontwikkelingen rondom participeren, interactie met inwoners en de gedachte: "Daar werken waar het werk is", merken we ook dat de eisen aan de functionaliteiten van het gemeentehuis veranderen. We willen een hedendaags, meer open, kantoor- en inrichtingsconcept zodat het gebouw en haar functie en uitstraling als 'huis van de gemeente' beter benut wordt. Dit proces is nog in volle gang. Hierover

zijn afspraken gemaakt met de binnenhuisarchitect en is een projectgroep ingericht om gedachten uit te werken in een concreet voorstel. Met de feedback vanuit de organisatie is de verwachting dat eind 2024/begin 2025 een definitieve opzet voor de herinrichting van het gemeentehuis wordt opgeleverd.

Snel veranderende informatiesamenleving

De digitale transformatie heeft in de jaren 2023 en 2024 een versnelling doorgemaakt dankzij technologische ontwikkelingen, waaronder artificial intelligence (AI). Bovendien borgen een toenemend aantal nationale en Europese wet- en regelgeving onze (digitale) rechten en veiligheid in een snel ontwikkelende informatiesamenleving. Om de kansen te benutten en de risico's te beheersen, zetten we in 2025 de verkenning en implementatie voort van (nieuwe) technologieën (zoals AI), datagedreven werken, digitale vaardigheden en wetgeving, zoals de Wet digitale overheid en de Wet open overheid. De toepassing van AI en Data Governance wordt in 2025 in samenwerking met SSC ONS verder uitgewerkt en bewezen toepassingen worden geïmplementeerd gericht op een betere dienstverlening en efficiëntere bedrijfsvoering.

Optimalisatie Planning & Control cyclus

In 2023 zijn we gestart met de optimalisatie van de P&C cyclus. Dit is een continu proces, ook in de komende jaren. De complexiteit en de onvoorspelbaarheid van de omgeving vraagt ook om wendbaarheid in uitvoering. Concreet betekent dit een beweging van verantwoord en sturen. Zero based begroten, digitaliseren en monitoring zijn hier een onderdeel van.

Arbeidsmarktontwikkelingen

Dalfsen heeft nog steeds te maken met krapte op de arbeidsmarkt. Het is helaas nog steeds niet mogelijk om in alle gevallen vrijgevallen functies op korte termijn in te kunnen vullen.

Daarom is besloten tot een aantrekken van een eigen recruiter voor de gemeente Dalfsen en het budget voor werving en selectie te verhogen.

Bestuur en Samenwerken

Algemene baten en lasten

Dit beleidsveld bevat de treasury activiteiten, het begrotingsaldo en de stelposten voor onvoorzien. Op dit onderdeel zijn geen specifieke doelen geformuleerd.

Algemene uitkering

Dit beleidsveld bevat de uitkeringen uit het gemeentefonds. Het betreft de grootste inkomstenpost voor de gemeente. Op dit onderdeel zijn geen specifieke doelen geformuleerd.

Belastingen en heffingen

We streven naar zo laag mogelijke lasten voor onze inwoners en bedrijven. Voor meer informatie hierover verwijzen wij u naar de paragraaf lokale heffingen.

Bestuur

Wat te bereiken?	<ul style="list-style-type: none">• We zetten in op het verbeteren van inwonerbetrokkenheid: we betrekken inwoners, ondernemers en organisaties bij projecten en processen van de gemeente en moedigen initiatieven vanuit de samenleving aan. Hierbij streven we naar:<ul style="list-style-type: none">○ Het versterken van het samenspel met onze inwoners, waarbij de focus op open/laagdrempelig en duidelijkheid ligt. We toetsen inwonersinitiatieven op maatschappelijke waarde, haalbaarheid en inpasbaarheid;○ Het betrekken van onze inwoners, waar het kan, bij onze maatschappelijke vraagstukken en het proces om te komen tot beleid of uitvoering van projecten.
-------------------------	---

	<ul style="list-style-type: none"> • Een zodanige doorontwikkeling van de bestuurscultuur en de versterking van het bestuurlijk samenspel dat een efficiënte en effectieve werkwijze <ul style="list-style-type: none"> ○ kan bijdragen aan de kwaliteitsverbetering van de besluitvorming; ○ ruimte kan bieden aan het onderling debat; ○ ruimte kan bieden aan de inbreng van bewoners, ondernemers en instellingen. • Het bieden van passende ondersteuning van de gemeenteraad door middel van: <ul style="list-style-type: none"> ○ Een rekenkamer met een duidelijk onderzoeksprogramma; ○ Een griffie die qua takenpakket en formatie is afgestemd op de bestuurlijke ambities van de gemeenteraad.
Wat gaan we er voor doen?	<ul style="list-style-type: none"> • In 2024 wordt het project Goed Goan geëvalueerd en afgerond met de implementatie van het nieuwe vergadermodel inclusief meer ruimte voor inbreng van inwoners. • De (nieuwe externe) Rekenkamer voert een onderzoek uit conform het vastgestelde onderzoeksprogramma. • We geven duiding aan de toekomst van het gebiedsgericht werken en de rol van de gebiedsverbinders na de pilot die eindigt in 2025. • We evalueren en leren van onze participatietrajecten waarbij het inwonerbetrokkenheid-beleid leidend is. • We blijven ons ontwikkelen op het gebied van inwonersparticipatie door op de hoogte te blijven van nieuwe ontwikkelingen en methodes
Hoe meten we dat?	<ul style="list-style-type: none"> • Voor dit onderwerp zijn geen indicatoren geformuleerd.

Strategische samenwerking

Wat te bereiken?	<ul style="list-style-type: none"> • We werken strategisch samen en zoeken dat op, zodat we sterk in verbinding staan in en buiten de regio. Dit doen wij met medeoverheden, buurgemeenten, ondernemers en maatschappelijke organisaties bij complexe vraagstukken en regionale opgaven. Daarbij zetten we in op: <ul style="list-style-type: none"> ○ Het bevorderen van een werkwijze waarbij iedereen alert is op nieuwe samenwerkingsmogelijkheden; ○ Het in stand houden en intensiveren van succesvolle huidige samenwerkingsvormen waar dat wenselijk is. • Op gebied van bedrijfsvoering werken we samen om effectief en kostenefficiënt te opereren. Het accountmanagement is hiertoe adequaat georganiseerd en wordt samen met de lopende samenwerking geëvalueerd.
Wat gaan we er voor doen?	<ul style="list-style-type: none"> • Samenwerken in de regio: Regio Zwolle (samenwerkingsverband van 22 gemeenten, 4 provincies, ondernemers, onderwijs, maatschappelijke organisaties): <ul style="list-style-type: none"> ○ In 2025 borgen we de aansluiting binnen de regionale samenwerken, waarbinnen we (pro) actief samenwerken aan de regionale opgaven op gebied van economie & arbeidsmarkt en de ruimtelijke opgaven. Daarbij benutten we de mogelijkheden die de nieuwe Regio Deal biedt, om samen met partners lokale en regionale opgaven op te pakken.

	<ul style="list-style-type: none"> • Samenwerken buiten de regio: P10 en VNG <ul style="list-style-type: none"> ○ Binnen de P10, het samenwerkingsverband van middelgrote plattelandsgemeentes, werken we samen aan complexe vraagstukken in het landelijk gebied. Daarnaast benutten we de P10 om ambities en uitdagingen van het platteland onder de aandacht te brengen van de landelijke en Europese politiek. Speerpunten daarbij zijn een leefbaar, duurzaam en sociaal economisch platteland. ○ Naast de P10 brengen we ook voor de VNG in kaart wat we kunnen inbrengen en wat onze lobbydossiers moeten zijn. • Bedrijfsvoering: <ul style="list-style-type: none"> ○ Op het gebied van bedrijfsvoering werken we samen met andere partners in het Shared Service Centrum Ons. Belangrijke issues die in 2025 (maar doorlopend) aandacht vragen zijn security, toenemende digitalisering, gebruik AI, doorontwikkeling van de dienstverlening (o.a. op gebied van HR en inkoop & contractmanagement).
Hoe meten we dat?	<ul style="list-style-type: none"> • Voor dit onderwerpen zijn geen indicatoren geformuleerd.

Wat mag het kosten?

	RekeningBegrotingBegrotingBegrotingBegrotingBegroting					
Bedragen x € 1.000	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Bestuur						
Lasten	-1.793	-1.974	-1.970	-2.015	-2.032	-2.032
Baten	114	9	9	9	9	9
Saldo van lasten en baten	-1.679	-1.965	-1.961	-2.006	-2.024	-2.023
Resultaat	-1.679	-1.965	-1.961	-2.006	-2.024	-2.023

Bedrijfsvoering

Overhead (Organisatie Ontwikkeling)

Wat te bereiken?	<ul style="list-style-type: none"> • Een organisatie met een professionele en collegiale cultuur die daardoor wendbaar is past bij de veranderende samenleving.
Wat gaan we er voor doen?	<ul style="list-style-type: none"> • Met het organisatie ontwikkelingstraject "Samen voor elkaar" zijn we op 1 januari 2024 gestart met een nieuwe organisatiestructuur, missie en visie, kernwaarden en kerncompetenties. We beschouwen 2024 als het jaar van de opstartfase en de ontwikkeling loopt door tot en met 2025. • Concreet betekent dit in 2025: <ul style="list-style-type: none"> • Het versterken van het leiderschap, het verder eigen maken van en actief invulling geven aan de kernwaarden, competenties en het implementeren van de resultaten van het in 2024 gestarte Management Development traject voor leidinggevenden. • Het uitwerken van een professionelere basis van samenwerken in de organisatie. • Wij weten wat er van ons wordt verwacht. Werken met heldere processen en zijn in staat om goed opdrachtgever en opdrachtnemerschap in te vullen.

	<ul style="list-style-type: none"> • Doorontwikkeling 'Dalfsen als aantrekkelijk werkgever'. Binden en boeien is belangrijk in de huidige krappe arbeidsmarkt. Eén van de thema's die hiermee verband houdt is dat werkgever Dalfsen de middenweg vindt en behoudt in wat zij kan bieden ten opzichte van de behoeftes van de nieuwe en huidige generatie werknemers. Andere thema's zijn "Vitaliteit en duurzaamheid", "Hybride werken" en "Mobiliteit".
Hoe meten we dat?	<ul style="list-style-type: none"> • Hiervoor formuleren we tijdens het proces indicatoren waarmee over lange termijn onderbouwd kan worden hoe Dalfsen 'ervoor' staat. Onder andere een medewerkertevredenheidonderzoek.

Communicatie

Wat te bereiken?	<ul style="list-style-type: none"> • Met de inzet van het instrument communicatie dragen wij bij aan de ambities en doelen van de gemeente Dalfsen. • We werken naar een toegankelijke gemeente door begrijpelijke communicatie van onze bestuurders en medewerkers aan/voor onze inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en andere belanghebbenden.
Wat gaan we er voor doen?	<ul style="list-style-type: none"> • In 2024 stelden we een communicatiestrategie vast zodat we met de inzet van communicatie optimaal kunnen bijdragen aan de te behalen doelen en de ambities van de gemeente Dalfsen. • We zijn een open en transparante gemeente en we willen inwoners, ondernemers en partners goed en op tijd informeren. Daar zetten we onze communicatie op in. Onder andere door onze communicatie af te stemmen op de lezer/ontvanger. • Waar mogelijk zetten we daar technologieën zoals AI voor in. Ook een duidelijke schrijfwijzer met onze afspraken draagt bij aan begrijpelijk communiceren. • De doorlooptijd van het project begrijpelijk communiceren is 2023-2025.
Hoe meten we dat?	<ul style="list-style-type: none"> • We willen gaan werken met een klankbordgroep om te (blijven) toetsen of onze communicatie begrijpelijk en toegankelijk is. • Voorheen voerden we regelmatig communicatieonderzoek uit. In 2025 kijken we samen met de adviseur inwonerbetrokkenheid hoe we dit onderzoek de komende jaren gaan inzetten.

Financieel beleid

Wat te bereiken?	<ul style="list-style-type: none"> • Een planning en control-cyclus waarbij de nadruk ligt op te bereiken effecten en doelen en op de verantwoording over de beleidsrealisatie teneinde het college en de gemeenteraad in staat te stellen weloverwogen besluiten te nemen, door voldoende mensen en middelen beschikbaar te hebben voor de verbetering van de sturing en beheersing. Daarmee willen we een solide financieel beleid creëren met een sluitende meerjarenbegroting en een positief jaarrekeningresultaat.
Wat gaan we er voor doen?	<ul style="list-style-type: none"> • Structurele lasten dekken met structurele baten
Hoe meten we dat?	<ul style="list-style-type: none"> • Indicator dekking uit reserves voor exploitatie, info uit eigen begroting

Overige gebouwen en gronden

Dit beleidsveld bevat de baten en lasten van onroerend goed dat niet aan een specifiek beleidsveld is toe te rekenen. Op dit onderdeel zijn geen specifieke doelen geformuleerd. Voor wat betreft duurzaamheid gemeentelijke gebouwen verwijzen wij u naar programma Samen wonen.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Algemene baten en lasten						
Lasten	-1.650	1.028	32	-1.587	-2.737	-3.127
Baten	805	410	1.154	1.148	1.144	1.135
Saldo van lasten en baten	-845	1.438	1.186	-439	-1.593	-1.993
Algemene uitkering						
Lasten	0	0	0	0	0	0
Baten	51.607	55.265	57.371	56.455	58.320	58.248
Saldo van lasten en baten	51.607	55.265	57.371	56.455	58.320	58.248
Belastingen en heffingen						
Lasten	-401	-415	-423	-435	-435	-435
Baten	7.429	8.237	8.553	8.783	9.023	9.023
Saldo van lasten en baten	7.028	7.822	8.130	8.348	8.588	8.588
Overhead						
Lasten	-12.729	-14.005	-15.085	-15.018	-14.828	-14.847
Baten	261	266	266	267	268	268
Saldo van lasten en baten	-12.468	-13.739	-14.819	-14.751	-14.560	-14.580
Overige gebouwen en gronden						
Lasten	-478	-597	-656	-656	-603	-603
Baten	185	97	99	100	102	102
Saldo van lasten en baten	-293	-500	-557	-555	-502	-501
Resultaat	45.029	50.286	51.312	49.059	50.253	49.763

Indicatoren

Indicator*	Bron	Nulmeting	2025	2026	2027	2028
Dekking uit reserves voor exploitatie	Begroting	0,6% (2019)	1,2%	0%	0%	0%

Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	Bron	Dalfsen	Nederland	25.000 - 50.000 inwoners
Overhead	% van totale lasten	2025	Eigen gegevens	15%	nb	nb
Formatie	Fte per 1.000 inwoners	2025	Eigen gegevens	9,6	nb	nb
Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	2025	Eigen gegevens	8,6	nb	nb
Apparaatskosten	Kosten per inwoner	2025	Eigen gegevens	854	nb	nb

Indicator	Eenheid	Periode	Bron	Dalfsen	Nederland	25.000 - 50.000 inwoners
Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten externen	2025	Eigen gegevens	17%	nb	nb

Totaaloverzicht programma Samen besturen, Samenwerken, Organiseren

Uitsplitsing naar beleidsvelden	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Bedragen x € 1.000	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Bestuur	-1.679	-1.965	-1.961	-2.006	-2.024	-2.023
Overige gebouwen en gronden	-293	-500	-557	-555	-502	-501
Overhead	-12.468	-13.739	-14.819	-14.751	-14.560	-14.580
Algemene baten en lasten	-845	-262	-775	-1.189	-2.013	-1.993
Belastingen en heffingen	7.028	7.822	8.130	8.348	8.588	8.588
Algemene uitkering	51.607	55.265	57.371	56.455	58.320	58.248
Saldo van lasten en baten	43.350	46.620	47.390	46.303	47.810	47.739
Mutatie reserves	1.197	974	523	536	495	495
Resultaat	44.547	47.594	47.913	46.839	48.305	48.234

Nieuw beleid

In de Perspectiefnota 2025-2028 zijn voor het programma Samen Besturen, Samenwerken, Organiseren diverse voorstellen voor nieuw beleid gedaan. Hieronder vindt u een opsomming van de voorstellen die beleidsmatig en financieel in de Begroting 2025-2028 zijn opgenomen. De inhoudelijke onderbouwing en afwegingen kunt u teruglezen in de Perspectiefnota 2025-2028 zelf.

Beleidsveld	Vastgesteld bij PPN 2025-2028	Periode	Bedrag
Bestuur	Projectmatig en programmatisch werken	Incidenteel 2025/2026	€159.000
Overhead	Projectleider Zero Based Budgeting	Incidenteel in 2025	€50.000
Overhead	Organisatieontwikkeling	Incidenteel 2025-2027	2025: €75.000 2026: €50.000 2027: €25.000
Overhead	Werving en selectie	Structureel vanaf 2025	€125.000
Overhead	Opleidingen	Structureel vanaf 2025	€60.000
Overhead	Aanbesteding zaaksysteem	Incidenteel in 2025	€75.000
Overhead	Verbetering juridische advisering	Structureel vanaf 2025	€139.000
Overhead	Professionalisering inkoop	Structureel vanaf 2025	€91.000
Overhead	Procesgericht werken	Structureel vanaf 2025	€64.000
Overhead	Wet Open Overheid	Incidenteel 2025/2026 Structureel vanaf 2025	2025: €61.000 2026: €62.000 €90.000
Overhead	Shared Service Centre	Structureel vanaf 2025	€316.000
Overige gebouwen en gronden	Verhoging dotatie voorziening groot onderhoud gebouwen	Structureel vanaf 2025	€21.300

Analyse afwijking 2025 t.o.v. 2024

Hieronder volgt een toelichting op de belangrijkste verschillen op beleidsveld niveau tussen de begroting 2025 en de begroting 2024 (inclusief alle begrotingswijzigingen t/m juli 2024).

Bestuur

Lasten: voordeel €5.000

Diverse kleine wijzigingen voor in totaal €5.000.

Overige gebouwen en gronden

Lasten € 58.000

Door rente toe te rekenen aan de taakvelden is met behulp van de berekende omslagrente, rente toegerekend aan dit beleidsveld. De toegerekende rente bedraagt € 42.000 voor het jaar 2025. Overige mutaties zijn indexeringen over diverse posten voor een totaal bedrag van € 16.000.

Overhead

Lasten: nadeel € 1.080.000

In de PPN van 2025 zijn de voorstellen verwerkt en vallen deze hoofdzakelijk onder overhead (€ 1.326.300). Daarnaast hebben er in 2024 incidentele budgetoverhevelingen plaatsgevonden, waarover u via het raadsvoorstel in de jaarrekening 2024 bent geïnformeerd. In totaal betreft dit een voordeel van € 463.000. Verder zijn er overige verschillen van € 216.000 ontstaan door diverse kleine mutaties, waaronder indexeringen en herschikking van budgetten.

Algemene baten en lasten,

Baten voordeel € 744.000

Vanaf 2025 gaat de gemeente Dalfsen werken met renteomslag van 1%. Rente omslag is de methodiek om rentelasten toe te rekenen op basis van een omslag percentage, dat wordt berekend over de totale rentelast interen- en externe financiering keer de boekwaarde activa en bouwgrondexploitatie. Voor 2025 gaat om een bedrag van € 744.000 structureel.

Lasten € 1.256.000

Maatschappelijke initiatieven voor € 500.000 die in 2024 als incidenteel karakter wordt niet meegenomen voor 2025. Daarnaast is het budget voor betaalde rente verhoogd met € 474.000 voor het aantrekken van langlopende lening. Voor interen doorbelasting naar projecten is voor 2024 een bedrag begroot van € 1.300.000 als dekking. Deze gelden zijn weggezet als negatieve kosten en zorgen voor dekking ten laste van een project (o.a. Oekraïne, CDOKE). Door salariswijzigingen in 2024, die budgetneutraal zijn doorgevoerd over de verschillende programma's, waren de dekkingen vanuit diverse projecten nog niet volledig inzichtelijk. Voor 2025 hebben we deze wijzigingen kunnen verwerken over de verschillende projecten, en zijn ze budgetneutraal over de programma's heen verwerkt. Dit betekent dat deze mutaties voor 2025 niet meer onder dit beleidsveld vallen.

Belastingen en heffingen

Baten € 309.000

In 2025 zijn de OZB opbrengsten € 309.000 hoger als gevolg van afgesproken inflatiecorrectie, areaaluitbreiding en door de stijgende WOZ-waarden.

Algemene uitkering

De algemene uitkering 2025 is zoals gebruikelijk geraamd op basis van de meicirculaire 2024.

Mutatie reserves, € 451.000

Voor de onttrekkingen uit de reserves verwijzen wij u naar de bijlage reserves en voorzieningen in hoofdstuk 4.

Totaaloverzicht financiële afwijkingen

Uitsplitsing naar beleidsvelden	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Verschil	Verschil	Verschil
Bedragen x € 1000	2024	2024	2024	2025	2025	2025	Lasten	Baten	Saldo
Bestuur	-1.974	9	-1.965	-1.970	9	-1.961	5	0	5
Overige gebouwen en gronden	-597	97	-500	-656	99	-557	-58	1	-57
Overhead	-14.005	266	-13.739	-15.085	266	-14.819	-1.080	0	-1.079
Algemene baten en lasten	-672	410	-262	-1.929	1.154	-775	-1.256	744	-512
Belastingen en heffingen	-415	8.237	7.822	-423	8.553	8.130	-8	317	309
Algemene uitkering	0	55.265	55.265	0	57.371	57.371	0	2.106	2.106
Saldo van lasten en baten	-17.664	64.284	46.620	-20.062	67.452	47.390	-2.398	3.168	770
Mutaties reserve	-3.674	4.648	974	0	523	523	3.674	-4.126	-451
Resultaat	-21.339	68.933	47.594	-20.062	67.975	47.913	1.277	-957	319

Verbonden partijen

GBLT

Gemeente Dalfsen neemt deel aan GBLT. GBLT draagt zorg voor een efficiënte en effectieve heffing en invordering van de gemeentelijke belastingen en de uitvoering van de Wet WOZ.

Shared Service Centrum - Ons (SSC-Ons)

De gemeente Dalfsen is volwaardig deelnemer van het Shared Service Centrum Ons. De andere deelnemers zijn de gemeenten Kampen, Ommen, Westerveld, Zwartewaterland en Zwolle en de provincie Overijssel. Binnen de GR SSC-Ons zijn de bedrijfsvoeringstaken Inkoop, Personeels- en salarisadministratie (PSA) en het ICT beheer ondergebracht.

Deelnemingen

Daarnaast nemen we deel aan de Stichting administratiekantoor Dataland en hebben we aandelenbelangen in diverse vennootschappen: BNG, Vitens, Wadinko, Enexis Holding N.V. en nog twee deelnemingen (CSV Amsterdam B.V. en Publiek Belang Elektra B.V.).

3 Paragrafen

Paragraaf 1 Lokale heffingen

De lokale heffingen vormen een belangrijke inkomstenbron van de gemeente, die vooral door de burger betaald wordt. We onderscheiden de lokale heffingen in drie soorten: belastingen, rechten en heffingen. Via lokale heffingen wordt dekking gevonden voor gemeentelijke uitgaven. De invoering, wijziging of intrekking gebeurt via een door de gemeenteraad vastgestelde belastingverordening. De vaststelling van de tarieven vindt plaats in de gemeenteraad in het najaar van 2024.

De belastingen die worden geheven, zijn niet gebonden aan een besteding en daarmee vallen deze onder de algemene dekkingsmiddelen. Voorbeelden zijn de OZB, forensenbelasting, de precario- en toeristenbelasting. Lokale heffingen en rechten zijn wel gebonden, omdat zij zijn gerelateerd aan een bepaalde taak. Voorbeelden zijn de afvalstoffenheffing, rioolheffing, marktgeden en leges. De kosten van de gemeentelijke dienstverlening worden doorberekend in de tarieven.

Volgens het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) dient de paragraaf betreffende lokale heffingen tenminste te bevatten:

- de geraamde inkomsten;
- het beleid ten aanzien van de lokale heffingen;
- een overzicht op hoofdlijnen van diverse heffingen, waarin inzichtelijk wordt gemaakt hoe bij de berekening van tarieven van heffingen, die hoogstens kostendekkend mogen zijn, wordt bewerkstelligd dat de geraamde baten de ter zake geraamde lasten niet overschrijden, wat de beleidsuitgangspunten zijn die ten grondslag liggen aan deze berekeningen en hoe deze uitgangspunten bij de tariefstelling worden gehanteerd;
- een aanduiding van de lokale lastendruk;
- een beschrijving van het kwijtscheldingsbeleid.

Overzicht inkomsten gemeentelijke heffingen

Lokale heffingen (bedragen x € 1.000)	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Procentueel aandeel 2025
Algemene belastingen				
1. OZB eigenaren	6.081	6.632	6.904	43,88
2. OZB gebruikers	1.145	1.170	1.211	7,70
3. Precariobelasting	12	12	12	0,07
4. Toeristenbelasting	193	203	207	1,31
5. Forensenbelasting	0	220	220	1,40
Collectieve dienstverlening (heffingen)				
6. Afvalstoffenheffing	2.777	2.928	3.014	19,16
7. Rioolheffing	1.603	1.560	1.714	10,89
Individuele dienstverlening (rechten)				
8. Lijkbezorgingsrechten	256	303	310	1,97
9. Leges	1.745	2.552	2.073	13,48
10. Marktgeden	22	21	22	0,14
Totaal	13.833	15.601	15.686	100,00

Voor 2025 komen de totale begrote inkomsten van de gemeentelijke heffingen uit op afgerond € 15,686 miljoen. De kolom procentueel aandeel 2025 geeft het percentage weer van het onderdeel t.o.v. begroting 2025.

Als voorbeeld: € 6,904 miljoen voor OZB eigenaren is 44,01% van de totale begrote inkomst uit gemeentelijke heffingen € 15,686 miljoen.

Het beleid ten aanzien van de lokale heffingen

In de gemeente Dalfsen is het beleid rond de lokale heffingen gebaseerd op de volgende uitgangspunten:

- voor de jaarlijkse trendmatige stijging van de tarieven wordt het nationale Consumenten Prijs Indexcijfer (CPI) gehanteerd. In de Perspectiefnota 2025-2028 is deze vastgesteld op 2,3%;
- naast de trendmatige stijging van de tarieven zijn de tarieven OZB eigenaren verhoogd, dit ter compensatie van een lagere uitkering uit het gemeentefonds.
- er is een tariefdifferentiatie tussen woningen en niet woningen bij de OZB;
- de kwijtscheldingsmogelijkheden voor de inwoner worden optimaal benut;
- er wordt een actief informatiebeleid nagestreefd;
- leges en tarieven dienen zoveel mogelijk kostendekkend te zijn.

Gemeentelijk Belastingkantoor Lococensus-Tricijn (GBLT)

Namens de gemeente Dalfsen geeft de gemeenschappelijke regeling GBLT uitvoering aan het heffen en innen van gemeentelijke belastingen. Daarnaast voert GBLT ook het kwijtscheldingsbeleid uit voor zowel de gemeente als het waterschap. In de paragraaf verbonden partijen vindt u meer informatie over het GBLT als verbonden partij.

Wet Waardering Onroerende Zaken

De uitvoering van de Wet WOZ wordt gecontroleerd door de Waarderingskamer. De Waarderingskamer wordt beoordeeld op de volgende onderdelen:

1. de tijdigheid van het verzenden van de WOZ-beschikkingen
2. de voortgang en kwaliteit van de bezwaarafhandeling
3. de juistheid en actualiteit van de objectkenmerken
4. het taxatieproces van woningen en niet-woningen
5. de synchronisatie met de Landelijke Voorziening WOZ (LV WOZ)
6. de aansluiting van de WOZ-administratie op de andere basisregistraties

De Waarderingskamer heeft GBLT 4 sterren gegeven. Dit algemeen oordeel is van toepassing op een gemeente die WOZ-taxaties van goede kwaliteit levert en daarnaast op alle onderdelen van het WOZ-werkproces voldoet aan de gestelde kwaliteitseisen. De gemeente heeft ook voldoende maatregelen getroffen voor adequate aansturing en kwaliteitsbeheersing van de werkzaamheden.

Daarnaast heeft de Waarderingskamer ingestemd met het bekend maken van de WOZ-waarden voor 2023 (waardepeildatum 1 januari 2023).

Overzicht kostendekkendheid diverse heffingen

Op grond van de BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) dient de paragraaf lokale heffingen een overzicht op hoofdlijnen te bevatten van de diverse heffingen. In dit overzicht dient inzichtelijk te worden gemaakt hoe bij de berekening van de tarieven van heffingen, die hoogstens kostendekkend mogen zijn, wordt bewerkstelligd dat de geraamde baten de ter zake geraamde lasten niet overschrijden. Ook dient naar voren te komen wat de beleidsuitgangspunten zijn die ten grondslag liggen aan deze berekeningen en hoe deze uitgangspunten bij de tariefstelling worden gehanteerd.

De “grote belastingen”, zoals afvalstoffenheffing en rioolheffing, zijn hierbij het meest in het oog springend. Jaarlijks wordt aan de hand van de kosten een berekening gemaakt van de hoogte van de benodigde opbrengsten. Bij beide belastingen worden grote tariefschommelingen afgevlakt door te werken met een voorziening. Voor “kleine belastingen” als de diverse legessoorten mogen maximaal kostendekkende tarieven worden gevraagd.

(bedragen x € 1.000)	lasten taakveld	appa- raats kosten	over head	BCF/ BTW	kwijt schelding	storting voor ziening	baten heffing	andere inkom- sten	kosten dekkend heid %
Afvalstoffenheffing	2.636	151	148	553	58	234	3.014	297	100%
Begraafplaatsrechten	70	207	33	15	-	7	309	-	93%
Legesverordening I en II	610	779	717	-	-	-	2.061	-	98%
Marktgeden	9	10	8	2	-	-	21	-	73%
Rioolheffing	823	316	291	173	15	203	1.714	107	100%

Rioolheffing

Eind 2021 is het geactualiseerde Gemeentelijke Rioleringsplan (GRP) vastgesteld. De huidige inkomsten liggen op € 1,621 miljoen euro per jaar. Door de inflatie is er een kostenstijging van 3,8 % (2,8%+1%, conform afspraak GRP) voor 2025 opgenomen om in de toekomst onderhoud te kunnen uitvoeren en er gespaard kan worden via een voorziening.

Afvalstoffenheffing

Het uitgangspunt is 100% kostendekkendheid van de tarieven. Bij de afvalstoffenheffing is er sprake van een stijging van de kosten door de inflatie en de stijging van de loonkosten. De verwachting is dat de kostenstijging in de komende jaren doorzet en dat het gereserveerde exploitatiesaldo niet voldoende is. Om het gereserveerde exploitatiesaldo in de toekomst niet negatief te laten lopen is het voorstel om de komende jaren het vaste tarief jaarlijks met € 5 te verhogen en de overige tarieven gelijk te laten. Voorstel is om het vaste tarief over 2025 dan ook vast te stellen op een bedrag van € 205 en de overige tarieven niet te wijzigen.

Leges

In 2024 is tot dusver duidelijk dat de opbrengsten met betrekking tot de leges veel lager zal uitkomen dan in de begroting 2024 is meegenomen. Dit komt door de invoering van de nieuwe omgevingswet per 1 januari 2024. De tegenvallende opbrengsten zal gevolgen hebben voor de kostendekkendheid. De huidige voorgelegde tarieven voor het jaar 2025 heeft bij de leges onder titel 1 en 2 tot gevolg dat de kostendekkendheid 98% betreft. De komende jaren zal er meer duidelijkheid komen welke gevolgen de nieuwe omgevingswet heeft.

Titel 1 Algemene dienstverlening

De tarieven voor de rijbewijzen en reisdocumenten worden door het Rijk vastgesteld. Dit betekent dat de gemeente beperkt invloed heeft om te streven naar een volledige mate van kostendekkendheid. Daarnaast brengen de servicepunten extra kosten met zich mee.

Titel 3 Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn

Titel 3 van de legesverordening regelt onder andere de leges voor zaken die samenhangen met de APV. Mede door het afschaffen van de leges voor evenementen is het lastig om 100% kostendekkendheid te realiseren.

Begraafplaatsrechten

Het onderhoudsniveau op begraafplaatsen is bepaald op het niveau A, dit wil zeggen, het hoogste niveau van onderhoud wat we kennen. Dit is een bewuste keuze, het doet recht aan de

gedenkwaardige functie van een begraafplaats. Daarmee valt te verantwoorden dat de kosten voor onderhoud hoger zijn dan op andere openbare plaatsen. De tarieven zijn verhoogd met 2,8%.

Marktgeden

Marktgeden worden verhoogd met de trendmatige tariefverhoging van 2,8%. Gelet op het feit dat we een dergelijke voorziening voor onze burgers in stand willen houden, ligt een hogere mate van kostendekkendheid niet binnen bereik. De weekmarkten en de standplaatsen maken onderdeel uit van de marktgeden.

Tarievenbeleid overige belastingen 2025

Onroerende-zaakbelastingen (OZB)

Voor 2024 worden er hogere OZB opbrengsten verwacht vanwege het reguliere inflatiepercentage (2,8%) en een correctie voor het negatieve effect vanuit de algemene uitkering in verband met stijgende WOZ-waarden. Daarnaast is er sprake van areaaluitbreiding.

Forensenbelasting

Bij behandeling van de Perspectiefnota 2025-2028 heeft de raad ingestemd met het collegevoorstel om vanaf 2024 de forensenbelasting in te voeren. De aanslagen forensenbelasting zullen in 2025 door het GBLT worden verstuurd. De opbrengsten zullen lager zijn dan in de begroting 2024-2027 is vastgesteld.

Precariobelasting

Voor 2025 wordt een trendmatige aanpassing van 2,8% doorgevoerd.

Toeristenbelasting

Het tarief voor hotels en B&B's bedraagt vanaf 2025 € 1,50 per persoon per overnachting en het tarief voor overige accommodaties € 1,00. Hierbij is rekening gehouden met de trendmatige tariefsverhoging van 2,8%. De tarieven worden afgerond op € 0,05.

Lastendruk gemeente Dalfsen

De lokale heffingen zijn van invloed op de woonlastenontwikkeling van de gemeente Dalfsen. Onder woonlasten wordt verstaan: onroerendezaakbelastingen, afvalstoffen- en rioolheffing. Het zijn belastingen en heffingen waarmee ieder huishouden in een gemeente jaarlijks te maken krijgt.

Met de volgende tabel geven we inzicht in de belastingdruk over 2024 en voorgaande jaren.

Belastingtarieven Dalfsen	2022	2023	2024
OZB			
Onroerendzaakbelasting eigenaar woningen	0,1068%	0,0964%	0,0985%
Onroerendzaakbelasting eigenaar niet-woningen	0,2300%	0,2308%	0,2308%
Onroerendzaakbelasting gebruiker niet-woningen	0,2211%	0,2238%	0,2216%
Heffingen Dalfsen			
Afval			
afvalstoffenheffing vast bedrag	€ 210	€ 195	€ 200
afvalstoffenheffing 240 liter restafval	€ 10,60	€ 10,60	€ 10,85
afvalstoffenheffing 140 liter restafval	€ 6,50	€ 6,50	€ 6,65
afvalstoffenheffing 40 liter restafval	€ 1,80	€ 1,80	€ 1,90
Riolering			
Rioolheffing eigenarendeel per perceel	€ 67,82	€ 70,94	€ 73,35
Rioolheffing eigenarendeel per garagebox	€ 20,00	€ 20,00	€ 20,70
Rioolheffing gebruikersdeel van 0 m3 tot en met 500 m3	€ 64,79	€ 67,77	€ 70,10
Rioolheffing gebruikersdeel van 501 m3 tot en met 1,000 m3	€ 240	€ 240	€ 240
Rioolheffing gebruikersdeel van 1,001 m3 tot en met 2.500 m3	€ 640	€ 640	€ 660
Rioolheffing gebruikersdeel van 2.501 m3 tot en met 10.000 m3	€ 2.030	€ 2.030	€ 2.090
Rioolheffing gebruikersdeel van 10.001 m3 tot en met 25.000 m3	€ 4.400	€ 4.400	€ 4.540
Rioolheffing gebruikersdeel boven 25.001 m3	€ 7.600	€ 7.600	€ 7.850

Bron: www.gblt.nl/dalfsen/tarieven

Van de woonlasten in 2025 kan slechts een indicatie worden gegeven op basis van de verwachtingen voor 2025. De tarief aanpassingen voor de OZB, afval- en rioolheffing leiden voor een gemiddeld gezin (met eigen woning) tot de volgende woonlastenontwikkeling voor 2025:

Woonlastenontwikkeling	2022	2023	2024	verwacht 2025
OZB	419	426	472	483
Afvalstoffenheffing *	245	252	258	264
Riolering	133	139	143	148
Totaal	797	817	873	895

* De afvalstoffenheffing is berekend op het gemiddelde tarief per perceel. Er is geen onderscheid in het vastrecht maar wel in de variabele kosten die afhankelijk zijn van het aantal ledigingen.

Kwijtscheldingsbeleid

In de gemeente Dalfsen is het mogelijk om volledige dan wel gedeeltelijke kwijtschelding te verkrijgen voor de OZB, rioolheffing en afvalstoffenheffing. Voor de afvalstoffenheffing geldt dat kwijtschelding slechts mogelijk is voor het vastrecht. Voor de rioolheffing geldt dat bij de belasting gebruikersdeel per jaar, bij een hoeveelheid afgevoerd afvalwater van 0 m³ tot en met 500 m³, kwijtschelding kan worden verleend. Bij de beoordeling van de verzoeken om kwijtschelding hanteert GBLT de zogenaamde 100% norm. Inwoners die twee jaar of langer zijn aangewezen op een bijstandsuitkering krijgen automatisch kwijtschelding. Op basis van melding door de gemeente verleent GBLT aan deze mensen automatisch kwijtschelding. Ruim 90% van de verleende kwijtscheldingen worden verdisconteerd in de tarieven.

Paragraaf 2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

De Nota Risicomanagement en Weerstandsvermogen 2020 - 2023 vormt de basis voor de inhoud van deze paragraaf en stelt de kaders voor de reikwijdte en toepassing van risicomanagement binnen de gemeente Dalfsen. Naast het in beeld brengen van de financiële risico's, worden ook de 'niet-financiële/strategische risico's in beeld gebracht. Dit zijn bijvoorbeeld bestuurlijke, juridische, imago- en frauderisico's. Deze kunnen bijvoorbeeld optreden bij het niet realiseren van de voorgenomen en gewenste (beleids) doelstellingen en kan (op termijn) grote gevolgen voor de gemeente hebben. Naast de risico's gaat het om welke beheersmaatregelen we kunnen nemen om het risico weg te nemen of te beperken.

Met het rapporteren over de strategische thema's/risico's willen we inzicht geven in welke risico's (dus in brede zin) we lopen bij de uitvoering van de speerpunten van het gemeentelijke beleid en hoe en met welke beheersmaatregelen we de realisatie van dit beleid mogelijk willen maken. Hierbij kan sprake zijn van enige overlap, waarbij strategische risico's tevens een groot financieel risico zijn. We brengen de financiële risico's afzonderlijk in beeld om een vertaling te kunnen maken naar het benodigde weerstandsvermogen.

In het beleidsdocument is de definitie van een risico als volgt verwoord:

“Risico is de kans op het optreden van een gebeurtenis die het behalen van doelen kan belemmeren of vertragen”.

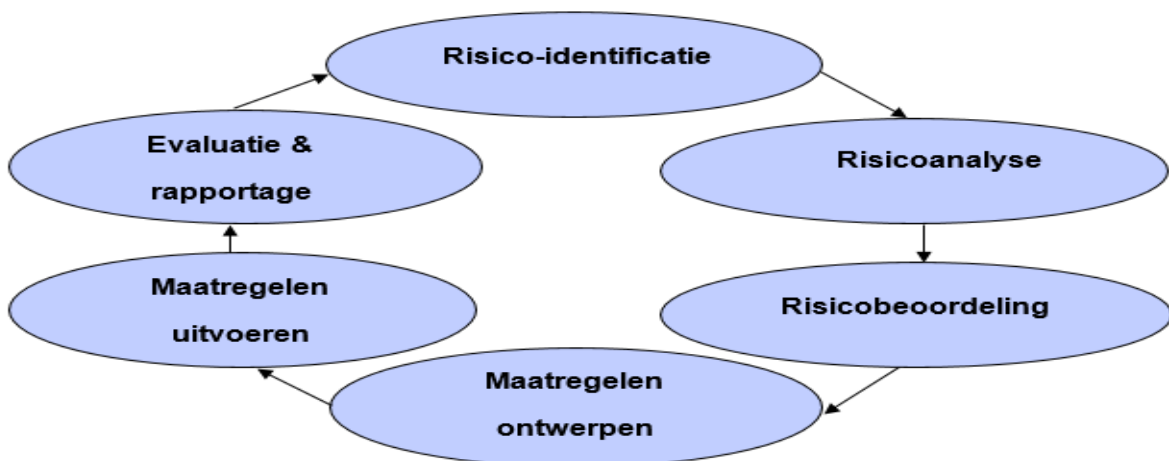
Uit de definitie van een risico volgt, dat een goede omschrijving van een risico de volgende elementen bevat:

- 1) Een kans op het optreden van een gebeurtenis.
Het gaat hier om een mogelijke gebeurtenis. Als iets 100% zeker is, is het geen risico meer.
- 2) Behalen van doelen kan belemmeren of vertragen.
Het gevolg van het optreden van een risico kan heel breed zijn. Het kan zowel leiden tot financiële consequenties maar ook tot het niet of niet meer volledig kunnen realiseren van het gewenste beleid.

Risicomanagementproces

Risicomanagement is een cyclisch proces dat bestaat uit verschillende stappen met als doel de gevolgen van de risico's te voorkomen en de kans erop te verkleinen. Voor de totstandkoming van deze paragraaf is gemeentebreed een risico-inventarisatie uitgevoerd voor zowel de 'financiële' als 'niet-financiële' risico's.

Schematisch bestaat het risicomanagementproces uit de volgende stappen:

Toelichting op de verschillende stappen:

1. Risico-identificatie: het in kaart brengen van de risico's die samenhangen met de werkzaamheden en aandachtsgebieden;
2. Risicoanalyse: risico's kwantificeren; inschatten kans en gevolg;
3. Risicobeoordeling: alle risico's naast elkaar zetten en prioriteren;
4. Maatregelen ontwerpen: benoemen van beheersmaatregelen die helpen de individuele risico's te reduceren; verlagen van de kans en/of verlagen van het gevolg, waarbij altijd een kosten-baten analyse moet worden gemaakt met het doel risico's beheersbaar te houden;
5. Maatregelen uitvoeren: beheersmaatregelen uitvoeren teneinde risico's te reduceren en hieraan verantwoordelijkheden koppelen;
6. Evalueren en rapporteren: evalueren van (wijzigingen in) het risicoprofiel, evalueren van opgetreden risico's en van de effectiviteit van genomen beheersmaatregelen.

Niet-financiële risico's

De niet-financiële risico's, zoals bijvoorbeeld bestuurlijke, juridische, imago- en frauderisico's, hebben niet altijd direct een financiële impact, maar kunnen (op termijn) wel grote gevolgen hebben voor de gemeente. Uit de inventarisatie voor het begrotingsjaar 2023 zijn de onderstaande niet-financiële risico's in willekeurige volgorde in beeld gebracht. De niet financiële risico's zijn benoemd volgens de volgende indeling:

- Thema (T)
- Risicogebeurtenis (R)
- Oorzaak (O)
- Gevolg (G)
- Beheersmaatregel(en) (B)

Hieronder zijn de niet-financiële risico's opgenoemd volgens deze indeling.

T	Informatieveiligheid & Privacy
R	<ul style="list-style-type: none"> • hacken en gijzelen digitale omgeving • onjuiste verwerking persoonsgegevens
O	<ul style="list-style-type: none"> • oneigenlijk binnen dringen gemeentelijke digitale omgeving • foutief handelen bij verwerking persoonsgegevens • niet volgen afgesproken procedures • verhoogde kwetsbaarheid door thuiswerken
G	<ul style="list-style-type: none"> • stil vallen reguliere werkzaamheden • lekken van persoonsgegevens • identiteitsfraude burger met financiële en/of maatschappelijke gevolgen • opleggen boetes door autoriteit persoonsgegevens bij overtreden regels Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) • imago schade
B	<ul style="list-style-type: none"> • specifieke aandacht besteden aan bewustwording personeel m.b.t. informatieveiligheid en omgaan met privacy gevoelige gegevens • up to date beveiliging systemen en netwerken (ook thuiswerken) • binnen IC toetsen naleving vastgelegde procedures en richtlijnen omtrent informatiebeveiliging en melden datalekken • met bijzondere interne controle specifieke aandacht schenken aan AVG • structurele samenwerking privacy officer (PO), chief information security officer (CISO) en functionaris gegevensbescherming (FG) • sluiten verwerkersovereenkomsten

T	Wonen
R	<ul style="list-style-type: none"> • niet tijdig kunnen voldoen aan de gevraagde woonbehoefte
O	<ul style="list-style-type: none"> • onvoldoende uitgeefbare bouwlocaties of woningbouwtypen beschikbaar • geen geldig bestemmingsplan voor woningbouw locaties • bezwaar en beroep procedures wat leidt tot vertraging
G	<ul style="list-style-type: none"> • vertrek inwoners naar andere gemeente • vertraging uitgifte • geen uitvoering kunnen geven aan woonvisie (doelstelling woningproductie (aantal/type) blijft achter) • onvrede onder inwoners
B	<ul style="list-style-type: none"> • planmatig zorgen voor vroegtijdig aankoop en bouwrijp maken • zorgen actuele voor bestemmingsplannen (afgestemd op huidig en toekomstig gebruik) • in planning vroegtijdig rekening houden met (mogelijke aanvullende) onderzoeken • inhuur externen waardoor bestemmingsplanprocedures versneld/met voorrang in uitvoering kunnen worden genomen.

T	Ondermijning
R	<ul style="list-style-type: none"> • het onbedoeld en onbewust faciliteren van criminelen door bv. het verlenen van vergunningen en subsidies
O	<ul style="list-style-type: none"> • dienstverlenende instelling kan leiden tot misbruik door derden • beperken regeldruk maakt misbruik mogelijk • misbruik gemeentelijke dienstverlening door (geïnfiltreerde) eigen medewerkers en/of externen
G	<ul style="list-style-type: none"> • onbewust bijdragen aan verdere verspreiding of ondersteuning van criminele netwerken, witwassen, integriteitsschendingen etc.
B	<ul style="list-style-type: none"> • de huidige nauwe samenwerking met RIEC ON, politie, OM, de Vechtdal gemeenten, provincie en andere relevante partners voortzetten. • vergroten weerbaarheid door creëren van bewustwording door informatiesessies/bijeenkomsten te organiseren en (online) publicaties over het thema. • opzetten interne werkgroep ondermijning • een verruimde toepassing van de Wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur (Bibob). • bij vergunningaanvragen in het kader van de Alcoholwet en Omgevingsvergunningen voor zonneparken altijd een Bibob toets toepassen. • aanbevelingen uit de weerbaarheidsscan van het RIEC (uitgevoerd najaar 2021) opvolgen. • intern integriteitsbeleid, waaronder ambtseed.

T	Burger c.q. overheidsparticipatie
R	<ul style="list-style-type: none"> • participatie ad hoc
O	<ul style="list-style-type: none"> • ontbreken kaders en regie • ontbreken ambtelijke capaciteit
G	<ul style="list-style-type: none"> • onvoldoende belangenafweging door college en raad mogelijk • minder efficiënte participatieprocessen • verschillende uitvoeringen door ontbreken kaders
B	<ul style="list-style-type: none"> • participatie meer prioriteit geven door kaders te bepalen en regie te bewerkstelligen • maken concrete werkafspraken en ambtelijke inzet

T	Toenemende polarisatie
R	<ul style="list-style-type: none"> • uitval van medewerkers door bedreigingen
O	<ul style="list-style-type: none"> • toenemende polarisatie
G	<ul style="list-style-type: none"> • beperkte gemeentelijke dienstverlening • vertraging van gemeentelijke uitvoering • uitval personeel • toename werkdruk
B	<ul style="list-style-type: none"> • open communicatie met inwoners • voorlichting aan medewerkers hoe hier mee om te gaan • treffen voorzorgsmaatregelen

T	Duurzaamheid
R	<ul style="list-style-type: none"> • in 2050 niet energie- neutraal zijn als gemeente en niet voldoen aan het aardgasvrij verwarmen van de gebouwde omgeving
O	<ul style="list-style-type: none"> • onvoldoende draagvlak bij inwoners • netcongestie • geen of onvoldoende landelijke ondersteuning • niet genoeg capaciteit om transities uit te voeren
G	<ul style="list-style-type: none"> • vertraging energietransitie • minder draagvlak inwoners en ondernemers voor behalen van doelen
B	<ul style="list-style-type: none"> • draagvlak creëren door inwoners te betrekken • lokale projecten realiseren met meerwaarde voor inwoners • afstemming met netwerkbedrijven en overige stakeholders • alert zijn op ontwikkelingen

T	Bedrijfsvoering
R	<ul style="list-style-type: none"> • niet kunnen vervullen van vacatures • kwetsbaarheid ten aanzien van continuïteit van de bedrijfsvoering • de disbalans tussen beschikbare capaciteit en ambitie • het gelijktijdig opstarten van diverse organisatie brede processen
O	<ul style="list-style-type: none"> • werkdruk • verloop personeel • aansluiting missen met andere gemeenten op het gebied van arbeidsvoorwaarden • krappe c.q., overspannen arbeidsmarkt
G	<ul style="list-style-type: none"> • overbelasting en mogelijke uitval personeel • niet realiseren beleidsdoelstellingen • beperktere gemeentelijke dienstverlening • mogelijke claims door wijze van uitvoering
B	<ul style="list-style-type: none"> • uitstel werkzaamheden en/of aantrekken extra (tijdelijk) personeel • keuzes maken in ambities en werkzaamheden • instrumenten ontwikkelen ter bevordering van 'aantrekkelijk werkgeverschap'

Financiële risico's

De financiële risico's zijn gekwantificeerd door de kans en het gevolg in te schatten. Hierbij is gebruik gemaakt van 'referentiebeelden'. Voor de beoordeling van de kans dat een risico zich voordoet, zijn de volgende vijf klassen met de referentiebeelden gehanteerd:

Kans:

Klasse	Referentiebeelden	Kwantitatief
1	< of 1 keer per 10 jaar	(10%)
2	1 keer per 5-10 jaar	(30%)
3	1 keer per 2-5 jaar	(50%)
4	1 keer per 1-2 jaar	(70%)
5	1 keer per jaar of >	(90%)

Geldgevolg:

Klasse	Geldgevolg	
0	Geen geldgevolgen	
1	$x < € 45.000$	(< 0,05% van begroting)
2	$€ 45.000 < x > € 179.000$	(0,05 - 0,2% van begroting)
3	$€ 179.000 < x > € 447.000$	(0,2 - 0,5% van begroting)
4	$€ 447.000 < x > € 893.000$	(0,5 - 1% van begroting)
5	$x > € 893.000$	(> 1% van begroting)

Vervolgens is per risico de risicoscore bepaald. Dit is gedaan door van elk risico de bepaalde klassen van kans en gevolg te vermenigvuldigen volgens de formule:

Risicoscore = klasse kans x klasse geldgevolg

De maximale risicoscore is: $5 \times 5 = 25$. Dit levert een 'bruto-risico' op, namelijk: de omvang van het risico exclusief het effect van de beheersmaatregel.

Gelijktijdig met het in beeld brengen van de risico's zijn ook de beheersmaatregelen in beeld gebracht. Een beheersmaatregel is gericht op het voorkomen of reduceren van een risico dan wel het beperken van de impact op de organisatie. Dit levert 'netto-risico's' op: namelijk de omvang van het risico inclusief het effect van de beheersmaatregel. In onderstaande tabel is een top 10 van de 'netto-risico's' opgenomen. Op basis van de netto-risico's wordt het weerstandsvermogen berekend. Het beleid en de risico's die samenhangen met de grondexploitatie zijn afzonderlijk benoemd in de paragraaf Grondbeleid.

Overzicht financiële risico's

Risico	Klasse kans	Klasse geldgevolg	Risico Score
Ontwikkeling gemeentefonds	5	5	25
Open-einde-regelingen sociaal domein	5	5	25
Beperkte beschikbaarheid personeel	5	4	20
Datalekken, hacken software gijzeling en/of niet (juiste) naleving van de AVG	4	3	12
Claims en aansprakelijkheden	3	4	12
Continuïteitsrisico bij verbonden partijen	3	2	6
Subsidies ten onrechte verstrekt of ontvangen	3	2	6
Betrouwbaarheid informatievoorziening	2	4	8
Proces van inkoop en aanbestedingen	2	2	4
ICT kwetsbaarheid	5	1	5

Ontwikkeling gemeentefonds

Vanaf 2024 wordt met terugwerkende kracht de normeringsmethode aangepast op basis van het BBP in plaats van het voormalige 'trap op, trap af'. Daarmee vervalt de koppeling aan de rijksuitgaven waardoor voor dit jaar in deze begroting een hoger risico aangemerkt moet worden.

Ook over de extra middelen Jeugdzorg is meer duidelijkheid verschaft: het is toegestaan om 100% van de toezegging meerjarig in de begroting op te nemen; vanuit behoedzaamheid kiest de gemeente er alsnog voor om het eerder benoemde deel van 75% aan te houden zodat er een positief risico van 25% is.

De grootste onzekerheid zit echter in de sterk fluctuerende inkomsten van de algemene uitkering. Hierdoor is het als gemeente lastig om te bepalen wat de precieze inkomsten zijn vanuit het Rijk waardoor het moeilijk is een goede, sluitende begroting te maken.

Beheersmaatregelen

1. Via de periodieke circulaire van het ministerie, intergemeentelijke overleggen, VNG bijeenkomsten e.d. worden de ontwikkelingen van het gemeentefonds nauwlettend gevolgd en de begroting wordt hierop aangepast.
2. Samen met de VNG wordt actie ondernomen om een oplossing voor het ravijnjaar (v.a. 2026 en verder) te zoeken.
3. Intern vindt gesprek plaats waar 'lucht' in de begroting zit. Waar zou in 2026 op bezuinigd kunnen worden en wat zijn daar de consequenties/gevolgen van .

Oorzaak:

De gemeente is grotendeels afhankelijk van de algemene uitkering.

Gevolg:

Gelet op de omvang van de algemene uitkering, als onderdeel van de totale gemeentelijke inkomsten, hebben wijzigingen door het Rijk direct forse financiële impact op de gemeentelijke financiën.

Open-einde-regelingen sociaal domein

We kennen als gemeente diverse open-einde-regelingen binnen het sociaal domein, namelijk de regelingen die vallen onder de jeugdwet, Wmo 2015 en participatiewet (WWB). Het risico bestaat voor deze regelingen dat er een groter beroep op de regelingen wordt gedaan en dat het budget daardoor ontoereikend is.

Beheersmaatregelen

1. De gemeente kan - indien er sprake is van bijstandstekorten - een beroep doen op een vangnetregeling om grote tekorten te compenseren.
2. Per indicatie beoordelen of de gemeente verantwoordelijk is voor de gevraagde vergoeding.
3. Bij het stellen van indicaties vooraf duidelijke doelen stellen, deze evalueren, zo nodig bijstellen en bijsturen en dit periodiek monitoren.
4. We beoordelen onze huidige beleidsregels of we niet meer doen dan wat nodig is.
5. We zetten in op preventie en vroeg signalering, om de kosten op termijn zoveel mogelijk te beperken.
6. We zijn bezig met monitoring waardoor er meer inzicht is en daardoor eerder en beter kunnen bijsturen waar nodig.
7. Extra middelen voor loonkostensubsidie ontvangen waardoor financieel risico op een tekort kleiner wordt.

Oorzaak:

Is sprake van meerdere open-einde regelingen. Hierdoor hebben we als gemeente beperkte grip op de toestroom naar voorzieningen.

Gevolg:

Het beschikbare budget is ontoereikend om de lasten op te vangen met mogelijke overschrijding van het budget als gevolg.

Beperkte beschikbaarheid personeel

Als gevolg van de arbeidsmarktontwikkelingen is het voor verschillende functies/functiegroepen lastig om tijdig gekwalificeerd en betaalbaar personeel te werven.

Daarnaast werkt schaarste op de arbeidsmarkt een hoger verloop en hogere salariskosten in de hand. Ook inhuur van personeel wordt steeds moeilijker en duurder.

Beheersmaatregelen

1. Opstellen notitie om concrete instrumenten te ontwikkelen ter bevordering van het 'aantrekkelijk werkgeverschap', zoals reiskostenvergoeding woon- werkverkeer.
2. We hebben raamovereenkomsten met uitzendbureaus om snel tijdelijk personeel aan te
3. Kunnen trekken.
4. We werken samen in de Talentenregio waarbij we de interne arbeidsmarkt voor elkaar hebben opengesteld.
5. Arbeidsmarkttoelage.
6. Inschakelen werving- en selectiebureau.

Oorzaak:

1. Krapte op arbeidsmarkt voor meerdere functies.
2. Verloop in bestaand personeelsbestand.

Gevolg:

De gemeente heeft moeite met het invullen van vacatures en vasthouden van personeel. Dit kan leiden tot het vaker inhuren, uitbesteden of hogere salariskosten.

Datalekken, hacken, software gijzeling en/of niet (juiste) naleving AVG

De gemeente is verplicht elk datalek actief te melden bij de Autoriteit Persoonsgegevens. De AVG leidt tot meer verplichtingen bij het verwerken van persoonsgegevens. De Autoriteit Persoonsgegevens kan forse boetes opleggen indien de regels uit de AVG worden overtreden.

Beheersmaatregelen

1. De ICT omgeving is dusdanig ingericht en voorzien van een firewall en een twee stappen verificatie om onbevoegde toegang te voorkomen.
2. Er zijn procedures en richtlijnen vastgesteld omtrent informatiebeveiliging en het melden van datalekken.
3. Er is en wordt specifieke aandacht besteed aan de bewustwording m.b.t. informatieveiligheid en het omgaan met privacy gevoelige gegevens onder het personeel.
4. Onafhankelijke positionering en intensieve samenwerking door functionaris gegevensbescherming en Chief Information Security Officer op het gebied van informatieveiligheid en privacybescherming.
5. Binnen de verbijzonderde interne controles wordt specifieke aandacht geschonken aan de AVG.

Oorzaak:

1. Aanvallen van buitenaf via ransomware, malware en hackers.
2. Dagelijks worden een groot aantal privacygevoelige gegevens verwerkt.

Gevolg:

1. Er kunnen forse boetes worden opgelegd en afkoopsommen gevraagd worden.
2. Voor de burger kan identiteitsfraude grote financiële en maatschappelijke problemen opleveren.

3. De gemeente kan aansprakelijk worden gesteld.
4. Gemeentelijke dienstverlening valt stil
5. Verlies van gegevens

Claims en aansprakelijkheidstellingen

De gemeente loopt bij de uitvoering van haar publieke taak risico's op claims door derden zoals aansprakelijkheidsstellingen en gerechtelijke procedures. Met name in de openbare ruimte is sprake van dit risico. Dit risico wordt ook nog eens vergroot door de toenemende claimcultuur.

Beheersmaatregelen

1. De gemeente heeft een aansprakelijkheidsverzekering met een eigen risico van € 2.500 per gebeurtenis.
2. Verder vergroten van de bewustwording binnen de organisatie met betrekking tot risico's.

Oorzaak:

Er kunnen zich situaties voordoen waarbij sprake is van (financiële) schade waarvoor de gemeente in beginsel aansprakelijk is, maar die buiten de dekking van de verzekering vallen.

Gevolg:

1. De gemeente kan worden verplicht tot het vergoeden van de financiële schade van de tegenpartij.
2. Imagoschade.

Continuïteit bij verbonden partijen

Verbonden partijen vertegenwoordigen een financieel en een bestuurlijk belang. De grootste risico's loopt de gemeente bij de gemeenschappelijke regelingen.

Beheersmaatregelen

1. De verbonden partijen rapporteren periodiek over de risico's in de planning & control documenten. De beleidsmedewerker concerncontrol houdt hier toezicht op.
2. Door een aantal gemeenschappelijke regelingen wordt eigen weerstandsvermogen aangehouden zodat zij zelf deze risico's kunnen opvangen en/of tijdig kunnen bijsturen.

Oorzaak:

Binnen de verbonden partijen kan sprake zijn van deel-verantwoordelijkheid voor de exploitatie.

Gevolg:

Door een exploitatietekort van een verbonden partij komt de continuïteit in gevaar. Als deelnemer moeten wij dat tekort aanzuiveren.

Subsidies ten onrechte verstrekt of ontvangen

Door onvoldoende borging in het subsidieproces kunnen subsidies niet juist of zelfs ten onrechte worden verstrekt en verantwoord.

(Maatregel)Subsidies ten onrechte verstrekt

1. Actueel houden subsidie verordeningen
2. Gebruik maken van kennis en ondersteuning van SCC ONS.

Oorzaak:

Geen borging in het subsidie proces.
Geen overzicht door onvolledig subsidieregister.

Gevolg:

Ontvangen subsidie is te hoog
Ontvangen subsidie is te laag
Subsidiebedrag wordt te hoog vastgesteld.
Subsidiebedrag wordt te laag vastgesteld.

Betrouwbaarheid informatievoorziening

Er zijn veel gegevens beschikbaar maar deze zijn niet altijd op de juiste manier vastgelegd. Hieruit verkregen informatie is daardoor niet betrouwbaar of moeilijk te ontsluiten. Hierdoor ontbreekt goede stuurinformatie.

Beheersmaatregelen

1. Ontwikkelen van dashboards zodat overzichtelijk de juiste stuurinformatie beschikbaar is.
2. D.m.v. datagedreven werken gegevens verzamelen en beoordelen.

Oorzaak:

1. Onjuiste vastlegging van gegevens.
2. Dashboards zijn nog in ontwikkeling.
3. Stuurinformatie ontbreekt.

Gevolg:

Besluiten worden op onjuiste informatie gebaseerd.

Proces van Inkoop en aanbestedingen

De gemeente koopt jaarlijks voor een bedrag van circa € 40 mln in. De inrichting van de inkoopfunctie is geborgd binnen de ambtelijke organisatie. Procedurefouten zijn niet uit te sluiten.

Beheersmaatregelen

1. Gebruik maken professionele inkopers via Shared Service Centre ONS.
2. Centrale interne coördinatie inkoop wordt vormgegeven.
3. Het hele interne proces voor aantrekken personeel is opnieuw in beeld gebracht en vastgelegd, om te zorgen dat de juiste stappen worden gezet, inkoop is hierin meegenomen.
4. Jaarlijks vindt er een analyse plaats met betrekking tot inkopen boven de EU drempelwaarden door de medewerker Verbijzonderde Interne Controle (VIC).
5. In het controleprotocol is opgenomen dat alleen EU aanbestedingen meewegen in de fouttolerantie van de accountant.

Oorzaak:

Jaarlijks is er sprake van een veelvoud aan inkoophandelingen door verschillende inkopers. Verder is de wetgeving complex.

Gevolg:

1. Gevolgde procedures kunnen door aanbestedende partijen worden afgekeurd.
2. Veroordeling tot het vergoeden van de financiële schade.
3. Achteraf kan blijken dat aanbesteding niet op een rechtmatige wijze heeft plaatsgevonden.

ICT kwetsbaarheid

Punt van zorg op de langere termijn is de kwetsbaarheid in de personele bezetting op het gebied van ICT, die naar de toekomst toe, met toenemende complexiteit, veranderende eisen en toenemende schaarheid van ICT-personeel, nijpend zal worden. Hierdoor kan de dagelijkse dienstverlening onder druk komen te staan.

Beheersmaatregelen

1. Heldere afspraken met ICT-partners maken.
2. Tijdig nieuw en gekwalificeerd personeel aannemen.
3. Voortdurende monitoring van systemen om uitval te voorkomen.
4. Kennis tussen eigen applicatiebeheerders en SSC ONS delen.

Oorzaak:

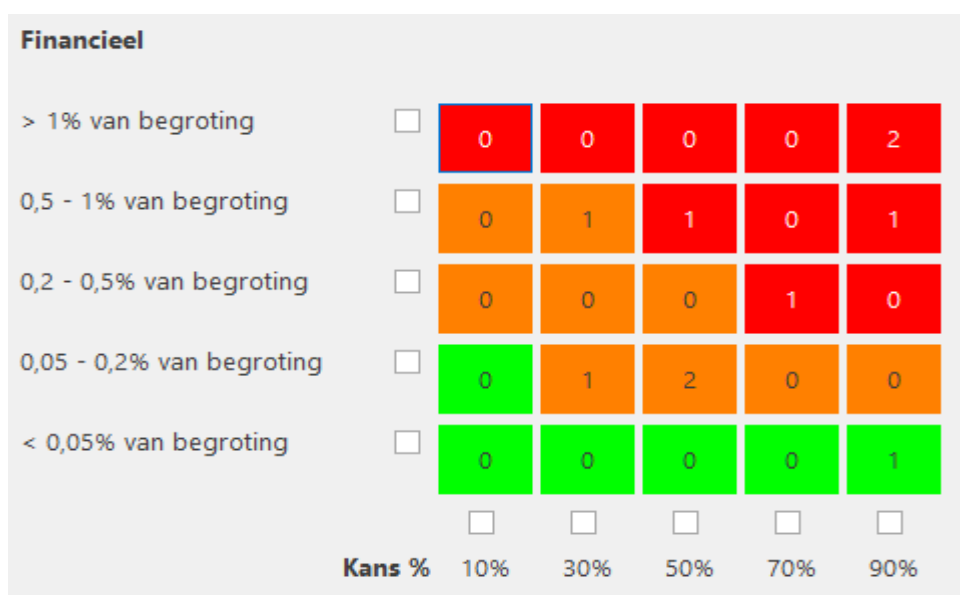
1. Toenemend gebruik en complexiteit van het vakgebied
2. Toename en verandering van eisen, zoals AVG en informatiebeveiliging
3. Toenemende schaarste ICT personeel

Gevolg:

1. Dagelijkse dienstverlening richting onze inwoners kan onder druk komen te staan
2. Continuïteit dagelijkse bedrijfsvoering kan in gevaar komen
3. Uitval van systemen

Risicokaart

De risicokaart geeft inzicht in de spreiding van de risico's naar kans en gevolg. Het geeft ook een beeld van de verhoudingen tussen de risico's, van laag, midden en hoog. Per risicoscore wordt aangegeven hoeveel risico's zich in het betreffende vak bevinden.

Een risico dat zich in het groene gebied bevindt, vormt geen direct gevaar voor de continuïteit van de organisatie. Een risico dat een score heeft in het oranje gebied, vraagt om extra aandacht van het college. Het risico vormt dan nog geen reëel gevaar voor de continuïteit van de organisatie, maar naarmate de tijd vordert, kan het risico wel een bedreiging gaan vormen. Het is daarom van belang tijdig beheersmaatregelen te nemen of deze aan te passen. Een risico met een risicoscore in het rode gebied vereist directe aandacht om te voorkomen dat de continuïteit van de organisatie wordt bedreigd. Preventieve en reducerende beheersmaatregelen kunnen de kans respectievelijk het gevolg terugbrengen naar een acceptabel niveau.

Risico's, zeker wanneer die door de organisatie zelf niet kunnen worden beïnvloed, dienen concern breed periodiek gemonitord te worden. De financiële gevolgen van een (opgetreden) risico kunnen worden opgevangen met het weerstandsvermogen.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt om niet begrote kosten, die onverwacht en substantieel zijn, te dekken. Hierbij kan onderscheid worden gemaakt tussen incidentele en structurele weerstandscapaciteit.

Incidentele weerstandscapaciteit

De incidentele weerstandscapaciteit is het vermogen om calamiteiten eenmalig op te vangen. Het zijn direct aan te wenden middelen voor financiële tegenvallers. Alleen reserves die alternatief aanwendbaar zijn worden meegenomen. Specifieke bestemmingsreserves rekenen we niet mee, omdat een onttrekking uit deze reserves direct van invloed is op de dekking van kosten in de exploitatie. Stille reserves worden eveneens niet meegenomen. Niet duidelijk is in hoeverre stille reserves op korte termijn liquide te maken zijn. In onderstaande tabel staan reserves waar geen claims op rusten.

In onderstaande tabel is de geraamde stand van de reserves vrij besteedbaar per 31 december 2028 van de begroting 2025 opgenomen. De berekende stand van de begroting 2025 is met bijna € 1,5 mln. gestegen ten opzichte van de begroting 2024. Dit komt voornamelijk door de toename van de Algemene reserve vrij besteedbaar.

Vrij besteedbaar	Stand 2027 in Begroting 2024-2027	Stand 2028 in Begroting 2025-2028
Algemene reserve vaste buffer	4.500.000	4.500.000
Algemene reserve vrij besteedbaar	7.340.982	9.965.436
Reserve herstructurering openbaar groen	446.286	636.739
Reserve volkshuisvesting	2.399.138	2.431.945
Totaal	14.686.406	17.543.120

Bovenstaande cijfers zijn eveneens terug te vinden in de bijlage Reserves en voorzieningen, alwaar de standen van alle reserves staan weergegeven.

Structurele weerstandscapaciteit

De structurele weerstandscapaciteit betreft de middelen die eventueel aangewend kunnen worden om tegenvallers op te vangen. Dit betreft de mogelijkheid om vanuit een verhoging van belastingen en leges structurele risico's op te vangen.

De onbenutte belastingcapaciteit wordt berekend door de maximale tarieven (artikel 12) te vergelijken met de gehanteerde tarieven. Het Ministerie publiceert de artikel 12 tarieven jaarlijks bij de meicirculaire van het gemeentefonds. De berekening van de onbenutte belastingcapaciteit is als volgt:

Soort	WOZ-waarde per 30-6-2024	Tarief Dalfsen	Tarief art. 12	Vershil in tarief	Onbenutte capaciteit
eigenaar woning	5.200.818.000	0,0985	0,15950	0,0610	3.172.000
eigenaar niet-woning	646.204.000	0,2308	0,15950	-0,0713	n.v.t.
gebruiker niet-woning	513.530.000	0,2216	0,15950	-0,0621	n.v.t.
				Totaal	3.172.000

Het eigen gemeentelijke tarief 2024 voor zowel eigenaar als gebruiker niet-woning is hoger dan het zogenaamde artikel 12 tarief. Dit betekent dat er voor deze twee componenten geen sprake is van onbelaste belastingcapaciteit en deze zijn daarom niet meegenomen in de berekening. De rektarieven van de gemeente Dalfsen voor 2024 staan gepubliceerd op de website van de GBLT. Het tarief artikel 12 status is afkomstig uit de meicirculaire 2024.

Het totale verwachte weerstandsvermogen 2025 ziet er als volgt uit:

Soort	Bedrag
Incidentele weerstandscapaciteit	17.543.120
Structurele weerstandscapaciteit	3.172.000
Totale weerstandsvermogen	20.706.120

Benodigde weerstandscapaciteit

Het netto-risico op basis van de geïnventariseerde risico's bedraagt € 5.494.000. In de in 2020 vastgestelde Nota Weerstandsvermogen 2020 - 2023 is besloten om de totale omvang van de risico's te bepalen aan de hand van de Monte Carlo simulatie.

De Monte Carlo simulatie is een (statistische) benadering waarbij niet één keer, maar vele malen het proces wordt gesimuleerd waardoor de uitkomst meer representatief is (risicosimulatie). De Monte Carlo simulatie wordt vaak in wetenschappelijke toepassingen gebruikt. Bij de Monte Carlo analyse hanteren we de volgende uitgangspunten:

- rekenen met maximumbedrag ingeschatte geldgevolg;
- rekenen met een zekerheidspercentage van 90%, en;
- ronden de uitkomst af naar boven op een veelvoud van € 100.000.

De berekening van het benodigd weerstandscapaciteit met de Monte Carlo simulatie komt voor 2025 uit op een bedrag van € 4.300.000.

Voor de incidentele weerstandscapaciteit is de algemene reserve vaste buffer beschikbaar waarvan de hoogte op grond van de vastgestelde nota reserves en voorzieningen (2023 – 2026) als volgt wordt bepaald:

De 'algemene reserve vaste buffer' is in het bijzonder ingesteld voor het afdekken van risico's. De reserve is uitsluitend bedoeld om in te zetten als daarvoor geen andere (reserve)middelen meer beschikbaar zijn. De reserve heeft dus een bufferfunctie.

Jaarlijks wordt bij het vaststellen van de begroting de hoogte van de algemene reserve vaste buffer vastgesteld op dezelfde hoogte als de benodigde weerstandscapaciteit. Om jaarlijkse schommelingen te voorkomen wordt het minimum naar boven afgerond op € 500.000

Dit betekent dat de algemene reserve vaste buffer per 1 januari 2025 vastgesteld wordt op een bedrag van € 4.500.000. Dit bedrag is gelijk aan de geraamde stand van de algemene reserve vaste buffer in de Begroting 2024 en hoeft daarom niet aangepast te worden.

Op basis van onderstaande tabel wordt de waardering van de ratio's gedaan. De raad heeft bij de vaststelling van de huidige Nota Weerstandsvermogen bepaald, dat de ratio minimaal 2 - uitstekend, moet zijn.

Waarderingscijfer	Ratio weerstandsvermogen	Betekenis
A	> 2,0	Uitstekend
B	1,4 < x < 2,0	Ruim voldoende
C	1,0 < x < 1,4	Voldoende
D	0,8 < x < 1,0	Matig
E	0,6 < x < 0,8	Onvoldoende
F	< 0,6	Ruim onvoldoende

Indien de beschikbare weerstandscapaciteit gedeeld wordt door de benodigde weerstandscapaciteit uit de risicosimulatie ontstaat de ratio weerstandsvermogen.

Ratio weerstandsvermogen	2025
Benodigde weerstandscapaciteit	4.500.000
Beschikbare weerstandscapaciteit	20.706.120
Benodigd versus beschikbaar (ratio weerstandsvermogen)	4,6

De gemeente Dalfsen behaalt met een ratio van 4,6 waarderingscijfer A. Dit betekent dat de gemeente in zeer ruime mate in staat is om tegenvallers op te vangen zonder dat dit de continuïteit van de organisatie in gevaar brengt. De norm die wij voor ons zelf hebben gesteld komt op een score van 2 (uitstekend). Bij de berekening van de bovenstaande ratio is de benodigde weerstandscapaciteit en beschikbare weerstandscapaciteit van de grondexploitatie niet meegenomen.

Financiële kengetallen

Alle gemeenten zijn verplicht om een tabel met financiële kengetallen op te nemen in de begroting en de jaarstukken. Dit is opgenomen in een ministeriële regeling.

De kengetallen geven een globaal inzicht in de verwachte financiële ontwikkelingen in de gemeente. Een afzonderlijk kengetal zegt weinig over hoe de financiële positie moet worden beoordeeld. De kengetallen zullen in samenhang moeten worden gezien, omdat ze alleen gezamenlijk en in hun onderlinge verhouding een goed beeld kunnen geven van de financiële positie van de gemeente.

De volgende financiële kengetallen worden onderkend:

- Netto schuldquote zonder correctie doorgeleende gelden (verstrekke leningen)
Netto schuldquote met correctie gecorrigeerd doorgeleende gelden
- Solvabiliteitsratio
- Structurele exploitatieruimte
- Grondexploitatie
- Belastingcapaciteit: Woonlasten meerpersoonshuishouden

Om de bovengenoemde kengetallen te kunnen duiden is besloten om aan te sluiten bij de door de VNG (Vereniging van Nederlandse Gemeenten) gehanteerde signaleringswaarden. De VNG heeft een aantal signaleringswaarden ontwikkeld om een grofmazige waardering te geven aan de kengetallen. Het betreft dus nadrukkelijk geen normering maar het dient als hulpmiddel om de afzonderlijke uitkomsten in beter perspectief te plaatsen. Voor elk kengetal worden drie categorieën onderscheiden: 'Minst risicovol' (in groen), 'Neutraal' (in geel) en 'Meest risicovol' (in oranje). De interpretatie van de percentages is 'hoe lager het percentage, hoe beter'.

Kengetal	Signaleringswaarden		
	Minst risicovol	Neutraal	Meest risicovol
Netto schuldquote zonder correctie doorgeleende gelden	< 90%	90% t/m 130%	>130%
Netto schuldquote met correctie doorgeleende gelden	< 90%	90% t/m 130%	>130%
Solvabiliteitsratio	>50%	20% t/m 50%	<20%
Structurele exploitatieruimte	>0%	0%	<0%
Grondexploitatie	<20%	20% t/m 35%	>35%
Belastingcapaciteit	<95%	95% t/m 105%	>105%

Netto schuldquote zonder correctie doorgeleende gelden

De netto schuldquote geeft de verhouding weer tussen het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. Hierin is een nuancering op zijn plaats. Het kan namelijk voorkomen dat gemeenten veel geld doorlenen aan derden. Om die reden is de 'netto schuldquote gecorrigeerd' ontwikkeld. Hierin is het doorleeneffect geëlimineerd en geeft daarmee een zuiverder beeld van de positie van de gemeente weer.

Netto schuldquote (bedragen x € 1.000)		Rek 2023	B2024	B2025	B2026	B2027	B2028
Vaste schulden	+	12.150	40.800	39.560	38.320	37.080	35.840
Netto vlottende schuld	+	4.177	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000
Overlopende passiva	+	8.544	7.500	7.500	7.500	7.500	7.500
Financiële activa	-						
Uitzettingen	-	8.210	6.000	6.000	6.000	6.000	6.000
Liquide middelen	-	77	5.504	5.351	7.248	7.194	6.262
Overlopende activa	-	7.125	7.000	7.000	7.000	7.000	7.000
Totale baten		92.820	90.756	98.094	97.652	99.814	99.794
Netto schuldquote		10%	38%	34%	31%	29%	29%

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Netto schuldquote gecorrigeerd (bedragen x € 1.000)		Rek 2023	B2024	B2025	B2026	B2027	B2028
Vaste schulden	+	12.150	40.800	39.560	38.320	37.080	35.840
Netto vlottende schuld	+	4.177	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000
Overlopende passiva	+	8.544	7.500	7.500	7.500	7.500	7.500
Financiële activa	-	4.722	5.603	5.415	5.415	5.415	5.415
Uitzettingen	-	8.210	6.000	6.000	6.000	6.000	6.000
Liquide middelen	-	77	5.504	5.351	7.248	7.194	6.262
Overlopende activa	-	7.125	7.000	7.000	7.000	7.000	7.000
Totale baten		92.820	90.756	98.094	97.652	99.814	99.794
Netto schuldquote gecorrigeerd		5%	32%	29%	26%	24%	24%

Beoordeling:

De gemiddelde netto schuldquote van gemeenten in Nederland varieert, indien er meer publiekelijk wordt geïnvesteerd des de hoger de netto schuldquota. In de begroting 2024 neemt de netto schuldquota ten aanzien van de netto schuldquota volgens de jaarrekening 2023 toe. Deze toename is het gevolg van grote investeringen in 2024 waarvoor een lening is aangegaan. In de daaropvolgende jaren nemen de investeringen en de schulden af wat tot gevolg heeft dat de netto schuldquota daalt.

Solvabiliteitsratio

Dit is de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Dit wordt uitgedrukt in het percentage eigen vermogen ten opzichte van het balanstotaal.

Solvabiliteitsratio (bedragen x € 1.000)	Rek 2023	B2024	B2025	B2026	B2027	B2028
Eigen vermogen	51.792	51.781	49.966	48.145	46.367	46.055
Balanstotaal	86.395	115.172	111.977	109.135	106.369	105.770
Solvabiliteitsratio	60%	45%	45%	44%	44%	44%

Beoordeling:

Dit kengetal laat zien dat de gemeente in verhouding veel eigen middelen heeft (ter vergelijking: een ratio van 40% is het gemiddelde van alle gemeenten). De begroting van 2024-2027 werd een solvabiliteitsratio van gemiddeld 55% weergegeven. In de begroting 2025-2028 daalt de solvabiliteitsratio naar een gemiddelde 44%. Deze daling heeft te maken met de toenemende investering en daardoor hogere schuldenlast. Een hogere percentage betekend een betere weerbaarheid. Een solvabiliteit groter dan 44% is positief te noemen. De gemeente is goed in staat om financiële klappen en risico's op te vangen.

Structurele exploitatieruimte

Om een flexibele begroting te kunnen bewerkstelligen is het zinvol de structurele baten hoger te laten zijn dan de structurele lasten. De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves gedeeld door de totale baten en uitgedrukt in een percentage.

Structurele exploitatieruimte (bedragen x € 1.000)	Rek 2023	B2024	B2025	B2026	B2027	B2028
Structurele lasten	75.493	85.358	98.847	101.398	103.341	103.575
Structurele baten	79.718	90.756	98.292	97.850	100.012	99.992
Structurele toevoegingen aan reserves	31	20	20	20	20	20
Structurele onttrekkingen aan reserves	1.237	1.330	1.420	1.223	1.245	1.342
Totale baten	92.820	90.756	98.094	97.652	99.814	99.794
Structurele exploitatieruimte	5,85%	7,39%	0,86%	-2,40%	-2,11%	-2,27%

Beoordeling:

Hoe hoger dit percentage hoe beter. Een positieve uitkomst van dit kengetal houdt in dat de gemeente structurele lasten kan afdekken door structurele baten. De jaren 2024 en 2025 zijn structureel sluitend. Voor de jaren 2026, 2027 en 2028 zien we een negatief structureel beeld. Dit is het gevolg van een forse daling van de algemene uitkering vanaf 2026. het zogenoemde ravijnjaar.

Grondexploitatie

De boekwaarde van de voorraden grond zijn van belang omdat deze waarden meerjarig moeten worden terugverdiend bij de verkoop. De ratio wordt berekend door de bouwgrond in exploitatie te delen door de totale baten van de programmabegroting.

Kengetal grondexploitatie in % (bedragen x € 1.000)	Rek 2023	B2024	B2025	B2026	B2027	B2028
Bouwgronden in exploitatie	5.344	4.805	2.704	-439	-2.187	-4.414
Totale baten	92.820	90.756	98.094	97.652	99.814	99.794
Kengetal Grex	6%	5%	3%	0%	-2%	-4%

Beoordeling:

Het kengetal geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totaal geraamde baten. Hoe lager dit percentage is, hoe beter voor de financiële weerbaarheid. De komende jaren zullen de voorraden gronden afnemen en daarmee zal de kwetsbaarheid worden verminderd. Daarnaast is de gemeente Dalfsen momenteel actief bezig met het verwerven van gronden voor toekomstige grondexploitaties. De verwachting is dat bij nieuwe vastgestelde grondexploitaties het risico groter zal zijn.

Belastingcapaciteit: Woonlasten meerpersoonshuishoudens

Dit cijfer geeft inzicht in hoe de belastingdruk zich in de gemeente verhoudt ten opzichte van het landelijk gemiddelde. De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Het Coelo en 'waarstaatjegemeente.nl' publiceren deze gegevens.

Woonlasten (bedragen x € 1.000)	Rek 2023	B2024	B2025	B2026	B2027	B2028
OZB last gezin gemiddelde WOZ waarde	426	472	483	495	505	515
Rioolheffing gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	139	143	148	151	155	158
Afvalstoffenheffing voor gezin	252	258	264	270	275	281
Eventuele heffingskorting	-	-	-	-	-	-
Tot woonlasten voor gezin bij gem. WOZ waarde	817	873	895	916	935	953
Woonlasten landelijk gemiddelde T-1	944	994	1.022	1.046	1.070	1.095
Woonlasten tov landelijk gemiddelde jaar ervoor	87%	88%	88%	88%	87%	87%

Beoordeling:

De gemiddelde woonlast ligt voor een 'gemiddeld gezin' in Dalfsen lager in vergelijking met het landelijke gemiddelde. De stijging ten opzichte van 2024 wordt tevens veroorzaakt door de verhoging van het vastrecht voor afval van € 5.

Samenvatting risicoprofiel

Door middel van een nieuwe risico inventarisatie zijn er, ten opzichte van de vorige inventarisatie bij de jaarrekening 2023, een paar wijzigingen aangebracht in de top 10 van de financiële risico's. Deze wijzigingen betreffen het hoger of lager inschatten van het mogelijke geldgevolg van bepaalde risico's of de kans dat een mogelijk risico zich voordoet. De totale financiële omvang van de risico's is nagenoeg gelijk gebleven.

De gemeente Dalfsen behaalt met een ratio van 4,6 waarderingscijfer A. Dit betekent dat de gemeente in zeer ruime mate in staat is om tegenvallers op te vangen zonder dat dit de continuïteit van de organisatie in gevaar brengt. De norm die wij onszelf hebben gesteld komt op een score van 2 (uitstekend).

Uit de financiële kengetallen kunnen we concluderen dat onze schuldenpositie en solvabiliteitsratio goed te noemen zijn. De gemeente heeft nog de mogelijkheid om meer inkomsten uit belastingen te verwerven. Ten aanzien van de grondexploitaties is te zien dat de komende jaren de voorraden gronden afnemen en daarmee de kwetsbaarheid wordt verminderd. Daarbij dient wel meegenomen te worden dat de gemeente Dalfsen in 2024 zijn grondpositie heeft uitgebreid om toekomstige grondexploitaties te genereren. De verwachting is dat bij nieuwe vastgestelde grondexploitaties het risico groter zal zijn. Uit onderstaand totaalbeeld kunnen we concluderen dat er sprake is van een gezonde financiële positie.

Financiële kengetallen	Rek 2023	B2024	B2025	B2026	B2027	B2028
Netto schuld quote	10%	38%	34%	31%	29%	29%
Netto schuld quote gecorrigeerd	5%	32%	29%	26%	24%	24%
Solvabiliteitsratio	60%	45%	45%	44%	44%	44%
Structurele exploitatieruimte	5,85%	7,39%	0,86%	-2,40%	-2,11%	-2,27%
Grondexploitatie	6%	5%	3%	0%	-2%	-4%
Belastingcapaciteit	87%	88%	88%	88%	87%	87%

Paragraaf 3 Onderhoud kapitaalgoederen

Binnen de gemeente is veel geld geïnvesteerd in kapitaalgoederen als wegen, civiele kunstwerken, openbare verlichting, riolering, water, openbaar groen, speelplaatsen en gebouwen. Deze kapitaalgoederen zijn van cruciaal belang voor 'wonen, werken en leven' en huisvesting van de gemeentelijke diensten en instellingen.

Voor de verschillende onderdelen van de openbare ruimte heeft gemeente Dalfsen vastgesteld wat het gewenste kwaliteitsniveau is. Per functiegebied kan het kwaliteitsniveau verschillen. In figuur 1 staat welke kwaliteiten nagestreefd worden per onderdeel en functiegebied. De gemeenteraad heeft met vaststelling van het IBOR de kwaliteitsniveaus vastgesteld.

De gewenste onderhoudskwaliteit is gebaseerd op de zogenaamde 'beeldsystematiek' van het CROW, het landelijke kennisinstituut voor de openbare ruimte. De CROW-systematiek gaat uit van vijf beeldkwaliteitsniveaus voor inrichting en onderhoud. In Dalfsen gaan we uit van de volgende niveaus:

- A = Goed (mooi en comfortabel)
- B = Voldoende (functioneel)
- C = Matig (onrustig beeld, discomfort of enige vorm van hinder)

Bij A+ ligt de openbare ruimte er uitstekend bij en bij D-niveau is het erg rommelig, kapot of vies. We beschouwen niveau B als 'basisniveau': de technische staat van de openbare ruimte heeft minimaal dit niveau en is duurzaam, heel en veilig. Voor reiniging hanteren we een AB-kwaliteit (schoon), en voor het aanzien van verhardingen wordt een C-kwaliteit geaccepteerd. Het groen wordt op een A-niveau onderhouden in de dorpscentra, op de begraafplaatsen en voor de hoofdinfrastructuur.

Dalfsen beheert de openbare ruimte zodanig dat we de kwaliteitsniveaus uit figuur 1 behouden. De inspecties die worden uitgevoerd leveren gegevens op over de kwaliteit van de diverse onderdelen van de openbare ruimte. Op basis van deze gegevens worden plannings gemaakt voor onderhoud en/of vervangingen. Bij het beheer van de kapitaalgoederen werken we met I-Asset.

Functiegebied	Inrichting	Onderhoud							
		Groen	Verharding	Verlichting	Spelen	Meubilair	Water	Civiele kunstwerken	Reiniging
Dorpcentra	Hoog	A	B/C	A	B	B	B	B	A B
Hoofdinfrastructuur	Basis / Hoog	A	B/C	B	B	B	B	B	A B
Begraafplaatsen	Hoog	A	B/C	B	B	B	B	B	A B
Woonwijken	Basis	B	B/C	B	B	B	B	B	A B
Bedrijventerreinen	Basis	B	B/C	B	B	B	B	B	A B
Recreatie en sport	Basis	B	B/C	B	B	B	B	B	A B
Maatschappelijk & dienstverlening	Basis	B	B/C	B	B	B	B	B	A B
Buitengebied	Basis	B	B/C	B	B	B	B	B	A B

Figuur 1 Onderhoudsprestatie tabel IBOR

Wegen

Kwantitatieve en kwalitatieve indicatoren

De omvang van het gemeentelijke wegennet bestaat naast bermen en bermsloten uit ongeveer 2,8 miljoen vierkante meter verhard oppervlak en ongeveer 0,23 miljoen vierkante meter onverharde en half verharde paden en rijbanen. De onderhoudstoestand van wegen is onderverdeeld naar de volgende vier thema's: duurzaamheid, veiligheid, comfort en aanzien. De onderhoudstoestand wordt beoordeeld conform de beeldkwaliteitscatalogus openbare ruimte en aan de hand van de criteria voor rationeel wegbeheer van het CROW. Voor duurzaamheid, comfort en veiligheid geldt het beeldkwaliteitsniveau B (voldoende – functioneel), die is vertaald vanuit het zogenoemde kwaliteitsniveau R voor rationeel wegbeheer. Voor aanzien geldt het beeldkwaliteitsniveau C (Matig). Jaarlijks wordt de beeldkwaliteit in twee rondes op 130 willekeurige locaties gemeten. De resultaten van deze metingen worden opgenomen in de jaarstukken (zie prestatie programma 2.1 Samen Wonen paragraaf 2.1.1.3.1 Wat willen we bereiken). Daarnaast worden alle verhardingen elke twee jaar volledig geïnspecteerd. Deze inspectie vormt de basis voor de onderhoud- en vervangingsplanning.

Financiële consequenties

De totale lasten/baten voor wegen (exclusief apparaatskosten) vallen onder programma 2.1 Samen Wonen, paragraaf 2.1.1.4 Verkeer en vervoer en omvatten de verharde en onverharde wegen. Het budget is opgedeeld in regulier budget en budget voor groot onderhoud. Dit budget is exclusief het budget voor het straatmeubilair, gladheidsbestrijding en reinigen van de openbare ruimte maar inclusief het budget voor bermen in het buitengebied.

x € 1.000	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Regulier budget	658	673	686	699

x € 1.000	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Groot onderhoud budget	1.005	1.021	1.040	1.040

Infrastructurele kunstwerken (verkeersbruggen en duikers)

Kwantitatieve en kwalitatieve indicatoren

Het areaal bestaat uit 60 objecten, waarvan 10 verkeersbruggen, 15 duikerbruggen, 25 fiets- en voetgangersbruggen, 3 tunnels, 6 kademuren en 1 overkluizing. Daarnaast heeft de gemeente circa 530 duikers in beheer. In het IBOR is vastgelegd dat de civiele kunstwerken worden onderhouden op een niveau dat overeenkomst met beeldkwaliteitsscore "B".

Financiële consequenties beleidsdoel

De totale lasten/baten voor civiele kunstwerken (exclusief apparaatskosten) vallen onder programma 1: Samen Wonen, beleidsveld Verkeer en Vervoer. Het budget is opgedeeld in regulier budget en budget voor groot onderhoud. Onderstaande budgetten zijn gebaseerd op het meerjarenplan civiele kunstwerken 2023 - 2028 zoals dat is opgenomen bij het vaststellen van het Meerjaren Onderhoudsprogramma Openbare Ruimte in de raadsvergadering van 24 april 2023.

x € 1.000	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Regulier budget	19	19	20	33
Eénmalige dotatie				
Dotatie groot onderhoud	75	75	75	75
Kapitaalslasten te vervangen bruggen			12,5	20

Openbare verlichting

Het beleidskader voor de openbare verlichting is in april 2021 vastgelegd in het beleidsplan "Licht en donkerte in de openbare ruimte". In dit plan is beschreven waarom, waar en hoe openbare verlichting wordt toegepast evenals het kwaliteitsniveau en de financiële middelen. Het vastgestelde beleidsplan Integraal beheer openbare ruimte bekrachtigt het eerder vastgestelde gedifferentieerde onderhoudsniveau. Uitgangspunt van het beleid is "Donker waar mogelijk, licht waar nodig".

Kwantitatieve en kwalitatieve indicatoren

Het openbare verlichtingsareaal in onze gemeente bestaat uit (afgerond): 6.500 lichtmasten, 6.850 lichtbronnen en 132 lichtbronnen in ANWB-bewegwijzering. Jaarlijks verbruikt de openbare verlichtingsinstallatie ca. 660.000 kWh elektrische energie en dat is minder dan in voorgaande jaren. De onderhoudstoestand wordt beoordeeld conform de beeldkwaliteitscatalogus openbare ruimte van het CROW. Voor centrumgebieden geldt het beeldkwaliteitsniveau A en voor de overige functiegebieden geldt een beeldkwaliteitsniveau B.

Financiële consequenties

De totale lasten/baten voor openbare verlichting (exclusief apparaatskosten) vallen onder programma 1 Wonen en beleidsveld "Verkeer en Vervoer". Het budget is opgedeeld in regulier budget en budget voor groot onderhoud van masten en armaturen. Voor 2023 – 2024 (en uitloop 2025) is een investering voor het versneld vervangen van lichtbronnen voor Led. Door het later beschikbaar stellen van het budget en levering van materiaal, zal een gedeelte van de investering versneld vervangen van led 2023 gebruikt worden in 2024. De kosten voor openbare verlichting zijn in de gemeente Dalfsen als volgt:

Exploitatie (energie, dagelijks beheer en onderhoud) exclusief vervangingsonderhoud

x € 1.000	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Openbare verlichting	149	151	153	153

Onderhoudsuitgaven masten/armaturen (onderhoud binnen de exploitatie) incl. afschrijving

x € 1.000	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Openbare verlichting	119	114	109	109

Vervangingsonderhoud masten/armaturen (groot onderhoud binnen de exploitatie) incl. motie 'wat led je', investering

x € 1.000	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Openbare verlichting	35	78	112	112

Bovenstaande kosten hebben betrekking op het beheer en onderhoud van de aanwezige verlichtingspunten. De kosten van de aanleg van verlichtingspunten in nieuwe woonwijken, industrieterreinen, herinrichtingsplannen en inbreidingslocaties zijn hierin niet opgenomen. De kosten voor de aanleg van openbare verlichting in nieuwe woonwijken en industrieterreinen worden opgenomen en verantwoord in de grondexploitatie. De kosten voor de aanleg van openbare verlichting bij inbreidingen of grootschalige herinrichtingsplannen worden opgenomen in de desbetreffende exploitaties.

Riolering

Het gemeentelijk rioleringsplan is leidend voor het onderhoud van de gemeentelijke riolering. In het in 2021 vastgestelde plan staat het gewenste niveau van onderhoud, welke risico's we nemen en hoeveel geld daarvoor nodig is. Onze ambitie voor het onderhoud van de riolering is "spaarzaam en betrouwbaar daar waar het moet, vooruitstrevend daar waar het (eenvoudig) kan". Welke

werkzaamheden wij uitvoeren voor het onderhoud van riolering staat in het gemeentelijk rioleringsplan.

Kwantitatieve en kwalitatieve indicatoren

Het riool verzamelt en transporteert dagelijks vele liters afvalwater richting de rioolwaterzuiveringsinstallaties van het waterschap. De gemeente beheert daarvoor vele voorzieningen, zoals buizen, putten en pompen, maar bijvoorbeeld ook wadi's voor de infiltratie van regenwater en drainage voor beheersing van de grondwaterstand. Globaal bestaat de riolering uit 178 kilometer vrijval riolering waarvan 49% gemengd (huishoudelijk afvalwater en regenwater door één buis), 51% gescheiden en 67 kilometer mechanische riolering. Er zijn meer dan 3.500 inspectieputten, 9.200 kolken, 35 gemalen en 290 pompunits. In een groot deel van het buitengebied zijn systemen aangelegd voor de individuele behandeling van afvalwater (IBA). In totaal zijn er meer dan 1900 IBA's. Deze IBA's zijn in eigendom en beheer bij de perceeleigenaar.

In het gemeentelijke rioleringsplan is vastgelegd, aan welke voorwaarde(n) we willen voldoen en hoe de voorzieningen dan functioneren in een kwalitatieve maat. De eisen hebben betrekking op het inzamelen, transporteren en verwerken ten behoeve van de volksgezondheid, woonbaarheid en het milieu. De bijbehorende maatstaven (kwalitatieve indicatoren) zijn gericht op de effecten, wat ervaart de burger en / of omgeving. De resultaten worden afgeleid uit geregistreerde meldingen. Het gaat hierbij om bijvoorbeeld:

- Aantal meldingen van het niet kunnen lozen van afvalwater door het niet functioneren van het gemeentelijke riool.
- Aantal meldingen van stank gerelateerde klachten vanuit de gemeentelijke riolering.
- Aantal meldingen van wateroverlast per jaar.
- Aantal meldingen van persoonlijk letsel als gevolg van ernstige gebreken.

Financiële consequenties

In het gemeentelijke rioleringsplan is de huidige situatie omschreven, is de ambitie met het gewenste onderhoudsniveau vastgesteld en zijn de bijbehorende maatregelen en middelen bepaald. Het totaalpakket vormt de grondslag voor het kostendekkende tarief van de rioolheffing. Er wordt voor de riolering met een voorziening exploitatie en met een voorziening vervanging riolering voor toekomstige (riool)vervangingen gewerkt. De totale lasten van de riolering vallen onder programma Samen Wonen, paragraaf 2.1.1.5 klimaat duurzaamheid en milieu beleidsveld riolering.

Exploitatie (dagelijks onderhoud)

x € 1.000	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Riolering	371	379	386	395

Bedrag is exclusief apparaatskosten, kapitaallasten, BTW en overhead

Mutatie voorziening vervanging riolering

x € 1.000	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Bruto dotatie	571	601	623	636

Bedrag is exclusief de onttrekking aan de voorziening

Voor het in standhouden van riolering zijn naast bedragen voor dagelijks onderhoud, de volgende bedragen voor vervangingsonderhoud in de begroting opgenomen. Het bedrag voor vervangingsonderhoud wordt onttrokken aan de voorziening vervanging riolering.

Vervangingsonderhoud

x € 1.000	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Maatregelen uitvoering GRP	280	280	286	286

Water

Het waterschap bepaalt voor een groot deel van de watergangen wie het onderhoud uitvoert. Het waterschap stelt hiervoor een legger vast. Deze (legger)watergangen zijn verdeeld in 3 categorieën te weten A-, B- en C-watergangen. Andere watergangen maken geen onderdeel uit van het watersysteem en zijn functioneel onderdeel van wegen (bermsloten) of het openbaar groen en worden vanuit de betreffende budgetten gedekt. Het gaat in deze paragraaf om het onderhoud van de (legger)watergangen.

Het beleidskader wordt gevormd door:

- de Waterwet;
- de Keur van het waterschap Drents Overijsselse Delta;
- de Legger van het waterschap Drents Overijsselse Delta;
- de Wet natuurbescherming;
- de Wet milieubeheer.

Kwalitatieve en kwantitatieve indicatoren

De A-watergangen zijn de hoofd watergangen en worden onderhouden door het waterschap waarbij de gemeente het maaisel afvoert van de watergangen die langs wegen van de gemeente liggen. De B-watergangen zijn de schouwsloten en worden onderhouden door de aangelanden, dit is de gemeente voor de watergangen die langs wegen van de gemeente liggen. Het waterschap houdt hier controle op. De C-watergangen zijn de overige watergangen en worden onderhouden door de aangelanden. Het waterschap houdt hier geen controle op. De lengte van de watergangen is:

- A-watergang 125 km
- B-watergang 55 km
- C-watergang 305 km

Financiële consequenties

De afgelopen jaren is er sprake geweest van een budget waarmee invulling gegeven kan worden aan de beleidskaders. De totale lasten van de watergangen bedragen:

x € 1.000	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Watergangen	143	144	147	150

Openbaar groen

Kwalitatieve en kwantitatieve indicatoren

Het openbaar groen in de gemeente Dalfsen omvat in totaal ± 142 ha. Het totale bestand aan laan- en straatbomen in de gemeente Dalfsen bedraagt ruim 50.000 stuks.

Financiële consequenties

Er wordt onderscheid gemaakt in twee kostensoorten:

1. Onderhoud en beheer aan de groene buitenruimte (bomen, bosplantsoen, heesters, gras) en hondentoiletten.
2. Groot onderhoud: de uitvoeringsprojecten vervanging en herstructurering openbaar groen.

De kosten voor de aanleg van openbaar groen in nieuwe woonwijken en bedrijventerreinen zijn opgenomen en verantwoord in de grondexploitaties.

De afgelopen jaren is er sprake geweest van een budget waarmee invulling gegeven kan worden aan de beleidskaders. De kosten voor openbaar groen zijn in de gemeente Dalfsen als volgt:

x € 1.000	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Openbaar Groen	314	319	325	330

Investerings (groot onderhoud binnen de exploitatie)

x € 1.000	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Openbaar Groen Groot onderhoud	53	54	56	56

Speelplaatsen

Kwalitatieve en kwantitatieve indicatoren

Er zijn in totaal zijn er 720 speeltoestellen en spelaanleidingen met bijbehorende ondergronden in onderhoud bij de gemeente Dalfsen op 135 speelplekken. Daarnaast verzorgt de gemeente Dalfsen voor 76 speeltoestellen op 9 speelplekken alleen de inspecties.

Financiële consequenties

Bij speelplaatsen wordt er onderscheid gemaakt in twee kostensoorten:

1. Onderhoudskosten: Onderhoud, beheer en vervangingen van speeltoestellen en ondergronden.
2. Renovatiekosten: De uitvoeringsprojecten van renovaties van speelplaatsen

De kosten voor onderhoud speelplekken zijn in de gemeente Dalfsen als volgt:

x € 1.000	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	begroting 2028
Speelplekken	38	39	40	40

In december 2024 wordt het nieuwe beleidsplan Spelen, bewegen en ontmoeten aan de gemeenteraad voorgelegd. In het beleidsplan staan ambities en uitgangspunten die gericht zijn op het stimuleren spelen, bewegen en ontmoeten in de openbare ruimte. Ook is een uitvoeringsagenda opgenomen in het beleidsplan. De kosten voor beheer en onderhoud, vervangingsinvesteringen en de ambities maken ook onderdeel uit van het plan en er wordt een relatie gelegd met het Meerjaren Onderhoudsprogramma voor de openbare ruimte 2025 - 2034.

Gebouwen

De wijze waarop de gemeentelijke gebouwen worden onderhouden en in stand worden gehouden, is vastgelegd in het beheerplan Onderhoud Gemeentelijke Gebouwen 2024 - 2028. Dit beheerplan is vastgesteld in de raadsvergadering van 11 maart 2024.

Kwantitatieve en kwalitatieve indicatoren

De gemeente heeft circa 25 gebouwen in eigendom. Gezamenlijke deler is dat de meeste gebouwen worden gebruikt voor maatschappelijke doeleinden. Alle gebouwen bij elkaar hebben een bruto vloeroppervlakte van ruim 25.000 m² en vertegenwoordigen een WOZ-waarde van in totaal ruim 30 miljoen euro.

Financiële consequenties

De benodigde middelen voor de uitvoering van werkzaamheden worden ten laste gebracht van de jaarbegroting (contracten, abonnementen, klachtenonderhoud) of worden onttrokken aan de voorziening groot onderhoud gebouwen (meerjarenonderhoud en eenmalige uitgaven).

De voorziening groot onderhoud gemeentelijke gebouwen wordt gevoed vanuit de jaarlijkse dotaties voor diverse gebouwen. De jaarlijkse dotatie van € 180.000 is gebaseerd op een onderhoudsplanning van tien jaar. In de raadsvergadering van 11 maart 2024 is besloten om grotere onderhoudswerkzaamheden over te brengen naar het investeringsplan. In het investeringsplan 2025 - 2028 gaat het om een totaalbedrag van € 1.125.000 met een bijbehorende kapitaalslast van € 75.000.

Duurzaamheid

In de raadsvergadering van 25 januari 2021 is het "Energieplan gemeentelijke gebouwen 2021 - 2025" vastgesteld. In het Energieplan is inzicht en overzicht gegeven in het energieverbruik, een overzicht van de afgegeven energielabels, welke mogelijkheden er zijn om energieverbruik te verminderen, hoe de gebouwen energie neutraal en gasloos kunnen worden gemaakt. Daarnaast zijn kaders vastgesteld om maatregelen wel of niet uit te voeren en is inzicht ontstaan in de kosten van de mogelijke maatregelen en de financiering en dekking van de uit te voeren maatregelen. Enkele projecten die voortvloeien uit dit plan zijn uitgevoerd (zwembaden) of in voorbereiding (brandweerkazernes + gemeentewerven).

Paragraaf 4 Financiering

De paragraaf financiering is een verplicht onderdeel van de begroting. De verplichting hangt samen met de wet Fido (Wet financiering decentrale overheden). Deze paragraaf bevat, conform artikel 13 van het BBV, in ieder geval de beleidsvoornemens voor het risicobeheer van de financieringsportefeuille. De paragraaf financiering vormt, samen met de financiële verordening (artikel 212 van de Gemeentewet) en de uitvoeringsregels treasury, een belangrijk instrument voor het sturen, beheersen, verantwoorden van en toezicht houden op de financieringsfunctie.

In september 2018 heeft de raad specifieke uitgangspunten vastgesteld voor het verstrekken van leningen en garanties. In deze documenten worden onder meer doelstellingen, uitzettingen en garanties, financiering, kasbeheer en organisatie van de treasuryfunctie rond het liquiditeitenbeheer van de gemeente op korte en lange termijn vastgelegd. Zij geven de kaders weer waarbinnen de treasuryactiviteiten dienen te worden uitgevoerd. We zetten onze treasuryfunctie in 2025 op dezelfde risicomijdende wijze voort als in de jaren daarvoor.

De gemeente verkeert permanent in de situatie van financieringsbehoefte. Dit houdt verband met het stelsel van baten en lasten, waarbij investeringen worden geactiveerd en de lasten in de vorm van afschrijvingen ten laste van de exploitatie worden gebracht. Deze handelswijze leidt ertoe dat de investeringsuitgaven gedurende de periode van afschrijving gefinancierd moeten worden. Daarnaast ontstaat een financieringsbehoefte door het in de tijd achterlopen van de inkomsten bij de uitgaven.

Voor de financieringsbehoefte worden leningen afgesloten. Door het aantrekken van geld van derden ontstaat een schuldpositie. De gemeente moet de leningen aflossen en betaalt gedurende de looptijd van de lening rente. Gemeenten zijn bij deze financieringswijze gehouden aan twee normen uit de wet Fido: de kasgeldlimiet en de renterisiconorm. Procedures en bevoegdheden zijn uitgewerkt in de uitvoeringsregels treasury.

Kasgeldlimiet

Gegeven de permanente financieringsbehoefte, kunnen fluctuaties in rentelasten voor de gemeente risico's met zich meebrengen. Om deze risico's zoveel mogelijk te beperken is de kasgeldlimiet ingesteld. De kasgeldlimiet stelt grenzen aan de mate waarin de financieringsbehoefte wordt gedekt met kortlopende leningen (< 1 jaar). De kasgeldlimiet is uitgedrukt in een percentage van de omvang van de begroting.

Voor 2024 bedraagt dit, bij ministeriële regeling vastgestelde, percentage 8,5. De omvang van de begroting op 1 januari 2025 bedraagt € 101.558.000. De kasgeldlimiet bedraagt dan € 8.632.430.

Renterisiconorm

De renterisiconorm heeft als doel om het renterisico bij herfinanciering te beheersen. De renterisiconorm houdt in, dat de jaarlijks verplichte aflossingen en de renteherzieningen niet meer mogen bedragen dan het in de Wet Fido vastgelegde percentage voor gemeenten van 20% van het begrotingstotaal. Uit het volgende overzicht blijkt dat we ruim binnen de renterisiconorm blijven.

	Variabelen renterisico(norm) (bedragen x € 1.000)	2025	2026	2027	2028
1	Renteherziening	0	0	0	0
2	Aflossingen	1.240	1.240	1.240	1.240
3	Renterisico (1+2)	1.240	1.240	1.240	1.240
4	Renterisiconorm	20.312	20.493	20.752	20.722
5a=(4>3)	Ruimte onder renterisiconorm	19.072	19.253	19.512	19.482
5b=(4<3)	Overschrijding renterisiconorm				
	Berekening renterisiconorm				
	Begrotingstotaal	101.558	102.467	103.761	103.610
	Bij ministeriële regeling vastgesteld %	20%	20%	20%	20%
4	Renterisiconorm	20.312	20.493	20.752	20.722

Langlopende geldleningen

Op 1 januari 2025 bedraagt de restantschuld van de langlopende geldleningen € 40,8 miljoen waarbij een bedrag van €14 miljoen direct toegerekend wordt aan de grondexploitatie. In 2024 zijn er twee leningen aangegaan. Er werd een lening van €16 miljoen aangetrokken om kortlopende leningen af te lossen en om de komende investeringen te kunnen betalen. Daarnaast is er een lening van €14 miljoen aangegaan in verband met aankoop van landerijen voor de grondexploitatie.

In onderstaande tabel staat het verwachte verloop van de langlopende vaste geldleningen. Eventuele op te nemen nieuwe vaste geldleningen zijn hierin niet opgenomen.

bedragen x € 1.000	stand lening per 1-1	aflossing	stand lening per 31-12
2025	40.800	1.240	39.560
2026	39.560	1.240	38.320
2027	38.320	1.240	37.080
2028	37.080	1.240	35.840

(bedragen x €1.000)

GEVER	LAATSTE AFL.	RENTE %	LENING	AFLOS-SING t/m/ 2024	REST-SCHULD 01-01-2025	RENTE 2025	AFLOS-SING 2025	AFLOSSING t/m 2025	REST-SCHULD 31-12-2025
B.N.G.	2042	1,225	10.000	2.800	7.200	84	400	3.200	6.800
B.N.G.	2042	1,275	5.000	1.400	3.600	44	200	1.600	3.400
B.N.G.	2049	3,29	16.000	0	16.000	502	640	640	15.360
Provincie Gelderland	2034	3,02	14.000	0	14.000	424	0		14.000
TOTAAL			45.000	4.200	40.800	1.053	1.240	5.440	39.560

Rentebeleid in de gemeente Dalfsen

Het rentebeleid van Dalfsen ziet er als volgt uit:

- over het eigen vermogen wordt geen rente berekend
- daardoor vindt geen rentebijdrage aan de reserves plaats
- de rentekosten bestaan derhalve alleen uit externe rentekosten
- bepalend hierbij zijn de te verwachten rentekosten (begroting) of de werkelijke rentekosten (jaarrekening)
- Voor de toerekening van de rentelasten maakt de gemeente Dalfsen gebruik van de renteomslagmethode. Het totaal van de rentelasten wordt 'omgeslagen' over het geheel van de investeringen. De rentelasten betreffen het totaal van de rentelasten op de langlopende geldleningen en de kortlopende financiering minus de renteopbrengsten van overtollige middelen en verstrekte geldleningen. De laatste jaren bedroeg het renteomslagpercentage 0%. Door stijgende rentelasten en aangetrokken leningen is dit percentage naar boven bijgesteld. Vanaf 2025 wordt het omslagpercentage berekend op 1,0%. Ook aan de grondexploitatie wordt rente toegerekend op basis van het renteomslagpercentage.

Hieronder volgt een berekening van de rentekosten volgens het format dat is voorgeschreven.

Rentetoerekening begroting 2025 (bedragen x € 1.000)	(- is nadeel)
De externe rentelasten over korte en lange financiering	1.053
De externe rentebaten	-82
Saldo 1: totaal van rentelasten en rentebaten	971
De rente die aan de grex moet worden doorberekend (opbrengst)	-424
Saldo 2: aan taakvelden toe te rekenen externe rente	547
Interne rente over eigen vermogen	0
Interne rente over voorzieningen (gewaardeerd op contante waarde)	0
Saldo 3: aan taakvelden toe te rekenen externe en interne rente	547
Werkelijk aan taakvelden toegerekende rente (deze is nihil bij een positief saldo van externe en interne rente)	-780
Renteresultaat op taakveld treasury	-232

Paragraaf 5 Bedrijfsvoering

Bedrijfsvoering is ondersteunend en adviserend aan de organisatieonderdelen, het gemeentebestuur, directie en management.

In deze paragraaf gaan wij in op organisatieontwikkeling, personeelsbeleid, samenwerking, inkoop- en aanbestedingsbeleid, informatiemanagement, informatiebeveiliging & privacy, juridische kwaliteitszorg en rechtmatigheid.

Personeelsbeleid

Modern & aantrekkelijk werkgeverschap

De arbeidsmarkt is de laatste jaren sterk aan het veranderen. De mobiliteit onder medewerkers is enorm toegenomen en door krapte op de arbeidsmarkt staan vacatures langer open. Het is lastig om de meer gespecialiseerde functies in te vullen, zelfs via inhuurconstructies. Alle gemeenten kampen met deze problemen en we vissen in dezelfde vijver. Daarom is het belangrijk om onze werving en selectie hierop aan te passen en een adequate arbeidsmarktstrategie te ontwikkelen. Maatwerk in de vorm van arbeidsmarktmiddelen en specialistische kennis in de vorm van een recruiter is onmisbaar om potentiële medewerkers te bereiken en aan te (blijven) trekken.

Ook willen we concurrerend zijn op de arbeidsmarkt en daarom ontkomen we er niet aan om de reiskosten voor het woon- werkverkeer als secundaire arbeidsvoorwaarde aan te bieden. In 2024 is gestart met een onderzoek naar de mogelijkheden. In 2025 worden de uitkomst van dit onderzoek en de financiële gevolgen ervan vertaald in beleid en uitvoeringsregels.

Salarispost

De huidige cao binnen de gemeentelijke sector loopt tot 1 april 2025. In de begroting 2025-2028 is rekening gehouden met loonkostenstijgingen die gebaseerd zijn op de verwachte prijsindexcijfers zoals die door het Centraal Bureau voor de Statistiek worden gepubliceerd. Ingeval de CAO onderhandelingen in 2025 leiden tot een salarisaanpassing, dan wordt de salarisbegroting hierop aangepast.

Ziekteverzuim

Het ziekteverzuimpercentage van de gemeente Dalfsen is 5,4% (peildatum juli 2024). Een ziekteverzuim onder de 5% is het streven. Ten opzichte van hetzelfde peilmoment in 2023 is het verzuimpercentage gedaald met 0,4 procentpunt van 5,8% naar 5,4%. Dit is nog steeds hoger dan het streefpercentage, maar de aandacht die het ziekteverzuim heeft leidt ertoe dat het verzuim daalt. Extra aandacht wordt besteed aan Arbo en veiligheid; deze onderwerpen dragen ook bij aan de verlaging van het ziekteverzuim. Echter, er blijft een hoge werkdruk waardoor uitval altijd op de loer ligt en de vinger aan de pols gehouden moet worden.

Organisatieontwikkeling

Op 1 januari 2024 zijn we gestart met een nieuwe organisatiestructuur, missie en visie, kernwaarden en kerncompetenties. We investeren veel tijd en aandacht in de ontwikkeling van het management en onze medewerkers. We beschouwen 2024 als het jaar van de opstartfase en de ontwikkeling loopt door tot en met 2025. In 2025 richten we ons op het verder eigen maken van en actief invulling geven aan de kernwaarden en -competenties en het implementeren van de resultaten van het Management Developmenttraject voor leidinggevenden.

Samenwerking

Complexere vraagstukken en regionale opgaven vragen om meer en bredere samenwerking. Voor verscheidene vraagstukken en regionale opgaven kijken we thematisch naar passende lokale en regionale samenwerkingspartners. We houden daarbij rekening met onze ligging tussen stad en land, in het Vechtdal en op het snijvlak met Salland. Voor de brede welvaart werken we bijvoorbeeld samen in het samenwerkingsverband Regio Zwolle. Samen met de provincie Overijssel en de gemeenten Kampen, Ommen, Westerveld, Zwartewaterland en Zwolle hebben we de taken ICT,

inkoop en contractmanagement en personeels- en salarisadministratie ondergebracht in Shared Service Centrum Ons. Zo zoeken we op verschillende taakgebieden de samenwerking op om effectief en kostenefficiënt te kunnen opereren. Daarnaast hebben we op landelijk niveau ook samenwerking via bijvoorbeeld het samenwerkingsverband van grote plattelandsgemeenten: de P10. Bij nieuwe samenwerkingsverbanden zullen we blijvend oog houden voor de governance-structuren en de wijze waarop democratische controle door de gemeenteraad kan worden geborgd.

Inkoop- en aanbestedingsbeleid

Als partner van het SSC Ons delen we mee in de verdere professionalisering van het totale inkoop- en aanbestedingsbeleid zoals dat voor alle partners is ingezet en wordt uitgevoerd. De Algemene Inkoopvoorwaarden worden up-to-date gehouden, goed contractmanagement en -beheer worden verder vormgegeven en middels data gedreven werken wordt een spendanalyse ingericht voor beter inzicht in de inkoop.

Besloten is ook binnen onze gemeente de inkoopactiviteiten opnieuw vorm te geven. Dit doen we door de coördinatie van de inkoopactiviteiten te centraliseren. Ten behoeve hiervan wordt de functie van een inkoopcoördinator ingevuld. Deze zorgt voor interne afstemming en voor de juiste contacten met de collega's van het SSC Ons, onderdeel inkoop en contractmanagement.

Informatiemanagement

Het informatiemanagement team vertaalt informatiebehoeften van verschillende werk- en bedrijfsprocessen (vraag) naar een effectieve informatievoorziening (aanbod). Hieronder worden de belangrijkste ontwikkelingen in 2025 besproken:

Regie op onze informatievoorziening

Vanwege de snel veranderende informatiesamenleving, maatschappelijke opgaven, ambities en een toenemend aantal nationale en Europese wet- en regelgeving op het gebied van informatievoorziening is er een noodzaak en behoefte dat het team informatiemanagement een proactieve, adviserende en ondersteunende rol oppakt. In 2025 zetten we stappen om deze rol verder vorm te geven en de regie over onze informatievoorziening te versterken. Hierin streven we ernaar om, in overeenstemming met de nieuwe VNG Digitale Agenda Gemeenten 2028 en in samenwerking met het Shared Service Centre ONS (SSC ONS):

- **Mogelijkheden te scheppen** door de basis binnen onze informatievoorziening en -beheer op orde te brengen, en deze volgens de common ground visie eenvoudiger, flexibeler en slimmer in te richten.
- **Kansen te benutten** zoals artificial intelligence (AI) en datagedreven werken, gericht op een efficiëntere bedrijfsvoering en verbeterde besluitvorming en (digitale) dienstverlening.
- **Te normeren & democratiseren** door gezamenlijk kaders vast te stellen voor het gebruik van (nieuwe) technologieën, gebaseerd op onze waarden en relevante wet- en regelgeving, zoals de Wet Open Overheid, Wet Digitale Overheid en de Europese AI Act.

Een operationele uitwerking hiervan in 2025 is de digitalisering van het brievenproces. Hierdoor zullen de taken van informatiebeheer deels verschuiven van uitvoerend naar toezichhoudend. Een ontwikkeling die bijdraagt aan een versterkte regie over onze informatiehuishouding.

Aanbesteding zaaksysteem

Medio augustus 2024 wordt de start gemaakt met de aanbesteding voor een nieuw zaaksysteem, die in 2025 wordt geïmplementeerd. De wens is om dit in gezamenlijkheid te doen met een aantal SSC ONS partners. Een optie is om ook het beheer gezamenlijk op te pakken.

Collectie Overijssel

Momenteel is een deel van het analoge archief in beheer bij Collectie Overijssel te Zwolle. De wens vanuit Gemeente Dalfsen is om de dienstverleningsovereenkomst om te zetten naar toetreding tot de Gemeenschappelijke Regeling van Collectie Overijssel, onder andere vanwege de nieuwe Archiefwet 2025.

Kwaliteit (geo)basisregistraties

Door de inwerkingtreding van de Omgevingswet en de gefaseerde inwerkingtreding van de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb) zijn er verschillende processen die aangepast zijn. Ook komend jaar moeten we weer anticiperen op meerdere wijzigingen en blijven evalueren of de huidige processen nog aansluiten op de werkelijkheid. De vraag blijft of het huidige beeldmateriaal voldoende is, om de basisregistraties (Basisregistratie Adressen en Gebouwen; Basisregistratie Grootchalige Topografie) op een voldoende hoog niveau te houden. Daarnaast kijken we ook naar mogelijke nieuwe investeringen in de software om het werk efficiënter uit te voeren.

Omgevingsplangeometrie

De uitwerking van de nieuwe werkzaamheden ten behoeve van het Omgevingsplan is in 2024 nog niet afgerond. De komende jaren wordt de nieuwe werkwijze verder doorontwikkeld om de Omgevingsplan-geometrie te produceren, te bewerken en te beheren. De landelijke ontwikkelingen en standaarden worden op de voet gevolgd en we anticiperen waar nodig.

Informatiebeveiliging & Privacy

Het Security & Privacy team in Dalfsen bestaat uit de volgende rollen: de Chief Information Security Officer (CISO), de Functionaris Gegevensbescherming (FG) en de Privacy Officer (PO). Vanaf 2024 maken deze functionarissen deel uit van het team Concern Control. Het team voert regelmatig voorlichtingscampagnes om aandacht te vragen voor digitale veiligheid en privacyvraagstukken.

Wet- en regelgeving

Voor de uitoefening van informatiebeveiliging is de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) een leidende regeling. Deze baseline bevat diverse normen voor informatiebeveiliging en geldt voor alle bestuursorganen van de Nederlandse overheid. In 2024 zijn we gestart met de BIO 2.0, waarbij we niet alleen de opzet en het bestaan, maar ook de werking moeten aantonen. Hiervoor zullen we gebruikmaken van een ondersteunende applicatie die we in 2025 helemaal ingericht hebben.

De Wet politiegegevens (Wpg) verplicht ons de data van de BOA's zorgvuldig te beheren en de privacy te waarborgen. Ook in 2025 zullen er opnieuw audits plaatsvinden om naleving van deze wet te garanderen.

Bewustwordingscampagne

In 2024 zijn we overgestapt op een vernieuwde aanpak om de bewustwording binnen Dalfsen te vergroten. Iedere medewerker ontvangt wekelijks een vraag die betrekking heeft op privacy of informatiebeveiliging. Het doel van deze campagne is om medewerkers, managers en bestuurders bewust te maken van het cruciale belang van privacy en informatiebeveiliging.

Nieuwe medewerkers krijgen een e-learningmodule aangeboden die hen leert hoe ze veilig kunnen werken binnen de gemeente Dalfsen. Het is verplicht voor alle medewerkers om deze module te volgen en met succes af te ronden.

Partnerschap ONS

Het Shared Service Centrum ONS werkt samen met haar partners, waaronder de gemeente Dalfsen, aan het verhogen van de digitale weerbaarheid. Voor 2024 hebben we gezamenlijk verschillende initiatieven geïdentificeerd die we essentieel achten om te starten.

ENSIA

De gemeentebrede zelfevaluatie ENSIA (Eenduidige Normatiek Single Information Audit) op het gebied van informatieveiligheid wordt ook de komende jaren uitgevoerd. Deze zelfevaluatie vormt de basis voor de horizontale verantwoording van informatieveiligheid binnen de gemeente Dalfsen, waarbij het college van B&W jaarlijks verslag uitbrengt aan de gemeenteraad. In de paragraaf Bedrijfsvoering van het jaarverslag verantwoordt het college van B&W zich over informatiebeveiliging, waarbij de ENSIA-resultaten worden besproken.

Juridische kwaliteitszorg

Kwaliteitscontrole van het bestuurlijk besluitvormingsproces

Advisering aan het bestuur is een van de belangrijkste processen van een gemeente; de ambtelijke organisatie is verantwoordelijk voor goede voorstellen aan het bestuur zodat het bestuur in het belang van de Dalfsense samenleving goede besluiten kan nemen. Met als missie 'Samen voor elkaar: Samenleven, Samenwerken, Samenhang' werken we bijvoorbeeld aan het verder op orde brengen van onze processen, beheersing van planning en werkdruk en aan de kwaliteit van advisering.

In 2025 is de (verhoging van de) kwaliteit van de bestuursvoorstellen dan ook een belangrijk aandachtspunt. Er wordt een kwaliteitsverbetering nagestreefd, (onder andere) door aan de juridische component binnen de bestuursvoorstellen meer nadrukkelijk aandacht te besteden in de fase van het opstellen van het voorstel. Er wordt gezocht naar (meer) uniformiteit in de (besluitregels van de) voorstellen en op enkele onderdelen wordt een verplichte juridische advisering voorgesteld, bijvoorbeeld als er geheimhouding wordt opgelegd. We gaan ons inspannen om hiermee de juridische kwaliteit van de bestuursvoorstellen verder te verhogen.

Rechtmatigheid

Sinds boekjaar 2023 ligt de verantwoordelijkheid voor de rechtmatigheidsverantwoording bij het college. Dit is geregeld in artikel 212/213 van de gemeentewet. De accountant toetst de getrouwheid van de jaarcijfers en de rechtmatigheidsverantwoording. In de Kadernota rechtmatigheid vanuit het BBV (Besluit, Begroting en Verantwoording) is nadere invulling hieraan gegeven.

Het college stelt jaarlijks een rechtmatigheidsverantwoording op. De verbijzonderde interne controles die worden verricht zijn vastgelegd in een - met de accountant afgestemd - intern controleplan. Dit intern controleplan wordt gedeeld met de raad.

Frauderisicoanalyse

Elk jaar wordt een frauderisicoanalyse opgesteld. In deze analyse staat vermeld welke onderzoeken plaatsvinden naar aanleiding van preventie of signalen op het gebied van fraude, misbruik of oneigenlijk gebruik van gemeentelijke middelen. In het algemeen wordt het risico op onderdelen zoals managementoverride en fraude gemitigeerd via ingerichte functiescheiding, afgedwongen autorisatieprocedures en een onafhankelijke gepositioneerde VIC functie die periodiek diverse preventieve en repressieve controles uitvoert.

Het college is van mening dat, met alle analyses en getroffen beheersingsmaatregelen, de risico's met betrekking tot een beheerste en integere bedrijfsvoering inzichtelijk zijn en op een adequate wijze de aandacht krijgen.

Doelmatigheid/doeltreffendheid

In lijn met de onderzoeksverordening wordt er eens per vier jaar aan de hand van een onderzoeksplan een extern onderzoek uitgevoerd op het vlak van doelmatigheid. Het eerstvolgende onderzoek gaat in 2025 plaatsvinden.

Paragraaf 6 Verbonden partijen

Op grond van artikel 9, lid 2f van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) dient de programmabegroting een paragraaf Verbonden Partijen te bevatten.

Volgens artikel 15 BBV dient deze paragraaf ten minste te bevatten:

Volgens artikel 15 van het BBV bevat deze paragraaf ten minste:

- a. de visie op en de beleidsvoornemens omtrent verbonden partijen;
- b. de lijst van verbonden partijen, die wordt onderverdeeld in:
 1. gemeenschappelijke regelingen;
 2. vennootschappen en coöperaties;
 3. stichtingen en verenigingen, en,
 4. overige verbonden partijen;
- c. de lijst van verbonden partijen.

Het begrip verbonden partij is vastgelegd in het BBV en is als volgt gedefinieerd:

"Een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarbij de gemeente een bestuurlijk én financieel belang heeft".

Van een financieel belang is sprake als aan de verbonden partij een bedrag ter beschikking is gesteld dat niet verhaalbaar is als de verbonden partij failliet gaat onderscheidenlijk het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt. Van een bestuurlijk belang is sprake bij zeggenschap, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stemrecht. Onder "Overige verbonden partijen" zijn organisaties opgenomen waarbij formeel wel sprake is van een "bestuurlijk belang", maar niet van een formeel "financieel belang". Wel is sprake van een "structurele bekostiging in overwegende mate".

Gelet op het feit dat uw Raad op 27 maart 2023 de geactualiseerde [Kadernota Verbonden Partijen 2023](#) heeft vastgesteld, beperkt deze paragraaf zich tot het geven van een totaalbeeld van de verbonden partijen en de financiële aspecten daarvan.

De financiële ratio's voor de publiekrechtelijke verbonden partijen hebben betrekking op de jaren 2023 t/m 2025. De financiële ratio's met betrekking tot de privaatrechtelijke verbonden partijen (vennootschappen) hebben betrekking op 2023. Dit gelet op het feit dat wij van deze partijen enkel de jaarstukken ontvangen.

Verbonden partijen

Gemeenschappelijke regeling openbaar lichaam

Naam	Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio IJsselland		
Website	Veiligheidsregio IJsselland		
Financiële gegevens	Jaarrekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Eigen vermogen	€ 5.416.956	€ 4.578.000	€ 5.702.000
Vreemd vermogen	€ 39.700.405	€ 35.046.000	€ 40.449.000
Resultaat	€ 651.904	€ 0	€ 0
Gemeentelijke bijdrage	€ 2.024.675	€ 1.995.978	€ 2.193.490
Bron	Jaarrekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025

Beleidsvoornemens

samen veiligheid versterken

Veiligheidsregio IJsselland heeft ook in 2024 continu klaar gestaan met kennis, mensen en middelen om haar kerntaken goed uit te voeren: het versterken van veiligheid, beperken van risico's waar dat kan en bestrijdingen van crises en incidenten waar dat moet. Hiervoor wordt geïnvesteerd in vakmanschap van de medewerkers, verbinding met (keten)partners en een sterke binding met ons vak en met onze collega's. Vanuit maatschappelijke ontwikkelingen en risico's in het veiligheidsdomein vraagt dit om een flexibele rol en wijze van samenwerken met onze ketenpartners.

IJssellands fundament

Vanuit de wettelijke basis wordt toegewerkt naar een breder IJssellands fundament, met daarin vijf onderdelen:

1. samenwerken met ketenpartners, Veiligheidsregio's, het aangrenzend deel van Duitsland, ketenorganisaties en inwoners;
2. helpen: daar waar we gevraagd worden en we waarde kunnen toevoegen;
3. flexibel en adaptief opereren en blijven leren en ontwikkelen, zowel operationeel als in de bedrijfsvoering
4. transparantie en voorspelbaarheid in de brede zin, van aanpak crises tot financiële verantwoording
5. informatiegestuurd werken: informatie verzamelen, verrijken en delen

versterking IJssellands fundament

door samen met de partners verder te ontwikkelen willen we een nog grotere meerwaarde voor de samenleving door:

1. risicogericht werken: informatiedeling, -verrijking en verdere duiding van informatie met (keten)partners
2. inzetbaarheid van de crisisorganisatie voor klassieke crises, maar ook nieuwe en langdurige crises door flexibilisering en competentie-ontwikkeling
3. ontwikkelen van toekomstbestendige brandweezorg: evenwichtig, op maat, flexibel en dynamisch binnen dekingsplan en Europese regelgeving
4. Vergroten van "noaberhulp", zelfredzaamheid en burgerkracht vanuit het programma Veilig leven
5. ingebruikname van de nieuwe meldkamers Oost-Nederland, waarin 5 Veiligheidsregio's hun krachten hebben gebundeld.

Ontwikkelingen	<p>Er wordt aangesloten bij een aantal grote landelijke ontwikkelingen:</p> <p>1. toekomstbestendige brandweer Door individualisering in de samenleving is het verloop onder brandweervrijwilligers toegenomen. Hierdoor is een intensiever opleidingsprogramma nodig om de korpsen op peil te houden. Tevens worden door Europese regelgeving eisen gesteld aan kazernering en consignering, waardoor uitvoering van brandweertaken door vrijwilligers steeds meer onder druk komt te staan.</p> <p>2. bovenregionale crisisbeheersing en informatievoorziening Het risicogericht werken heeft in 2024 verder zijn beslag gekregen en vormt een steeds vastere basis, waardoor we beter zijn toegerust op de behoeftes van morgen. Hiervoor is een start gemaakt met het oprichten van een multidisciplinair veiligheidsinformatieknooppunt (VIK) om risico's en signalen vroegtijdig te signaleren, analyseren en duiden.</p> <p>3. programma Opvang Vluchtelingen IJsselland het programma Opvang Vluchtelingen IJsselland is in 2024 gecontinueerd met organisatorische aansturing en facilitering door de Veiligheidsregio. Dit programma wordt in 2025 overgeheveld naar de gemeente Deventer die deze faciliterende taken over zal nemen van de deelnemende gemeente aan de GR.</p>
Risico's	<p>Veiligheidsregio IJsselland beschikt over een actueel risicoprofiel, waarop de bedrijfsmatige en operationele organisatie is gestoeld.</p> <p>Op de meerjarenbegroting 2024-2027 is een externe toets uitgevoerd, waarbij de nodige risico's worden gesignaleerd in de P&C cyclus; deze zullen in de eerstvolgende actualisatie van het risicoprofiel worden meegenomen.</p>

Naam	Gemeenschappelijke regeling GGD IJsselland		
Website	GGD IJsselland		
Financiële gegevens	Jaarrekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Eigen vermogen	n.n.b.	€ 1.705.000	€2.495.000
Vreemd vermogen	n.n.b.	€ 7.384.000	€2.577.00
Resultaat	n.n.b.	€ 0	€0
Gemeentelijke bijdrage	€ 1.269.517	€ 1.345.000	€1.437.000
Bron	Begroting 2024		Programmabegroting 2025
Beleidsvoornemens	<p>“GGD IJsselland, voor een gezonde samenleving”. Zo luidt de missie van GGD IJsselland. Voor de lopende bestuursperiode (2018 tot 2023) is door het bestuur van de GGD een strategische beleidsagenda opgesteld: “Beweging vanuit regie” Deze bevat de beleidsvoornemens en beoogde effecten in vijf programmalijnen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1: Versterken publieke gezondheid 2: Jeugd en kansrijke start 3: Psychische gezondheid 4: Gezonde leefomgeving 5: Gezond ouder worden 		

Ontwikkelingen	Ten opzichte van de begroting 2024 neemt het volume van de begroting 2025 toe met € 2.056.800. De toename heeft betrekking op prijs- en loonindexeringen.
Risico's	Voor de komende jaren is de verwachting dat er een hogere bijdrage van gemeenten gevraagd gaat worden. De toename heeft voornamelijk betrekking op prijs- en loonindexeringen.

Naam	Omgevingsdienst IJsselland		
Website	Omgevingsdienst IJsselland		
Financiële gegevens	Jaarrekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Eigen vermogen	€ 315.690	€ 315.690	n.n.b.
Vreemd vermogen	n.n.b.	€ 3.144.87	n.n.b.
Resultaat	€ -312.910	n.n.b.	n.n.b.
Gemeentelijke bijdrage	€ 1.000.217	€ 1.178.828	€ 1.182.444
Bron	Jaarrekening 2023begrotingswijziging 2024 ontwerpbegroting 2025		
Beleidsvoornemens	De Omgevingsdienst verstrekt milieuvergunningen aan bedrijven, houdt toezicht op de naleving van milieuregels en handhaaft als milieuregels worden overtreden. Daarnaast adviseert de OD over energiebesparing, bodembescherming, geur- en geluidhinder, luchtkwaliteit, asbest, afvalverwerking en veiligheid. Een klant- en oplossingsgerichte werkwijze is wat de eenduidige aanpak van de Omgevingsdienst kenmerkt. Onafhankelijke experts wegen maatschappelijke belangen zorgvuldig af en vervullen een verbindende rol in het krachtenveld. Doel is om een optimale balans aan te brengen tussen een duurzame leefomgeving en nieuwe initiatieven. De missie van de Omgevingsdienst is daarom: Waarborgt de leefomgeving, versterkt bedrijven.		
Ontwikkelingen	Op nationaal niveau is het Interbestuurlijk Programma voor de versterking van het VTH-stelsel (IBP-VTH) vol in uitvoering. Voor 2024 geeft de Omgevingsdienst uitvoering aan het programma 'versterking VTH-stelsel'. Het programma bevat 6 pijlers welke zijn uitgewerkt in thema's. Het doel van het programma is het merkbaar verbeteren van de kwaliteit van de leefomgeving en het verminderen van schade aan het milieu die vermeden had kunnen worden. In 2024 wordt geïnventariseerd hoe de Omgevingsdienst er voor staat m.b.t. de 6 pijlers, de verbetervoorstellen worden opgenomen in een plan van aanpak. De stakeholders van de Omgevingsdienst zijn betrokken bij het ontwikkelen van het plan van aanpak, gezamenlijk met de stakeholders wordt het plan van aanpak van de Omgevingsdienst IJsselland vorm gegeven. Naast het landelijke programma wordt er in 2024 gewerkt aan een transparante bedrijfsvoering en de P&C-cyclus. Hiervoor wordt de verbinding gelegd tussen de mandaatregeling en meetbare prestaties die voortvloeien uit de dienstverleningsovereenkomst. Vervolgens worden de financiële verwachtingen gekoppeld aan de visie en strategie, vertaald naar de vast te stellen producten en diensten (PDC).		

Risico's	<p>Er is een toenemende druk op de organisatie van de Omgevingsdienst vanwege de groei van de economie. Deze brengt meer bedrijvigheid met zich mee, met als gevolg dat er significant meer inzet nodig is vanuit het werkveld vergunningverlening, toezicht/handhaving en advies. Door efficiënt om te gaan met de aanwezige capaciteit probeert de Omgevingsdienst te voldoen aan de verwachtingen van haar deelnemers. Door de toenemende druk op de organisatie is er onvoldoende aandacht voor innovatie van de Omgevingsdienst en staat het opleidingsprogramma onder druk.</p> <p>Vanuit het programma versterking VTH-stelsel wordt een plan van aanpak geschreven, er zijn drie scenario's beschreven om te voldoen aan robuustheidscriteria uit het programma. De gevolgen van deze scenario's worden uitgewerkt en eind van dit jaar zal er een keuze gemaakt worden.</p>
----------	--

Naam	GBLT		
Website	GBLT		
Financiële gegevens	Jaarrekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Eigen vermogen	€ 2.257.000	n.n.b.	n.n.b.
Vreemd vermogen	€ 4.561.000	n.n.b.	n.n.b.
Resultaat	€ 2.257.000	n.n.b.	n.n.b.
Gemeentelijke bijdrage	€ 497.711	€ 506.000	€ 504.000
Bron	Jaarrekening 2023	Begroting 2024 GBLT	Ontwerpbegroting 2025 GBLT
Beleidsvoornemens	<p>GBLT kent geen bevoegdheid om beleid vast te stellen. Beleidsvorming is een taak voor alle individuele deelnemers.</p> <p>De Missie en Visie van GBLT is in 2022 aangepast.</p> <p>Missie - We verzorgen het hele lokale belastingproces voor onze deelnemende waterschappen en gemeenten. Dat doen we met aandacht voor de maatschappelijke vraagstukken en met een zo hoog mogelijke service voor onze klanten.</p> <p>Visie - GBLT maakt zich sterk voor goede uitvoering van lokale belastingen: eenvoudig als het kan, persoonlijk als het nodig is.</p>		
Ontwikkelingen	<p>De Wet gemeenschappelijke regelingen is per 1 juli 2022 aangepast en naar aanleiding hiervan is de gemeenschappelijke regeling voor 1 juli 2024 aangepast.</p> <p>De deelnemers van het GBLT is gevraagd om de gemeenschappelijke regeling aan te passen, zodat de weg vrij wordt gemaakt voor gemeente Veenendaal, Woudenberg en Renswoude om per 1-1-2025 toe te treden.</p>		
Risico's	<p>Het grootste risico betreft geen tijdige en volledige oplegging en afdracht aan de gemeente van de diverse gemeentelijke belastingen door GBLT. In de dienstverlening overeenkomst zijn afspraken gemaakt over tijdstip van oplegging en afdracht van de belastingen. In de tussentijdse rapportages wordt de voortgang gemonitord en zo nodig actie ondernomen.</p> <p>GBLT werkt in opdracht van en voor rekening en risico van de deelnemende overheden. Dat betekent dat de begrotingsresultaten worden verrekend met de deelnemers. Het betekent ook dat GBLT geen weerstandsvermogen heeft om tegenvallende resultaten op te vangen. De keerzijde is dat de gemeente zelf weerstandsvermogen dient aan te houden voor de risico's van GBLT. Gelet op de huidige situatie wordt dit risico als laag ingeschat.</p>		

Gemeenschappelijke regeling centrumregeling

Naam	Gemeenschappelijke regeling sociale recherche IJssel - Vechtstreek		
Website			
Financiële gegevens	Jaarrekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Eigen vermogen			
Vreemd vermogen			
Resultaat			
Gemeentelijke bijdrage	€ 33.751	€ 37.814	€ 38.127
Bron	Prognose gem. Dalfsen	Prognose gem. Dalfsen	Prognose gem. Dalfsen
Beleidsvoornemens	De Sociale Recherche IJssel-Vechtstreek richt zich op het (verder) ontwikkelen van digitalisering, effectiever en efficiënter handhaven om zo mogelijk schrijnende situaties te voorkomen. Zij zet zich in op meer preventief handhaven. De sociale recherche heeft naast zijn primaire functie als toezichthouder en Boa, ook een adviserende en voorlichtende taak voor de regiogemeenten.		
Ontwikkelingen	In de praktijk wordt de Sociale Recherche ingezet in het kader van de Participatiewet en voor het rechtmatigheidstoezicht voor de Wmo.		
Risico's	De inschatting is dat er van risico's zowel bestuurlijk als financieel geen sprake is.		

Gem. regeling bedrijfsvoeringsorganisatie

Naam	Bedrijfsvoeringsorganisatie regionaal serviceteam jeugd IJsselland (BVO RSJ IJsselland)		
Website	Jeugdzorg regio IJsselland		
Financiële gegevens	Jaarrekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Eigen vermogen			
Vreemd vermogen			
Resultaat	n.n.b	n.n.b	
Gemeentelijke bijdrage	€ 70.031	€ 83.880	€ 85.763
Bron	Begroting 2023	Herziene 2024	Begroting 2025
Beleidsvoornemens	De uitvoeringsorganisatie fungeert met name als inkooporganisatie, contractbeheer en regionale beleidsondersteuning van de gemeenten en kent geen bevoegdheid om beleid vast te stellen.		
Ontwikkelingen	Het RSJ is de centrale inkooporganisatie jeugdhulp voor de elf regiogemeenten. Het RSJ draagt zorg voor de doorontwikkeling van het monitoring systeem (RIJM) en vindt coördinatie plaats op de regionale transitie jeugdhulp. Daarbij is er aandacht voor landelijke ontwikkelingen, zoals de Hervormingsagenda jeugd.		
Risico's	De gemeenschappelijke regeling heeft geen weerstandsvermogen. Een nadelig of voordelig exploitatieresultaat komt voor rekening van, of ten goede aan, de deelnemende gemeenten. Dit is een risico voor de gemeente. Het hier bedoelde risico heeft uitsluitend betrekking op de kosten van de RSJ, niet op kosten voor de daadwerkelijke zorg.		

Naam	Shared Service Centrum Bedrijfsvoering ONS (SSC ONS)		
Website	https://www.ssc-ons.nl/		
Financiële gegevens	Jaarrekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Eigen vermogen	€ 4.135.490	€ 1.365.000	€ 1.365.000
Vreemd vermogen	€ 9.664.395	€ 10.961.000	€ 13.506.000
Resultaat	€ 3.468.316	n.n.b.	n.n.b.
Gemeentelijke bijdrage	€ 2.212.311	€ 2.624.000	€ 2.940.000
Bron	Jaarrekening 2023 SSC Ons	Begroting 2024 SSC Ons (incl. begrotingswijziging 2024)	Begroting 2025 SSC Ons
Beleidsvoornemens	Uitgangspunten zijn continuering en verbetering van de huidige dienstverlening en klanttevredenheid. En daarnaast doorontwikkeling van de samenwerking met de deelnemers van ONS.		
Ontwikkelingen	<p>SSC Ons hanteert drie pijlers die uitgewerkt zijn in de begroting 2025:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Hoge kwaliteit en continuïteit van onze dienstverlening.</i> De klanttevredenheid blijft goed scoren. Dit moet echter wel vastgehouden worden. Daarnaast merken we ook dat er een grotere vraag ontstaat naar een aantal producten en diensten, mede als gevolg van groei van de deelnemers (zowel in gebruikers als gevraagde oplossingen). 2. <i>Sterk partnerschap.</i> De tweede pijler is gericht op de samenwerking tussen de partners onderling en de samenwerking met Ons. Samen sneller in beweging komen vraagt om een gezamenlijke visie en focus. Daarom is in 2024 gewerkt aan een gezamenlijke visie op de bedrijfsvoering onder begeleiding van Hiemstra & De Vries. De visie bevat elementen die mooie bouwstenen vormen voor de toekomst van Ons. 3. <i>Professionele en aantrekkelijke organisatie.</i> Een aantrekkelijke en professionele organisatie resulteert in tevreden medewerkers en goede processen om hoge kwaliteit dienstverlening te kunnen leveren. Hierbij spelen vraagstukken als hoe om te gaan met de arbeidsmarkt, maar ook hoe een goede werkgever te zijn op bijv. een thema als vitaliteit. 		
Risico's	<p>ONS voert cruciale basistaken voor de bedrijfsvoering van de gemeente uit. Te weten ICT, Personeels- en salarisadministratie en Inkoop en Contractmanagement. De deelnemende partners sturen hierop, inclusief de beheersing van risico's. Denk bijvoorbeeld aan risico's als cybercrime, security etc. Daarbij hebben we te maken met een arbeidsmarkt die veroorzaakt dat minder uitvoeringskracht kan worden georganiseerd dan in het verleden.</p> <p>In de begroting van SSC Ons zijn de risico's weergegeven die voortvloeien uit de halfjaarlijkse update. De top 5 is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cybercrime • Vasthouden en aantrekken van medewerkers met kennis en ervaring die schaars is • Hoge inkooprijzen en niet (tijdig) beschikbaar van materialen • Continuïteit van dienstverlening op sleutelposities en kennisverlies • Niet voldoen en/of tijdig inspelen op veranderende (fiscale) wet- en regelgeving 		

Naamloze Vennootschap

Naam	N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)		
Website	Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)		
Financiële gegevens	Jaarrekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Eigen vermogen	€ 4.721 mln	n.b.	n.b.
Vreemd vermogen	€ 110.819	n.b.	n.b.
Resultaat	€ 254 mln	n.b.	n.b.
Gemeentelijke bijdrage	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Bron	Jaarverslag 2023		
Beleidsvoornemens	BNG Bank wil maximale impact maken op de samenleving. Dat is hun drijfveer. Ze staan daarbij naast hun klanten en willen hen met financiering helpen hun maatschappelijke doelen te realiseren.		
Ontwikkelingen	De BNG Bank streeft ernaar om koers te houden ondanks de turbulentie om hen heen. Het Kompas naar impact blijft daarbij richtinggevend voor hun strategie. Zij zullen zich blijven inspannen om de CO2-voetafdruk van hun leningportefeuille te laten dalen en de maatschappelijke impact te laten stijgen. Zij doen dat samen met hun klanten. Ook blijft BNG Bank investeren in de kwaliteit van hun mensen en in het optimaliseren van processen.		
Risico's	Door de genoemde turbulentie om hen heen is het risico aanwezig dat gestelde doelen of voorgenomen ontwikkelingen niet gehaald worden. Voor de gemeente bestaat net als bij deelname in andere vennootschappen formeel het risico van het verliezen van geïnvesteerd kapitaal. Dit risico wordt als verwaarloosbaar gekwantificeerd. Daarnaast is het belangrijkste risico op dit moment lagere dividenduitkeringen dan voorzien. De gemeente Dalfsen heeft met 33.735 aandelen 0,0606% aandelen BNG.		

Naam	Vitens N. V.		
Website	Vitens		
Financiële gegevens	Jaarrekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Eigen vermogen	€ 677,7 mln	n.b.	n.b.
Vreemd vermogen	€ 1.559,7 mln	n.b.	n.b.
Resultaat	€ 27,2 mln	n.b.	n.b.
Gemeentelijke bijdrage	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Bron	Jaarverslag 2023		
Beleidsvoornemens	De kerntaak van Vitens is de zorg voor een voldoende en duurzame uitvoering van de openbare drinkwatervoorziening binnen een distributiegebied.		

Ontwikkelingen	<p>Voor het realiseren van de kerntaak van Vitens heeft Vitens een strategie ontwikkeld (Elke druppel duurzaam) die mede is samengesteld uit de jaarplannen van de verschillende bedrijfsonderdelen. In deze strategie zijn 5 strategische doelen opgenomen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Wij zorgen voor voldoende en schone bronnen 2. Wij zorgen voor een veerkrachtige infrastructuur 3. Wij zorgen voor een betrouwbare drinkwateroperatie 4. Wij maken een positieve impact op mensen 5. Wij maken een positieve impact op de natuur
Risico's	<p>In het integraal bedrijfsplan 2024 omschrijft Vitens een 7-tal strategische bedrijfsrisico's welke van invloed kunnen zijn op het behalen van de strategische doelen.</p> <p>Voor de gemeente Dalfsen bestaat formeel het risico van het verliezen van het geïnvesteerd kapitaal. Dit risico kan als verwaarloosbaar worden gekwantificeerd.</p> <p>Daarnaast is het belangrijkste risico op dit moment lagere dividenduitkeringen.</p> <p>De gemeente Dalfsen heeft 0,55% van de aandelen Vitens.</p>

Naam	Wadinko N. V.		
Website	Wadinko		
Financiële gegevens	Jaarrekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Eigen vermogen	€ 82.924.139	n.b.	n.b.
Vreemd vermogen	€ 8.721.146	n.b.	n.b.
Resultaat	€ 1.854.653	n.b.	n.b.
Gemeentelijke bijdrage	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Bron	Jaarverslag 2023		
Beleidsvoornemens	Wadinko is een regionale participatiemaatschappij, die de bedrijvigheid - en daarmee werkgelegenheid - wil bevorderen in Overijssel, de Noordoostpolder en Zuidwest-Drenthe. Wadinko neemt langdurig deel in nieuwe of bestaande, kansrijke ondernemingen. De deelname bestaat uit inbreng van risicodragend kapitaal, kennismanagement ondersteuning.		
Ontwikkelingen	Wadinko verstrekt risicokapitaal, neemt substantiële minderheidsbelangen in bedrijven en ondersteunt hen met kennis, managementondersteuning, netwerken en achtergestelde ondernemersleningen. De focus ligt op continuïteit van de participaties. Verder blijft Wadinko een impuls geven aan de kwaliteit van ondernemerschap en het ontwikkelen en behoud van talent in haar werkgebied met WIMM en WRS.Finance. Met Perron038 faciliteert Wadinko mede de innovatieve maakindustrie in de regio.		
Risico's	Het aandeel van de gemeente Dalfsen is beperkt. Dalfsen bezit 75 van de totaal 2.389 geplaatste aandelen (3,14%). Gelet op het financiële belang dat de gemeente heeft (€ 7.500) in combinatie met de zeggenschap (3,14%) is het risico van deze deelname verwaarloosbaar.		

Naam	Enexis Holding N. V.		
Website	Enexis Holding		
Financiële gegevens	Jaarrekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Eigen vermogen	€ 5.320 mln.	n.b.	n.b.
Vreemd vermogen	€ 5.140 mln.	n.b.	n.b.
Resultaat	€ 72 mln.	n.b.	n.b.
Gemeentelijke bijdrage	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Bron	Jaarverslag 2023		
Beleidsvoornemens	Enexis is een regionale netbeheerder die huishoudens en bedrijven in Groningen, Drenthe, Overijssel, Limburg en Noord Brabant van hun netwerk voorziet van elektriciteit en gas.		
Ontwikkelingen	<p>Samen met stakeholders wil Enexis het energiesysteem in hun werkgebied CO2-neutraal maken. Om dit voor elkaar te krijgen sturen ze aan op maatschappelijke optimale keuzes en bieden ze iedereen altijd toegang tot energie en zorgen ze dat klanten weten wat ze aan Enexis hebben.</p> <p>Daarnaast ambiëren ze een actieve rol in het richting geven aan het ontwerp van het energiesysteem van de toekomst. Ze dragen bij aan een duurzaam energiesysteem dat betrouwbaar, betaalbaar én haalbaar is. Zo'n systeem bouwen kan alleen als de plannen realistisch zijn en ze belanghebbenden in de samenleving er zoveel als mogelijk bij betrekken. Daarom ontwikkelen ze deze plannen samen met onder andere bedrijven en overheden.</p>		
Risico's	<p>Enexis vermeld in haar jaarverslag een aantal materiële thema's met daarbij de kans en risico van dat thema.</p> <p>Voor de gemeente Dalfsen bestaat formeel het risico van het verliezen van het geïnvesteerd kapitaal. Het risico is echter gering omdat Enexis opereert in een gereguleerde (energie)markt, onder toezicht van de Energiekamer. Daarnaast is het risico gering in relatie tot de (intrinsieke) waarde van Enexis Holding N.V.</p> <p>De gemeente Dalfsen heeft met 64.662 aandelen een belang van 0,0433% in Enexis.</p>		

Naam	N. V. ROVA Gemeenten		
Website	ROVA		
Financiële gegevens	Jaarrekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Eigen vermogen	€ 40.866.000	41.597.000	nbn
Vreemd vermogen	€ 63.473.000	62.742.000	nbn
Resultaat	€ 4.012.000	3.655.000	4.579.000
Gemeentelijke bijdrage	€ 2.100.000	2.150.000	2.200.000
Bron	begroting 2023	begroting 2024	begroting 2024

Beleidsvoornemens	ROVA heeft een nieuw strategiedocument vastgesteld voor de periode 2020 tot 2025. Missie: "ROVA werkt als maatschappelijke onderneming samen met gemeenten en inwoners aan een mooie en schone leefomgeving, nu en in de toekomst."
Ontwikkelingen	<p>Strategische doelen 2025</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Minder verspilling van natuurlijke grondstoffen 2. Betere verwaarding van ingezamelde afvalstoffen 3. Optimalisatie van inzamelsystemen 4. Hogere klanttevredenheid 5. Duurzamere bedrijfsvoering <p>Het hergebruik van grondstoffen bevinden zich op een kantelpunt. Natuurlijke bronnen raken op en hergebruik van grondstoffen is nog in ontwikkeling. Hierdoor ontstaat onrust op de markt met bijvoorbeeld discussies over PMD, GFT, textiel en oud papier. Deze ontwikkelingen zijn ook actueel in onze regio.</p>
Risico's	<p>De gemeente loopt de volgende risico's:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Dienstverleningsovereenkomst: stijging van de tarieven voor de diensten van ROVA. - Aandelenbezit: Bij een tegenvallende exploitatie lagere dividenduitkering dan begroot. - Achtergestelde lening: De geldlening betreft een achtergestelde lening ten opzichte van bancaire financiers, zodat ROVA in geval van ontbinding, surséance van betaling of faillissement pas verplicht is aflossing te voldoen nadat de op dat moment bestaande schulden van ROVA aan haar bancaire financiers zijn betaald. <p>De gemeente heeft met 360 aandelen 3,28% van het aandelenbezit van ROVA in haar bezit.</p>

Besloten Vennootschap

Naam	CSV Amsterdam B. V.		
Website			
Financiële gegevens	Jaarrekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Eigen vermogen	€ 84.349	€ 484.349	€ 0
Vreemd vermogen	€ 64.446	€ 6.500	€ 0
Resultaat	-/- € 125.730	-/- € 265.000	-/- € 20.000
Gemeentelijke bijdrage	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Bron	Jaarrekening 2023	Opgave CSV Amsterdam BV	Opgave CSV Amsterdam BV

Beleidsvoornemens	<p>CSV zal voorlopig nog voortbestaan om op eigen kosten en risico namens Deponie Zuid B.V., in overleg met de aandeelhouderscommissie het bezwaar en/of beroep te voeren tegen de Belastingdienst ten aanzien van de naheffingsaanslag afvalstoffenheffing. In februari 2021 heeft CSV bezwaar gemaakt tegen de naheffingsaanslag afvalstoffenbelasting. Op het moment is CSV in gesprek met de Belastingdienst over het bezwaar. Afhankelijk van de reactie van de Belastingdienst en de kans van slagen van een eventuele gerechtelijke procedure zal in overleg met de aandeelhouderscommissie van CSV de procedure al dan niet worden voortgezet.</p>
Ontwikkelingen	<p>Na afwikkeling van deze bezwaar- en eventuele gerechtelijke procedure of voortijdige beëindiging hiervan (bijvoorbeeld door een mogelijk compromis tussen de Belastingdienst en CSV of een besluit van de aandeelhouderscommissie de procedure niet verder voort te zetten) zal CSV kunnen worden opgeheven en de resterende liquide middelen kunnen worden uitgekeerd aan de aandeelhouders naar rato van het aandelenbelang.</p> <p>Op 25 april 2024 hebben de aandeelhouders in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders ingestemd met een aanvullende kapitaalstorting van € 400.000 voor CSV Amsterdam BV. Deze kapitaalstorting zal worden verrekend met de financiële vereffening bij de opheffing van Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV. (identieke aandeelhouders). In bovengenoemde cijfers is deze verrekening meegenomen. □ In februari 2024 heeft CSV de motivering beroepschrift tegen de naheffingsaanslag afvalstoffenbelasting bij de Rechtbank ingediend. De inhoudelijke zitting bij de Rechtbank staat gepland op 3 september 2024. Afhankelijk van de uitspraak van de Rechtbank (verwachting eind 2024) zal, in overleg met de Aandeelhouderscommissie van CSV, de procedure al dan niet worden voortgezet. In de begroting voor het jaar 2025 is in bovenstaand overzicht rekening gehouden dat de vennootschap zal worden beëindigd. In bovenstaand overzicht is geen rekening gehouden met een eventuele éénmalige bate voortvloeiend uit een positieve uitspraak van de Rechtbank voor CSV.</p>
Risico's	<p>Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders is relatief gering en beperkt tot de hoogte van het gestort aandelenkapitaal en het resterend werkkapitaal van deze vennootschap.</p> <p>Het aandeel van de gemeente Dalfsen is zeer beperkt. Dalfsen bezit slechts 0,0432% van de aandelen wat neerkomt op een bedrag van € 23,76. Het risico is dus verwaarloosbaar.</p>

Naam	Publiek Belang Elektriciteitsproductie B. V.		
Website			
Financiële gegevens	Jaarrekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Eigen vermogen	€ 1.443.974	€ 0	€ 0
Vreemd vermogen	€ 31.981	€ 0	€ 0
Resultaat	-/- € 36.040	-/- € 19.735	€ 0
Gemeentelijke bijdrage	n.v.t.	n.v.t.	
Bron	Jaarrekening 2023	Opgave PBE BV	Opgave PBE BV

Beleidsvoornemens	Het bestuur van de vennootschap heeft met het Ministerie van Klimaat en Energie, ZEH Energy BV en Energy Resources Holding BV in februari 2024 overeenstemming bereikt over de terugtrekking van PBE als contractpartij uit het Convenant Borging Publiek Belang Kerncentrale Borssele uit 2009. Daarmee resteren er geen openstaande contractuele verplichting meer en kan PBE als vennootschap worden ontbonden. Het bestuur van de vennootschap treft voorbereidingen voor het definitief opheffen van de vennootschap en om de resterende liquide middelen na de Algemene Vergadering van Aandeelhouders op 26 september 2024 uit te keren aan de aandeelhouders naar rato van het aandelenbelang.
Ontwikkelingen	Op 25 april 2024 hebben de aandeelhouders in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders ingestemd met een aanvullende kapitaalstorting van € 400.000 voor CSV Amsterdam BV (identieke aandeelhouders). Deze kapitaalstorting zal worden verrekend met de financiële vereffening bij de opheffing van Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV. In bovengenoemde cijfers is deze verrekening meegenomen.
Risico's	Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders is relatief gering en beperkt tot de hoogte van het gestort aandelenkapitaal en het resterend werkkapitaal van deze vennootschap. Het aandelenbelang voor Dalfsen is 0,0432% en daarmee is het financiële risico zeer gering en beperkt tot de hoogte van dit aandelenbelang.

Stichting			
Naam	Stichting Dalfsen Werkt		
Website			
Financiële gegevens	Jaarrekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Eigen vermogen			
Vreemd vermogen			
Resultaat			
Gemeentelijke bijdrage	€ 3.295.384	€ 3.346.000	€ 3.520.000
Bron			
Beleidsvoornemens	De stichting stelt geen beleid vast.		
Ontwikkelingen	De stichting fungeert enkel als werkgever van de SW-ers en –voor maximaal 2 jaar- voor inwoners die vanuit de Participatiewet via SDW worden gedetacheerd bij reguliere werkgevers. De financiële afhandeling van de stichting vindt plaats door de gemeente. De stichting wordt in het kader van de vennootschapsbelasting gevolgd. Vanaf 1 juli 2015 zijn de salariskosten toegerekend aan Stichting Dalfsen Werkt.		
Risico's	Op moment dat de begrote inleenvergoeding van de diverse werkgevers achterblijft bij de begroting, ontstaat een financieel risico. Dit komt ten laste van het budget Arbeidsparticipatie van de gemeente. Voor de SW-ers die bij SW bedrijf Larcom gedetacheerd zijn geldt dat dit inleenrisico is afgedekt middels de eind 2020 afgesloten concessieovereenkomst. Een dergelijke constructie is juridisch bij Tiem niet mogelijk gezien de organisatiestructuur en verwevenheid met de gemeente Zwolle.		

Vereniging				
Naam	Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG)			
Website	https://vng.nl/			
Financiële gegevens	Jaarrekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	
Eigen vermogen	€ 56.301 mln.	n.b.	n.b.	
Vreemd vermogen	€ 118.819 mln.	n.b.	n.b.	
Resultaat	-/- € 2.094 mln.	n.b.	n.b.	
Gemeentelijke bijdrage	€ 48.904	€ 56.085	n.n.b.	
Bron	Jaarverslag 2023			
Beleidsvoornemens	<p>De Vereniging heeft ten doel te werken aan een krachtige lokale overheid door agenderend te zijn op voor gemeenten relevante vraagstukken en ontwikkelingen, en door de lokale uitvoering centraal te stellen bij maatschappelijke opgaven.</p> <p>De Vereniging ondersteunt haar leden met belangenbehartiging, netwerken en dienstverlening. Dat doet zij collectief, in groepen en individueel bij de vervulling van bestuurs-, uitvoerings- en overige taken. Ook ondersteunt de Vereniging haar leden bij de organisatie van de gezamenlijke gemeentelijke uitvoering.</p>			
Ontwikkelingen	Het jaarlijks opstellen van een uitvoeringsagenda met daarin de aandachtspunten voor het komende kalenderjaar.			
Risico's	Beperkt tot de jaarlijkse bijdrage.			

Naam	Vereniging van Gemeenten Aandeelhouders binnen Noord Nederland (VEGANN)			
Website				
Financiële gegevens	Jaarrekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	
Eigen vermogen	€ 48.786	n.b.	n.b.	
Vreemd vermogen	€ 0	n.b.	n.b.	
Resultaat	€ 6.655	€ 0	n.b.	
Gemeentelijke bijdrage	€ 540	€ 540	n.b.	
Bron	Jaarrekening 2023	Begroting 2024		
Beleidsvoornemens	<p>Naast het behartigen van de gemeentelijke financiële belangen van de Noordelijke gemeenten voor zover die voortvloeien uit hun aandeelhouderschap in de te 's Hertogenbosch gevestigde naamloze vennootschap "Enexis Holding N.V zoals dividend beleid, het behartigen van de gemeentelijke belangen bij energietransitie en vraag van Enexis voor versterken eigen vermogen.</p>			
Ontwikkelingen	Zie beleidsvoornemens.			
Risico's	Beperkt tot de jaarlijkse bijdrage.			

Paragraaf 7 Grondbeleid

In deze paragraaf wordt ingegaan op de wijze waarop de gemeente in 2025-2028 invulling wil geven aan haar grondbeleid. In 2015 is de Nota Grondbeleid vastgesteld. In deze nota is onder meer opgenomen dat de gemeente een actief grondbeleid voert. Het grondbeleid is opnieuw vastgesteld in de door de raad vastgestelde Omgevingsvisie.

Om een goede implementatie van de Omgevingswet in de Nota Grondbeleid te kunnen garanderen hebben we de start van de actualisatie van de Nota Grondbeleid gepland in de tweede helft van 2024. In de eerste helft 2025 kunnen we naar verwachting de herziene Nota Grondbeleid aanbieden.

Instrumenten van grondbeleid, zoals bijvoorbeeld het gemeentelijk voorkeursrecht, worden in de Omgevingswet aangepast. De gevolgen van het Didam arrest voor privaatrechtelijke handelingen in relatie tot het gemeentelijk vastgoed worden ook beleidsmatig vastgelegd in de geactualiseerde nota.

Het gemeentelijk grondbeleid laat zich kenschetsen als actief grondbeleid. Deze vorm van grondbeleid houdt in dat actief gestuurd wordt op de ruimtelijke ontwikkelingen binnen de gemeente. Op deze wijze wordt getracht zo veel mogelijk grip te houden op planvorming, realisatie en uitgifte van gronden. Het aankoopbeleid is gericht op het zoveel mogelijk zelf verwerven van grond voor de realisatie van bedrijventerreinen en woningbouwlocaties. Indien dit niet geheel lukt, wordt getracht in samenspraak met derde partijen om actief faciliterend op te treden, waarbij uitgangspunt nog steeds is dat de gemeente 'aan het roer' blijft staan. De huidige grondexploitaties worden hoofdzakelijk in eigen beheer uitgevoerd.

Als daar aanleiding toe is, wordt op basis van de Omgevingswet, het voorkeursrecht gevestigd. Dit betekent dat de eigenaren bij voorgenomen verkoop eerst de grond aan de gemeente moeten aanbieden. Op de locatie 'Het Engelland' (Dalfsen Noord) is binnen de gemeente nog een voorkeursrecht gevestigd.

De financiële vertaling van de grondexploitaties is opgenomen in de Meerjaren Prognose Grondexploitaties (MPG) 2024. In de MPG zijn de financiële doorrekeningen opgenomen van alle lopende grondexploitaties en is inzicht gegeven in het verwachte resultaat en het weerstandsvermogen.

Plaats van de grondexploitaties binnen de gemeentelijke organisatie/ bedrijfsvoering

De taakgebieden grondbeleid en grondexploitatie vallen onder het team Projecten & Planontwikkeling, domein Ruimte. De concernmanager is verantwoordelijk voor deze taakgebieden en wordt hierin bijgestaan door budgetbeheerders en budgethouders.

Planning en control cyclus en grondexploitaties/informatievoorziening gemeenteraad

In de planning en control cyclus wordt de gemeenteraad jaarlijks drie keer geïnformeerd over de exploitatie van grond in de gemeente Dalfsen. Dat is op de volgende momenten:

- in november via de paragraaf grondbeleid in de programma begroting
- in april via de MPG
- in mei via de paragraaf grondbeleid in de jaarrekening

Bij belangrijke ontwikkelingen zal de raad ook tussentijds worden geïnformeerd. Dit kan onder andere bij de reguliere bestuursrapportage.

Ontwikkelingen

Voor het begrotingsjaar 2024 verwachten we bedrijfskavels te gaan toewijzen voor het industrieterrein 't Febriek Zuid II in Q4 2024. Het effect van de verwachte opbrengst wordt inzichtelijk gemaakt in de MPG 2024.

Voor de woningbouwlocaties in 2024 is rekening gehouden met 28 bouwka­vel transacties. De bouwka­vel binnen de Gerner Marke betreft een ka­vel voor de bouw van 12 Sociale huur woningen. Het ver­wachte aantal te ver­kopen ka­vels/woningen komt daarmee op 39 stuks. Meerjarig ziet het beeld, op grond van de vast­ge­stelde bestemmings­plannen, er als volgt uit:

Industrieterreinen (in ha)	2025	2026	2027	2028
't Febriek Zuid II	2	1	-	-
Oosterdalfsen (woon-werkka­vels)	-	-	-	-
Totaal	2	1	-	-
Woningbouw (aantal ka­vels):				
Westerbouwlanden Noord	15	15	15	0
De Koele II	-	-	-	-
Waterinkweg				
Oosterdalfsen Noord				
Muldersweg II	10	4	4	-
Totaal	25	19	19	

Bron: vast­ge­stelde MPG 2024; tabel op­ge­steld op basis van lopende exploitaties.

In bovenstaande programmering is rekening gehouden met de verrichte uitgif­ten in 2024 en de afspraken die gemaakt zijn met ontwikkelaars en woningcoöperaties. De tabel laat zien dat het aantal ver­kopen binnen de lopende grondexploitaties terugloopt. Oorzaak hiervan ligt in het feit dat in de jaren ervoor door een gestegen vraag ka­vels sneller zijn uitgegeven dan oorspronkelijk gepland. De beschikbare ka­vels binnen de grondexploitatie zijn daarmee enkele jaren eerder uitgegeven dan verwacht.

De opvolgende woningbouwlocaties, zoals Oosterdalfsen Noord zijn op dit moment nog niet bouwrijp. Wel zijn er voorbereidingen voor vaststelling van bestemmingsplannen en de daarmee verband houdende grondexploitaties onderhanden voor Dalfsen (Oosterdalfsen Noord), Lemelerveld (Waterinkweg) en Hoonhorst (De Koele II). Het hieruit voortvloeiende bouwrijpmaken en uitgeven van bouwka­vels die hieruit voortkomen zijn nog niet in bovenstaand overzicht meegenomen, waardoor de ver­kopen hier een vertekend beeld laten zien. Uitgiften in de hier genoemde onderhanden zijnde bestemmingsplannen zullen vooreerst plaatsvinden vanaf het derde cq vierde kwartaal 2025.

Om ook in de kern Nieuwleusen na Westerbouwlanden te kunnen blijven voldoen aan de vraag naar woningbouwka­vels wordt momenteel de locatie Oosterbouwlanden voorbereid, waar circa 600 woningen gerealiseerd kunnen worden. De grondpositie is voor een groot deel in eigendom van de gemeente. Start van uitgifte is afhankelijk van de te realiseren ontsluiting, anders dan de Backxlaan.

Doordat wij werken met flexibele bestemmingsplannen op onze uitbreidingslocaties, kunnen wij het woningbouwprogramma op deze locaties aanpassen aan actuele omstandigheden waar dat nodig is.

Belangrijke ontwikkelingen die de komende jaren invloed hebben op zowel de vraag naar nieuwbouwka­vels als het bouwen van woningen zijn onder andere: oplopende bouw­kosten, langere wachttijden bij nutsbedrijven, stikstof, schaarste aan bouwmaterialen, voldoende personeel en een stijgende hypotheekrente.

Het actieve grondbeleid van de gemeente Dalfsen heeft ertoe geleid dat we veelal tot zelfrealisatie van bestemmingsplannen kunnen overgaan. Dit geeft mogelijkheden om te bepalen waar in een uit­leg­ge­bied woningen voor starters, senioren of andere doel­groepen komen. Ook geeft het mogelijkheden om wijzigingen in ver­houdingen tussen bijvoorbeeld sociale woningbouw en vrije

sector door te voeren. De positieve en negatieve financiële effecten van dergelijke wijzigingen op de verschillende grondexploitaties worden waar nodig in beeld gebracht en besproken.

In 2022 is een woningbehoefte onderzoek uitgevoerd. De resultaten zijn in de nieuwe ontwikkelingen als onderbouwing van de behoefte aangeleverd. Vanuit dit onderzoek blijkt dat er een verwachte toename van het aantal huishoudens in de gemeente zal zijn. Hiervoor zijn er extra woningen nodig. Deze ontwikkeling past binnen de landelijke trend.

In de markt zien we de afgelopen tijd veel veranderingen die de ontwikkelingen beïnvloeden. Hoewel recente uitgiften succesvol geweest zijn, blijven er doelgroepen (o.a. starters en jongeren) die op dit moment minder perspectief hebben. Stijgende bouwkosten en een hogere rente zijn hier onder andere de oorzaak van. De introductie van uitgifte via Collectief Particulier Opdrachtgeverschap heeft er aan bijgedragen dat starters op de woningmarkt een betere uitgangspositie hebben gekregen. In nieuwe projecten wordt deze wijze van uitgifte voortgezet.

Daarnaast staat de provincie toe dat in de periode van 2016 tot 2026 er 1.022 woningen aan de voorraad worden toegevoegd. Dit is inclusief niet gemeentelijke plannen. In de woonvisie 2019-2024 is een gemiddelde van 120 woningen per jaar opgenomen. Het woningbehoefteonderzoek van 2022 gaf aan dat het woningtekort veel groter is.

Omdat de vraag naar betaalbare woningen dus groter is dan het aanbod kan bij nieuw vast te stellen grondexploitaties de mogelijkheid worden onderzocht om het aanbod van betaalbare woningen te verhogen. De verhouding sociaal en vrije sector zou dan bijvoorbeeld 70/30 kunnen worden, in plaats van de huidige verdeling van 60/40.

Om het tekort verder te beperken wordt ook naar andere oplossingen gekeken. Dit kan bijvoorbeeld door binnen de bestaande voorraad functieveranderingen toe te staan om daarmee de balans op de woningmarkt enigszins te doen herstellen. Een andere oplossing kan gezocht worden in nieuwbouw, op inbreidingslocaties en bij particuliere initiatieven. Om hieraan uitvoering te kunnen geven, dient tijdig over voldoende uitgeefbare grond te worden beschikt. In de met de provincie opgestelde woonagenda 2021-2024 West-Overijssel zijn hierover afspraken gemaakt.

Er lopen diverse voorbereidingen voor het openen van nieuwe grondexploitaties. Onderstaand overzicht geeft inzicht in de lopende voorbereidingskosten.

Omschrijving	Start-jaar	Beschikbaar krediet	Boekwaarde 31-12-2023	Investering 2023	Afboeking	Totale investering per 31-12-2023
't Gruthuske	2016	100.000	87.612	5.273		92.884
Achter de Molen	2016	20.000	54.305	1.249		55.555
Kiezebrink	2018	225.000	138.042	1.508		139.550
Bibliotheek	2018	80.000	67.661	5.110		72.771
Oosterdalfsen Noord	2019	650.000	485.702	145.046		630.747
Vitens locatie	2019	50.000	9.797	662		10.459
Waterinkweg	2021	332.000	163.935	135.763		299.698
Koele II	2021	154.000	113.710	73.628		187.338
Oosterbouwlanden	2021	325.000	60.651	62.315		122.966
Totaal		1.936.000	1.181.415	430.553		1.611.968

Risicomanagement

De jaarlijkse herzieningen van de grondexploitaties zijn onderdeel van de risicobeheersing. Jaarlijks worden de exploitaties herzien en worden de inschattingen van toekomstige kosten en opbrengsten beoordeeld, en waar nodig aangepast. Voorzienbare risico's worden verwerkt in de desbetreffende grondexploitatie. Als de risico's inzichtelijk zijn kan er worden gekeken naar hoe de risico's kunnen worden beheerst.

Risicobeheersing bestaat uit het nemen van maatregelen op basis van een beoordeling. Bij het beheersen van risico's worden vier keuzes genoemd:

- Vermijden van het risico. Het doel daarbij is om het risico weg te nemen.
- Verminderen van het risico. In dat geval wordt geprobeerd de kans of het effect van risico's zoveel mogelijk te beperken.
- Overdragen of delen van een risico. In dat geval wordt geprobeerd het risico (gedeeltelijk) uit te sluiten door dit over te dragen aan een derde partij of te delen met een derde partij.
- Accepteren van een risico. Dit kan bijvoorbeeld zijn door in financiële zin alvast een voorziening te treffen voor als het risico optreedt.

Onvoorzienbare risico's

Onvoorzienbare risico's zoals het hoger uitvallen van de ramingen voor het bouw- en woonrijp maken, worden zoveel mogelijk opgevangen binnen de grondexploitatie. Naast deze tegenvallers van de al geraamde kosten kan het ook voorkomen dat zich specifieke projectrisico's voordoen. Bijvoorbeeld verplichtingen in contracten met ontwikkelaars of grondeigenaren, locatienmerken, vervuiling en planschade. Per project wordt er geïnventariseerd of er sprake is van risico's. Deze worden zoveel mogelijk gekwantificeerd.

Er zijn ook onvoorzienbare risico's die samenhangen met de zogenaamde marktrisico's. Bijvoorbeeld renterisico's, verwervingsrisico's en afzetrisico's. Deze worden gezien als generieke risico's, die op alle grondexploitaties van toepassing zijn en invloed op elkaar hebben. Deze eventuele tegenvallers die niet uit de grondexploitatie kunnen worden gedekt, moeten worden opgevangen door de algemene reserve grondexploitaties.

Proces

Om de risico's binnen de grondexploitaties te kwantificeren wordt een planmatig/cyclisch risicomodel toegepast. Dit risicomodel kenmerkt zich door het financieel vertalen van een situatie, waarbij er sprake is van een (geringe) verslechtering van de economische situatie of stagnatie op de vastgoedmarkt. Periodiek worden de risico's van de beheersmaatregelen in kaart gebracht en geëvalueerd. De geconstateerde risico's zijn gekwantificeerd op basis van kans x impact. Vervolgens zijn de beheersmaatregelen bij de risico's geformuleerd. Door de risico's periodiek intern te bespreken blijven ze onder de aandacht en kan er als dat nodig is actie worden ondernomen. Op deze manier wordt er actief gestuurd op projecten met een hoog risico.

In het onderstaande overzicht zijn de totale risico's per complex opgenomen (kans x impact). Op het moment dat complexen winstgevend zijn kan een deel van het risico worden opgevangen door de verwachte winsten. Voor het risicoprofiel wordt 25% van de verwachte winst in mindering gebracht op het risico.

Complex	MPG 2024 Risico's	MPG 2024 Risicoprofiel	MPG 2023 Risico's	MPG 2023 Risicoprofiel
Grift III	3.000	3.000	3.000	-
t Fabriek II	150.000	-	-	-
Subtotaal bedrijventerreinen	153.000	3.000	3.000	0
De Gerner Marke	1.000	1.000	1.000	1.000
Oosterdalfsen	-	-	-	-
Westerbouwlanden Noord	46.000	-	46.000	-
Agnietencollege	-	-	-	-
De Nieuwe Landen	-	-	-	-
De Nieuwe Landen II	3.000	-	3.000	-
Muldersweg I	6.000	6.000	6.000	6.000
Muldersweg II	6.000	-	6.000	-
De Wieken	-	-	-	-
Subtotaal woningbouwlocaties	62.000	7.000	62.000	7.000
Ontwikkeling rente +1%	242.000	242.000	103.000	103.000
Ontwikkeling kosten +1%	218.000	218.000	166.000	166.000
Ontwikkeling opbrengsten +/-1%	174.000	174.000	383.000	383.000
Voorbereiding	275.000	275.000	275.000	275.000
POC methode	400.000	400.000	500.000	500.000
VPB	300.000	300.000	300.000	300.000
Subtotaal generieke risico's	1.609.000	1.609.000	1.727.000	1.727.000
Totaal	1.824.000	1.619.000	1.792.000	1.734.000

Projectrisico's

In bovenstaande tabel geeft in het bovenste deel de projectrisico's weer. Het betreft hier risico's die niet binnen de 25% kunnen worden opgevangen.

In de risico inschatting is een risico opgenomen voor stijgende rente. Voor het risico op een rentestijging van 1% is bovenop het huidige werkelijke risico een risicobuffer opgenomen.

Het grootste risico heeft betrekking op het risico van prijsstijgingen en opbrengstendaling. In de actualisaties is gerekend met de huidige grondprijzen (Nota van Uitgangspunten, feb 2024). Door de sterk stijgende kosten en dalende VON prijzen in het afgelopen jaar blijft het risico bestaan dat toekomstige ontwikkelingen wellicht niet volledig aansluiten bij de uitgangspunten in de berekeningen. De verwachting is dat de geprognosticeerde stijging van grondprijzen vanaf 2024 wel kan worden doorgevoerd.

In de afgelopen jaren zijn we geconfronteerd met hoge inflatiecijfers en stijgende rente. Voor de komende tijd is het niet duidelijk hoe één en ander zich zal ontwikkelen. Het is daarom lastig in te schatten hoe groot de impact hiervan is op de grondexploitaties. Dit heeft betrekking op de stijging in kosten, maar ook de mogelijkheid om dit door te vertalen in de VON-prijzen en de uiteindelijke grondprijzen. De effecten zijn niet expliciet meegenomen in de risico analyse, maar zullen gedekt moeten worden uit het risico voor de algemene kosten en opbrengsten stijging.

In het risicoprofiel is rekening gehouden met het risico dat op basis van de vastgestelde methode voor winstnemingen (POC) het reeds genomen resultaat terug geboekt moet worden. In 2023 kon er ca. € 0,86 miljoen winst genomen worden. In het risicoprofiel is rekening gehouden met de situatie dat er een terugboeking plaats moet vinden zoals is gebeurd in 2022. De omvang van dit risico is geraamd op 10% van het geraamde resultaat van alle grondexploitaties op eindwaarde, afgerond ca. € 0,40 miljoen.

Risico's projecten in voorbereiding

In 2024 worden naar verwachting een aantal grondexploitaties ter vaststelling aangeboden. Deze projecten brengen in de huidige conjunctuur en woningmarktontwikkelingen al in de voorbereidingsfase risico's met zich mee. Denk aan de programmering en daarmee grondopbrengsten en onvoorziene kosten als bijvoorbeeld bijgesteld en gewijzigd beleid (landelijk, provinciaal, gemeentelijk), archeologie, waterberging en stikstof. Op basis van een eerste inventarisatie wordt dit risico berekend op afgerond ca. € 0,28 miljoen

Reserveringen

Onder reserveringen zijn kosten opgenomen die niet zijn of mogen worden opgenomen in de grondexploitaties maar die wel een hoge mate van zekerheid hebben dat deze kosten door de gemeente gedragen moeten worden. In Dalfsen betreft dit de vennootschapsbelasting die de gemeente verschuldigd is over de grondexploitaties.

Op basis van het bovengenoemde is een risicototaal van ruim € 1,62 miljoen berekend. Bij de inschatting van de risico's is er rekening gehouden dat niet alle risico's zich gelijktijdig voordoen. De gemeente moet voor het totale risico voldoende buffers hebben om deze op te vangen. Dit wordt bij het weerstandsvermogen nader toegelicht.

Algemene reserve grondbedrijf (weerstandsvermogen)

Het voeren van een actief grondbeleid brengt risico's met zich mee. Deze mogelijke risico's worden gedekt door een buffer in de algemene reserve grondexploitaties.

De hoogte van de reserve wordt bepaald op basis van de risico's die gelopen worden, of kosten die nog geclaimd kunnen worden uit de reserve (vennootschapsbelasting). Bij het bepalen van de risico's wordt rekening mee gehouden dat bij winstgevendende exploitaties de eerste 25% van de winst kan worden ingezet om de risico's op te vangen. In de nota reserves en voorzieningen is vastgelegd dat de reserve een ondergrens kent van € 1 miljoen. Op basis van de huidige risicoschatting is minimaal niveau van de reserve van € 1,62 miljoen benodigd.

Bij het opstellen van de MPG wordt de risicoanalyse herzien en wordt ook beoordeeld in hoeverre de huidige reserve toereikend is. In onderstaande tabel wordt het verloop van de reserve in de afgelopen periode weergegeven. (genoemde bedragen x € 1.000)

	2019	2020	2021	2022	2023
Netto berekende risico/benodigde stand reserve	2.400	2.300	1.500	1.734	1.619
Stand algemene reserve grondexploitaties	4.787	2.679	2.433	902	2.142
Van Reserve grondexploitaties aan Algemene reserve vrij besteedbaar	2.387	379	933	-832	523

Bron: MPG 2024

Op basis van de MPG 2024 ontstaat er een vrijval vanuit de algemene reserve grondexploitaties naar de algemene reserve vrij besteedbaar. Deze vrijval wordt met name veroorzaakt door het positieve resultaat en voortgang binnen de grondexploitatie Westerbouwlanden Noord en de aanzienlijke reservering voor eventuele terugstorting voorlopig resultaat naar de grondexploitaties en vennootschapsbelasting vorig jaar. De verwachting blijft, zoals ook afgelopen jaar al geschetst, dat ook de komende jaren de winstnames uit de grondexploitaties en de daarmee samenhangende voeding van de algemene reserve grondexploitaties, lager zullen blijven liggen dan de afgelopen jaren. De winsten uit grondexploitaties zijn incidentele middelen. Hierdoor is de omvang lastig te bepalen en zijn hierdoor ook niet ingerekend in de begroting. Bij de ontwikkelingen is wel een doorkijk gegeven naar mogelijk te verwachten kosten en opbrengsten. Indien omstandigheden en risico's gelijk blijven kan het positieve resultaat hiervan alsnog worden omgezet naar tussentijdse winsten en overgezet naar de reserve vrij besteedbaar.

Parameters

Voor de actualisatie van de grondexploitaties wordt gebruikt gemaakt van verschillende parameters. In deze paragraaf zal meer inzicht worden gegeven in de gehanteerde parameters. Deze parameters zijn vastgesteld middels de Nota van Uitgangspunten (febr. 2024) en bij het opstellen van de MPG 2024 toegepast en verwerkt. Er zijn op dit moment nog geen indicaties dat de parameters aangepast moeten worden.

Programmering

Eén keer per twee tot drie jaar wordt een woningbouw behoefte onderzoek gedaan in de gemeente Dalfsen en wordt er marktonderzoek gedaan naar bedrijventerreinen. In 2022 is er een nieuw onderzoek naar de woningbehoefte verricht. De uitkomst van dit onderzoek gaf aan dat er een onverminderde vraag is naar woningen in alle typen. Voor de bedrijventerreinen is in de tweede helft van 2023 een behoefte onderzoek uitgevoerd.

Op basis van de werkelijke verkopen, de huidige ontwikkelingen in de markt en de verrichte onderzoeken zal beoordeeld worden in hoeverre de programmering van zowel de woningbouw als ook de bedrijventerreinen aangepast dient te worden. De uitkomsten van de onderzoeken worden verwerkt in de Nota van Uitgangspunten die door het college zal worden vastgesteld.

Kosten en opbrengstenstijging

Bij het opstellen van de actualisaties van de grondexploitaties worden kosten (investeringen) en opbrengsten (grondverkopen) in de tijd uitgezet. Op basis van deze beoordeling zijn de volgende parameters gehanteerd bij het actualiseren van de grondexploitaties in de MPG 2024.

Parameters	2025	2026	2027	2028 e.v.
Kostenstijging	2,50%	2,50%	2,50%	2,50%
Opbrengstenstijging	1,00%	2,00%	2,00%	2,00%
Rente	1,00%	1,00%	1,00%	1,00%
Discontovoet (BBV)	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%

Nota van Uitgangspunten

Sinds 2021 wordt door het college een Nota van Uitgangspunten vastgesteld. De nota van uitgangspunten is gebaseerd op het meest actuele beeld van de onderliggende portefeuille.

Rentetoerekening

Het BBV heeft aangegeven voor de rentetoerekening aan te willen sluiten bij de fiscale grondslagen. Dat betekent dat alleen de daadwerkelijke rente toegerekend kan worden en dat er geen rente over het eigen vermogen mag worden toegerekend. Het rentepercentage dat gehanteerd wordt voor de doorrekeningen is bepaald op 1%.

Disconteringsvoet

De disconteringsvoet is het rekenpercentage dat gebruikt wordt om de toekomstige contante waarde van kasstromen te kunnen bepalen. Dit is het percentage waartegen de eindwaarde contant wordt gemaakt naar startwaarde. Conform de BBV regelgeving wordt in de doorrekeningen van de grondexploitaties rekening gehouden met een disconteringsvoet van 2%.

Verkooprijzen

De grondprijzen worden jaarlijks aangepast aan de huidige marktomstandigheden. De bevoegdheid tot het vaststellen van de verkoopprijzen voor de woningbouw- en bedrijvenlocaties ligt bij het college. De prijzen voor 2024 heeft het college vastgesteld bij het vaststellen van de Nota van Uitgangspunten. Dit zijn op dit moment de meest actuele prijzen die beschikbaar zijn. Doorrekeningen worden altijd gemaakt op basis van de meest actueel vastgestelde grondprijzen.

Actualiteit grondexploitaties

Alle grondexploitaties zijn per 01-01-2024 geactualiseerd en worden in de gemeenteraad vastgesteld via het vaststellen van de MPG 2024. Jaarlijks worden de actualisaties verricht naar de stand van 1 januari van het betreffende jaar. Ook worden de mutaties verwerkt in de MPG.

In onderstaand overzicht is de prognose weergegeven van het verwachte resultaat zoals deze voorkomt in de MPG 2024.

	Verwacht resultaat op eindwaarde x € 1000
Bedrijventerreinen	
Grift III	-112
't Febriek Zuid II	861
Woningbouw:	
De Gerner Marke	-21
Oosterdalfsen	222
Westerbouwlanden Noord	3.144
Agnieten College	418
De Wieken	-923
De Nieuwe Landen	233
De Nieuwe Landen II	334
Muldersweg	-71
Muldersweg II	127
Totaal	4.212

Bron: MPG 2024

Paragraaf 8 Wet Open Overheid

Op 1 mei 2022 is de Wet open overheid in werking getreden. Artikel 3.5 van de Wet open overheid schrijft voor dat een bestuursorgaan in de jaarlijkse begroting aandacht besteedt aan de beleidsvoornemens inzake de uitvoering van de Wet open overheid (Woo) en in de jaarlijkse verantwoording verslag doet van de uitvoering ervan (de openbaarheidsparagraaf). Het doel van de Woo is het bevorderen van een open overheid, die zorg draagt voor een adequate en toegankelijke informatievoorziening op basis van een ordentelijke informatiehuishouding.

Actieve openbaarmaking

De Wet open overheid (Woo) verplicht gemeenten tot actieve openbaarmaking. Artikel 3.3, dat betrekking heeft op de verplichte actieve openbaarmaking van elf informatiecategorieën, zal de komende jaren gefaseerd worden ingevoerd. Ter voorbereiding hierop worden de elf informatiecategorieën verder uitgewerkt en wordt de definitie concreet gemaakt. Indien nodig wordt ook de wijze van openbaarmaking van een categorie nader gespecificeerd. Vanaf 1 november 2024 zijn gemeenten verplicht om de eerste vier informatiecategorieën van de Woo openbaar te maken. In 2025 zetten we de voorbereidingen voort om ook de overige categorieën openbaar te maken. Bovendien staat het ons vrij om al meer documenten actief openbaar te maken.

Passieve openbaarmaking

Bij passieve openbaarmaking gaat het om openbaarmaking op verzoek. Als iemand specifieke informatie wil opvragen, kan diegene een Woo-verzoek indienen bij de gemeente. De gemeente moet dan binnen de gestelde termijn beslissen of de informatie openbaar gemaakt kan worden. Slechts in uitzonderingsgevallen kan een bijzonder belang het algemene belang bij openbaarmaking voor gaan. In 2025 zetten we onze inspanningen voort om de vindbaarheid en toegankelijkheid van onze informatiehuishouding te verbeteren, zodat Woo-verzoeken sneller kunnen worden afgehandeld en de informatie begrijpelijk is voor de aanvrager.

Verbetering informatiehuishouding

Een van de uitgangspunten van de Woo is dat de informatiehuishouding op orde is. Door het informatiebeheer duurzaam en toegankelijk in te richten, bereiden we de organisatie voor op de toekomst.

Paragraaf 9 Duurzaamheid

Dalfsen is een duurzame gemeente. Zorgvuldig omgaan met de omgeving en toekomstbestendig handelen is bij de inwoners, ondernemers en gemeente normaal. Naast een eigen beleidsplan Duurzaamheid is dit thema verweven in vele beleidsvelden binnen de gemeente Dalfsen.

In deze paragraaf worden de belangrijkste projecten en ontwikkelingen toegelicht waaraan de gemeente meewerkt.

Beleidskader

Duurzaamheidsbeleid

Beleidsplan Duurzaamheid heeft een looptijd van 2017 tot 2025. De missie is “Dalfsen nu en in de toekomst leefbaar” met de vier pijlers: minder energiegebruik, meer duurzame energie, meer lokale kracht, meer circulair. In januari 2023 is het bijbehorende uitvoeringsplan voor de periode 2023-2025 vastgesteld. In 2025 wordt het beleid en de uitvoering geactualiseerd.

Klimaatakkoord

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van een deel van de taken uit het landelijke klimaatakkoord en krijgen hiervoor de komende jaren de bijbehorende middelen (CDOKE). De middelen voor tot en met 2026 zijn vastgesteld. In 2024 wordt de regeling geactualiseerd en het uitgangspunt is dat minimaal de huidige regeling wordt voortgezet tot 2030.

Ondersteuningspakket lokale energie-initiatieven

In 2024 wordt een breed ondersteuningspakket uitgewerkt voor toekomstige grootschalige energieprojecten van lokale initiatieven. Het pakket zal naar verwachting bestaan uit diverse mogelijkheden voor financiering, garantstelling en subsidie. De financiële omvang en impact van dit pakket is nog niet bekend.

Incidentele middelen

In toenemende mate krijgen gemeenten de mogelijkheid om extra incidentele provinciale en rijksmiddelen aan te vragen voor specifieke taken zoals een extra aanpak tegen energiearmoede of verduurzaming woningen. Van iedere vorm van extra ondersteuning wordt ambtelijk en bestuurlijk een brede afweging gemaakt over de nut, noodzaak, kosten en uitvoering.

Externe onderzoeken projecten

Ook op het gebied van innovatie, onderwijs en onderzoek worden lokale overheden regelmatig gevraagd om deel te nemen. Denk aan onderzoek en projecten naar circulariteit, nieuwe energiesystemen of duurzame landbouw. De mate van deelname van een gemeente wisselt sterk. Ook hier wordt per onderzoek of project een brede afweging gemaakt over de nut, noodzaak, kosten en uitvoering.

Stand van zaken

Hieronder een overzicht van de projecten, onderzoeken en acties die in 2025 op het programma staan aan de hand van de vier pijlers uit het duurzaamheidsbeleid. In 2025 wordt het beleid geactualiseerd voor de periode 2025-2030.

Minder energiegebruik

In het Nationaal klimaatakkoord is afgesproken dat de gebouwde omgeving in 2050 aardgasvrij is. Iedere gemeenten heeft daarom eind 2021 de transitievisie warmte vastgesteld. In deze visie is het tijdspad tot 2030 aangegeven. Diverse 'sporen' zijn uitgewerkt en opgestart. Voor Dalfsen betekent dit dat onderzocht zal worden of er mogelijkheden zijn voor een warmtenet in bepaalde buurten, en dat er ingezet gaat worden op “natuurlijke momenten” waar woningeigenaren aan de slag willen met hun woning. Dit laatste wordt bijvoorbeeld gedaan door het creëren van handelingsperspectief voor inwoners, bijvoorbeeld op het gebied van isolatie, energie besparen en duurzame alternatieven.

Naast deze “sporen” in de warmtetransitie wordt er ook ingezet op een brede voorlichting en communicatie over energiebesparing via ons energieloket en energiecoach. De reguliere communicatiekanalen worden uitgebreid met online webinars over specifieke onderwerpen zoals koeling, ventilatie en warmtepompen. Daarbij wordt zoveel mogelijk aangesloten bij landelijke programma's en subsidies.

Voor energiearmoede wordt in 2025 de lopende acties voortgezet. Dankzij een landelijke regeling worden, onder regie van de gemeente, clustergewijs woningen verduurzaamd zodat de energierekening zo snel mogelijk significant wordt verlaagd.

Op basis van het vastgestelde verduurzamingsplan gemeentelijke gebouwen worden ook in 2025 diverse panden aangepakt. Diverse maatregelen voor de zwembaden en de werf in Nieuwleusen worden uitgevoerd.

Dankzij diverse landelijke subsidies en regelingen worden maatschappelijke partijen zoals sportverenigingen gestimuleerd om te verduurzamen. De gemeente ondersteunt deze partijen met bijvoorbeeld advies en onderzoek. In 2025 worden waarschijnlijk weer diverse panden beter geïsoleerd.

Meer duurzame energie

In 2025 worden de vervolgstappen gezet in het zoekgebied Dalfserveld. Op basis van een gezamenlijk energieplan worden de vervolgstappen nader uitgewerkt voor biogas, waterstof, zonnedaken, zonneparken maar vooral windmolens. Tevens wordt gewerkt aan een brede regionale gebiedsvisie waarbij het energieplan onderdeel van uit zal maken.

Parallel aan deze processen is een ondersteuningspakket beschikbaar voor onder meer de verdere realisatie van de genoemde energieopwekking maar ook andere collectieve energieprojecten.

De energieplannen voor Dalfserveld maken onderdeel uit van de Dalfser bijdrage aan de Regionale Energie Strategie (RES). In 2024 is gestart met het ombouwen van de RES naar een brede regionale Energietafel. Hier komen de gemeente-overkoepelende energievraagstukken terecht. Denk aan projecten op het gebied van warmtenetten, netcongestie, participatie. In 2025 worden de eerste resultaten van deze tafel verwacht en ingezet in Dalfsen.

De regionale inzet van Dalfsen focust vooral op de samenwerking op energiegebied met de buurgemeenten Zwolle, Staphorst en Zwartewaterland. In deze drie gemeenten zijn ook energieplannen en streven is een integraal en samenhangend geheel. Vanuit deze samenwerking wordt ook de eerder genoemde gebiedsvisie uitgewerkt.

Daarnaast is Dalfsen zowel ambtelijk als bestuurlijk actief betrokken bij de Energieboard. Hierin worden strategische afwegingen gemaakt ten aanzien van netwerkuitbreidingen.

In 2025 start de uitbreiding van het hoogspanningsstation Hessenweg en in de grotere kernen worden extra middenspanningsstations bijgeplaatst. Grote energieproductieprojecten zijn in afwachting van uitbreiding van het netwerk.

Parallel worden onderzoeken verricht om het bestaande netwerk maximaal te benutten en te verduurzamen. Daarbij focussen we op onze bedrijfsterreinen.

Meer lokale kracht

Binnen deze pijler stimuleren we activiteiten vanuit de bewoners, maatschappelijke partners en ondernemers. Vooral de samenwerking met de Dorpen van Morgen is en blijft daarbij belangrijk. Samen of individueel worden projecten, onderzoeken en acties bedacht en uitgevoerd.

In 2025 werken we nauw samen bij de uitvoering van warmteplannen en de inzet van het ondersteuningspakket voor energieprojecten.

In 2025 worden mogelijk collectieve biogas-projecten nader onderzocht en opgestart. In 2024 zijn hiervoor diverse verkenningen uitgevoerd, samen met de agrarische ondernemers in onze gemeente.

Met de ondernemersverenigingen werken we samen op het gebied van energiebesparing, slimmer energiegebruik en meer opwek.

Meer circulair

De basis van deze pijler is huishoudelijk afval. Samen met ROVA zorgen we voor een efficiënte en duurzame manier van inzamelen en hergebruik. Het hergebruikpercentage is in Dalfsen hoog. In 2025 worden met ROVA acties uitgevoerd om de kwaliteit van GFT en PMD te verhogen via vervolgacties op het project Terugwinnaars. Gestreefd wordt de GRIP-wagen ook te zetten in de kleinere kernen.

In 2025 wordt de kaders voor een circulair Dalfsen verder uitgewerkt tot beleid inclusief een uitvoeringsplan. basis vormt de verkenning uit 2024.

Dalfsen blijft actief in het samenwerkingsverband WaardeRing. Vanuit de kringloopwinkels worden pilots uitgevoerd voor meer hergebruik van huishoudelijke productie. Daarbij wordt veel samenwerking gezocht met lokale ondernemers. In 2025 wordt het concept waarschijnlijk doorontwikkeld c.q. geprofessionaliseerd.

In 2025 worden meer straatafvalbakken voorzien van de bekende statiegeldrekjes.

4 Bijlagen

1 Lasten en baten 2025 tot en met 2028

Bedragen x € 1.000	RekeningBegrotingBegrotingBegrotingBegrotingBegroting					
	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Lasten						
Samen Wonen	-26.273	-26.079	-24.795	-24.659	-24.483	-24.488
Samen Werken	-7.758	-8.368	-7.159	-7.018	-6.930	-6.955
Samen Leven	-37.758	-41.212	-49.542	-50.330	-51.292	-51.123
Samen Besturen, Samenwerken, Organiseren	-17.051	-17.664	-20.062	-20.460	-21.056	-21.045
Totaal lasten	-88.840	-93.323	-101.558	-102.467	-103.761	-103.610
Baten						
Samen Wonen	14.860	12.619	11.327	10.903	10.681	10.743
Samen Werken	1.367	1.833	526	526	527	527
Samen Leven	16.192	12.020	18.987	19.658	19.939	19.939
Samen Besturen, Samenwerken, Organiseren	60.401	64.284	67.452	66.763	68.866	68.784
Totaal baten	92.820	90.756	98.292	97.850	100.012	99.992
Saldo						
Samen Wonen	-11.413	-13.460	-13.468	-13.756	-13.801	-13.745
Samen Werken	-6.390	-6.535	-6.632	-6.491	-6.403	-6.428
Samen Leven	-21.567	-29.191	-30.555	-30.673	-31.354	-31.184
Samen Besturen, Samenwerken, Organiseren	43.350	46.620	47.246	46.069	47.666	47.645
Totaal saldo	3.980	-2.567	-3.265	-4.617	-3.748	-3.618
Stortingen in reserves	-7.068	-7.322	-116	-75	-43	-43
Onttrekkingen aan reserves	9.788	10.977	1.931	1.896	1.822	1.822
Resultaat	6.700	1.089	-1.450	-2.797	-1.970	-1.839

2 Geraamde incidentele bedragen

Nr.	Omschrijving	Bedragen x €1.000	B/L	2025	2026	2027	2028
1	Burgerpeiling WSJG		L			10	
2	Implementatie digitaliseringswetten		L	50	50		
3	Uitvoeringsprogramma economisch beleid		L	50	50	50	
4	Project verbetering dienstverlening sociaal domein		L	60	60	60	
5	Gezond en actief leven akkoord (GALA)		L	158	64		
6	Gezond en actief leven akkoord (GALA)		B	-158	-64		
7	Basistaken duurzaamheid		L	55	50	50	
8	Aanvullende taken klimaatakkoord		L	70	75	75	
9	Specifieke projecten isolatie en innovatie		L	232			
10	Specifieke projecten isolatie en innovatie, rijksbijdrage		B	-232			
11	Ombouw installaties naar VGS 2.0 budgetneutraal		L	60			
12	Ombouw installaties naar VGS 2.0 budgetneutraal		B	-60			
13	Aanloopkosten start werkzaamheden Omgevingswet		L	58			
14	Ruimte voor de Vecht		L	12	14		
15	Indexatie omgevingsdienst IJsselland		L	42			
16	Invoering centrummanagement		L	100	100	100	
17	Gebiedsprocessen PPLG		L	50	50	50	
18	Strategische beleidsvisie re-integratie inwoners		L	90			
19	Harmonisatie Kulturhusen		L	150			
20	Aanbesteding zaaksysteem		L	75			
21	Wet open overheid implementatie		L	61	62		
22	Projectmatig en programmatisch werken		L	159	159		
23	Projectleider zero based budgetting		L	50			
24	Organisatieontwikkeling		L	75	50	25	
Totaal na wijzigingen PPN				1207	720	420	0
25	Lokale aanpak isolatie		L	300	255		
26	Lokale aanpak isolatie		B	-300	-255		
27	Correctie herijking gemeentefonds		L	719			
28	Inhuur personeel verkeer en vervoer		L	35	30		
Totaal na wijzigingen begrotingsbestand				1961	750	420	0

1. Burgerpanel

Eén keer per vier jaar laat de gemeente een burgerpeiling uitvoeren. De eerstvolgende is voorzien in 2027. Deze burgerpeiling geeft inzicht in hoe inwoners de inspanningen van de gemeente waarderen op de thema's woon- en leefomgeving, relatie inwoner-gemeente, gemeentelijke dienstverlening, zorg en welzijn en beleving van het buitengebied.

2. Implementatie digitaliseringswetten

De implementatie van de Wet Digitale Overheid en Wet Open Overheid hebben een behoorlijke impact. Om de implementatie op een goede wijze uit te voeren is in de jaren 2024 tot en met 2026 jaarlijks € 50.000 benodigd.

3. Uitvoeringsprogramma economisch beleid

De verwachting is dat voor de acties en maatregelen die voortvloeien uit de uitvoeringsagenda economisch beleid jaarlijks € 50.000 benodigd is.

4. Project verbetering dienstverlening sociaal domein

Om de dienstverlening vanuit de overheid fundamenteel te verbeteren heeft het kabinet middelen beschikbaar gesteld. Dit volgt uit de aanbevelingen van de Parlementaire Onderzoekcommissie Kinderopvangtoeslag (POK). Door verbetering van bedrijfsprocessen en automatisering komt meer tijd en ruimte voor het persoonlijke gesprek en de ondersteuningsvraag.

5 en 6. Gezond en actief leven akkoord (GALA)

Landelijk is het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) afgesloten. Met het GALA bouwen we aan het fundament voor een gerichte lokale en regionale aanpak op het gebied van preventie, gezondheid en sociale basis. Met het GALA wordt ingezet op een integrale benadering van preventie, met aandacht voor achterliggende factoren die invloed hebben op gezondheid. Als gevolg van het GALA zijn diverse afzonderlijke geldstromen van het rijk samengevoegd in één Specifieke Uitkering (SPUK).

7. Basistaken duurzaamheid

De hoofdpijlers (Meer Besparen, Meer Opwekken, Meer Lokale samenwerking, Meer Lokaal Hergebruik) worden uitgebreid met extra inzet, projecten en acties. Ook leggen we extra verbindingen met de thema's biodiversiteit, klimaatadaptatie en energiearmoede. Deze aanvullingen gaan ook gepaard met uitbreiding van onze basistaken, zoals meer communicatie, coördinatie en beleidsontwikkeling.

8. Aanvullende taken klimaatakkoord

De hoofdpijlers (Meer Besparen, Meer Opwekken, Meer Lokale samenwerking, Meer Lokaal Hergebruik) worden uitgebreid met extra inzet, projecten en acties. Hierbij pakken we een aantal nieuwe onderwerpen op zoals smartgrids, laadinfrastructuur en energieopslag.

9 en 10. Specifieke projecten isolatie en innovatie

Met behulp van de Specifieke Uitkering (SPUK) Lokale Aanpak Isolatie zet gemeente Dalfsen een eigen isolatieprogramma op voor koopwoningen. Daarmee kunnen woningeigenaren hun slecht geïsoleerde woningen verduurzamen.

11 en 12. Ombouw installaties naar VGS 2.0 budgetneutraal

In het kader van het bestuursakkoord OAS (Optimalisatie Afvalwatersysteem) met het waterschap zijn meerjarig 3 projecten opgenomen. Het waterschap vergoedt hierbij de door ons te maken kosten.

13. Aanloopkosten start werkzaamheden Omgevingswet

Het implementatietraject voor de Omgevingswet duurt langer door het verschuiven van de ingangsdatum naar 1 januari 2024. Hierdoor worden we langer geconfronteerd met incidentele invoeringskosten.

14. Ruimte voor de Vecht

Voor de recreatieve ontwikkeling waar we als gemeente Dalfsen voorstaan wordt de komende jaren menskracht en budget ingezet op onderzoek, ontwikkeling en uitvoering. We sluiten aan bij de ontwikkeling via Vrije Tijd Economie Vechtdal (VTE VD) en de samenwerking Ruimte voor de Vecht (RvdV). In 2025 krijgt de ontwikkeling: verbetering, benutting en verduurzaming van de Haven en kades een vervolg op basis van de in 2024 uitgevoerde Verkenning Toekomst Haven Dalfsen.

15. Indexatie omgevingsdienst IJsselland

Voor 2025 vindt er een indexatie plaats van de personeels- en overige kosten. De indexatie is incidenteel opgenomen, omdat in 2025 een plan wordt opgeleverd in het kader van het Interbestuurlijk Programma Versterking VTH (IPV-VTH). Dit plan richt zich op het versterken van het VTH-stelsel door toe te werken naar een robuuste Omgevingsdienst, met als doel om de kwaliteit van de leefomgeving te verbeteren en milieuschade te verminderen. Dat plan wordt in 2025 aan uw raad voorgelegd en omvat de structurele (financiële) impact die dat met zich meebrengt vanaf 2026.

16. Invoering Centrummanagement

In januari 2024 heeft de raad ingestemd met het voorbereidingskrediet voor het centrumplan. Onderdeel daarvan was het aanstellen van een kwartiermaker voor het coördineren en begeleiden van de ontwikkelingen in het centrum van de kern Dalfsen en het bevorderen van de samenwerking tussen partijen. Deze inzet wordt vanaf 2025 vervolgd in de rol van een 'centrummanager'. De kosten hiervoor zijn geraamd op €50.000.

17. Gebiedsprocessen PPLG

Het Provinciaal Programma Landelijk Gebied (PPLG) krijgt steeds meer vorm. Zodra een nieuw kabinet is geïnstalleerd wordt de nieuwe koers van het PPLG ook helder en wordt overgaan op de uitvoering om de doelen te realiseren. De uitvoering van het PPLG zal grotendeels via gebiedsprocessen tot stand komen. Gemeenten hebben daarin een rol om de gebiedsprocessen te organiseren en te faciliteren. Dat doen we nu al incidenteel, maar in de uitvoering van de PPLG krijgt dat een steeds structureler karakter. Voor het verzilveren van eventuele koppelkansen in gebiedsprocessen wordt per geval financiering gevraagd, aangezien deze per proces en qua kosten erg uiteen kunnen lopen.

18. Strategische beleidsvisie re-integratie inwoners

Volgend op de in 2024 vastgestelde verordening re-integratie formuleren we in 2025 een nieuwe strategische beleidsvisie voor de re-integratie van inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt en de inzet van bijbehorende instrumenten. Hierin nemen we mee:

- de afname van de WSW populatie;
- de landelijke ontwikkelingen rond de Participatiewet in Balans;
- de begeleiding van jongeren in relatie met het wetsvoorstel Van school naar duurzaam werk.

Voor de inhuur van externe expertise vragen we een budget van €90.000 voor 2025.

19. Harmonisatie Kulturhusen

Op het gebied van Kulturhusen en maatschappelijk vastgoed spelen verschillende ontwikkelingen. De implementatie van de harmonisatie van de Kulturhusen, de beoogde privatisering van Mozaiek (en Spil), de ontwikkelingen in Hoonhorst en vraagstukken op het gebied van meerjaren onderhoud vragen om extra (project) capaciteit. Voor 2025 vragen wij hiervoor €150.000,- beschikbaar te stellen.

20. Aanbesteding zaaksysteem

Het contract met de leverancier van het zaaksysteem loopt af en er moet verplicht een Europees aanbestedingstraject opgestart worden. Hierin wordt samengewerkt met de gemeenten Zwartewaterland en Westerveld. De aanbesteding kan grote impact hebben, vooral wanneer er aangekocht wordt bij een nieuwe leverancier. Voor begeleiding van de implementatie (o.a. training en consultancy) en in geval het huidige en eventueel nieuwe zaaksysteem in een overgangperiode tijdelijk gelijktijdig actief zijn, is incidenteel financiële dekking nodig.

21. Wet open overheid implementatie

De Wet Open Overheid (WOO) regelt dat overheidsorganisaties informatie actief openbaar moeten maken, informatie opvraagbaar is en de informatiehuishouding op orde is. Met de komst van de wet is ook implementatie van de WOO nodig, hiervoor zijn door het Rijk incidentele middelen beschikbaar gesteld. Deze gelden zijn niet gelabeld. Het verzoek is om dit alsnog te doen en het ontstane tekort te dekken.

22. Projectmatig en programmatisch werken

Het programmatisch en projectmatig werken is een belangrijk thema binnen de organisatie-ontwikkeling. De opgaven waar we als gemeente mee te maken hebben, zijn steeds vaker complex en vragen om een samenhangende en doelgerichte/resultaatgerichte aanpak. Het programmatisch en projectmatig werken sluit daar als werkwijze goed op aan. Wij vinden het daarom belangrijk onze

organisatie hierop (verder) te professionaliseren, zodat wij beter in staat zijn de maatschappelijke opgaven te realiseren.

Het professionaliseren van programmatisch en projectmatig werken is begonnen in 2024 met het uitwerken van een eerste aanpak en het kiezen van een methodiek voor programmatisch en projectmatig werken. Het programmatisch en projectmatig werken vraagt om een organisatie die daar goed op ingericht is qua processen, aansturing en samenwerking. Met de inzet van een kwartiermaker willen we deze manier van werken, door middel van een programmatische aanpak, borgen in de organisatie. Hiervoor is incidenteel in 2025 en 2026 €109.000 nodig

23. Projectleider zero based budgetting

De gemeente Dalfsen heeft al langer de wens om Zero Based Budgetting (ZBB) toe te passen. Wegens wisselingen van personeel was het niet mogelijk hier eerder mee aan de slag te gaan. De ambitie is om de begroting vanaf 2026 via een ZBB methode op te pakken. Met ZBB wordt er gezocht naar een nieuwe balans tussen beleid (taken), bedrijfsvoering (taakuitvoering) en middelen (financiën). Dit betekent dat de begroting niet van -0 af aan opnieuw opgebouwd wordt. Het doel van ZBB is een begroting te realiseren aan de hand van behoefte en ruimte. Een belangrijke bijvangst is dat de betrokkenheid van medewerkers wordt vergroot doordat zij inzicht krijgen in doelstellingen en daaraan gerelateerde en benodigde budgetten. ZBB heeft niet tot doel om te komen tot bezuinigingen, mogelijk is dit een bijvangst maar dat is vooraf niet vast te stellen. ZBB vraagt in 2025 inzet van het ambtelijke apparaat met externe ondersteuning. Voor de externe ondersteuning is incidenteel budget nodig.

24. Organisatieontwikkeling

Op 1 januari 2024 zijn we gestart met een nieuwe organisatiestructuur, missie en visie, kernwaarden en kerncompetenties. We investeren veel tijd en aandacht in de ontwikkeling van het management en medewerkers. We beschouwen 2024 als het jaar van de opstartfase en de ontwikkeling loopt door tot en met 2025. Als gevolg hiervan gaan we in 2024 en 2025 verder inzetten op het eigen maken en actief invulling geven aan de kernwaarden en kerncompetenties in aansluiting op het traject van persoonlijk leiderschap en het implementeren van de resultaten van het Management Development traject voor leidinggevendenden. Ook vitaliteit en werkdruk hebben onze aandacht. Om de organisatie verder door te ontwikkelen hebben we een budget nodig van € 75.000 in 2025, aflopend naar €50.000 in 2026 en €25.000 in 2027.

25 en 26. Lokale aanpak isolatie

Aanvullende middelen voor de gemeentelijke aanpak isolatie van woningen.

27. Correctie herijking gemeentefonds

De structurele verlaging van het gemeentefonds ter hoogte van €675mln. wordt in 2025 niet gecompenseerd. De provincie heeft aangegeven dat deze lasten (omgerekend €719.000 voor Dalfsen) in 2025 als incidenteel aangemerkt mogen worden in plaats van structureel alwaar in de Perspectiefnota rekening mee was gehouden.

28. Inhuur personeel verkeer en vervoer

In 2026 wordt een nieuw Integraal Beheersplan Openbare Ruimte (IBOR) vastgesteld voor 2027 en verder. In 2025 en 2026 worden kosten gemaakt voor het opstellen van het IBOR en advisering die nog niet geraamd zijn.

3 Toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves

Toevoeging Reserve

(Bedragen x €1.000)

Progr.	Toevoegingen aan de reserve structureel	2025	2026	2027	2028
1	Opbrengsten snippergroen	20	20	20	20
Totaal toevoegingen reserve structureel		20	20	20	20
Progr.	Toevoegingen aan de reserve incidenteel	2025	2026	2027	2028
1	Reserve IBOR	96	55	23	23
Totaal toevoegingen reserve Incidenteel		96	55	23	23
Totaal toevoeging structureel en incidenteel		116	75	43	43

Onttrekking Reserve

Progr.	Onttrekkingen aan de reserve structureel	2025	2026	2027	2028
4	KL gemeentehuis bouw	283	283	283	283
3	KL kunstgrasvelden	34	34		
4	KL Cichoreifabriek	29	29	29	29
4	KL Cichoreifabriek installaties	52	52		
4	KL brandweerkazerne Nieuwleusen	35	35	35	35
3	KL de Spil installaties	250	250	250	250
3	KL de Spil gebouw	193	193	193	193
4	KL werf Dalfsen	42	42	42	42
4	KL zonnepanelen Werf	13	13	13	13
1	KL wandelpromenade fontein	4	4	4	4
1	KL wandelpromenade	7	7	7	7
3	KL kunstgrasvelden (2023)	199	199	199	199
3	KL zwembaden Gerner /de Meule	38	38	38	38
2	KL noodlokale onderwijs	15	15	15	15
3	KL de Spil warmtepomp install.	15	15	15	15
3	Opvang vluchtelingen en Oekraïners ophogen vaste formatie	450	450	450	450
Tootaal onttrekkingen reserve structureel		1.659	1.659	1.573	1.573
Progr.	Onttrekkingen aan de reserve incidenteel	2025	2026	2027	2028
4	Regio Zwolle incidentele bekostiging uit reserve	155	171	183	183
1	Uitvoering agenda nota econ. Beleid	10	10		
1	Jaarlijkse beschikking alg kosten Grex	30	30		
1	ver. Inv,wegen 2024 res openb ruimte	33			
2	Marktbehoefte onderzoek 2024-2026		25		
1	Woonbehoefte onderzoek	15			
4	Primair begroting jaarovergang 2023			40	40
2	Actualisatie behoefte onderzoek	25		25	25
4	compensatie wegvallen dividend 2006-2026	4			
Totaal onttrekkingen reserve incidenteel		272	236	248	248
Totaal onttrekking structureel en incidenteel		1.931	1.896	1.822	1.822

Toelichting

Opbrengsten snippergroen: de opbrengsten uit de verkoop van snippergroen worden gestort in de reserve herstructurering openbaar groen.

Reserve IBOR: In de gemeenteraad van 24 april 2023 is ingestemd met Meerjaren Onderhoudsprogramma Openbare Ruimte (= MJOP). Vanaf 2024 vindt een dotatie aan de bestemmingsreserve Openbare Ruimte plaats conform het MJOP. Dit is het voordeel van het activeren van de openbare verlichting. De dotatie voor 2025 bedraagt € 96.000.

De onttrekkingen, startend met de afkorting 'KL' komen ten laste van een geblokkeerde bestemmingsreserve ten behoeve van de kapitaallasten.

Opvang vluchtelingen en Oekraïners, ophogen vaste formatie: in de Perspectiefnota 2025-2028 is voorgesteld om langdurige inhuurkrachten voor de opvang van vluchtelingen en Oekraïners in vaste dienst te nemen met als achterliggende gedachte dat de vluchtelingenstroom nog lang aan blijft houden. Het in dienst nemen bespaart de gemeente immers jaarlijks veel geld ten opzichte van inhuur. De dekking van de personeelslasten loopt via de reserve voor opvang vluchtelingen en Oekraïners.

Regio Zwolle incidentele bekostiging uit reserve: In de PPN 24-27 is een verhoging van de bijdrage aan de samenwerkingsagenda regio Zwolle opgenomen. Deze bijdrage valt op te splitsen in een structurele basisfinanciering en een opgavengerichte incidentele financiering. De incidentele opgavengerichte financiering wordt bekostigd vanuit de algemene reserve vrij besteedbaar.

Uitvoering agenda Nota economisch beleid: voor de uitvoering van de Nota economisch beleid worden in 2025 en 2026 €10.000 onttrokken aan de algemene reserve vrij besteedbaar

Jaarlijkse beschikking algemene kosten Grex: voor de dekking van algemene kosten ter realisatie van grondexploitaties wordt twee jaar lang €30.000 onttrokken aan de algemene reserve grondexploitatie.

Ver. Inv.wegen 2024 res openb ruimte: ten behoeven van het uitvoeringsplan ter vervanging van invalswegen wordt in 2025 €33.000 onttrokken aan de reserve openbare ruimte.

Marktbehoefte onderzoek 2024-2026: Marktbehoefte onderzoek grondexploitatie vindt 1x per 2 jaar plaats, ten laste van de algemene reserve grondexploitatie

Woonbehoefte onderzoek (grondexploitatie): Op basis van de PPN 2023-2026 is er voor de jaarschijf 2025 een bedrag van €15.000 beschikbaar gesteld t.b.v.. woonbehoefte onderzoek, ten laste van de algemene reserve grondexploitatie.

Actualisatie behoefte onderzoek: Onderzoek bedrijventerrein vindt plaats in 2025 en 2027 ten laste van de algemene reserve grondexploitatie.

4 Reserves en voorzieningen

Naam Reserve	Saldo			Saldo			Saldo
(Bedragen x €1.000)	per	Bij	Af	per	Bij	Af	per
Stand per 31 december	2024	2025	2025	2025	2026	2026	2026
Algemene reserve							
Algemene reserve vaste buffer	4.500	-	-	4.500	-	-	4.500
Algemene reserve vrij besteedbaar	10.475	-	-155	10.320	-	-171	10.149
Algemene reserve grondexploitatie	1.554	-	-80	1.474	-	-65	1.409
Totaal algemene reserve	16.528	-	-235	16.293	-	-236	16.057
Bestemmingsreserves geblokkeerd							
KL Gemeentehuis bouw	6.800	-	-283	6.517	-	-283	6.234
KL Kunstgrasvelden	67	-	-34	34	-	-34	0
KL Cichoreifabriek gebouw	915	-	-29	886	-	-29	858
KL Cichoreifabriek installaties	105	-	-52	52	-	-52	-
KL Brandweerkazerne Nieuwleusen	799	-	-35	765	-	-35	730
KL de Spil installaties	1.000	-	-250	750	-	-250	500
KL de Spil gebouw	6.555	-	-193	6.362	-	-193	6.169
KL verbouw werf Dalfsen	901	-	-56	845	-	-56	790
KL Wandelpromenade	88	-	-11	77	-	-11	66
KL vervanging kunstgrasvelden	1.795	-	-199	1.595	-	-199	1.396
KL zwembaden	532	-	-38	494	-	-38	456
KL noodlokalen onderwijs	285	-	-15	270	-	-15	255
KL verledden	350	-	-	350	-	-	350
KL verd.Werf en Kazerne	100	-	-	100	-	-	100
KL de Spil warmte install.	225	-	-15	210	-	-15	195
Totaal bestemmingsres. geblokkeerd	20.517	-	-1.209	19.307	-	-1.209	18.098
Bestemmingsreserves							
Reserve reeds bestemd	17	-	-4	13	-	-	13
Herstructurering openbaar groen	557	20	-	577	20	-	597
Volkshuisvesting overdracht woningbedrijf	0	-	-	0	-	-	0
Volkshuisvesting (VHV)	2.432	-	-	2.432	-	-	2.432
Budgetoverheveling	1.845	-	-	1.845	-	-	1.845
Reserve IBOR	308	96	-33	371	55	-	426
Reserve noodfonds energiecrisis	185	-	-	185	-	-	185
Reserve grote projecten	5.496	-	-	5.496	-	-	5.496
Reserve Opvang Vluchtelingen/Statushouders	3.897	-	-450	3.447	-	-450	2.997
Totaal bestemmingsreserves	14.736	116	-487	14.366	75	-450	13.991
Totaal reserves	51.781	116	-1.931	49.966	75	-1.896	48.145

Naam Voorziening	Saldo			Saldo			Saldo
(Bedragen x €1.000)	per	Bij	Af	per	Bij	Af	per
Stand per 31 december	2024	2025	2025	2025	2026	2026	2026
Voorziening riolering	5.587	571	-368	5.790	601	-364	6.027
Voorziening afval	657	189	-360	487	269	-341	415
Voorziening groot onderhoud gem. gebouwen	869	183	-130	922	183	-130	976
Voorziening wethouderspensioen	1.448	-	-	1.448	-	-	1.448
Voorziening pensioen gewezen wethouders	976	-	-90	885	-	-90	795
Voorziening bovenwijken aansluiting N348	-	-	-	-	-	-	-
Voorziening mobiliteit	23	-	-	23	-	-	23
Voorziening kunstwerken	203	75	-	278	75	-	353
Voorziening verlof	328	-	-	328	-	-	328
Totaal voorzieningen	10.091	1.019	-948	10.161	1.128	-925	10.365
	2024	2025	2025	2025	2026	2026	2026
TOTAAL GENERAAL	61.872	1.135	-2.879	60.128	1.203	-2.820	58.510

Naam Reserve	Saldo			Saldo			Saldo
(Bedragen x €1.000)	per	Bij	Af	per	Bij	Af	per
Stand per 31 december	2026	2027	2027	2027	2028	2028	2028
Algemene reserve							
Algemene reserve vaste buffer	4.500	-	-	4.500	-	-	4.500
Algemene reserve vrij besteedbaar	10.149	-	-183	9.965	-	-183	9.782
Algemene reserve grondexploitatie	1.409	-	-65	1.344	-	-65	1.279
Totaal algemene reserve	16.057	-	-248	15.809	-	-248	15.561
Bestemmingsreserves geblokkeerd							
KL Gemeentehuis bouw	6.234	-	-283	5.950	-	-283	6.234
KL Kunstgrasvelden	0	-	-	0	-	-	0
KL Cichoreifabriek gebouw	858	-	-29	829	-	-29	801
KL Cichoreifabriek installaties	-	-	-	-	-	-	-
KL Brandweerkazerne Nieuwleusen	730	-	-35	695	-	-35	660
KL de Spil installaties	500	-	-250	250	-	-250	-
KL de Spil gebouw	6.169	-	-193	5.976	-	-193	5.783
KL verbouw werf Dalfsen	790	-	-56	734	-	-56	678
KL Wandelpromenade	66	-	-11	55	-	-11	44
KL vervanging kunstgrasvelden	1.396	-	-199	1.196	-	-199	997
KL zwembaden	456	-	-38	418	-	-38	380
KL noodlokalen onderwijs	255	-	-15	240	-	-15	225
KL verledden	350	-	-	350	-	-	350

KL verd.Werf en Kazerne	100	-	-	100	-	-	100
KL verd.Werf en Kazerne	195	-	-15	180	-	-15	165
Totaal bestemmingsres. geblokkeerd	18.098	-	-1.123	16.974	-	-1.123	16.417

Bestemmingsreserves							
Reserve reeds bestemd	13	-	-	13	-	-	13
Herstructurering openbaar groen	597	20	-	617	20	-	637
Volkshuisvesting overdracht woningbedrijf	0	-	-	0	-	-	0
Volkshuisvesting (VHV)	2.432	-	-	2.432	-	-	2.432
Budgetoverheveling	1.845	-	-	1.845	-	-	1.845
Reserve IBOR	426	23	-	449	23	-	472
Reserve noodfonds energiecrisis	185	-	-	185	-	-	185
Reserve grote projecten	5.496	-	-	5.496	-	-	5.496
Reserve Opvang Vluchtelingen/Statushouders	2.997	-	-450	2.547	-	-450	2.997
Totaal bestemmingsreserves	13.991	43	-450	13.584	43	-450	14.077

Totaal reserves	48.145	43	-1.822	46.367	43	-1.822	46.055
------------------------	---------------	-----------	---------------	---------------	-----------	---------------	---------------

Naam Voorziening	Saldo			Saldo			Saldo
(Bedragen x €1.000)	per	Bij	Af	per	Bij	Af	per
Stand per 31 december	2026	2027	2027	2027	2028	2028	2028
Voorziening riolering	6.027	623	-377	6.273	559	-325	6.506
Voorziening afval	415	301	-347	369	492	-	862
Voorziening groot onderhoud gem. gebouwen	976	183	-130	1.029	183	-130	1.082
Voorziening wethouderspensioen	1.448	-	-	1.448	-	-	1.448
Voorziening pensioen gewezen wethouders	795	-	-90	705	-	-90	614
Voorziening bovenwijken aansluiting N348	-	-	-	-	-	-	-
Voorziening mobiliteit	23	-	-	23	-	-	23
Voorziening kunstwerken	353	75	-	428	-	-	428
Voorziening verlof	328	-	-	328	-	-	328
Totaal voorzieningen	10.365	1.182	-945	10.602	1.235	-545	11.292

	2026	2027	2027	2027	2028	2028	2028
TOTAAL GENERAAL	58.510	1.225	-2.766	56.969	1.278	-2.367	57.346

5 EMU-saldo en geprognosticeerde meerjarenbalans

Het EMU-saldo drukt uit welk financieringstekort we hebben. Het EMU-saldo van een land is gelijk aan het saldo van alle inkomsten en uitgaven van de rijksoverheid en de decentrale overheden. De Europese Unie heeft bepaald dat het EMU-tekort van een land niet hoger mag zijn dan 3% van het bruto binnenlands product.

De begroting van een gemeente wordt opgesteld conform een stelsel van baten en lasten. Bij de berekening van het EMU-saldo wordt uitgegaan van ontvangsten en uitgaven (het kasstelsel). Dit betekent bijvoorbeeld dat investeringen volledig ten laste komen van het EMU-saldo in het jaar van aanschaf, terwijl bij een stelsel van baten en lasten de investering wordt afgeschreven over de gebruiksduur. Ook bijdragen en onttrekkingen aan voorzieningen worden niet meegenomen in de berekening van het EMU-saldo. Een positief begrotingssaldo hoeft dus niet te betekenen dat het EMU-saldo ook positief is.

Het rijk en de decentrale overheden hebben de macro EMU-norm voor decentrale overheden op minus 0,78% van het BBP vastgesteld waarbij de gezamenlijke norm voor gemeenten op -0,34 is bepaald. Wanneer het saldo positief is, is er sprake van een vorderingenoverschot, als het saldo negatief is, spreekt men over een vorderingentekort. Voor de komende jaren draagt Dalfsen negatief bij aan het EMU-saldo.

EMU-saldo (bedragen x € 1.000)		B2024	B2025	B2026	B2027	B2028
1	Exploitatiesaldo voor toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-1.381	-3.265	-4.617	-3.748	-3.618
+2	Afschrijvingen ten laste van exploitatie	2.444	2.809	2.873	2.782	2.870
+3	Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten lasten van de exploitatie	1.141	1.019	1.128	1.182	1.182
-4	Investeringen in (im)materiele vaste activa die op de balans worden geactiveerd	-5.715	-3.386	-3.210	-3.927	-3.930
+5	Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in in mindering zijn gebracht bij post 4	0	0	0	0	0
+6a	Baten uit desinvesteringen in (im) materiele vaste (tegen verkoopprijs) voorzover niet op exploitatie verantwoord	0	0	0	0	0
-7	Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d.	-1.281	-86	-86	-88	-88
+8a	Baten bouwgrondexploitatie:	0	0	0	0	0
-9	Betalingen ten laste van de voorzieningen	-433	-728	-704	-724	-724
-10	Betalingen die niet via de exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves worden gebracht en die nog niet vallen onder één van de andere genoemde posten	0	0	0	0	0
11b	Boekwinst bij verkoop van deelnemingen en aandelen	0	0	0	0	0
Berekend EMU-saldo		-5.225	-3.637	-4.616	-4.523	-4.308

Geprognosticeerde meerjarenbalans

Om de ontwikkeling van de belangrijkste activa (bezittingen) en passiva (eigen vermogen en schulden) inzichtelijk te maken, presenteren we hieronder de meerjarige geprognosticeerde balans:

Activa bedragen x € 1.000	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027	31-12-2028
Vaste activa						
Immateriële vaste activa	1.715	2.257	2.254	2.251	2.248	2.254
Materiële vaste activa	59.133	84.003	83.253	81.659	80.700	83.253
Financiële vaste activa	4.722	5.603	5.415	5.415	5.415	5.415
Totale vaste activa	65.570	91.863	90.922	89.325	88.362	90.922
Vlottende activa						
Voorraden	5.413	4.805	2.704	-439	-2.187	-4.414
Vorderingen	8.210	6.000	6.000	6.000	6.000	6.000
Liquide middelen	77	5.503	5.561	7.444	7.373	6.179
Overlopende activa	7.125	7.000	7.000	7.000	7.000	7.000
Totaal vlottende activa	20.825	23.309	21.265	20.005	18.187	14.765
Balans totaal activa	86.395	115.172	112.187	109.330	106.549	105.687

Passiva bedragen x € 1.000	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027	31-12-2028
Vaste passiva						
Eigen vermogen	51.792	51.781	49.966	48.145	46.367	46.055
Voorzieningen	9.731	10.091	10.161	10.365	10.602	11.292
Vaste schulden rentetypische looptijd > 1 jaar	12.150	40.800	39.560	38.320	37.080	35.840
Totaal vaste passiva	73.673	102.672	99.687	96.830	94.049	93.187
Vlottende passiva						
Netto vlottende schulden rentetypische looptijd < 1 jaar	4.177	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000
Overlopende passiva	8.544	7.500	7.500	7.500	7.500	7.500
Totaal vlottende passiva	12.721	12.500	12.500	12.500	12.500	12.500
Balans totaal passiva	86.395	115.172	112.187	109.330	106.549	105.687

6 Investeringskredieten

In het onderstaande overzicht vindt u in het meerjarig investeringsplan 2025-2028 met alle investeringen vanaf € 25.000.

Nr	Omschrijving	2025	2026	2027	2028
1	Tablets raad 2026		50.000		
2	Strategische aankopen	2.000.000	2.000.000	2.000.000	2.000.000
3	Uitvoeringsprogramma fiets 2025	300.000			
4	Uitvoeringsprogramma fiets 2026		300.000		
5	Uitvoeringsprogramma fiets 2027			300.000	
6	Uitvoeringsprogramma fiets 2028				300.000
7	GVVP 2025	160.000			
8	GVVP 2026		160.000		
9	GVVP 2027			160.000	
10	GVVP 2028				160.000
11	Opzet strooier B4	35.000			
12	Vervanging Tractor Sportvelden		130.000		
13	Joskin graankipper	80.000			
14	Folie vijver Polhaarweg			50.000	
15	Vervanging bestelbus elektrisch 3 stuks	200.000			
16	Goupil Industrie SA Elektrisch	65.000			
17	Schaftketen	98.000			
18	Kobelco mini kraan		35.000		
19	Heftruck		35.000		
20	Traktor Shibaura 306 N2	44.000			
21	Heetwater unit	40.000			
22	Renovatie Sporthal Heidepark	600.000			
23	Vervangen civiele kunstwerk		500.000		
24	Vervangen civiele kunstwerk			300.000	
25	Vervanging Ford Connect 85-VHG-2			45.000	
26	Vervanging Miles TRB-39-F			55.000	
27	Vervanging Ford Transit 08-BJJ-5			65.000	
28	Vervanging Ford Transit 06-BJJ-5			65.000	
29	Vervanging Ford Transit V-913-GR			65.000	
30	Vervanging Ford Transit V-147-GV			65.000	
31	Vervanging Ford Transit V-578-JF			65.000	
32	Vervanging John Deere 6155R			170.000	
33	Vervanging Schaftwagens 6 stuks			130.000	
34	Vervanging Maaimachine Iseki TTK-16-F			40.000	

Nr	Omschrijving	2025	2026	2027	2028
35	Vervanging Trilo S4 LGS-49-V			55.000	
36	Vervanging Zoutsproeier 04-001-0009			20.000	
37	Vervanging Zoutsproeier getrokken LPP-15-Z			25.000	
38	Rolbezem 2 stuks			17.000	
39	Maaiaarm systeem 03-007-0012			100.000	
40	Aanbouwdelen maaiaarm systeem			50.000	
41	Blad veeg- zuigwagen			85.000	
42	Vervanging bestelauto 2 stuks				115.000
43	Vervanging pick-up klein elektrisch 2 stuks				130.000
44	Vervanging Riolspuit Dalfsen				50.000
45	Vervanging hefbrug werf Dalfsen				150.000
46	Vervanging tractor groot Dalfsen				160.000
47	Vervanging tractor klein Nieuwleusen				65.000
48	Vervanging verlichting gemeentehuis	325.000			
49	Vervangen verlichting en klimaatinstallaties Gemeentehuis				800.000
50	ARBO technische middelen voor laden en lossen voertuigen	38.500			
Totaal		3.985.500	3.210.000	3.927.000	3.930.000

Legenda:

Geel = nieuwe investering

Groen = bedrag aangepast

Blauw = verschoven in tijd

7 Definities verplichte beleidsindicatoren

In onderstaande tabel wordt een definitie c.q. nadere beschrijving weergegeven van de beleidsindicatoren zoals opgenomen in de programma's:
(verklaring afkorting N.B. = niet bekend)

Programma	Indicator	Definitie/beschrijving
Samen Wonen	Verwijzingen Halt	Het aantal verwijzingen Halt per 1.000 inwoners van 12 t/m 17 jaar. Jongeren van 12 t/m 17 jaar die een licht strafbaar vergrijp plegen, worden door de politie of leerplichtambtenaren naar Bureau Halt verwezen voor een passende Halt-straf. Zij krijgen leeropdrachten en er volgen gesprekken met de jongere en de ouders. Op deze manier kunnen jongeren rechtzetten wat zij fout hebben gedaan, zonder dat zij in aanraking komen met het Openbaar Ministerie.
Samen Wonen	Winkeldiefstallen	Het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners.
Samen Wonen	Geweldsmisdrijven	Het aantal geweldsmisdrijven, per 1.000 inwoners. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling, etc.)
Samen Wonen	Diefstallen uit woningen	Het aantal diefstallen uit woningen, per 1.000 inwoners.
Samen Wonen	Vernielingen en beschadigingen (in openbare ruimte)	Het aantal vernielingen en beschadigingen, per 1.000 inwoners. Hieronder vallen brandstichting, alle vormen van vernieling en misdrijven tegen de openbare orde en het openbaar gezag. Voorbeelden van misdrijven tegen de openbare orde en tegen het openbaar gezag zijn opruiing, huis-, computer- en lokaalvredebreuk, deelneming aan een criminele of terroristische organisatie, openlijke geweldpleging, godslastering, discriminatie en het doen van een valse aangifte. Omdat het delict mensenhandel vaak onder dezelfde feitcode geregistreerd wordt als het delict mensensmokkel worden deze twee delicten samengeteld en weergegeven bij de gewelds- en seksuele misdrijven.
Samen Wonen	Hernieuwbare elektriciteit	Hernieuwbare elektriciteit is elektriciteit die is opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa.
Samen Wonen	Omvang huishoudelijke restafval	De hoeveelheid niet gescheiden ingezameld huishoudelijk afval per bewoner per jaar (kg).
Samen Wonen	Nieuw gebouwde woningen	Het aantal nieuw gebouwde woningen, exclusief overige toevoegingen, zoals transformaties.
Samen Wonen	Gemiddelde WOZ waarde	De WOZ-waarde van alle woningen. Alle verblijfsobjecten in de Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG) met minimaal een woonfunctie en eventueel een of meer andere gebruiksfuncties worden als woning aangemerkt.
Samen Wonen	Demografische druk	Het aantal personen van 0 tot 20 jaar én 65 jaar of ouder per honderd personen van 20 tot 65 jaar.
Samen Wonen	Gemeentelijke woonlasten eenpersoons-huishouden	Som van de gemiddeld betaalde ozb op basis van de gemiddelde WOZ-waarde van woningen in de gemeente + reinigingsheffing + rioolheffing minus eventuele heffingskorting.

Samen Wonen	Gemeentelijke woonlasten meerpersoons-huishouden	Som van de gemiddeld betaalde ozb op basis van de gemiddelde WOZ-waarde van woningen in de gemeente + reinigingsheffing + rioolheffing minus eventuele heffingskorting.
Samen Werken	Funcziemenging	De funcziemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen.
Samen Werken	Vestigingen(van bedrijven)	Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-65 jaar.
Samen Werken	Absoluut verzuim	Het aantal leer- of kwalificatieplichtigen dat niet staat ingeschreven op een onderwijsinstelling en niet beschikt over een vrijstelling, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar.
Samen Werken	Relatief verzuim	Het aantal leer- of kwalificatieplichtige leerlingen (per 1.000 leerlingen) waarbij sprake is van meer dan 16 uur ongeoorloofd verzuim gedurende 4 opeenvolgende lesweken.
Samen Werken	Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	Vsv'ers zijn jongeren van 12 tot 23 jaar die zonder startkwalificatie het onderwijs verlaten. Een startkwalificatie is een havo of vwo diploma of minimaal een mbo-2 diploma. Het vsv-percentage staat voor het aantal vsv'ers als percentage van het aantal onderwijsdeelnemers die aan het begin van het schooljaar ingeschreven staan.
Samen Leven	Niet-sporters	Het percentage niet-wekelijkse sporters t.o.v. de bevolking van 19 jaar en ouder. Bevolking van 19 jaar en ouder dat niet minstens één keer per week aan sport doet.
Samen Leven	Personen met een bestandsuitkering	Het aantal personen met een uitkering op grond van de Wet werk en bijstand (WWB, t/m 2014) en de Participatiewet (vanaf 2015). De uitkeringen (leefgeld) aan personen in een instelling, de elders verzorgden, zijn niet inbegrepen. Ook de uitkeringen aan dak- en thuislozen zijn niet inbegrepen.
Samen Leven	Banen	Onder een baan wordt een vervulde positie verstaan. Dit betreffen zowel fulltimers, parttimers als uitzendkrachten. De indicator betreft het aantal banen per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 tot en met 64 jaar.
Samen Leven	Jongeren met een delict voor de rechter	Het percentage jongeren (12 t/m 21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen.
Samen Leven	Kinderen in een uitkeringsgezinnen	Percentage kinderen tot 18 jaar die in een gezin leven dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen. Bijstandshuishouden is een huishouden waarvan minimaal één lid een bijstandsuitkering ontvangt. Onder bijstand wordt hier uitkeringen aan huishoudens op grond van de Wet werk en bijstand (WWB, tot 2015) en de Participatiewet (vanaf 2015) en het Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (Bbz) verstaan.
Samen Leven	Netto arbeidsparticipatie	Het aandeel van de werkzame beroepsbevolking in de bevolking (beroeps- en niet-beroepsbevolking). Deze definitie heeft betrekking op personen die in Nederland wonen.

Samen Leven	Werkloze jongeren	Personen van 16 t/m 22 jaar die als werkzoekende staan ingeschreven bij het UWV WERKbedrijf en tegelijkertijd geen baan hebben als werknemer volgens de Polisadministratie.
Samen Leven	Lopende re-integratievoorzieningen	Het aantal re-integratievoorzieningen, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.
Samen Leven	Jongeren met jeugdhulp	Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzicht van alle jongeren tot 18 jaar. Hulp en zorg zoals deze bedoeld en beschreven is in de Jeugdwet (2014), en in natura door de zorgaanbieder is geleverd. PGB gefinancierde hulp en zorg valt hier dus buiten. Het betreft hulp en zorg aan jongeren en hun ouders bij psychische, psychosociale en of gedragsproblemen, een verstandelijke beperking van de jongere, of opvoedingsproblemen van de ouders. Zorg in Natura wordt direct vergoed aan de zorgverlener zonder tussenkomst van de zorggebruiker. In het kader van de jeugdzorg betekent dit dat de hulp rechtstreeks door de gemeente wordt vergoed. Persoonsgebonden budget (PGB) is een geldbedrag waarmee de zorggebruiker zelf zorg, begeleiding, hulp, hulpmiddelen of voorzieningen in kan kopen. Deze wordt verstrekt via de Sociale verzekeringsbank (SVB) maar is ook afkomstig van de gemeente.
Samen Leven	Jongeren met jeugdbescherming	Het percentage jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar. Jeugdbescherming is een maatregel die de rechter dwingend oplegt. Dat gebeurt als een gezonde en veilige ontwikkeling van een kind of jeugdige wordt bedreigd en vrijwillige hulp niet of niet voldoende helpt. Een kind of jongere wordt dan 'onder toezicht gesteld' of 'onder voogdij geplaatst'.
Samen Leven	Jongeren met jeugdreclassering	Het percentage jongeren (12 tot 23 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12 tot 23 jaar). Jeugdreclassering is een combinatie van begeleiding en controle voor jongeren vanaf 12 jaar, die voor hun 18e verjaardag met de politie of leerplichtambtenaar in aanraking zijn geweest en een proces-verbaal hebben gekregen. Indien de persoonlijkheid van de dader of de omstandigheden waaronder de overtreding of het misdrijf is begaan daartoe aanleiding geven, bijvoorbeeld bij jongvolwassenen met een verstandelijke beperking, kan het jeugdstrafrecht eveneens worden toegepast op jongvolwassenen in de leeftijd 18 tot en met 22 jaar. De jongere krijgt op maat gesneden begeleiding van een jeugdreclasseringswerker om te voorkomen dat hij of zij opnieuw de fout ingaat. Jeugdreclassering kan worden opgelegd door de kinderrechter of de officier van Justitie. Jeugdreclassering kan ook op initiatief van de Raad voor de Kinderbescherming in het vrijwillige kader worden opgestart.

Samen Leven	Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo	Aantal per 10.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep. Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo. Voor de Wmo gegevens geldt dat het referentiegemiddelde gebaseerd is op 327 deelnemende gemeenten.
Samen Besturen	Formatie	Het gaat om de toegestane formatie in fte van het ambtelijk apparaat voor het begrotingsjaar op peildatum 1 januari. Uitgangspunt is het vastgestelde formatieplan, dus niet de werkelijke bezetting. Het gaat om formatieplaatsen ongeacht of die worden ingevuld door iemand met een vaste aanstelling, een tijdelijke aanstelling of nog openstaan in de vorm van een vacature. Fte is het equivalent van een 36-urige werkweek.
Samen Besturen	Bezetting	Het gaat om het werkelijk aantal fte dat werkzaam is, dus niet om de toegestane formatieve omvang uit het formatieplan. Ook boventallige medewerkers worden hierin meegeteld.
Samen Besturen	Apparaatskosten	De noodzakelijke financiële middelen voor het inzetten van personeel (salarissen), organisatie-, huisvestings-, materieel-, automatiseringskosten e.d. voor de uitvoering van de organisatorische taken. Het betreft dus alle personele en materiële kosten die verbonden zijn aan het functioneren van de organisatie, exclusief griffie en bestuur.
Samen Besturen	Externe inhuur	Het uitvoeren van werkzaamheden in opdracht van een bij de organisatie in dienst zijnde opdrachtgever, door een private organisatie met winstoogmerk, door middel van het tegen betaling inzetten van personele capaciteit en deskundigheid, zonder dat daar een arbeidsovereenkomst of aanstelling tussen organisatie en de daarbij ingezette personen aan ten grondslag ligt. Onder externe inhuur valt niet: alle vormen waarin een product of opdracht compleet in de markt wordt gezet of inhuur van deskundigheid voor de uitoefening van wettelijke taken, zoals bijvoorbeeld tolken.
Samen Besturen	Overhead	Alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Het percentage overhead betreft de overheadkosten zoals begroot op taakveld 0.4 gedeeld door het totaal saldo van de lasten (exclusief toevoegingen aan reserves).

8 Uitgangspunten begroting 2025 - 2028

Algemene uitkering gemeentefonds

De Begroting 2025-2028 is gebaseerd op de meicirculaire 2024 en wordt mogelijk nog bijgesteld naar aanleiding van de septembercirculaire 2024 indien daar significante mutaties in gemeld worden. De uitkeringen uit het gemeentefonds is een steeds belangrijker onderdeel geworden van de gemeentelijke inkomsten. Daarmee is de afhankelijkheid van het Rijk voor een voldoende bekostiging van onze beleidsuitgaven fors toegenomen. Afgelopen jaren is deze inkomstenbron ter bekostiging van gedecentraliseerde taken onvoldoende gebleken wat leidt tot meerjarige tekorten op de gemeentelijke begroting.

Accresontwikkeling

In de Voorjaarsnota 2024 van het Kabinet is de nieuwe financieringssysteematiek vervroegd van 2027 naar 2024. Het betekent dat wordt gerekend met een 8-jaars historisch gemiddelde van de ontwikkeling van het bruto binnenlands product (bbp). Door het toepassen van deze ontwikkeling zijn de tranches voor de jaren 2024 en 2025 lager dan eerder gecommuniceerd, maar vanaf 2026 en verder hoger.

LPO accres

In de Voorjaarsnota 2024 is het LPO accres eerst geactualiseerd voor de macro-economische cijfers van het Centraal Economisch Plan (CEP) 2024. Vervolgens is de indexatie voor loon- en prijsontwikkeling vanaf 2024 gebaseerd op de prijs bruto binnenlandse product (pbbp). Voor eerstgenoemde mutatie worden gemeenten gecompenseerd, in tegenstelling tot laatstgenoemde die gemeenten zelf moeten oplossen. Dit leidt ertoe dat de initiële euforie over het schrappen van de opschalingskorting grotendeels teniet wordt gedaan.

Opschalingskorting

Sinds 2015 worden gemeenten geconfronteerd met een korting op het gemeentefonds, die oploopt tot € 975 miljoen in 2026. Deze korting is opgelegd omdat gemeenten door gedwongen opschaling kosten zouden besparen. Sinds 2019 is een stand van de opschalingskorting bereikt van € 300 miljoen. In de Voorjaarsnota 2024 is de olop van de opschalingskorting vanaf 2026, een structurele uitname van € 675 miljoen, geschrapt.

Ogenschijnlijk een mooi resultaat uit de onderhandelingen tussen VNG en het Rijk maar dit blijkt in de praktijk weinig verschil te maken gezien de eerder genoemde mutatie in het LPO accres dat gemeenten zelf moeten oplossen. Per saldo blijft er voor Dalfsen een geringe plus over vanaf 2026 en zelfs een forse min in 2025.

BTW-Compensatiefonds Opschalingskorting

De afrekening BCF bedraagt € 214 miljoen en dit bedrag wordt in 2024 incidenteel toegevoegd. Dit leidt voor Dalfsen onderaan de streep tot een kleine plus in 2024. Op basis van de ruimte onder het plafond van het jaar 2023 van € 573 miljoen, mogen gemeenten in de begroting 2025 een structurele stelpost opnemen. De provinciaal toezichhouders gebruiken dit als richtlijn bij het beoordelen van de (meerjaren)begroting. Wel adviseren de provinciaal toezichhouders om voorzichtig te zijn met het opnemen van een raming voor dit dekkingsmiddel.

Hervormingsagenda Jeugd

In de Voorjaarsnota 2024 is opgenomen dat de geraamde extra besparing van het Rijk van € 500 miljoen voor 2025 komt te vervallen. Uitgangspunt is, dat het vervallen van de extra korting geen budgettair effect heeft. Het verloopt budgettair neutraal omdat gemeenten in de begroting voor Jeugdzorg rekening mochten houden met de voorgenomen besparing evenals een lagere raming van de uitgaven. Dit wordt voor 2025 nu teruggedraaid.

Voor aankondiging indexatie Wmo voor stijgende zorgkosten

In de Voorjaarsnota 2024 is toegelicht dat het Rijk en gemeenten werken aan de beheersbaarheid van de uitgaven van gemeenten en de wettelijke zorgtaken Wmo. De verwachting is dat in de toekomst (een nader te bepalen deel van de) Wmo niet langer via de algemene uitkering van het gemeentefonds gaat, maar via een aparte financiering. Hiervoor wordt gekeken naar de opties van een Bijzondere Fonds Uitkering of een constructie als de BUIG (bijstand).

Vooruitlopend op de gekozen bekostigingsvorm wordt onderzoek gedaan naar een passende geobjectiveerde indexering, die ook rekening houdt met kostenontwikkeling en demografie/vergrijzing. Het Rijk heeft in de Voorjaarsnota alvast een reservering opgenomen voor een aanvullende indexering voor demografie bovenop de bbp-systematiek. Vanaf 2026 is een reservering opgenomen van € 75 miljoen oplopend tot € 300 miljoen in 2029. Het streven is dat er met ingang van 2026 nadere afspraken zijn.

Prijscompensatie

Bijstelling vindt plaats op basis van de uitgaven van de laatste 2 jaar tot maximaal het percentage CPI in de septembercirculaire 2023, voor de jaren 2025 t/m 2028, respectievelijk 2,5% / 2,4% / 2,3% / 2,3%. In de begroting 2024-2027 is al rekening gehouden met 2,4% / 2,5% / 2,0% / 2,0% stijging. Bij het opstellen van de begroting 2025-2028 wordt er rekening mee gehouden dat we geheel door het Rijk worden gecompenseerd voor de extra stijging.

Tarieven en belastingen

De opbrengsten voor de gemeentelijke belastingen en rechten verhogen wij met de Nationale Consumenten Prijsindex (CPI) zoals deze is opgenomen in de meicirculaire 2024, met een minimum van 1% voor zover er geen sprake is van kostendekkende tarieven (en de door het rijk vastgestelde maximum tarieven). De tarieven voor de belastingen riolering en afval hangen samen met kostendekkendheid. Voor de lasten is in deze begroting hetzelfde percentage aangehouden als voor de opbrengsten.

CAO gemeenten

Voor de programmabegroting 2025-2028 wordt per begrotingsjaar uitgegaan van een salaris- en sociale lastenverhoging zoals in de lopende CAO is vastgesteld. Voor de index gebruiken we de tabel in de septembercirculaire 2023. Voor 2025-2028 zijn dit de volgende percentages 5,4% / 4,5% / 3,9% / 3,9%. Dit is meegenomen in de personeelsbegroting als onderdeel van deze begroting.

Loonkosten grote subsidiepartijen

Bij loonkosten vindt jaarlijkse indexering plaats op basis van de laatste vastgestelde en bekende CAO voor de betreffende sector op het moment van indexering. De overige kosten worden geïndexeerd met percentage CPI in de septembercirculaire 2023 (2,5% / 2,4% / 2,3% en 2,3% (2025-2028)). Dit is eveneens meegenomen in de personeelsbegroting voor de komende jaren.

Verbonden partijen

De bijdragen worden geraamd op basis van de meerjarenbegroting van de Verbonden partijen.

Onvoorzien

Voor de post onvoorzien wordt gerekend € met 2 per inwoner (= afgerond € 58.000).

9 Taakvelden

Programma	Taakveld	Omschrijving	Lasten	Baten
Samen Wonen	TV1002	Burgerzaken	-1.296	633
	TV2101	Crisisbeheersing en brandweer	-2.361	91
	TV2102	Openbare orde en veiligheid	-942	12
	TV3201	Verkeer en vervoer	-3.336	215
	TV3205	Openbaar vervoer	-9	0
	TV3507	Openbaar groen & openluchtrecreatie	-3.032	137
	TV8702	Riolering	-1.710	2.032
	TV8703	Afval	-2.912	3.481
	TV8704	Milieubeheer	-2.117	532
	TV8705	Begraafplaatsen en crematoria	-281	310
	TV9505	Cultureel erfgoed	-33	18
	TV9507	Openbaar groen en openluchtrecreatie	-30	0
	TV9801	Ruimtelijke ordening	-1.842	0
	TV9802	GREX (niet bedrijventerreinen)	-1.566	1.416
	TV9803	Wonen en bouwen	-1.510	1.314
	TVSW10	Mutaties reserves Samen Wonen	-116	160
programma			-23.093	10.353

Programma	Taakveld	Omschrijving	Lasten	Baten
Samen Werken	TV4301	Economische ontwikkeling	-362	0
	TV4302	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-50	0
	TV4303	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-9	21
	TV5203	Recreatieve havens	-57	14
	TV5304	Economische promotie	-91	0
	TV5401	Openbaar basisonderwijs	-125	0
	TV5402	Onderwijshuisvesting	-703	0
	TV5403	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-1.575	197
	TV5507	Openbaar groen en openluchtrecreatie	-44	2
	TV7604	WSW en beschut werk	-3.994	292
	TVSW11	Mutaties reserves Samen Werken	0	424
programma			-7.010	951

Programma	Taakveld	Omschrijving	Lasten	Baten
Samen Leven	TV5501	Sportbeleid en activering	-529	232
	TV5502	Sportaccommodaties	-2.476	210
	TV5503	Cultuurpresentatie etcetera	-387	18
	TV5506	Media	-878	0
	TV5601	Samenkracht en burgerparticipatie	-221	125
	TV6601	Samenkracht en burgerparticipatie	-704	544
	TV6603	Inkomensregelingen	-6.590	4.406
	TV6671	Maatwerkdienstverlening 18+	0	0
	TV7601	Samenkracht en burgerparticipatie	-3.253	142
	TV7602	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	-2.662	0
	TV7605	Arbeidsparticipatie	-1.001	102
	TV7606	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-1.140	41
	TV7671A	Huishoudelijke hulp (WMO)	-2.669	0
	TV7671B	Begeleiding (WMO)	-2.381	0
	TV7671C	Dagbesteding (WMO)	-253	0
	TV7671D	Overige maatwerkarrangementen (WMO)	0	0
	TV7672	Maatwerkdienstverlening 18-	0	0
	TV7672A	Jeugdhulp begeleiding	-2.051	0
	TV7672B	Jeugdhulp behandeling	-392	0
	TV7672C	Jeugdhulp dagbesteding	-317	0
	TV7672D	Jeugdhulp zonder verblijf overig	-105	0
	TV7673A	Pleegzorg	-361	0
	TV7673B	Gezinsgericht	-11	0
	TV7673C	Jeugdhulp met verblijf overig	-1.950	0
	TV7674A	Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf	-1.957	0
	TV7674B	Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	-789	0
	TV7674C	Gesloten plaatsing	-189	0
	TV7681A	Beschermd wonen (WMO)	-526	736
	TV7681B	Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	-38	0
	TV7682A	Jeugdbescherming	-415	0
	TV7682B	Jeugdreclassering	-50	0
	TV7701	Volksgezondheid	-1.652	155
	TVSL12	Mutaties reserves Samen leven	0	824
programma			-35.946	7.535

Programma	Taakveld	Omschrijving	Lasten	Baten
Samen Besturen, samenwerken, organiseren	TV1001	Bestuur	-2.032	9
	TV1003	Beheer overige gebouwen en gronden	-613	99
	TV1004	Overhead	-16.091	266
	TV1005	Treasury	-119	386
	TV1007	Algemene uitkering gemeentefonds	0	56.686
	TV1008	Overige baten en lasten	499	3
	TV1009	Vennootschapsbelasting (VPB)	0	0
	TV1010	Mutaties reserves	0	0
	TV1011	Resultaat rekening van baten en lasten	0	0
	TV1061	OZB woningen	-264	5.340
	TV1062	OZB niet - woningen	-149	2.775
	TV1064	Belastingen overig	-10	232
	TV1304	Economische promotie	0	207
	TV2010	Mutaties reserves	0	0
	TV3010	Mutaties reserves	0	0
	TV4010	Mutaties reserves	0	0
	TV5010	Mutaties reserves	0	0
	TV6010	Mutaties reserves	0	0
	TV7010	Mutaties reserves	0	0
	TV8010	Mutaties reserves	0	0
	TV9010	Mutaties reserves	0	0
	TVSB13	Mutaties reserves Samen besturen	0	523
	programma			-18.780
programma's			-84.830	85.362